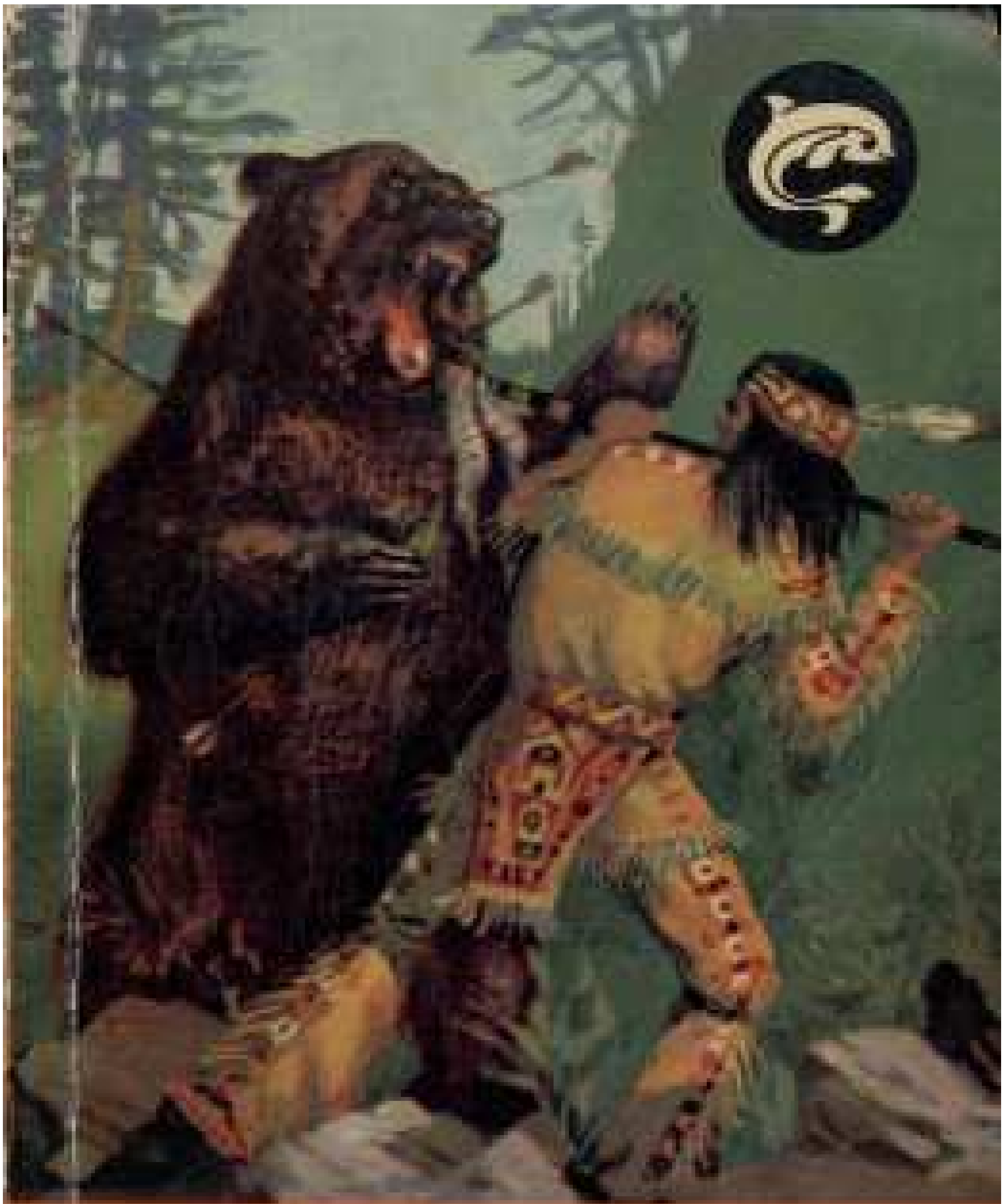

HOSSZÚ TOLL

A SÓS SZIKLÁK VÖLGYE

HOSSZÚ TOLL − A SÓS SZIKLÁK VÖLGYE

DELFIN KÖNYVEK

Szerkeszti RÓNASZEGl MIKLÓS
Előkészületben
CENTKIEWICZ − TUMBO KALANDJAI
DIENES ANDRÁS – FARKASLES

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ BUDAPEST 1969

HOSSZÚ TOLL
A SÓS SZIKLÁK VÖLGYE

EGY INDIÁN TÖRZS VISZONTAGSÁGAI

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ BUDAPEST 1969

A mű eredeti címe

SATH OKH: ZIEMIA SŁONYCH SKAL

Czytelnik, Warszawa 1958

Fordította: MACH EDWARD

BENKŐ SÁNDOR *rajzaival*

HARMADIK KIADÁS

Hosszú Toll Levele

Ez a könyv nem a képzelet terméke, hanem igaz történet. A leírt események Észak-Kanadában zajlottak 1930 előtt, és egyes szereplők a mai napig is élnek.

Apám, Magas Sas, továbbra is népünk főnöke, és ott él nővérem is. Ellenben emlékeim főhőse, Tanto már meghált. Fehérek ölték meg.

Engem sorsom Lengyelországba, anyám hazájába vetett. Anyámat 1905-ben a cári hatalom Szibériába száműzte, onnan Alaszkán át Kanadába került, és hosszú évekig a sevanézok között lakott, akik megmentették életét. Feleségül vette a törzs főnöke, Magas Sas, Leoo-karko-ono-ma.

1937-ben Lengyelországba utaztam anyámmal, mert meg akarta látogatni szülőházáját. A háború miatt ottrekedtünk, és már nem tértünk vissza Kanadába. Lengyelország így lett második hazám.

Igazságot akartam szolgáltatni első hazámnak. Ezért elhatároztam, fiatál barátaim, hogy mesélek róla, elbeszélem az indiánok életét, mostoha sorsát.

Remélem, hogy e könyv elolvasása után talán kissé jobban megértitek életüket, vágyaikat, az őserdő iránti szeretetüket, szabadságharcukat. Szabadságuk már jóformán elveszett, pedig nagy szükségük volna rá.

Sath-okh (Hosszú Toll)

Az erdőkből üvöltés száll és elnyújtott rikoltás
Az erdőkből dobolást hallok és harci kiáltást.
Erdő − rejts el
Tüntesd el nyomomat,
Add belém medvének erejét,
Puma fürgeségét…

Ha egy sas felröpítene a Mackenzie folyótól, a Medvetótól és a Yukon nagy kanyarulatától délre elterülő Tolandi vidék fölé − a nyugatot eltakarná előled a Sziklás-hegység magas láncolata, dél felé pedig a tágas préri tárulna eléd.

Ezen a prérin vezet a bölények útvonala, a kanadai Alberta és Saskatchewan államoktól a két Dakotán, Nebraskán, Kansason, Oklahomán át egészen a sziklás Texasig.

A Mackenzie folyó és a Medve-tó, a Sziklás-hegység töve és a sztyepp határa, végül a Yukon nagy kanyarulata közötti térségben őserdőt pillantasz meg, amely nagy és sötét, mint az Északi-tenger, s ebből a tengerből kőszigetek meredeznek − magányos gránittömbök.

Honnan kerültek oda ezek a tömbök? Vén harcosok mesélnek erről a tábortüzeknél. Az őserdőért − első lakosának, egy indiánnak a megszületése előtt − két szellem küzdött: Kanaha, a Sötétség Szelleme és Na-bash-cisa, a Fény Szelleme…

Könyörtelen harc volt − olyan, mint a vadon egész élete. A Sötétség Ura igyekezett elfojtani a világosságot, a Fény Szelleme − legyőzni az árnyékot.

A hatalmas Kanaha gránittömböket hajigált az országot akkoriban sűrűn borító tavakba. Roppant ereje volt − ugyan melyik harcos tudná íját megfeszíteni úgy, hogy a nyílvessző elérje a sziklatömb csúcsát? Dobása nyomán a tó vize oszlopként tört az ég felé, és sötét felhőkkel borította el a mennyboltot. Akkor Kanaha eljárta a Győzelmi Táncot, és harsogó nevetésétől a vadon még jobban elsötétült. Nabash-cisa lesújtott villám nyilaival, amelyek megvakították Kanahát. Ekkor Kanaha ismét sziklákat kapott fel. Valahányszor így cselekedett, mindannyiszor új szikla bukkant fel az ősrengetegben.

De íme, Nabash-cisa délre költözött, a folyók és patakok vékony pókhálójával átszőtt vidékre. A sötét harcos már nem hajigálhatta tavakba szikláit − ezért elkezdte a felhőket kergetni az északi égről. A fellegek kimerültek a hosszú úton, elgyengültek, és vereséget szenvedtek a Naptól, Nabash-cisa szövetségesétől. Könnyként hullottak alá, és a napsugár megcsillant a Föld felé tartó cseppekben. Északon − ott, ahonnan a felhők elindultak − szivárvány ragyogott fel. Világosság támadt, amelytől Kanaha, a sötét vasgyúró megvakult, Nabash-cisa pedig járta a Nap Táncát.

A világtalan Kanaha máig is búvóhelyén, a hegyek közt él.

Már nem harcol. Csupán, ha birodalmában, a csend és sötétség honában hangokat hall, kőlavinát zúdít feléjük …

Ha a sas röpítene, és lassan szállna veled a vadon fölött, az őserdő árnyékában nagy ezüst

halászhálót fedezhetnél fel: rengeteg egymással összefüggő patakot, folyót, vízesést és tavat.

De íme, a madár leereszkedik az egyik szikla fölé, lábaddal megérinted a követ. Búcsúzz el a sastól ennek az országnak a szokása szerint, emeld fel jobbodat. A nagy ragadozó elrepül a hegyek felé.

Te pedig kövess engem a vadon szívébe.

Körülöttünk félhomály és csend. Ha jó szándék vezet, bízzál: ha megérted a vadont, ő is megért téged. De ha oktalanul megzavarod békéjét, akkor jusson eszedbe: elpusztít téged.

Azért vezettelek ide, hogy megismerd az őserdőt. Szívesen megtanítanálak arra, amit magam érzek iránta − tiszteletre és szeretetre. A vadon az én otthonom, apám otthona, barátaimé, népemé − a sevanézoké. Táplál bennünket, és ruház, örömöt szerez szépségével, de félni is megtanít. Nézd csak, íme, ősi óriásfák, ágaikról egészen a földig érnek a zöld és barna mohapalástok. Napsugárban a fatörzs kérge ezüstösen csillan, akárcsak egy százéves harcos feje. Jusson eszedbe, hogy a vadon tele van szellemekkel, amelyek szelídek és jóindulatúak, de ha megzavarod békéjüket, irgalmatlanok. Az erdő él. Még a fatörzsek közt kis hálót szövő zuzi póknak is van lelke. Hát még a hatalmas fáknak és vadállatoknak!

Megismétlem hát: légy óvatos, és tiszteld a vadon ősi törvényeit! Közösen ismerkedünk meg velük. Légy társam és barátom. Sok évet töltünk együtt, sok Nagy és Kis Napot, megtanítalak dalainkra és táncainkra, megismered törzsünk történetét − a mai napig is szabad sevanéz indiánok sorsát.

Elvezetlek a falumba. Első ízben a Magasba Szálló Hold havában látogatjuk meg. Ez a hó és fagy hónapja. Hátrapillantgatsz? A sast keresed? Már visszatért fészkébe.

Kövess hát az egyik tó partjára.

A nap első sugarai havas tópartra hullnak. A tavat jég borítja, hó ropog a lábunk alatt, a Tó Szelleme békésen szunnyad a Magasba Szálló Hold hónapjában. Hangunk sem riasztja fel, noha közel lakunk a parthoz.

Tipijeinket − bőrsátrainkat − félkörben állítottuk fel, és a tó felé nyitott, széles patkót alkotnak.

A patkó tágas teret ölel át, amelynek közepén hársfából faragott totemoszlop magasodik. Faragása arról tanúskodik, hogy ez a Bagoly nemzetség tábora, amelynek tagjai az éjszaka is látó madártól származtatják magukat

Az oszlop legtetejére Keserű Áfonya, a varázsló, kerek szemű, vörös csőrű, kitárt szárnyú baglyot vésett. Lejjebb a madárnak szárnyak helyett már emberi végtagjai vannak, de bagolykarmokban végződnek. A harmadik változat már teljes emberi test, bagolyfejjel; a meztelen férfialak a bagolytörzs atyját jelképezi.

A nap első sugarai ferdén esnek. Ragyogásuk vöröses, a tipik hosszú árnyai pedig sötétkékek. Még csak pirkad, de a falu nem alszik. A totemoszlop előtti téren a napkeltével egyidejűleg tánc kezdődött. Keserű Áfonya varázsló vezeti.

A rőt sugarak éles fényében világosan látom. Hátsó lábain ágaskodó szárnyas bölényre emlékeztet. Fején szétálló szarvú bölényskalpot visel. A szarvak vége − akárcsak a bagoly csőre a totemoszlopon − vörösben csillog. Arcára kék és sárga csíkokat festett. Kitárt szárnyaira szarvaspatákból készült csörgőket erősített, amelyek Csattognak, akárcsak a sziklás folyóparton vágtató karibuk.

Övig meztelen harcos táncol vele: Nepemus − Erős Bal Kéz, törzsünk nagy vadásza és táncosa. Mindketten harcosok hatalmas gyűrűjében keringenek, amelynek tagjai dobokon és teknősbékapáncélból készült csörgőkön verik a ritmust.

Az ütem egyre sebesebb. Nepemus medvezsírral bekent teste bronzként csillog. Néha úgy tetszik, mintha a táncosnak féltucatnyi lába volna, máskor meg kócsagként egy lábon pörög – farkas-karom és farkasfog füzérekkel díszített nyakán pedig mintha három fej imbolyogna… Nepemus tomahawkja láthatatlan ellenfelekre sújt. A harcos keze biztos, izma kemény, mint a medve agyara. A tomahawk minden csapása, élének süvítése Halotti Dal az ellenségnek. Egyre hangosabban zeng a harcosok éneke:

Manitu, Manitu,
Add nekik a medve erejét,
Legyenek bátrak, mint a támadó farkas,
Merészek, mint bátyánk, a hiúz…

Ez a Nanan-cisa, az „Eltávolodás” napja, amikor a kisfiúkat felveszik a természet iskolájába.

Ezért indul Nepemus, a törzsfőnök, Leoo-karko-ono-ma, a Magas Sas sátra felé, amikor váratlanul elhalkul az ének, és alábbhagy a tánc ritmusa. Nepemus lopakodik, néhány lépést tesz, majd ismét megtorpan. Magasba lendíti tomahawkját, egy helyben táncol, és figyeli a sátorból kiszűrődő hangokat.

Nyomában halad a harcosok gyűrűje, köztük Keserű Áfonya. Nepemus megáll a sátor bejáratánál. De előlép két harcos, és tollal díszített lándzsájával megakadályozza, hogy belépjen a tipibe. Nepemus egyre-másra megpróbál betörni a sátorba, de mindannyiszor keresztezi egymást a harcosok dárdája, és Nepemus visszahőköl a bejárattól.

Ötször keresztezték egymást a dárdák, ugyanannyiszor lépett vissza Nepemus a sátortól. Ez annyit jelentett, hogy a kisfiú, akiért jött, betöltötte ötödik évét, és elérkezett az ideje, hogy megkezdje életét a harcosok között, megtanulja bölcsességüket, megismerje a törzs és a vadon törvényeit.

Az a kisfiú én voltam.

Addig a napig anyám védőszárnya alatt éltem szüleim sátrában.

Anyámat Ta-vahnak, vagyis Fehér Felhőnek nevezték. A haja ugyanis szőke volt − olyan szőke, mint senki másé a törzs női közül.

A legkisebb fia voltam. Bátyám, akit még nem ismertem, és nővérem, aki anyámmal együtt addig a gondomat viselte, inkább apámhoz hasonlított. Fekete hajuk acélosan csillogott, mint az övé, és szemük sötét volt, akárcsak az amuké, vagyis hód testvérünké.

Csak nekem volt olyan hajam és szemem, mint anyámnak. Talán azért, mert hasonlítottam rá, vagy talán egyszerűen azért, mert a legfiatalabb voltam, kedvencévé lettem. Gyengédebben viselte gondomat, és nagyobb szeretettel becézett, mint más nők a fiaikat.

Addig a napig − és még sok hónapig − kis Utinak hívtak. Minden kisfiút így neveztek. Nekünk, kicsiknek még nem volt nevünk, mert azt keserves erőfeszítéssel kell kiérdemelni, és a győzelmet néha nemcsak verejtékkel, hanem vérrel is meg kell pecsételni.

Mint minden Uti − én is álmodoztam a Nanan-cisa ünnepéről, amelynek elteltével a farkaskölykök táborába kellett kerülnöm, tapasztalt harcosok felügyelete alá. Ott a többi törzsbeli fiúval megtanulom a farkas-nyomok olvasását, kenu készítését nyírfa kérgéből, csapdák állítását vidrák ösvényén, sebesen szálló vadkacsák elejtését íjjal. Ott megismerem a vadon törvényeit és a harcos kötelességeit. Ott felnőtt leszek.

Remélem, megértitek. Nemcsak ábrándoztam, hanem egyszerűen ábrándoznom kellett arról a percről, amikor sátrunk bejárata előtt felhangzik a harcosok dala, a dobok pergése és a teknősbékapáncélból készült csörgők lármája.

Mégis szívembe markolt a rémület, amikor megütötte fülemet Nepemus lépteinek dobbanása közvetlenül a sátor előtt. Tudtam, hogy elválok anyámtól, hogy-sok évig nem láthatom az arcát, nem hallhatom a hangját. Nem néztem feléje, hogy sírva ne fakadjak, úgy, mint Tinahet − Karcsú Nyír −, anyám mellett kuporgó nővérem.

A bejárati bőrfüggönyt félrehúzták, és feltornyosult előttem Nepemus alakja − ekkor egy csapásra megfeledkeztem álmaimról, a farkaskölykök táboráról és a harcosok szolgálatáról. Anyámhoz akartam rohanni, hogy karja közt elbújhassak az ismeretlen, félelmetes világ küldötte elől.

Nepemus azonban nem hagyott időt sem sírásra, sem rettegésre, sem kesergésre. Karon ragadott, és máris ott álltam közte és a varázsló között − elvettek anyámtól, gyengéd keze alól.

Így tettem új életem első lépéseit a letaposott, csikorgó, fagyos havon. Szemem előtt farkas− és medveskalpok, a Keserű Áfonya karján csüngő szarvas-pata csörgők suhantak el. Arccal a nap felé fordultam, jeges borzongás futott végig a hátamon, a hideg a szívemig kúszott.

Mégis, ekkor már leráztam rémületemet, már nem könnyeztem anyám után. Hiszen új útra léptem, olyan útra, amelyről már nem fordulok vissza.

Nepemus megmutatta azt a sátrat, amelyben meg kellett várnom a hosszú út kezdetének pillanatát. A farkaskölykök tábora ugyanis messze esett a falutól.

Egyedül voltam a sátorban. Nem sírtam. De jól emlékszem azokra a magányos órákra. Elvegyült bennem az aggodalom és bátorság, a nyugtalanság és a bizakodás, a bánat és az öröm.

Jól emlékszem a Búcsúzás Dalára, amelyet anyám, Fehér Felhő énekelt, mielőtt Nepemus belépett volna szüleim sátrába:

Ó, Uti, lelkemnek lelke,

Messzi útra kélsz,
Hogy rólam megfeledkezz.
Utadon vezéreljen
A Nagy Szellem,
Híres, nagy vadász leszel.
Ó, Uti, véremből vérem —
Messzi útra kélsz,
Hogy rólam megfeledkezz….

− Uti, eljött az időd.

Nepemus hangja felvert mély álmomból.

Már derengett. A falucska hallgatott − csak mi ketten készülődtünk a hosszú útra. Nem tartott sokáig. Néhány perc alatt felvettük hótalpainkat, vállunkra borítottuk a bőrtakarókat, és… ennyi volt az egész.

Senki sem búcsúztatott bennünket. Csak a falu szélén vetettem utolsó pillantást szüleim sátrára. A függöny mögül két fej kandikált ki − búcsúzásul felemeltem kezemet.

Nepemus haladt elöl. Beértünk a rengetegbe. A hó alatt roskadozó erdőre mélységes csend borult. Borókafenyő ágai alól wapoos nyúl, kis fehér gömb szökkent elő, és eltűnt a sűrűségben. Nem nézelődtem. Az út fárasztó volt, noha Nepemus törte a havat, hiszen tudta, hogy nem harcos jár a nyomában.

Eltelt égy óra. A gyengén szemerkélő hóesés Sűrűsödik, gátolja a látást. Amikor végre megvirrad, úgy érzem, hogy süppedő ingoványban, nem havas csapáson menetelünk. A lábunk egyre nehezebb, térdünk egyre lassabban hajlik meg. Lépésről lépésre öregszem, hamarosan aggastyánná válok, akinek a lába nehéz, mint a szikla. De hallgatok. Ki kell tartanom. Nem kérek Nepemustól pihenőt.

Egy tágas tisztás szélén azonban szálfatermetű barátom megáll, és rám mered. Nem tudom elrejteni erőlködő zihálásomat. Nepemus rám mosolyog:

− Uti most Nepemus vállán fog utazni − jelenti be.

− May-oo, jó − sóhajtottam.

Valószínűleg elszenderedtem Nepemus széles vállán. Amikor felnyitottam a szemem, már elmúlt dél. A havazás megszűnt. Közeledünk egy nagy nukewaphoz − vadászó harcosok kéregsátrához, amelyből az emberi léptek neszére egy sekusju, vagyis hermelin rohan ki.

Nepemus letesz a hátáról, majd nekilát a tűzrakásnak. Amint elkezd rőzsét szedni, már tudom, hogy itt töltjük az éjszakát. Magas halomra valót gyűjt a sátorba. Noha Uti vagyok, tudom, hogy az őserdőben mindig így kell cselekedni a hó és fagy hónapjaiban. Aki erről megfeledkezik − annak vége.

Én közben rendbe szedem a nukewapot, puha fenyőgallyakkal hintem fel a padlót. Nepemus egy darab húst köt fel a közeli fenyőfára. Táplálék ez barátaink, a cinegék számára, amelyek mindig velünk tartanak az őserdei utakon. Azután rágyújt a kalutira, vagyis pipájára, és letelepszik a tűz mellé. Hallom, ahogy a távolban tompán visszhangozva zúg a fák között egy magányosan vadászó farkas üvöltése.

Szörnyen fáradt vagyok, noha az út nagy részét nevelőm hátán tettem meg. Üggyel-bajjal levetem mokaszinomat, vállamra borítom a farkasbőrt, és leülök a harcos mellé. Nemigen kívánom az ételt, mégis darabka húst tűzök egy nyílvesszőre, és sütni kezdem a láng fölött. Üldögélek Nepemus mellett, és a tűzbe bámulok. Ugyanolyan vörhenyes aranyba játszó, mint az, amely szüleim sátrában melengetett engem − ott az anyám élesztgette.

A láng magasra csap, jól megvilágítja Nepemus két mély sebhellyel barázdált arcát. A szürke medvével vívott harcának nyoma ez, a vadállat bőre most a harcos sátrában csüng. Vajon sikerrel szembeszállhatok-e valaha a dühödt medve roppant erejével? Leszek-e vajon valaha is olyan híres-neves harcos, mint Nepemus? E percben semmire sem vágyódom forróbban. Hogyan érjem el? A Búcsúzás Dala szerint: „Híres, nagy vadász leszel.”

A dal szövege felidézi anyám hangját. Ismét elszomorodom, noha most arról álmodozom, hogyan válhatok sátrát szürke medvék bőrével díszítő harcossá.

A Búcsúzás Dala szép, de nem minden szava igaz. Mert bár „messzi útra kelek”, mégsem felejtem el őt − a Fehér Felhőt. Mindig emlékezni fogok rá, noha már egyedül vagyok, és noha mától kezdve magamnak kell helyet keresnem a tűz mellett, magamnak kell védekeznem az éjszaka hidege ellen…

− Mi ez? − riadtam fel. − Üdvöz légy, Tauha, barátom!

Térdemre fekteti mancsait, és végignyalja képemet egy nagy szürke kutya, Tauha, a barátom. Eljött. Nem hagyott magamra. Ez a hűséges lélek megértette magányosságomat − talán ő is átélte. Bizonyára anyám vezette a nyomunkra, s azt követve megérkezett az erdőben elrejtett nukewapba.

Átöleltem nyakát, és sokáig csókolgattam barátom hegyes pofáját. Még arról is megfeledkeztem, hogy Nepemus figyel bennünket. És restelkedve be kell vallanom, hogy jó néhány könny hullt Tauha sűrű szőre közé − mintha még a családi sátorban ülnék, és jogom volna pityeregni, akárcsak egy Útinak, akitől anyja elvette fából faragott gyíkját.

Nepemus hangja szigorúan csengett:

− Uti aludjon, pihennie kell Holnap nehéz út vár fiatal lábára.

És megint az út. A vadonban ér bennünket a pirkadat és a muhikoons farkasok üvöltése. Erre a kiáltásra Tauha behúzza farkát, felemeli fejét, és hosszú, jajgató üvöltéssel válaszol. Néha úgy tetszik, mintha hangja két különböző állat torkából törne fel. Először elnyújtott, állandóan emelkedő, átható üvöltés, elvékonyodik, mint egy magas fuvolahang. Majd − egy pillanatnyi szünet után − a kutya torkában fojtott, gyomra mélyéből kitörő hörgés kavarog. Vajon a kutyában szólal meg a farkasvér? Vagy a farkasban − a kutya? Tauha anyját a farkasok nászának idején apám kikötötte az erdőben, úgy, ahogy az szokás. Vajon melyik vérből van több Tauhában? Erre a kérdésre valószínűleg csak Nanabosho, a Vadállatok Szelleme tudna válaszolni.

Tauha keverék, mint minden kutyánk. Ugatni nem tud, csak üvölt, mint farkas-apja. Sötét, sűrű, hátán örökké felborzolt szőrével, széles mellkasával és izmos lábával nemzetségének igazi vezére − sündisznó tüskéiből készült nyakörvében négy erdei farkassal is megbirkózott, s erre én roppant büszke voltam. Miben különbözött vadonbeli testvéreitől? Talán csak a pillantásában, amely becsületes, szinte nőies volt. Ah, igen − még abban is, hogy a vizet nem szívta, mint a farkas vagy a ló, hanem kutya módra nyelvével lefetyelte.

A nap már delelőn járt, amikor furcsa, egyben pompás látvány tárult szemem elé. Egy pillanatra úgy tetszett, mintha álmomban a mondák országát járnám − olyan különös volt az a szikla −, a kőóriás lehorgasztott fejjel üldögélt, és merengett valamin. Gránitkarját összefonta térde felett, és mozdulatlanságba dermedt

Min elmélkedett? Senki sem tudja. Senki sem tudja, miért teremtett Manitu sziklát, amely egy indián harcos szakasztott mása. Vagy talán egyszerűen sziklává változtatta egyik gyermekét? Ha így van, már nem árulja el titkát. Pa-pok-kuna, a Néma Harcos Sziklája nem tud beszélni.

Itt szánkók vártak ránk, és eljött tanítóm, Owases, a Ragadozó. Amikor megérkeztünk, úgy ült a szikla alatt, mint a „Néma Harcos". Csak abban különbözött tőle, hogy üdvözölte Nepemust. Mozdulatlanságában úgy látszott, mintha kőből faragták volna. Kiálló arccsontú, sovány ábrázata és mélyen ülő szeme sziklára emlékeztetett. Arca fölött fehér mohaként világított ősz haja, Amikor felállt, háta enyhén meggörbült, mintha ugrásra készülne. Valószínűleg innen származott a neve − Ragadozó.

Nem vesztegettük az időt, folytattuk utunkat

Nepemus a havat taposta, Owases pedig a szánkókat követte. Körülöttünk a vadon szemmel láthatólag átalakult. Az erdő megritkult. Eltűntek a fenyők, a ten-kwe és a galagonyabokrok. Egyre ritkábban csillant fel az erdei fenyő kérge, s egyre gyakrabban mutatkozott a lucfenyő. A lombos fák közül már csak a hó súlya alatt nyápic legényként görnyedező nyírfát láttam. A nyírfák csúcsa szinte a földet érintette, mesebeli fehér íjakat alkottak, melyeken áthaladtunk. Csak a lucfenyők emelték továbbra is kevélyen ég felé fejüket, de súlyos mancsaikat Úgy lógatták, mintha valamiért lenyúlnának.

Itt véget ért a síkság. A csapás gyakran a magasba emelkedett, majd szelíd völgy felé tartott A szánkók lágyan ringatóztak, és a vezérkutya csörgőinek egyhangú dallamától bizonyára megint elnyomott volna az álom, ha nem figyeltem volna fel Owasesra, aki haragosan ráncolta homlokát, és egyre gyakrabban kémlelte az eget. Nem értettem aggodalmát. Még nem tudtam, mit jelent, ha a mennybolton − úgy, mint akkor este − egyre több felhő gyülekezik, akárcsak egy láthatatlan íjász óriási nyilai, s egyre szélesebb, sötétebb boltozatot borítanak a vadonra. Nem tudtam, mit jelent, mert még sohasem kerültem szembe északi szél hordta, sűrűsödő hóförgeteggel, amely gyakran félelmetesebb, mint egy éhes farkascsorda. De megértettem, hogy Owases ok nélkül nem ráncolná szemöldökét. Még Nepemus hangjában is nyugtalanság csengett, amikor „hyrrr, hyrrr" kiáltásokkal

hajszolta a kutyákat.

Úgy emlékszem, mintha ma történt volna. A hó egyre sűrűbben kavargott. A vihar fehér, az északnyugati szélben nedvesedő fürtöket sodort le a gallyakról. Az ösvény egyre nehezebben járható a szánkók számára, a fogatokból már nem hallatszik olyan vidám csaholás, mint amikor Nepemust és engem üdvözöltek a Néma Harcos Sziklája alatt. A szántalpak a rájuk fagyott hó miatt szinte ellenséges konoksággal állnak ellen, és süllyednek a gödrökbe. A kapaszkodókon egyre makacsabbul tapadnak a nedves hóhoz. Hallgatnak az elcsigázott kutyák, a hó nem csikorog Owases sítalpa alatt. Leszáll a szürkület, de nem verünk tábort. Lassan eltűnik szemem elől Nepemus és Owases. A hó az arcomba vág, leragasztja szememet, hallom Tauha kurrogását, bizonyára a fogat kutyáit hajtja, bele-belecsippentve fülükbe. Már koromsötét van, amikor váratlanul letérünk az útról. A szánkók most már percenként felágaskodnak vagy lezuhannak. Végül egy éles kanyarban egyszer csak kőcsikorgást hallok a szántalpak alatt, és mintha nyakon ragadtak volna, repülök egy nagy hóbuckába.

Üggyel-bajjal tápászkodom, kezem a vállamig a hóban vájkál, küszködöm, mintha lidérces álom kínozna. Hallom az összegabalyodott fogat nyüszítését és vonyítását, Tauha dühödt morgását és az ostor süvítését.

Mire felkászálódom, Nepemus már rendbe hozza a fogatot. Owases hajlik fölém, közvetlenül a szemem előtt villog pupillája és fogsora − kinevet engem.

− Ülj vissza a szánra, Uti − biztatott. − A tábor már csak két nyíllövésnyire van.

Nem mertem válaszolni, még csak mosollyal sem feleltem. De szavai igazán nagy örömmel töltöttek el.

Ettől a pillanattól már nem voltam gyermek. Muhi-koons sit − farkaskölyök lettem.

A fekete égbolt megérintette a fák hegyét.
Harcosok! Gyülekező!
Dobbanjon a nagydob,
Tánc és dal, zengő
Köszöntse Sisiaonét, a Sötétség Istenét.

− Itt várj rám − szólalt meg Owases, amikor egy kis bőrtipi elé érkeztünk.

A sátor a tó menti falum tipijeire emlékeztetett, csak kevesebb volt rajta a dísz és a festmény; a farkaskölykök falujának sátra volt.

Beléptem. Meghitt meleg fogadott. A falak tövében egész halom farkasbőrt terítettek le fekvőhelynek. Leültem. Owases távozott, a csendet csak az erdő halk neszei és kutyaugatás törte meg.

A bátyámat vártam. Még sohasem láttam − négy évvel születésem előtt ment el a farkaskölykök táborába. De anyám gyakran emlegette Tantót, mesélt róla, ha magunkra maradtunk. Olyankor abban reménykedtem, hogy valaha talán rólam is ilyen ragyogó szemmel, ilyen büszkén és boldogan beszél majd. És noha alapjában keveset tudtam bátyámról − még vadászatainak történetét sem ismertem, sőt pontosan még arról sem hallottam, hogyan szerezte meg nevét −, mégis szentül hittem, hogy a legbátrabb, a legügyesebb és legbölcsebb a farkaskölykök között.

Sokáig vártam. Odakint a csillagok bizonyára jelezték, hogy már elmúlt az éj fele…

Olyan nesztelenül érkezett, hogy az első pillanatban észre sem vettem, mikor állt meg a tipi bejáratánál.

Csak amikor a kihunyó tűz kis fénykörébe ért, pillantottam meg, életemben először a bátyámat.

Magas volt és jóképű − kiegyenesedve alig értem a melléig. Tarka korallokkal kivarrt farkasbőr zubbonyt viselt, prémnadrágot és lábközépig érő mokaszint. Zsírral bekent fedetlen haja a tűz fényénél ragyogott, akár a vízből felmerülő fóka bőre.

Hát ilyen az én bátyám? A szívem kalimpált. Némán vártam, amíg elsőnek megszólal. 0 azonban csak állt a tűznél, mozdulatlanul, és hallgatagon meredt rám. Végül félénk mozdulattal, hellyel kínáltam a tűznél, ekkor szótlanul leült, és nem vette le rólam a tekintetét.

Jól szemügyre vett, megérintette mellemet, és megtörte a csendet:

− Uti, anyám fia, az én testvérem vagy …

− Igen.

Néhány gallyat hajított a tűzre, és kissé halkabban megkérdezte:

− Hogy van anyánk?

Érett és rendíthetetlen harcos akartam lenni. Szerettem volna megőrizni nyugalmamat, közömbös

tekintetemet, közömbös arckifejezésemet. De hiszen még csak tegnap búcsúztam el anyámtól, tegnap még hallottam hangját − és könny tódult a szemembe. Elfordultam a tűztől, mesélni kezdtem anyánkról, arról, mit mondott el őróla, hogyan búcsúzott tőlem, milyen az arca, a kedve, milyen dalokat énekel, milyen kék a szeme és szőke a haja, Befejezésül − és rövidre fogtam mondókámat, hogy hangom el ne árulja, kisfiú vagyok, s még fáj az elválás − idéztem sokszor hajtogatott szavait: „A szívemben lakik. Mindig rá gondolok."

Nem láttam Tanto arcát, mert a tűz már csak izzott. Bátyám nem válaszolt, egy pillanat múlva kinyújtotta kezét a parázs fölé, és apró, vörös fények villództak ujjai közt, fonódtak tenyerére. Lassan visszahúzta kezét, elsimította haját a homlokából, és így szólt:

− Uti, ugyanaz a vér csörgedezik ereinkben, öcsém vagy, és még csak az első lépéseket teszed a férfiak ösvényén. Én is Uti voltam, amikor Owases ide hozott Most már van nevem. Sok Nagy Nap múlt el azóta, hogy utoljára Utinak szólítottak.

− Tudom. Tantónak hívnak, vagyis Vas Szemnek − helyeseltem.

− Igen − Tanto komolyan bólintott − Tantónak neveznek, mert nyilam elől nincs menekvés, nyilaim a halál vesszei. Számomra a vadon az, ami számodra tegnap még anyánk tipije volt. Mielőtt ide jöttem, ugyanúgy, mint te, semmit sem tudtam. Még azt sem tudtam, hogy vannak jó és rossz szelek, amelyek eléd vezérlik vagy elűzik a vadat, vagy eltörlik nyomát, és idejében figyelmeztetik a vadászra. Most a szél a szövetségesem, és örülök, ha fúj a Key-wey-keen, az északnyugati vadász-szél. Most értek hozzá, hogy nyírfakéreg kürtömmel odacsaljam a jávorszarvast, amikor megszólal benne a vér szava…

Jól agyamba véstem bátyám minden szavát, hogy sohase szálljon el emlékezetemből. Megtettem az első lépést a férfiak ösvényén. Bátyám egyenrangú félként beszélgetett velem, s vállamon nyugtatta kezét. A tűz egyre gyengébben pislákolt, bátyám hangja néha kissé elhalkult, időnként azt sem tudtam, valósága mindez, vagy talán álom, amelyet anyám tóparti sátrában álmodom.

Egyszer csak Összerezzentem, a bejárati függöny hevesen meglendült, felfedeztem Tauha fejét, és a hatalmas kutya, az én barátom, egyetlen szökkenéssel a lábamhoz vetette magát. Bátyám felnevetett:

− Felkutatott téged. Aggódik érted? Mondtad neki, hogy félsz az utazástól a farkaskölykök falujába?

Én is kacagtam. Bátyám nem gúnyolódott Nevetése olyan barátságosan és vidáman csengett, mint Tauha Ujjongása. Boldog voltam, boldog, hogy nem vagyok itt egyedül, hogy itt van a bátyám, hogy rám talált Tauha, a jó, öreg, bölcs kutya.

És így kezdődött új életem.

Gyorsan, nagyon gyorsan szállnak a napok a farkaskölykök táborában. Bajos megragadni azt a pillanatot, jól megjegyezni, amikor az első tavaszi szél először sodor le az ágakról bolyhos hó-lepényt − majd ugyanazon az ágon megjelenik az első tavaszi rügy. Ki tudná leírni azt a percet, amikor a rügy kipattan, és virágba szökken.

Időnk gyakorlatozások, őserdei vándorlások, vadászatok közepette telt. És ahogyan az évek során szaporodnak a festmények a törzs történetét ábrázoló bölénybőrön, úgy gyarapodtak a mi tapasztalataink. Minden kirándulás, minden vadászösvény megtanított bennünket valami újra, fájdalomra vagy örömre, ostobaságot leplezett le, vagy bölcsességre oktatott.

Sokan voltak a hozzám hasonlók, akiket frissiben szakítottak el anyjuktól. De mindegyikünk érett férfi akart már lenni, hírneves harcos, és mindegyikünk vezetni akarta a többit. Ezért mindegyikünk okosabbnak, erősebbnek, szemfülesebbnek akart mutatkozni társainál.

Legjobban egy nálam valamivel idősebb, Bagoly nemzetségbeli fiút kedveltem meg. Kuku-kuru-toonak neveztem, vagyis Ugráló Bagolynak, mert mindannyiunk közül ő tudott a legmagasabbra és legtávolabbra ugrani. Testi-lelki jó pajtások lettünk, de barátságunk furcsán kezdődött.

Amikor én megérkeztem a telepre, Bagoly már a legifjabb farkaskölykök vezére volt. Egyébként a külseje is főnöki volt. A magas termetű, hosszú, erős lábú fiú fejét sűrű koszorúkban övezte nyíratlan haja, és szemének villanása néha alig látszott hajának sötét sávja alatt. Ezenkívül izmosabb és kitartóbb volt legtöbb társánál.

Az érkezésemet követő napon bátyánkat kerestem, és napkeltekor kiléptem a Nagy Tűz Terére, amelyet körbefontak a tábor sátrai. Nyomban összeakadtam néhány fiúval, akik szótlanul, gyorsan körülvettek, és a fejemet bámulták. Nem tudtam, hogy mi a bajuk, csak éreztem, hogy makacsul a hajamra merednek, s némán, kissé dühösen, kissé aggódva ácsorogtam köztük. Több irányból újabb

legénykék érkeztek, kezükben íjat szorongattak. Végül a legmagasabb − éppen ő volt Ugráló Bagoly − a gyűrűben állók elé lépett, és éles, magas hangján megszólalt:

− Uti, mosd le hajadról a festéket. Olyan vagy, mint egy aggastyán. Ha velünk akarsz maradni, hajad olyan legyen, mint a miénk − és megsimogatta hollófekete, medvezsírtól csillogó hajfonatait.

Falunkban senki sem csodálkozott azon, hogy hajam világosabb, mint a többi gyereké. Nálunk tudták, hogy anyám idegen nő, nem indiánlány. Itt azonban ezt senki sem tudta. Megértettem, Ugráló Bagoly és társai feltételezték, azért festettem be hajamat, hogy hasonlóvá váljak az öreg, tapasztalt harcosokhoz, akiknek haja az évek során a nyírfakéreg színét vette fel. De elhatároztam, hogy nem magyarázkodom. A fiúk megvető arckifejezése felbosszantott. Vállat vontam, és farkasszemet néztem Ugráló Bagollyal:

− Mosd le a magad haját, ha jólesik. Én a magamét nem festem.

− Nem mosod le?

− Nem.

Ekkor Ugráló Bagoly intésére a fiúk rám vetették magukat. Kapálóztam, kiszakítottam magam, rúgtam jobbra-balra. Még haraptam is, hogy megszabaduljak. De tucatnyi kéz ragadott meg, és vonszolt a félig befagyott folyó partjára. Hiába védekeztem. Egy pillanat múlva a fejem a vízbe merült, s Ugráló Bagoly meg a többiek elkezdtek sikálni, homokkal dörzsölni és hajamnál cibálni. Nagyokat nyeltem a vízből, dühömben és fájdalmamban a szemem könnybe lábadt.

Végre elengedtek.

Felhorzsolt bőröm sajgott, felrepedt homlokomról csorgott a vér, elkeveredett a vízzel, és lassan rám fagyott. Csak most éreztem meg a fagy fogát. Zubbonyom foszlányokban csüngött rajtam, előbukkant felsértett mellem és vállam, bőrig átáztam. Szememet végigjártattam a körben álló fiúkon, és noha még fuldokoltam a dühtől, váratlanul nevethetnékem támadt − olyan tanácstalanok voltak csalódottságukban −, rádöbbentek, hogy nem festem a hajamat

De haragom legyőzte a nevetési ingert, a fájdalom pedig még olaj volt a tűzre. Nem bocsáthattam meg nekik, ha meg akartam őrizni méltóságomat. Megbántottak − és most egyiküknek ezért bűnhődnie kellett, annak, aki az egészet okozta. Annál is inkább, mert Ugráló Bagoly közvetlenül előttem állt, s ostoba arckifejezése, mérhetetlenül csodálkozó szeme még magasabbra lobbantotta haragom lángját öklömbe szorítottam kezemet, de mégis nyugodtan fordultam hozzá.

− Bagoly nemzetségbeli Uti! Megsértettél, mert nem hittél szavamnak. Füled jól ügyeljen arra, mit mond neked a Magas Sas fia.

Felemelt kezével jelezte, hogy figyelmesen hallgat.

− E farkaskölykök jelenlétében − folytattam − megküzdök veled. Ha legyőzlek, bocsánatot kell kérned tőlem.

Ismét felemelt tenyerével jelezte, hogy beleegyezik.

Az egyik fiú medvezsírért rohant a sátorba, mi pedig harcra készülve övig levetkőztünk. Olyan fagy volt, hogy lépésünk csikorgott, mintha száraz rozsén jártunk volna. A kényszerű fürdő után még nem melegedtem meg, és biztosra vettem, hogy vérem jéggé dermed. Minden egyes perc a végtelenségig nyúlt, akárcsak a téli éjszaka menetelés közben.

Végre… Elgémberedett kézzel egy darabka faggyút kentem mellemre és vállamra. Ugyanezt tette ellenfelem is, ugyanolyan ügyetlenül, mint én. Látszott, hogy őt sem kímélte a fagy.

A ránk hulló csendben kerülgetni kezdtük egymást. Elsőként Ugráló Bagoly támadott, de rosszul számította ki az ugrást − megcsúszott, és estében elkaszálta a lábamat. Mindketten a hóba zuhantunk. Bajosan lehetne megállapítani, hogy melyikünk kerekedett felül. Ugráló Bagoly ugyan magasabb és erősebb volt, de bűntudattal küzdött, az én erőmet pedig megkettőzte a harag.

Egyszer csak lankadni kezdtem, és már csak hajszál választott el a vereségtől, amikor váratlanul éreztem, hogy valami a magasba emel, és elszakít ellenfelemtől. Mindketten Owases hóna alatt kapálóztunk, aki megindult velünk a sátor felé.

Hamarosan a bőrökön üldögéltem a tipiben, és lassan dörzsölgettem hátamat. Ugyanezt tette a velem szemben ülő Ugráló Bagoly. Sandán vizsgálgattuk egymást, hiszen nemrégiben még ellenségek voltunk. De most már harag nélkül, inkább némi részvéttel szemlélődtünk, mert mindkettőnk hátán egyre jobban dagadoztak Owases szíjának nyomai. Elsőnek törtem meg a csendet.

− Bevallom, a folyónál már azt hittem, hogy nem bírom ki a hideget. Szerettem volna újra felvenni a bundámat.

Bagoly fürkészve pillantott rám. Én nyugodtan és neheztelés nélkül beszéltem. Felállt, és hozzám

lépett

− Én is úgy voltam − kezdte félénken, és kezet nyújtott.

Így kezdődött barátságunk, a legtartósabb barátság. És erősödött a közös vadászkirándulások, az erdei és hegyi bolyongások alatt, a közösen töltött évek hosszú hónapjainak során.

A tipi bejáratán keresztül bekandikált a fenyőfák hegye fölött mutatkozó hajnalpír. Beköszöntött a Fakadó Rügyek Hónapja. Itt az ideje a felkelésnek – pirkadatkor több vadat lehet elejteni, mint a nap egész hátralevő részében.

Felpattantam fekvőhelyemről, és rohantam a folyópartra.

Éjszaka Nanabun, az Álmok Szelleme gyötört, gúzsba kötve hevertem egy barlangban, és üvöltve, agyarát vicsorgatva tüzet fújtató medve hajolt fölém. Lidérces álom volt. Estére a testem forróságtól lángolt, és fájt a fejem. Owases megállapította, hogy valószínűleg a keowakes légy csípett meg, amelynek fullánkja lázat és nyugtalan álmot okoz.

Most robogtam a folyó felé, mint minden reggel, de még nem kaptam erőre. Lábam meg-megroggyant, mintha a földet puha vadlibapihe borította volna. Fejemet kongó hordónak éreztem, sőt mintha víz is lötyögött volna benne. Testem pedig egy éjszaka alatt sok Nagy Nappal öregedett, és most le kellett ráznom gyengeségemet, még mielőtt elindultunk volna a rengetegbe. A gyengeség ellen legjobb orvosság a folyó hulláma.

A vízbe vetettem magam. Testemet ezernyi éles tüske járta át. A Fakadó Rügyek Hónapjában a folyó még jócskán sodor jeget. A virágzó rétek és a zöldellő vadon melege ide még nem ér el. Még a jávorszarvas is kerüli a folyó sodrát, és úszás közben a part közelében marad.

Karom szeli a békés, hajnali hullámokat, a víz felfrissíti arcomat, és lehűti homlokomat. Minden mozdulattal csökken éveim száma, és egyre fiatalabbá, egészségesebbé, erősebbé válok. A tipihez visszavezető út már sima és keskeny. A mögöttem ügető Tauha nyüszít és vakkant − kissé panaszosan, mert túlságosan sebesen szaladok előtte. Megint az erdőben kóborolt, a horpasza beesett, és tavalyi fenyőtűket szedett fel sűrű csimbókjaival. Úgy látszik, az éjszakai vadászat gyengén sikerült, és most nem volt kedve a versenyfutáshoz.

Hajnalban késekkel és íjakkal felfegyverezve elindulunk a vadonba. Owases magas, görnyedt árnya mögött négy fiú vonul, Ugráló Baglyon és rajtam kívül még két névtelen Uti. Én vagyok a legkisebb, és hátul loholok. Jól ki kell lépnem, hogy lábam beletaláljon Owases nyomába. Ugyanis a harcosokhoz hasonlóan kell járnunk, és csak egy nyomot hagyhatunk az ösvényen.

Kiértünk egy tágas tisztásra, amelyet a folyókanyar határolt. Az őserdő felől bokros sziklák védték a bejáratot. Itt Owases megállt.

− Nézzétek meg azt a sziklát. Mire teljes egészében rásüt a nap, a tisztáson kell lennetek. Most induljatok vadászatra a folyó túlsó oldalán.

Mi ketten Ugráló Bagollyal természetesen együtt iramodtunk el. Elhatároztuk, hogy ott kelünk át a túlsó partra, ahol legélesebb a kanyar. Itt volt legkeskenyebb a folyó. Szíjakkal átkötöttük ruhánkat, és fejünkre erősítettük, íjunkat, s tegezünket a nyilakkal hátunkra akasztottuk. Bagoly elsőnek készült el, és elsőként vetette magát a vízbe. A folyó sodra elragadta, és a kanyar mögé vitte. Utána ugrottam.

Ezúttal már nem éreztem a hideget. Figyelmemet arra összpontosítottam, hogy ruhámat szárazon tartsam, és a víz ne sodorjon túlságosan lefelé. Az ár erős volt. A kiálló sziklák fölött habos vízcseppek fröccsentek. Óvatosan kellett úsznom a sodrásban, hogy sziklának ne ütközzem. Rosszul felerősített ruhám egyre jobban zavart, és az ár lefelé sodort. Még elég gyenge voltam, és az ár messzire ragadott volna, ha Ugráló Bagoly a szemközti partról nem nyújt egy hosszú ágat felém.

Itt azonban útjaink elváltak. Parancsunk szerint egyedül kellett vadásznunk.

A kijelölt helyen elsőként jelentkeztem, de üres kézzel. Bizonytalanul nézelődtem, de némileg megnyugodtam, amikor megpillantottam a két Utit. Nekik sem kedvezett jobban a szerencse, mint nekem. Tegezükben ugyanannyi nyíl meredezett, mint amennyivel nekivágtak a rengetegnek. Tapasztalatlan Uti bajosan tudja megközelíteni a vadat. Nana-bosho, a Vadállatok Szelleme, szövetséget kötött a magasan járó széllel, és gyakran figyelmezteti a szarvast, még mielőtt a vadász íjának húrja halkan megpendülne.

Owases mozdulatlanul ült a sziklán, és a kő tövét szemlélte. Szoborszerű volt, akár a Néma Harcos Sziklája. Letelepedtünk körülötte, anélkül, hogy megtörtük volna a csendet

− Nézzétek! − szólalt meg végül Owases. Kinyújtott karjának irányába tekintettünk, és a túlsó parton felfedeztük a közeledő Ugráló Baglyot Meggörnyedve haladt, valamit cipelt a hátán.

− Nézzétek, Utik − ismételte meg Owases −, testvéretek kőszáli kecskét ejtett el. Éles szem és hosszú láb kell ahhoz, hogy kecskekoponyát akaszthasson fel valaki a tipijében.

Intésére talpra szökkentünk, és ruhánkat útközben ledobálva, a folyó felé száguldottunk. Egy perc múlva már segítettünk Ugráló Bagolynak, hogy zsákmányával átúszhassa a folyót

Szép, jól fejlett, legalább kétéves kecske volt Bal oldalán, a szíve közelében két lövés nyoma virított, olyan közel egymáshoz, mintha gyors kezű és tapasztalt vadász íjáról szálltak volna a nyilak.

Ugráló Bagoly komoly volt és közömbös. Olyan komoly és közömbös, mint Owases, aki egyetlen szóval sem dicsérte: De barátom szeme csillogott, és lélegzete meggyorsult a büszkeségtől − még nekünk, hármunknak is dagadozott a keblünk, noha nem jártunk sikerrel.

A nap már elérte útjának második felét, amikor beléptünk a táborba. Ezúttal Bagoly haladt az élen, zsákmányát a hátán cipelte.

Ez volt az első kecskéje, és ősi szokás szerint, ha egy fiú először ejt kecskét, magának kell a táborba vinnie, megnyúznia, és végül úgy illik, hogy esti lakomára hívja barátait.

Vadászat után a tábor közelében levő tisztáson gyülekezünk. Már ott vagyunk, amikor lóháton felbukkan Owases, mögötte szabadon egy másik musztáng üget. Ugyanis minden farkaskölyöknek el kell sajátítania a fegyverforgatás és lovaglás művészetét olyan tökéletesen, mint ahogy megtanult lélegezni, beszélni, járni és enni. Nehéz tudományra oktat bennünket Owases, s ennek vérünkké kell válnia, természetünkké, mint ahogy lélegzetet veszünk vagy megszólalunk. Nekem annál is inkább nehezemre esik a lecke, mert még nem egészen hegedt be csípőm, amelyről lehorzsolódott a bőr első zuhanásom után, és kezem még zsibbad, mert kifáradtam tegnap, amikor a tomahawk hajigálását gyakoroltuk.

Owases intésére felpattanok a musztángra. Most, a lóháton már nem szabad az utánam száguldó Owasesnek utolérnie. Tudom, hogyha elér, hátamra záporozni kezdenek a bőrszíj suhintásai. Owasesnak pedig kemény a keze. De ha sikerül egyetlen csapás nélkül körülvágtatni a tisztáson, eredményesen álltam ki a próbát.

A paripához rohanok, megragadom a hátát övező szíjat, és ráhasalok kinyújtott nyakára.

Nyargalok, a ló magától kikerüli a tisztáson elszórt fákat. Mögöttem Owases hátasának patája dobog. Visszapillantok. Csak két lóhossz választ el tőle. Owases éppen felemeli szíjat szorongató kezét, és könnyedén felém hajlik. Érzem, hogy egy szempillantás múlva sajgó díjat kapok rossz lovaglásomért. Ezért még jobban musztángom nyakára borulok, és bordái közé vágom sarkamat. Már csaknem megtettük az út felét − Owases kissé hátra marad, de hamarosan ismét veszedelmesen, egyre veszedelmesebben közeledik. Már közvetlenül a fülemnél érzem paripájának ziháló lélegzetét, a tisztás szélén álló fiúk csoportjától pedig még teljes nyíllövésnyi távolság választ el.

Mégis, amikor megüti fülemet a szíj éles süvítése, sikerül megrántanom a ló sörényét úgy, hogy félreugorva elszökik az üldözés irányából, én pedig a hevederbe fogódzkodva lecsúszok a musztáng hasára.

A szíj elröppen fejem fölött, és Owases vágtató paripája elsuhan mellettünk.

Először sikerült. Mire Owases megfordult, már a fiúknál voltam. Első ízben nyertem.

A lovaglólecke után fegyverforgatási gyakorlat következik. Íme, Ugráló Bagoly vad vágtában száguld egy fa felé, amelyre emberfej nagyságú kört festettek. Barátom magas homlokáról a rohanás szele hátrasimítja a kis fonatokba fűzött hajat. Szeme a körre tapad, felemelt kezében kést szorongat − és amint a fához ér, kiegyenesedik, és karjának váratlan mozdulatával a célba hajítja kését. A kés markolatát díszítő tollak halkan megzizzennek, a penge tompán a kéregnek csapódik. Bagoly odanéz, képe kissé elborul, a kés a körön kívül rezeg. Owases kihúzza, és egy másik fiúnak nyújtja. Én pedig nem tudom, vajon búslakodjam-e barátom kudarca miatt, vagy inkább annak örüljek, hogy ma csak én találtam háromszor a cél kellős közepébe…

Sudár bükkfa hosszúságával vetekszik árnyékunk hossza, amikor visszatérünk a táborba, és alkonyi csend borul a vadonra. Fáradtan, de vidáman baktatunk. Kezünk sajog a kés- és tomahawk-gyakorlattól, lábunk remeg a ló oldalának szorításától. És noha néhányan szíjnyomokat tapogatnak hátukon a lovaglólecke után, és noha ma csak nekem sikerült késemmel háromszor a célba találnom − mégis tudjuk, hogy Owases elégedett tanítványaival. Hogy sokkal jobban igyekeznie kell, mint három hónappal azelőtt, hogy utolérjen valakit lovaglás közben, és legifjabb tanítványai közül már egyik sem véti el a fát, noha eltéveszti magát a célt, de sem késével, sem tomahawkjával nem lyukasztgatja a levegőt.

Sok nap óta először ma egyikünket sem korholta meg Owases − és ez nála nagy dicsérettel ér fel.

Nyugaton elsötétedik az ég, felragyog a holdvilág, s mi a tűz körül gyülekezünk. A tűz fölött szarvashús és felbontott tok füstölődik. Ugráló Bagoly átnyújtja Owasesnak az elejtett kecske szívét, tanítónk négy részre osztja, és mindegyikünket megkínál:

− Egyétek, Utik, a fehér kecske szívét, és kérjétek szellemét, ne nehezteljen rátok. Ha harcossá cseperedtek, kívánom, egyetek minél több medveszívet, és sátratokat gyakorta ékesítsék medvekoponyák.

Az ég felhőtlen, a füst illata keserű, a kecskeszív pedig a világ legjobb falatja s legízletesebb csemegéje. Lakománk hosszú hónapok óta a legvidámabb étkezés, noha néma komolysággal ülünk a tűz körül. Mindegyikünk a jövőbe bámul, és nagy vadászként látja magát, akinek tetteit megéneklik a tábortüzeknél. Owases hallgat, hallgatunk mi is.

Én pedig magamban arról énekelek, hogy valaha olyan leszek, mint Nepemus, hogy szigorú képemet medvekarmok barázdálják majd, és Nepemushoz hasonlóan kézitusát vívok a szürke medvével − és győzök. Szép küzdelem lesz. Velem szemben felágaskodik az óriási, dühödt szürke medve, hatalmas agyaraival és karmaival − nekem pedig a bátorság és tőröm lesz a fegyverem. Tőröm pengéje rövidebb és gyengébb a medvekaromnál. A penge eltörhet egy faágon − a medve pedig sziklát tud hasogatni karmaival. De én legyőzöm a medvét, és nyakára teszem lábamat. Elveszem a nevét − és már nem hívnak majd Utinak, névtelen fiúnak, hanem Szürke Medvének, Hosszú Agyarnak vagy Éles Karomnak.

Elfáradtam, sátorban hevernék,
Ha csak egy éjre is − megpihennék.
Vezess sátor felé,
Fivérem, hívj pihenőre.

A napsugarak takaróvá változtatják a, pázsitot, s ilyen mintát a legügyesebb asszony sem sző. A rét fölé magas szikla hajlik, amely összekuporodott, térdére borulva szunnyadó aggastyánhoz hasonlít.

A sziklát széles folyó kerüli meg − itt élesen kanyarodik, és lustán a vadonba hömpölyög. Közvetlenül a sziklánál az ár mély teknőt vájt, s ebben, a tükör alatt gyűrűzve, kristálytiszta hullámok követik egymást.

Ez volt a kedvenc helyünk. Itt találkoztunk − én, Tanto és Ugráló Bagoly. Itt tanított meg bennünket Tanto úszni és a szikláról fejest ugrani.

Napnyugtakor a szikla körül, mint ezüstrét csillog a víz. Amikor először jöttem ide éjszaka, hogy vérszerződést kössek a folyóval és a Vizek Szellemével, az éjszaka csendes volt, akár a békés álom. Magam jöttem el − egyedül akartam szövetséget kötni. Megálltam a sziklán, és felemelt kézzel üdvözöltem a holdat, a vadont és a vízben tükröződő fákat.

A szövetség megpecsételéséül megvágtam a kezemet, és vörös vércsepp hullott a békés hullámokba. Utána fejest ugrottam az ezüstös mélységbe.

Ilyenkor már nem ember vagyok. Hal vagyok, a vizek szellemének leghívebb szövetségese és barátja. Szelem a hűvös vizet, lebukok a mélybe, majd ár ellen úszom, s váratlan fordulattal, mint ragadozó madár árnyától megriadt hal, oldalt vetem magam, és súrolom a vízinövényekkel benőtt sziklatömböt. Amint elrugaszkodom a folyó fenekétől, a fölöttem úszkáló halak pikkelye szentjánosbogárként világít − ragyogásuk tompa és titokzatos, noha barátságos, mint új szövetségesemnek, a Vizek Szelleméhek egész világa.

Később partra úszom. Törpe vagyok a fölém tornyosuló kőalakhoz képest. És mégis nagynak érzem magam, amikor letelepszem a szikla peremére. És már ismét kisfiú vagyok, új testvérbarátságot kötöttem. Hallgatunk mind a négyen − a Hold, a Szikla Szelleme, a Víz Szelleme és én.

Az Áfonyák Havának vége felé, egy verőfényes nap alkonyi óráiban, egész napos tanulás után kimerülten pihentünk a Néma Harcos Szikláján, amikor a nagy síkság felől lódobogás ütötte meg fülünket. Kezdetben csak halkan, úgy, hogy azt hihettük, csupán a fáradtság zúg agyunkban. Elsőként Tanto szökkent talpra − azután mi is meghallottuk a közeledő és egyre jobban kivehető dobogást. Aggódva pillantottunk egymásra. Arról, a falunk felől csak nagy ritkán hallatszott vágtató ló zaja. Tilos volt arra lovagolnunk, és a falu lakói csak igen fontos esetekben látogatták meg a farkaskölykök telepét Akkor hát ki lehetett?

Először Tanto siklott le a sziklárói. Bagollyal a nyomába eredtünk.

Owases sátra előtt hatalmas, tajtékos fekete paripa várakozott. Nyugtalanul táncolt és toporzékolt, fülét hegyezve a magasba emelte fejét, és nyerített Karon ragadtam Tantót szívem nyugtalanul kalimpált − apánk hátaslova volt. Tekintetem követte Tanto pillantását, s vele együtt megindultunk egy óriási, vén bükkfa felé. A fa árnyékában apánk állt. A magas, szótlan férfi csupán rojtos nadrágot viselt amilyet általában csak vadászatra vagy harcra öltenek.

Tanto, Bagoly és én már elébe értünk. Nem volt szabad megszólalnunk, amíg apánk elsőként meg nem töri a csendet. Így hát mozdulatlanul és szótlanul ácsorogtunk, bár szerettem volna apám nyakába vetni magam, hozzábújni, hangját hallani. Hiszen nem láttam egy teljes Nagy Napnyi idő óta.

Apám figyelmesen, komolyan szemlélt bennünket Végül hozzánk lépett, Tanto vállára tette kezét nekem pedig megsimogatta a hajamat. Egy pillanatra elgyengültem. A torkom elszorult, a szemembe könny szökött Rettentően elszomorodtam, ugyanakkor haragudtam magamra, hogy még mindig nem tudok harcosként viselkedni, és egy lány lelke kísért bennem. Szerencsére apám nem vett jobban szemügyre. Látszott, hogy átölel ugyan bennünket, de gondolatai messze járnak. Ezek a gondolatok viharosak lehettek. Ugráló Bagoly is észrevette, mert amikor oldalt sandítottam, láttam, hogy szeme rémült, és a keze enyhén remeg. Apám leültetett bennünket, ö is mellénk telepedett, és rágyújtott kis pipájára. Szavait jelenlétünkben mondta, de valószínűleg nem nekünk címezte. Elnézett fejünk fölött, és még Tantóra sem pillantott, pedig ő már csaknem ifjú harcosnak számított. Apám úgy beszélt, mintha csak a gondolatait akarta volna hallani.

− Amikor olyan kisfiú voltam, mint te, Uti, és mint a Bagoly nemzetségbeli Uti, népünk idevándorolt erre a tájra. Amikor kisfiú voltam, mint ti, népünk azért jött e folyó partjaira, hogy békésen éljen, hogy távol éljen a fehér emberek településeitől. Sok Nagy Nap szállt el falunk fölött, és béke honolt nálunk. Vidám dalok zengtek, és a harcosok a győztes vadászok táncait járták.

Azt akarom, hogy fiaim a lehető leggyorsabban harcosokká váljanak, és karjukkal támogassák karomat. A fehér embereknek ismét eszükbe jutottak falvaink, és a mi napunk egyre inkább gonosz felhők mögé bújik. Az okimowok ismét meglelték a tipimhez vezető utat, és bajosan lehet őket e csapásról visszafordítani, bajossá válik a vadászat a szabad erdőben és a vándorlás a mi vadonunkban…

Nem értettem apám szavait, Bagoly sem értette. Csak Tanto fürkészte figyelmesen apám arcát, mintha felfogta volna minden szavát, s azokat a gondolatokat is, amelyeket apám ki sem mondott. Kissé remegtem, de nem azért, mert a nap korongja nyugaton már megérintette a fákat, és a föld felett esti hideg terjengett. Noha apám, bátyám és barátom mellett voltam, mégis néha úgy éreztem, hogy magam vagyok, elvesztem, s könyörtelen ellenség kénye-kedvétől függök.

Közvetlenül napnyugta után visszatért a rengetegből Owases. Apám szótlanul üdvözölte tanítónkat, és némán léptek be a sátorba. A tipiből csakhamar felhangzott a dob szaggatott pergése,. Tanácskozásra hívta a férfiakat. Ekkor Tanto karon ragadott engem és Baglyot:

− Owasesnél tanácskozni fognak a harcosok. Ha nem lármáztok, mint a vadmalacok, magammal viszlek benneteket a sátorhoz, hogy kihallgassuk, mit beszélnek az öregek a tanácskozáson.

Bagoly és én mukkanni sem mertünk, csak lázasan megszorítottuk kezét, igent bólintottunk, és szemünkkel esdekeltünk, hogy tartsa meg ígéretét.

A nap már pihenőre tért, és a sátor körül sűrűsödött a sötétség, a magas fák homálya. Megvártuk, amíg a harcosok egy szálig összegyűlnek Owases tipijében, elbújtunk a legközelebbi bokrokban, még suttogni sem mertünk, még a hangosabb lélegzést is kerültük.

Csak amikor az utolsó harcos is belépett a sátorba, kúsztunk Tanto nyomában kőtől kőig, s ügyéltünk, hogy ki ne kerüljünk a fenyőfák sötét árnyékából. Harminclépésnyire a tipitől végignyúltunk a magas fűben. De ekkor, mintha egy varázsló parancsára történt volna, a szúnyogok felfedeztek bennünket, s megbüntetve merészségünkért, martak, akár a csörgőkígyók. Egyszer csak nem bírtam tovább támadásukat, és intettem Bagolynak, törjön le egy borókaágat, hogy elhessegethessük őket. Bagoly ugyanolyan ostoba volt, mint én, és az esti csendben az ág reccsenése mennydörgésként hatott. Tanto megrugdosott bennünket mokaszinjával, de szerencsére az öregek közül senki sem figyelt fel a reccsenésre.

A várakozást egyre hosszabbnak éreztük. Tanto elhagyott bennünket, és előrekúszott. Meg kellett várnunk jeladását, de nem jelzett. Néha úgy tetszett, hogy nemsokára beköszönt a hajnal, és a nap leleplez bennünket borókabokrok közti rejtekhelyünkön. Végül kikukkantottam a bokorból, hogy

szemügyre vegyem Owases sátrát. A tipiben már tűz világított, és ugyanakkor oldalról éjszakai varangyos béka brekegése hallatszott. Bátyám jelezte, hogy másszunk a sátor felé.

Talán félúton lehettem, amikor a hold kibújt a felhők mögül, s ragyogásával megvilágította a környéket. Ekkor szétnyílt a sátor bejárati bőrfüggönye, és a küszöbön feltűnt apám. Kővé dermedtem. Szerettem volna a föld alá süllyedni, vagy láthatatlanná válni, mint Manitu. Apám ugyan oldalával fordult felénk, de féltem rápillantani, hogy tekintetemmel magamra ne vonjam figyelmét, mint ahogy a vadászó farkas sem mered sohasem áldozatára, amely megérezhetné jelenlétét.

Néha elállt a szívverésem, és megesküdtem volna, hogy apám egyenesen rám néz. Egy szempillantás múlva hozzám lép, és a magasba emel, akár egy nyúlfiókát. De apám nem fedezett fel. Halkan füttyentett. Nyerítés volt a válasz, majd könnyű vágta hallatszott. A paripa néhány méternyire nyargalt el mellettem, és megtorpant apámnál. Kisvártatva a hold ismét a felhők mögé rejtőzött, a derengésben felvillant a tűz a félrehajtott függöny mögül, és a vörös ragyogást megtörte a tipibe visszatérő apám árnyéka.

Csak most gyengültem el igazában. Egész idő alatt fájdalmasan megfeszített izmokkal hevertem. Állkapcsomat úgy összeszorítottam, hogy amikor Tantóhoz kúsztam, nem bírtam megszólalni. Tanto dühös hiúzként villantotta rám szemét.

− Úgy viselkedsz, mint egy sündisznó, amely hanyatt-homlok rohan, amerre lát, Szemed vak, mint a csecsszopó farkasé, fejedben pedig mókusok hintáznak. − Bátyám olyan halkan korholt, hogy alig értettem. − Hogyan bújhattál ki a kő mögül, amikor a hold ugyanabban a pillanatban akarta megnézni a világot? Vénasszony leszel, nem harcos …

Bűntudatosan hallgattam.

Végül közvetlenül a sátor tövébe értünk, a bejárattal ellenkező oldalon. A felső nyílásból vékony szalagként gomolygott a füst.

Bentről halk beszélgetés moraja szűrődött ki. Kis résen át látható volt a tipi belseje. A tűznél alig öt harcos ült: Owases háttal fordult felénk, mellette kétoldalt Tanone, Kettétört Kés, Owases bátyja, és egy tapasztalt harcos, Gichy-Wape, a Nagy Szárny. Apám és Keserű Áfonya varázsló szemközt ült velünk. Néhány más harcos a fénykörön kívül kuporgott.

A varázsló farkas-süveget és vékonyra csiszolt bivalyszarvakat viselt, amelyek fejének minden mozdulatánál megrezzentek. Nyakában medveagyar füzér csüngött, vállára tollakkal ékesített, fekete medvebőr borult.

Babonás félelem fogott el. Hátam mögött hallottam, hogy Ugráló Bagolynak vacog a foga. Tanto megszorította az állát, és öklével megfenyegette. Bagoly a fülembe lehelte:

− Honnan került ide Keserű Áfonya? Ki látta őt nálunk?

Valóban − hogyan kerülhetett ide? Már egy hónapja a tó menti faluban tartózkodott. Nem láttuk, hogy belépett volna Owases tipijébe, és apám érkezése előtt sem láttuk sehol. Reszkettünk a félelemtől. Még Tanto is hevesebben lélegzett. Tekintetemet nem bírtam levenni Keserű Áfonyáról. Biztosra vettem, hogy lát minket, tud rólunk, és egy pillanat múlva parancsára a holtak szellemei megbüntetnek minket merészségünkért. Bagolyhoz simultam, és vártam a csapást. Tanto látta, hogy mi kavarog bennünk, és kissé hátralökött minket. Még hallottuk apám hangját:

− Hallgassatok meg, derék férfiak, és fületek fogadja be szavam. Négy Kis Nappal ezelőtt fehér ember érkezett hozzánk beszélő papírral. A papír megparancsolja nekünk, hogy hagyjuk el földjeinket, és lakjunk rezervátumban. Így akarja a fehérek főnöke, Wap-nap-ao.

A többit nem hallottam. Annál is kevésbé, mert kisvártatva Tanto erélyes intéssel megparancsolta, hogy húzódjunk vissza. Alig néhány szó ütötte meg fülünket, de jelentőségüket nem fogtuk fel.

Tanto a sátornál maradt, és bizonyára megtudta mindazt, amiről a harcosok tárgyaltak. Egyre nagyobb aggodalom fogott el, mert megfigyeltem, hogy Tanto keze többször ökölbe szorul, sőt egyszer az övén csüngő tőr markolatához kapott. Apám néhányszor megismételte Wap-nap-ao nevét, majd megszólalt Owases és Keserű Áfonya. A süket Nagy Szárny hangosabban beszélt társainál, és pontosan hallottuk, amikor megállapította, hogy népünk faluja fölött, ugyanúgy, mint az ő ifjúkorában, fekete felhők gyülekeznek. Aztán megint apám szólt, de éppen akkor parancsolta meg Tanto, hogy vonuljunk vissza, és maga is követett bennünket.

Amikor visszatértünk a fenyők árnyékába, megragadtam kezét.

− Tanto − kérleltem −, miről beszéltek a harcosok? Tanto hozzánk hajolt:

− Azt, amiről beszéltek, nem szánták se nekem, se nektek. Én nem emlékszem rá, hogy mit beszéltek.

− Tanto…

− Nem emlékszem − hajtogatta és eltávozott. Bagollyal visszamentünk tipinkbe. Bagoly csak itt kapott némi bátorságot. Hamarább lerázta félelmét és bánatát, mint én, és elárasztott szemrehányásaival:

− Uti vagy, és Uti maradsz, s fejedben igazán mókusok hintáznak. Nem tudsz semmit kieszelni, hogy szóra bírjad bátyádat? Nem tudsz?

Valóban nem tudtam. Fogalmam sem volt róla, hogyan lehetne valamit kiszedni fivéremből. Tanto látta a beszélgetést. Mi csak szófoszlányokat hallottunk, amelyek mozdulatok, taglejtések nélkül nem érthetők. Tanto hallotta apám egész szónoklatát, és látta, hogy milyen jelet alkalmazott a varázsló, és talán éppen ez volt a legfontosabb. De Tanto elkergetett minket, és maga is visszahúzódott, mielőtt a tanácskozás befejeződött volna. Nyilván úgy vélte, hogy egyikünknek sincs joga megismerni az idősebbek gondolatait. Nehezteltem Tantóra, de csak nehezteltem. Bizonyára tudta, mit cselekszik. Ellenben Bagoly felbosszantott

− A te fejedben pedig gyáva görények hintáznak! − ripakodtam rá. − Velem voltál, és magad is megkérdezhetted volna, öregebb vagy valamivel, és bátyám hamarabb meghallgatott volna.

Nagy ámulatomra Bagoly nem akart tovább civakodni. Bizonyára ő is inkább aggódott, mint haragudott, és dühöngésével csak leplezni akarta nyugtalanságát előttem és önmaga előtt. Sokáig ültünk a tűznél, s törtük a fejünket, miként védhetnénk meg a falut a fekete felhőktől, és találgattuk: miért fenyegetik földünket fekete felhők, ha fehér emberekről esik szó?

De nem főztünk ki semmi okosat. Már majd leragadt a szemünk. Néhány friss borókagallyat vetettem a tűzre, hogy elűzzem az ismét felbukkanó szúnyogokat, s nyugovóra tértünk. Alighogy elnyomott az álom, váratlan dobpergés, éles sípszó riasztott fel bennünket. Talpra szökkentünk. Kirohantunk a sátorból a Nagy Tűz Terére.

Itt három máglya lángjai csaptak a magasba, körülöttük már összegyűlt a tábor minden felnőtt harcosa. Egyelőre lassú zene hallatszott − lassú, mint valami fogadkozás, mint valami hívójel. Dobbantak a dobok, süvítettek a sastoll sípok és tiszafa furulyák, csattogtak a szarvas-patából és teknőspáncélból készült csörgők.

Hirtelen sárga-fekete csíkosra festett harcos futott szökkenve a tisztásra. Lábát festett csillagok és félholdak, valamint a térdére és bokájára erősített lófarkak díszítették. Derekára hollótollakkal kivarrt öv simult… A harcos az éjszakát jelképezte.

Nyomában óriási szökkenéssel egy másik harcos bukkant elő a sötétből − a nappal. Fehér sastollakból készült fejdísze ragyogott, ábrázatát vidám, fehér és kék színekkel festette be, mokaszinja világos volt, és lábát fehér bagolytollakkal ékesítette.

Így kezdődött el a Nappal s az Éj küzdelmének tánca, amelyet a településre érkezett főnök tiszteletére jártak.

Tágra nyílt szemmel bámultunk, a dobok egyre gyorsabban dobbantak, s egyre gyorsabban vert a mi szívünk. A Nappal és az Éjszaka küzdelmének láttán térdben hintázni kezdtünk, lábunkkal ütöttük a taktust, szemünk előtt elvillantak a fehér sas− és a fekete hollótollak, kezünk magától a magasba lendült, s a sípok és furulyák hangja, mint nyílfelhő süvített fejünk fölött.

Jertek, eget szántó sasok,
Jertek, szálljatok a mélybe,
Lépjetek sátram belsejébe,
Jöjjetek el, sasok,
Sátrainkban lakjatok.

Nyár végén wawa, a vadlúd, megindul dél felé. A rengeteg felett rázendít daléra Key-wey-keen, az északnyugati szél. Azután a hó ismét a föld felé hajlítja a fehér nyírfákat, a fagy jégpáncélt kovácsol a tó fölé. Télen felharsan a farkascsordák hold felé szálló üvöltése, amellyel vadászatra hívják egymást, a magányos jávorszarvasoknak és őzeknek zengik a Halál Dalát.

Mi olyankor megtanuljuk, miként kell csapdát állítani, halászni a jégen vágott lékekben, miként kell magányosan menetelni a hóborította vadonban, és vezetni a kutyafogatokat. De nemcsak a napok telnek sebesen, rohannak a hetek és a hónapok. Bajosan győzi ezt az emlékezet, nem lehet mindent elmesélni.

Íme, visszatérő vadludak kiáltása hallatszik az őserdő fölött. Mokwe testvér, a medve,

felkászálódik téli fekhelyéről. Nősténye kivezeti a bocsokat a nap meleg fényébe. Hódtestvérek kerek feje ismét feltűnik a gátjuk melletti árterületen.

A farkaskölykök ismét elkezdik lovagló és csónaképítő leckéiket. A sebes, tavaszi árhullám szélvészként röpíti a nyírfa kenukat. Később a folyó megnyugszik, nyár van. Kiúszunk a zátonyokra, a forró nyári napon kövér csukák élvezik a langyos vizet.

Már nem vagyunk olyan védtelenek, kis apróságok, mint amikor a táborba érkeztünk. Owases fukarkodik a szavakkal. Kevésbé takarékoskodik a szíjjal. De mindig bőkezűen és állandóan osztogatja tudományát; Azt is tudja, hogy legjobb tanító a szükség és a kényszerűség. Táborbeli életünk első és második évében még ellát bennünket élelemmel. De a harmadikban és negyedikben új rendet vezet be: aki nem tud vadat ejteni, az… nem eszik. Az efféle próbák előbb egy hétig tartanak, majd kettőig, háromig…

A természet iskolájának ötödik évében, az Áfonya Havának kezdetétől az első hóig már csakis saját dárdánkra és íjunkra, nyomolvasó készségünkre és vadásztudományunkra vagyunk utalva. De a próbánál senki sincs egyedül. Egyes fiúk jobb nyomolvasók, mások nyila elől még a madár sem szökik meg, ismét mások ahhoz értenek, miként kell a vadat lépre csalni, vagy új horgászhelyeket felfedezni. Így hát mindenki segít mindenkinek − és a saját kezűleg leterített nyúl százszorta jobban ízlik, mint az idősebbektől kapott medve-sonka.

Hej, de sebesen száll az idő! Íme, megint üvöltenek a farkasok, jeges északi szél süvít a hóborította sátrak fölött, és megint a víz zúgásával zengi dalát az első tavaszi olvadás.

Már nem vagyok kisfiú, nem kell kőre kapaszkodnom, hogy feljuthassak a ló hátára. A táborba érkező kis Utikat lenézzük − úgy, ahogy valaha Tanto tette velünk. Tanto már csaknem igazi harcos… Emlékezetemben milyen sebesen suhannak azok az évek!

Ismét elmúlt a Virágzó Fák Hava. A tavak fölött vízimadarak zsibongtak. A nap egyre forróbban sütött, egyre hosszabban időzött a vadon felett, és útja megnőtt keletről nyugatra. Az Áfonya Hava volt − október.

Ebben a hónapban − mint minden évben −, sokkal több időt töltöttünk a rengetegben, mint a táborban. És minél tovább maradt valaki egyedül az erdőben, tanítóink annál nagyobb elismeréssel illették. Az erdő már második otthonunk volt, egyre teljesebben fedte fel ösvényeit és titkait.

Az Áfonya Havának vége felé a Mennydörgés Völgyének közelében szürke medve tanyájára bukkantam; a hegyes sziklák tövében Ugráló Bagollyal néhány farkas-vackot találtunk. A nyomokból már kiolvastuk, vajon ember haladt-e a csapáson, milyen sebesen szedte lábát, milyen volt a termete, egészséges volt-e, s vajon barátnak vagy ellenségnek kell-e tekintenünk.

Az őserdő jóságos bátyánk, táplálónk és otthonunk lett. Belőle merítettük bölcsességünket, ismereteinket az életről, az élet művészetéről. Mohekoos, a farkas barátunk volt, noha ellenségünkké válhatott, ugyanúgy, mint a medve, a menyét vagy a szarvas. A fák oltalmat adtak a felhőszakadásokkal szemben, mi pedig kértük a fák szellemét, ajándékozzon nekünk kérget kenura, vagy ágat az íjhoz.

Medve leterítése után a fejét nem hagytuk a földön, hanem faágakra akasztottuk, korallgyöngyökkel, tollakkal díszítettük, a koponyába pedig dohányt szórtunk a medve szellemének szóló áldozatként. Az elejtett hód testét a folyónak kell visszaadni, mert eleme a víz.

Ha szarvas a zsákmány, a vadászok úgy fektetik, hogy feje Key-wey-keen, az északnyugati szél felé forduljon, szája elé pedig ételt állítanak tálban, s megkezdődik a tánc: a vadászok utánozzák a szarvas futását, szökkenéseit, majd a vadászok lépteit, a menekülés, a támadás és a halál jelenetét. Végül az elejtett állathoz lépnek, megsimogatják, és megköszönik, hogy hagyta magát megölni.

− Nyugodj, bátyánk − éneklik.

A szarvasbőrbe öltözött, fején agancsot viselő varázsló így szónokol:

− Elhoztad nekünk agancsodat, és ezt köszönjük. Nekünk adtad bőrödet, és mi köszönjük. Húsoddal megtöltötted gyomrunkat, véreddel ereinket, légy ezért boldog az örök Nyugalom Honában, ahol találkozunk halálunk után. Ó, nagy, bölcs bátyánk, bocsásd meg, hogy meg kellett ölnünk.

− Bocsáss meg, bátyánk − ismétlik a harcosok.

Feleslegesen sohasem öltünk. Megtanultuk, hogy az indiánnak csak akkor szabad vadásznia, ha éhség fenyegeti, és tilos vadászatra indulnia, ha előző nap rosszat álmodott, vagy a varázsló eltiltotta a vadászattól. Mert az őserdőben is van ellenség − gonosz szellemek vagy rosszindulatú, barátságtalan kis erdei szellemek, amelyek a vad nyomáról mellékösvényre csalogatnak, hamis nyomra, mocsarak és

ingoványok közé vezetnek.
Ezért, ha a vadonban töltöttük az éjszakát, nem féltünk sem a vadállatoktól, sem a förgetegtől, sem a széltől, sem a sötétségtől. De elegendő volt, hogy fülünket megüsse egy hang, amelyet egyikünk sem ismert − s az éjszaka váratlanul pokollá vált, mégpedig nemcsak kisfiúk számára. Rettegéstől vacogva kuporogtunk a tűznél, mert úgy tetszett, hogy a sötétben az emberekkel, a fákkal és az állatokkal szemben ellenséges, gonosz szellemeket, Kanaha szolgáit látjuk: fejetlen csontvázakat, kibelezve száguldó szarvasokat, szarvas háton lovagló vak hiúzt, amely síró gyermeket tart karmai közt
Néha úgy éreztük, hogy rémek keringenek közöttünk örvénylő kavargással, mindegyikünk látja őket, és már semmi sem ment meg bennünket. Az éjszaka álmatlanul telt − virradatkor elhagytuk a félelmetes helyet, s oda többé nem tértünk vissza.

Az Áfonya Hava azonban szép hónap volt. A mi hónapunk. Naphosszat tartott a mulatság − egyébként bajosan lehetett volna elválasztani az örömet a tanulástól és a szórakozást az erőfeszítéstől.
Owases, Kettétört Kés vagy Nagy Szárny meséltek a régi időkről, a törzsek közötti harcokról és háborúkról, így hát mi is csatákat és háborúkat vívtunk egymással, s utánoztuk a régi napok történelméből mindazt, amit szívesen emlegettek a vének. Rendszerint két csapatra oszlottunk, mindegyiknek csupa Uti, névtelen fiú volt a tagja. Arcunkra és mellünkre harci színeket festettünk, és mint a hadiösvényre lépő harcos, bezsíroztuk törzsünket a rovarok elleni védekezésként. Az idősebb fiúk kicsit kigúnyoltak bennünket, ezért Owases engedélyével szívesen megszöktünk a táborból néhány napra, hogy megvívjuk a „törzsek közötti” csetepatékat és háborúkat.
Két vezér került ki sorainkból, Ugráló Bagoly − és én. Még ma is, ha lehunyom szemem, jól látom a Néma Harcos Sziklája alatti rétet, ahol indulás előtt gyülekezünk, hallom a tanácskozók hangját, látom harcosaim vörös, sárga és fekete festéktől ragyogó ábrázatát.
Előttünk a folyó. A folyó mögött a rengeteg, amelynek tegnap nekivágott Ugráló Bagoly a csapatával; Owases parancsára őket kellett ma megtalálnunk.
Tudtuk, hogy északi irányban hatolt be az őserdőbe. De túlságosan jól ismertem ahhoz barátomat, semhogy azt higgyem, arra halad, amerre csapata eltűnt. Ügyelnünk kellett a felderítőkre is, akiket agyafúrt ellenségem bizonyára a rengeteg szélén hagyott, hogy figyeljék mozdulatainkat.
Átúsztunk a folyón, és megindultunk Ugráló Bagoly csapatának nyomában. Libasorban haladtunk.
Amint elértük az erdőt, öt harcosomat előre küldtem, hogy igyekezzenek megtalálni a felderítők nyomát − jómagam pedig a csapattal nagy ívben dél felé indultam.
Tauhát természetesen a táborban hagytam. Nem akartam, hogy a kutya szaglása segítse harcunkat, a magunk szemén, orrán és eszén kívül nem volt szabad semmi segítőeszközt használni.
Szótlanul haladtunk. Úgy öltözködtünk, mint a hadra kelt harcosok − csak ágyékkötőt vagy vadásznadrágot viseltünk. Táplálékként csak porrá őrölt száraz húst vittünk magunkkal, fegyverünk fa tomahawk, tompított végű dárda és fahegyű nyíl volt. Vadászat esetére azonban mindegyikünk három hegyes nyilat kapott Owasestől a tegezébe.
Már jókora utat megtettünk, mire a korán kelő nap a fák csúcsai fölé emelkedett, és én megállítottam csapatomat, hogy megvárjuk a felderítőket. Néma csendben teltek a hosszú percek − meg se moccantunk. Menyét rohant el mellettünk. Áfonyabokor mögül nyúl dugta ki hosszú fülét. Egyikünk sem rezzent, egyikünk sem nyúlt nyílvesszőért. Vártunk. Gyorsabban, mint hittem volna, néhányszor felhangzott a mókus csettintése, egyre közelebb és egyre halkabban. Felemelkedtünk − egyik felderítőnk hozta a hírt, hogy rábukkantak az ellenség jól kivehető nyomaira.
Vajon Bagoly annyira vigyázatlan volt, hogy nem tüntette el a nyomát? Vagy talán lebecsült bennünket?
Rövid tanácskozás után elhatároztuk, hogy két csoportra osztjuk csapatunkat. Én a fiúk egy részével a felfedezett nyomok irányában haladok − a másik csoport vezetését egy Kapot nemzetségbeli Uti veszi át, s feladata szerint tovább kell menetelnie dél felé. Jelünk a fiait hívó sas vijjogása lesz.
A felderítő egykettőre elvezetett minket a megtalált nyomokhoz. Köves, hosszú szakadékokkal barázdált, szikladarabokkal megtűzdelt terület volt. Az alacsony fák koronái annyira összeértek, hogy bajosan lehetett felfedezni a kék eget. A patakok itt örökké árnyékban csobogtak, partjukon coboly− és hiúznyomok látszottak. A felderítő megmutatta a kövek közti puha földbe többször is bemélyedt mokaszin nyomokat Három fiú ment erre. Ez világos volt, mint nap az égen és a folyóvíz e nap ragyogásában,
Miféle felderítők voltak azok, akik a hadiösvényen ennyire nyugodtan, nyomaik eltüntetése nélkül

ballagtak, mint a vénasszonyok, amikor felkerekednek, hogy kimossák a takarókat a tóparton? Miféle felderítő az, aki köveken haladhatna, anélkül, hogy nyomot hagyna, és ehelyett a nedves mohába tapossa mokaszinját?

A nyomot figyelve halkan felnevettem. Ez túlságosan átlátszó csel volt, semhogy sikerülhessen, és engem csapdába csalhasson. De hamarosan elkomorodtam: hiszen a felfedezett nyomot négy felderítőm követte, és képesek besétálni Ugráló Bagoly kelepcéjébe. Ezért elindultam a nyomon az egyik Utival, a többieknek pedig megparancsoltam, hogy egy nyíllövésnyi távolságban kövessenek.

Hamarosan egy meglehetősen lapos, de sűrű bokrokkal és fákkal borított szurdokhoz értünk. Mindkét nyom − Bagoly harcosainak és az én négy felderítőmnek nyoma − egyenesen a szurdok mélyébe vezetett. Visszahúzódtam csapatomhoz, és egyre erősebben aggódtam a négy fiúért − a szoros hiúzcsapdára emlékeztetett. Veszélyt szimatoltam. Megparancsoltam, hogy halotti csendben kerüljük meg a szurdokot, és lassan vizsgáljunk meg minden egyes fát, minden egyes bokrot

− Ha a szurdok üres, mindenki sas-vijjogással jelez.

Magamra maradtam az egyik felderítővel. A többiek elszéledtek, halkan, mint az árnyak. A percek elviselhetetlenül nyúltak − elkeserített felderítőim sorsa, akik úgy követték a veszedelmes nyomot, ahogy kisgyerek az anyja hívását. Haragudtam rájuk. Talán még beszélgettek is! Vagy talán, mint a legkisebb Útik, nótákat dúdolgattak zsíros tejről vagy fehér füstölt halról?

Végül felhangzott a sas-vijjogás, előbb egy, majd a másik, harmadik… Tehát biztonságban bevonulhattunk a szurdok mélyébe. A sötét árnyék áthatolhatatlan volt ott, akárcsak egy feneketlen tó vize.

A szurdok közepén már mindent tudtam. Szívem a torkomban dobogott veszett haragomban. Az ösvény kellős közepén rengeteg erős nyom látszott. Egy közeli bokorban törött tomahawk-nyelet találtam. Az egyik fiú nagyot szusszanva felkapta.

− Uff.

− Megismered? − kérdeztem.

− Igen. A bátyámé.

Testvére egyike volt a négy felderítőnek, akik kisegerekként hagyták, hogy Ugráló Bagoly meglepje őket. A nyomok világosak voltak, olyan világosak, mintha **a** fű, a moha és a bokrok elmesélték volna a történteket

Ugráló Bagoly egyszerűen körülvette az egész szurdokot, amelybe szinte kezüknél fogva vezették be társainkat az áruló nyomok. No, és a küzdelem rövid ideig tartott, amikor besétáltak a kelepcébe, lecsapott rájuk, mint varjú a kiscsirkékre, és egykettőre foglyul ejtette őket.

Most mit tegyünk?

A csata színterétől a nyom hirtelen kanyarogni kezdett, el-eltünedezett. Már nem volt szembeszökő, jól a földhöz kellett hajolni, hogy egy erősebben benyomódott lábnyomot találjunk. A folyó felé tartott, és ott elveszett. Két fiút elküldtem a víz folyásával ellentétes irányba és lefelé, mindegyiket kis biztosító különítmény követte. A keresés nem volt könnyű, a nap már magasan járt, amikor az egyik nyomkereső futva egy tollat hozott. Bagoly foglyainak egyike vesztette el. Megleltük tehát a nyomok folytatását.

Hosszú idő óta először pillantottunk egymásra harag és bosszankodás nélkül. Nem tévedtem − Ugráló Bagoly ugyan észak felé tűnt el, de nyoma most világosan dél felé vezetett. Keserves leckét kaptunk. Most a lehető legóvatosabban kellett haladnunk, úgy, mint ellenséges őserdőben, mint halálos veszély közepette szokás. A nyomot követő felderítő körül széles legyező álakban helyeztem el harcra kész csapatomat. Roppant lassan, de szüntelenül és halálos csendben meneteltünk. Nem volt szabad megállnunk sem azért, hogy igyunk, sem egyéb isteni vagy emberi ok miatt. Fizetnünk kellett társaink együgyűségéért.

A nyomok az erdő délkeleti szélével határos Vörös Kanyon felé vezettek. Árnyakként suhantunk be a kanyonba. Ettől a pillanattól kezdve már kúsznunk kellett a szoros falainak tövében, a félhomályban. Közeledett a napnyugta.

Végre szívem megdobbant az örömtől − szemem előtt kis tó terült el. Déli partján magas, messzire világító tűz lángolt. Így hát, amiként én is elbíztam magam a nap első felében, úgy most Bagoly hitt túlságosan a maga bölcsességében s biztonságában, amikor hivalkodó tüzet gyújtott.

A parti bokrok közt vártuk az éjszakát.

Bagolynak azonban szövetségesei akadtak. A szúnyogok, a fejünk fölött nyugtalanul hintázó madár, néhány éjszakai varangyos béka, amely nehézkesen körülugrált bennünket. Remegtem, hogy az

éjszakai madár kiáltása és a békák brekegése felkelti ellenfeleink figyelmét, de szerencsére Bagoly most már határtalanul bízott önmagában. Csak észak felől állított őröket, mi pedig lassan előrekúsztunk a tó mentén, hogy a védtelen déli oldal felől érjük el a tábort.

Tudtam, hogy nem szabad egyszeriben megkezdenünk a csatát. Négy harcosom hiányzott. Kiszabadításuk nem lesz könnyű. De minél verejtékesebben szerezzük meg a győzelmet, annál édesebb lesz. Először ki kell szabadítanunk felderítőinket, csak azután lephetjük meg az ellenség táborát.

Bagoly nem volt előrelátó. Túlságosan közel táborozott egy ligethez, a sudár fák alsó ágai az erdő széléig értek, és olyan mélyre hajlottak, hogy a kezünk felért hozzájuk. Ezenkívül a foglyokat nem a tábor kellős közepén helyezte el, hanem hanyagul a fénykörön kívül, közel a bozóthoz.

Amikor a láng magasabbra csapott, jól láttam négy társunkat, egymás mellett hevertek, és a legkisebb Uti feléjük fordulva őrizte őket.

Csupán egy dolog aggasztott − Ugráló Baglyot nem láttam a tűznél. Ez veszedelmet jelenthetett.

De tovább nem várhattam. Éppen gomolygó felhők takarták el a ragyogó holdat. Tervem egyszerű volt, annyira egyszerű, hogy nem vallhatott kudarcot.

Elhatároztam, hogy magam lopakodom a foglyokhoz. A parancsnokságot átadtam a Kapot nemzetségben fiúnak. Éles eszű, szemfüles legényke volt. Bízhattam benne, hogy nem tűr semmiféle elővigyázatlanságot. Csak egy dologtól félhettem, hogy túlságosan óvatos lesz. Néhány mondatban vázoltam tervemet;

− A foglyokhoz osonok − suttogtam. − Megpróbálom elvágni köteléküket, hogy velünk együtt támadhassanak. Te mássz fel a tűzhöz legközelebb eső fenyőre, és figyelj. Ha látod, hogy valami veszély fenyeget engem, jelezz bagolyhuhogással. Ha megtámadnak, az egész csapat egyszeriben rohamozzon. Ha pedig látod, hogy a foglyoknál vagyok, az egész csapat készüljön két oldalról rajtaütésre: a part felől és ebből a ligetből.

Hallottam, hogy kissé liheg. Valami a nyelve hegyén volt, éreztem, hogy habozik, de végül csak bólintott.

− May-oo, jó − felelte halkan, és mászni kezdett a fára.

Bagolynak átkozott szövetségesei voltak. Természetesen a szúnyogokra gondolok. A tűz felizgatta őket, a füst pedig elkergette Bagoly táborából, és csalódásukért rajtam álltak bosszút. Reméltem azonban, hogy a foglyokat is kínozzák − úgyhogy „felderítőim” nyugtalankodnak, őrük pedig megszokja, hogy izegnek-mozognak. Ez megkönnyíthette feladatomat.

A szerencse rám mosolygott. A holdat felhők takarták el. A tűz alacsonyabban lobogott. Az erdőszélen, tőlem kissé távolabb-Bagoly két-három harcosa sürgölődött rőzseszedés közben. A szúnyogok kegyetlenül mardostak, én mégis hangtalanul nevettem. Ellenfeleim nagyon is biztonságban érezték magukat.

Mégis hajszál híján másodszor is vereséget szenvedtem. Amikor éppen a tisztás kissé nyíltabb részénél tartottam, a fenyőfacsoport − helyettesem rejtekhelye − és a foglyok bokrai közt bagolyhuhogás ütötte meg fülemet. Végignyúltam a földön. Alig egy lépés választott el a győzelemtől − a foglyok egy sűrű borókabokor túlsó oldalán hevertek. És éppen ekkor sietett el mellettem Bagoly nagy köteg rőzsével a tűz irányában. Szerencsére annyit cipelt, hogy az ágak kissé eltakarták arcát, és nem vett észre. A dolgok ismétlődtek − éreztem, hogy az ő győzelme, de az enyém is inkább mások könnyelműségének, mint saját érdemünknek gyümölcse.

Ez volt a legválságosabb óra. A tűz lángja magasra lobbant. Felém nem szállt füst, amely elkergette volna akárcsak a legkisebb szúnyogot is —. ehelyett a tűz fölött piruló nyúl illata terjengett, és már nem tudtam, mi rosszabb, a leleplezésemmel fenyegető fényes láng vagy a szúnyogok, vagy a sült hús illata, amely eszembe juttatta, hogy egész áldott nap egy falatot sem nyeltem.

Keserves dolog a várakozás. Lehunytam szemem, hogy villogása el ne áruljon. A percek ólomlábon vonszolódtak, és hónapoknak éreztem őket. Mozdulatlanul lapultam, mint Mohekoos testvér, a farkas, amely mérhetetlen türelemmel várja ki az alkalmas pillanatot.

Szerencsére Bagoly csapata már befejezte lakomáját, a tűz lángja ismét alábbhagyott, ellenfeleinket szorosabban körülfogta az árnyak gyűrűje, a beszélgetés mégsem csendesedett. A fiúk, az öreg harcosokat utánozva, még mindig tetteikkel dicsekedtek, elmesélték, melyikük rohanta meg elsőnek az én felderítőimet, ki kit tepert a földre, ki büszkélkedhetett a róka ravaszságával, a farkas vadságával, a szarvas gyorsaságával. Jól láttam őket, és megint nevethetnékem támadt. Csak Ugráló Bagoly hallgatott, de olyan gőggel, hogy egy szemvillanásra szinte megesett rajta a szívem − vajon ilyen

dölyfös lesz egy óra múlva is?

Végre ütött az órám. Lélegzetemet visszafojtva, végtelen lassúsággal befurakodtam a borókabokrok közé, Kellemetlen érzés volt, de a fenyőtűk kevésbé szúrtak, mint a szúnyogok. A tűznél semmit se vettek észre. Senki sem rezzent meg, amikor könyököm alatt megreccsent egy ágacska, és én mennydörgésnek hallottam. Ellenben tüstént megmoccant a hozzám legközelebb fekvő fogoly, és el kell ismernem, hogy ezúttal kissé okosabb volt, mint a szurdokbeli vereségnél. Úgy látszik, megérezte, hogy a gally barát lába vagy keze alatt reccsent, és mintha a szúnyogokat hessegette volna, kissé felém húzódott. Csak ki kellett nyúlnom, és késemmel megérinthettem hátán megkötözött kezét Mégis megvártam, amíg a tűznél ülő fiúk feje kókadozni kezd, a parázs elhalványodik, és kialszik a hamuban.

Végül kinyújtottam késemet, a kötelek egykettőre engedtek. A kés az Uti szabad markában maradt Én megkezdtem a visszavonulást.

Csapatom már felkészült a támadásra, mire visszatértem a fenyőfa alá. Én a folyóparton rohamozó csoportot vezettem.

Higgyétek el, nagyszerű pillanat volt, amikor végre az erdő, a tó és a kanyon fölött szálló harci kiáltással, felemelt dárdákkal és tomahawkokkal rázúdultunk Bagoly álomittas, gyanútlan csapatára!

A küzdelem kemény volt, és Bagoly meg én egy jó hónapig minden mozdulatunknál megemlegettük összecsapásunkat. Ez csak pirkadatkor fejeződött be − és csak napkelte után fogta el csapatom az erdőbe menekült utolsó ellenségeinket. Mámorító volt a győzelem, noha a reggeli fürdőnél, a győztesek és legyőzöttek közös fürdőjénél, a tomahawk− és dárdaütések nyomai erősebben sajogtak, mint százezer szúnyog csípése.

A legpompásabb pedig a reggeli sült volt, amelyhez a nyulakat legyőzött ellenfeleinknek kellett elejteniük.

Ezért a kalandért megdicsért Owases, sőt Tanto is, noha ezúttal is hiába rimánkodtam, egy árva szót sem árult él a harcosok kihallgatott éjszakai tanácskozásáról. De ez csak bárányfelhő volt a dicsőség ragyogó egén, amelynek fényében visszatérésem után két teljes napig sütkéreztem, és e két nap végén még nagyobb szerencse ért.

Falunkban már felszítottuk az esti tüzeket, hogy megsüssük a Kettétört Kés zsákmányolta szarvast, amikor a Nagy Tűz Terére bevágtatott törzsünk egyik ifjú harcosa. Egyszeriben megismertem − Sárga Mokaszin volt. Egészen ellepte a végtelen síkság szürkés-vörös pora; kötőféken egy musztángot vezetett maga mögött. Mi, legifjabbak, tüstént körülvettük, és kíváncsian bámultuk a lovakat. Ő pedig ahelyett, hogy valamelyik érett harcost kérdezte volna, egyenesen hozzánk fordult:

− Sárga Mokaszin vagyok − mutatkozott be. − Magas Sas küldött ide, hogy megkeressem legkisebb fiát.

A szívem hevesen megdobbant. Kiléptem a fiúk gyűrűjéből, és felemelt tenyérrel köszönve, megszólaltam:

− Én vagyok Uti, Magas Sas fia. Mivel küldte apám Sárga Mokaszint, a nagy harcost?

Igaz ugyan, hogy kisfiú voltam, de szavaim nyilván megtetszettek a jövevénynek. Elmosolyodott.

− Sárga Mokaszin − kezdte − nem kímélte lovát, és éjjel-nappal azért száguldott a farkaskölykök táborába, hogy Magas Sas fiának átadja apja ajándékát.

És akkor, abban a boldog pillanatban, kezembe nyomta a musztáng kötőfékét! Az én lovam volt! Az én első lovam!

Sárga Mokaszin már elporoszkált Owases sátra felé, és én még mindig dermedtem álltam, szorongattam a musztáng kantárját, és torkomat nevetés, sírás és ujjongás fojtogatta. Körben álló társaim is áhítatos bámulattal hallgattak.

Az én lovam! Közönséges indián musztáng volt. Semmi sem volt rajta szép − semmi, ami leköthette volna vonalának szépségével és formájával az ember szemét De számomra ez volt a világ legpompásabb paripája. Úgy tetszett, mintha nem is ló, hanem madár volna, sebesebb, okosabb és kitartóbb, mint amilyet valaha is láttam. Valóban − nem volt túlságosan szép. Lehorgasztotta hatalmas, nehéz fejét, és nyugodtan álldogált rövid, erős lábain; térdei kissé befelé fordultak. De az indián lovak szakértője nagyra értékelhette. Hosszú szőre alatt a kitartó hosszútávfutók erős izmai rajzolódtak ki, széles szügye egyenletes lélegzetről tanúskodott, hosszú törzse pedig szelíd, hullámzó vágtáról.

Természetesen megfeledkeztünk a tüzeinkről. A folyóhoz vezettem lovamat, s a nyomomban haladtak az összes, inkább elragadtatott, mintsem irigykedő Utik, hogy segítsenek megfüröszteni a

paripát. Tudták ugyanis, hogy jóllehet a musztángot nekem ajándékozta apám, mégsem utasítom el egyiküket sem, ha ki akarja próbálni hátasomat. A musztáng békés volt és szelíd. Halkan nyerítve állt a vízben, amikor puha fűzfaágakkal csutakoltuk. Nagy, okos szeme és bársonyos orrlyuka volt. Olyan gyengéden szorítottam hozzá arcomat, mint ahogyan valaha anyám kezéhez bújtam. Ez a mi lovunk volt!

Amikor megszáradt, díszíteni kezdtük, és sörényébe, farkába belefontuk legszebb tollainkat Paripánk hamarosan díszesebb volt a farkaskölykök táborában levő összes musztángoknál − inkább emlékeztetett egy nagyfőnök hátasára, mint sok kis Uti egyetlen lovára.

Csakhamar meggyőződtem róla, mit tud. Apám ügyelt rá, hogy okos barátot adjon nekünk. A musztángot kitűnően betörték, a legcsekélyebb bajunk sem volt a felszállással. Füttyszóra lefeküdt a földre, újabb füttyre felemelkedett, gyengéd érintésre lépést váltott, és irányt változtatott, vágtája puha volt és hosszú, s hátán elfért álcár három kiváló lovas is a farkaskölykök falujából.

A nap éppen pihenőre tért, amikor feldíszített musztángon, a velem egyívásúak közepette, arany és vörös sugarak fényében Tanto sátrához ügettem, hogy megoszthassam bátyámmal büszke boldogságomat. Tanto tüzetesen szemügyre vette a lovat, elismeréssel bólogatott, majd a hátára pattant, és poroszkálástól vágtáig változtatva a lépést, megkerülte a Nagy Tűz Terét Sebes vágta közben hirtelen leültette előttünk, úgyhogy kapálózó patáit a fejünk fölött láttuk.

Tanto elmosolyodott

− Jó ló − jegyezte meg. − Becsüld meg, és barátod lesz, amely megbecsül téged.

Egy pillanatra eltűnt sátrában, és farkasbőrt meg két kengyelt hozott ki. Feldobta lovam hátára. Ó, milyen gazdag voltam!

− Fogadd el ezt az ajándékot bátyádtól − biztatott Tanto −, és a Nagy Szellem segítse ifjú életedet. Holnap, mielőtt a nap eléri a fák koronáját − mutatott kelet felé a bükkfákra −, légy itt, addig pedig lovad legelésszen a többi harcos paripáival.

Jóval a kijelölt idő előtt bátyámnál voltam. Néhány sátorból vékony, egyenes fonálként tört magasba a füst, a bőséges harmat és a folyó felé szállongó köd verőfényes napot ígért. Az erdő felől madarak éles kiáltása hallatszott a tiszta légben.

Én pedig boldog voltam. Szerencsés hónap volt számomra az Áfonya Hava. Győzelmet arattam a Vörös Kanyon Tavánál. Owases és Tanto megdicsértek. Apám remek lovat küldött, és bátyám ma először visz magával a rengetegbe. Várakozás közben kölyökkutyaként futkároztam a sátor körül, a készülő vadászatról rikoltoztam, és ujjongva hadonásztam. Olyan eszeveszetten rohangásztam, hogy beleütköztem Fekete Kéz harcosba, aki éjszakai vadászatról tért vissza, és vadkecskét cipelt a vállán. Olyan hevesen rohantam neki, hogy csaknem levertem a lábáról, és tüstént meggyőződtem róla, hogy Fekete Kéznek kemény a tenyere. Sajgott, de azért sem a harcos, sem én nem vesztettük el jókedvünket.

Sőt, Fekete Kéz elmosolyodott:

− Nagy vadász vagy, Uti. Mégis azt ajánlom, vigyél magaddal fegyvert. A ragadozók most térnek vissza tanyájukra az éjszakai vadászatról, és mi lesz veled, ha magányos farkasra bukkansz?

− Nem ijedek meg, Fekete Kéz. Egyébként pedig velem jön az erdőbe Tanto, a bátyám. És ő nagy vadász, nem fél a Mohekoostól.

− Tanto derék ifjú − ismerte el Fekete Kéz. − De a legnagyobb vadász sem tud mindent, és a legnagyobb vadász nem a maga kárán tanul, mert minden nagy kár egyúttal az utolsó tévedés. Aki hibázik, eljárja a Haláltáncot az északi mennybolton. Ott − mutatta meg a látóhatár szürke csíkját − Vajh, ha minél később, találkoznánk ott, farkaskölyök.

Fekete Kéz távoztában valamit még dörmögött az orra alatt, én meg természetesen nem hittem szavainak. Túlságosan szép nap volt, semhogy megfogadtam volna a józan ész szavát. Tovább futkároztam bátyám sátra körül, dalt zengtem mindarról, ami az utóbbi napokban történt, az útról a vadonon át, a diadalmas csatáról és a ránk váró vadászatról.

Tanto némi csalódást okozott. Szekercéjétől és vadászkésétől eltekintve, fegyvertelen volt, nekem pedig csak egy kecskebőr zsákot nyomott a markomba. Élelmet nem hozott magával, és ebből arra következtettem, hogy nem áll előttünk nagy vállalkozás, csupán a közelbe készülünk. Nem illett kérdezősködnöm, noha oldalamat furdalta a kíváncsiság, de amikor a falu eltűnt a fák mögött, Tanto magától megszólalt:

− Méhekre bukkantam. Mézért megyünk testvérem és barátaira részére.

Csalódásom most birokra kelt boldogságommal. Igaz ugyan, hogy nagy vadászatról ábrándoztam, szarvasról, fehér kecskéről, sőt medvéről, de egy sötét lépes méznél finomabb falatot a vadonban elképzelni sem lehet. Így hát egykettőre beletörődtem, hogy ma még nem vadászom Tantóval nagy vadászként, és összefutott szájamban a nyál, amint az erdei faodúban ránk váró ízre és illatra gondoltam. Csak egyszer borzongtam meg annak emlékétől, miként csíp a mézét védelmező kis erdei népség fullánkja. Ezen elmélkedve követtem bátyámat, és figyelmesen nézelődtem. Végre megleltem azt, amit kerestem: a kwanoni bokrot, amelyen sűrűn nőttek a sötét, hosszúkás bogyók. Tanto a földre telepedett, én pedig tépni kezdtem az áfonyát. Amikor elegendőt szedtem, mindketten bekentük testünket a vörös, átható illatú lével, amelynek szaga jobban megvéd a méhektől, mint a borókaág füstje. Ballagtunk az északi ösvényen, és ott, ahol a villámcsapás kettétört és elégetett egy vén fenyőt, keletnek fordultunk egy sűrű, nem túlságosan magas erdőbe, amelynek buja aljnövényzete volt.

Itt már óvatosabban kellett haladni, mint az ösvényen. Átléptük ugyanig ragadozó testvéreink országának határát; bár a nap már felkelt, még mindig megeshetett, hogy vadászatról hazatérő vadállatba ütközünk. Lábunkkal kerülnünk kellett a száraz gallyakat és leveleket, s ügyelnünk, meg ne lökjük a fiatal fák vékony törzsét, továbbá, hogy szél ellen haladjunk, s ezáltal − még mielőtt szimatot kap valamelyik ragadozó, mi egyszeriben észrevegyük.

Bátyám fürkésző pillantásából megértettem, hogy közeledünk célunkhoz,. Elhagytunk egy kis patakot, amely nesztelenül kanyargott a mohlepte sziklák közt, majd virágzó áfonyabokrok és szorosan összefonódott gyertyánfák ligete mellett mentünk el. Amikor innen kiléptünk, váratlanul hasogatott ágak ropogását hallottam meg. Tanto pedig vállon ragadott, és úgy megszorított, hogy csaknem feljajdultam. Egy pillanattal később méhraj dühödt moraja ütötte meg fülemet, halk dörmögés és hangos csámcsogás kíséretében.

Bátyám jól tudta, hogy ki előzött meg bennünket Karomnál fogva visszafelé húzott. De ugyanakkor én is felfedeztem egy alacsony tölgyfánál a barnamedvét, amely lépes mézet szorongatott a mancsában.

Máig is restelkedve emlegetem, hogy elvesztettem nyugalmamat, józan eszemet és ítélőképességemet − kitéptem magam Tanto markából, és vakon, eszeveszetten eliramodtam. A rémült szem rosszul lát. Megbotlottam egy száraz gyökérben, és ijedt kiáltással elvágódtam. A hátam mögött felharsant a medve rövid, dühödt üvöltése. Embergyűlölő remete lehetett, amelyet már amúgy is felingereltek a méhek.

Bátyám fölrántott a földről, és rohantunk a magasabb fák felé, Mögöttünk recsegtek-ropogtak a száguldó medve mancsa alatt a gallyak. Jól tudtuk, hogy a legsebesebb futás sem menthet meg bennünket, és ha nem tudunk feljutni egy magas fára, akkor ma eljárjuk a Haláltáncot az északi mennybolton. Rövid, de halálos versenyfutás volt. Szerencsére Tanto elkapta egy sudár gyertyánfa alsó ágát, villámgyorsan felkapaszkodott rá, és felém nyújtotta kezét. A medve lihegését már közvetlenül a hátam mögött hallottam. Valamit üvöltöttem, bátyám a magasba rántott, mint horgász a kis keszeget, megkapaszkodtam a fában, és csak annyit éreztem, hogy valami a lábamnak csapódik, és leszakítja mokaszinomat. Időmből nem futotta, hogy a történteken elmélkedjem s megértsem. Igyekeztünk fölfelé, mert a medve nem hagyta abba az üldözést. Utánunk mászott, és csak akkor hagyta abba, amikor a vékonyabb ágak már hajladozni kezdtek alatta. Bőgve megállt, agyarát vicsorgatta, és rázogatni próbálta a nekünk menedéket nyújtó gallyakat. Bundáján sok sebhely látszott, jobb füle rongyos volt, és dühödt szeme vérben forgott.

Szaporán kúsztam, ahogy csak az erőmből futotta. Reszketve, görcsösen szorongattam a gallyakat. Tanto azonban már nyugodtan lélegzett. Letört egy jókora ágat, és ütni kezdte a támadó orrát.

Tanto merészsége lelket vert belém. Kis gallyakkal én is hajigálni kezdtem a medvét, és rárivalltam:

− Ó, Mokwe, szőrös medvetestvér! Tágulj innen, mert megölünk, és lelkednek úgy kell majd mászkálnia a fákon, mint egy vörös mókusnak. Az pedig szégyen egy olyan nagy harcos számára, mint te vagy!

Tanto pedig így fenyegetőzött:

− Ó, Mokwe, gonosz medvetestvér! Sátramban már van egy bőr, nagyobb és feketébb, mint a te bundád. De közeledik a tél hidege, és második medvebőrt keresek sátramba. Ha tehát kedves az irhád, távozz, és hagyj minket békében!

A medve meggyőződött róla, hogy nem ér el minket, lassan visszavonult, leereszkedett a fáról. Mámoros hangulatban, fölváltva dicséret, fenyegetőzés és szitkok özönét zúdítottam utána. De megint

elnémultam. Ravasz ellenségünk először a gyökereket tépkedte, majd megpróbálta az egész fát kidönteni súlyos testével. Tanto egyfolytában sértegette, és gallyakkal dobálta. A fa imbolygott, noha törzse jó vastag volt.

Végül a medve elunta a meddő kísérletezést, néhányszor még felüvöltött, egyre lustábban és halkabban, majd négy lábra ereszkedett, ásított, és elballagott a fiatal gyertyánfák sűrűjébe. Némán, feszülten figyeltünk. A rőzserecsegés egyre távolabbról hallatszott. Tanto felnevetett, és amikor az erdőre ismét ráborult a rekkenő dél szelíd csendje, nesztelenül lecsusszant a földre, én pedig követtem.

Még öt lépést sem tettünk azonban, amikor az ellenkező irányból, ugyanabból, ahonnan mi érkeztünk az előbb, szörnyű némasággal kirohant ugyanaz a medve. Szerencsére Tanto tüstént felfedezte. Engem felhajított egy ágra, és ő maga könnyed szökkenéssel elkerülte a vadállat agyarait. Inamba szállt a bátorságom − eszembe jutott Fekete Kéz figyelmeztetése, intése, hogy a vadász első tévedése rendszerint az utolsó is, nem hittem a menekülésben, nem bíztam már bátyám előrelátásában és bölcsességében.

Tanto egyébként elsápadt a dühtől − először a szekercéjével vette célba a medvét, majd a késével. De a tomahawk nyele egy gallyba ütközött, és eltévesztette a célt, a kés pedig ahelyett, hogy telibe találta volna a felénk fordított medveszájat, végigcsúszott az agyarakon, felsértette ajkát, és átfúrta a vadállat mellső mancsát.

Elszabadult a pokol − a remete dühöngött, üvöltése úgy szállt az erdő fölött, mint az augusztusi mennydörgés. Gyökerestül kitépett facsemeték repkedtek körös-körül, a hatalmas mancsok által felhajított föld elért bennünket, és elborította szemünket, szájunkat. Egy kavics eltalálta felső ajkamat, és megéreztem a vér sós ízét.

Körös-körül csöndes volt az erdő. Semmi sem hallatszott, csak a szürke testvér ordítása és a derékba tört kis fák ropogása. Egy kis barázdabillegető szállt le mellettem az ágra, és a rémülettől úgy megkövült, hogy a kezembe vehettem.

Fánk környéke olyan volt, mintha száz harcos vívta volna itt csatáját. A zöld mohában feketén sötétlettek a feltépett foltok, a levegőben még mindig szállongtak a gallyak, göröngyök és a szőrcsomók, amelyeket a medve önmagáról szaggatott le veszett dühében. Még Tanto is elnémult, és a remetére vetett pillantása inkább emlékeztetett az én − vagyis a megrettent Uti − tekintetére, mint a felnőtt vadászéra.

A fák árnya ismét ferdén hullott. Nem tudom, nem emlékszem rá, mennyi idő telhetett el attól a pillanattól, amikor újra a fára menekültünk. Ágakat markoló kezem elzsibbadt, szemem előtt foltok táncoltak.

Egyszer csak feléledtem: Tanto kiegyenesedett, és két tenyerével tölcsért formálva, élesen felrikkantott. A medve pedig elhallgatott, és fejét a magasba emelve, már csaknem lecsillapodva, bizalmatlanul a levegőbe szimatolt. Egy percig még leheveredett fánk tövébe, sebesült mancsát nyalogatta és körbeszaglászott.

És ekkor én is meghallottam: mintha lovak távoli prüszkölése és puha talajon vágtató paták dobbanása lett volna. Tanto ismét felkiáltott, hogy felhívja a figyelmet a veszedelemre.

De úgy látszik, a medve önmaga számára veszélyesebbnek ítélte a helyzetet − felpattant, és halk, sebes ügetéssel eltűnt az erdőben.

Owases és Nagy Szárny mentett meg bennünket Egyikük sem szólt egy szót sem, de Tanto, amikor beszámolt, lehorgasztotta fejét, és a földet bámulta, ugyanúgy, mint én, valahányszor ostoba gyerekcsínyt kellett megmagyaráznom.

Owases nyomában tértünk vissza a faluba. Amikor már elértük a táborba vezető ösvényt, és visszatért a merszem, könnyedén megszólaltam:

− Azt hiszem, bátyám, hogy még a legnagyobb vadász sem tud mindent, és a legnagyobb vadász nem a maga kárán tanul, mert aki téved, az nem ismétli meg hibáját, hanem eljárja a Haláltáncot az északi mennybolton. Miért nem hoztad magaddal az íjadat, okos bátyám?

De ezúttal Fekete Kéz bölcsessége ellenem fordult Rosszkor idéztem szavait. Tantónak még keményebb keze volt, mint Owasesnak és Fekete Kéznek − istenigazában, testvériesen ellátta a bajomat.

Így hát megtanultam egy második igazságot − hogy mások hibáit sem ajánlatos rosszkor felhánytorgatni.

Mindenesetre attól a naptól kezdve sem én, sőt ami még fontosabb, maga Tanto sem vágott neki az őserdőnek íj és hegyes nyílvesszők nélkül.

Hallgatom erdei vad halk vonulását,
Bámulom a légben vadludak húzását.
Víz alatti ösvényen
Űzöm halak raját,
Híres-neves vadász leszek,
Nyilaimmal halált zengek.

Ezen az estén sokáig nem jött szememre álom. Kalandunkról nem sokat meséltem, még Ugráló Bagolynak sem, de csodálatosképpen sok fiú így is jóval többet tudott róla, mint ahogy Tanto és én szerettük volna.

Odáig fajult a dolog, hogy összeverekedtem az egyik Szarvas nemzetségbeli Utival, mert rázendített egy nótára két nagy vadászról, akik a rengetegben saját félelmüket ejtették el. Ezért először álmatlanul hánykolódtam a még friss szégyen miatt, később pedig álmomban folyton felbukkant előttem a medve tüzet okádó, füstölgő pofája, és dobhártyám rezgett a medveüvöltéstől.

Már sokszor megismétlődött a jelenet, amikor talpra szökkentem, mert szememet már kerekre nyitottam, az üvöltés mégsem szűnt meg. Elállt a szívverésem, és csak lassan fogtam fel, hogy távoli vihar zúg. A sátor bejáratánál a szarvasbőr széle világosan kirajzolódott a villámfényes mennyboltra.

Félrehajtottam a függönyt. A mennydörgés elcsendesedett, csak új, lila villámok rezegtek és vergődtek az égen, akár a madár szárnya, ha utoléri a vadász nyila. A vihar széles ívben megkerült bennünket, a sötét vadon fölött felhők gomolyogtak, mint szellemek falkája, mint vízesések tajtékzó hulláma. Nem tudtam tekintetemet levenni róluk. Sebes, tiszta szél süvített lakóhelyünk fölött. Fokozatosan megnyugodtam, roppant fáradtságot és békességet éreztem … A villámok még mindig beragyogták az ősrengeteget, de már olyan halkan és békésen, mint amilyen az ingoványból felemelkedő hattyú röpte.

Visszatértem a sátramba, és a bejáratnál váratlanul halk nyüszítés ütötte meg fülemet. Tauha volt. Először megörültem, mert három napja elveszett a rengetegben. Ebben ugyan nem volt semmi különös, mert nyáron a kutyákat nem etetik, maguk szerzik meg táplálékukat, de mindig öröm viszontlátni hűséges barátunkat. Ám amikor föléje hajoltam, elszállt az örömöm. Az eb orra száraz volt és forró, keservesen lihegett, és egész testében remegett.

− Mi bajod, Tauha? − kiáltottam föl.

Föl sem pillantott. Megpróbált ugyan föltápászkodni, amikor mellé térdeltem és fölemeltem nagy fejét, de mellső lába tüstént megroggyant alatta. Megint visszahullt a földre, és tanácstalanul nyüszített, mint egy éhes kölyökkutya.

Senki sem volt a közelünkben, úgyhogy egyszerűen sírva fakadtam. Az én Tauhám, a hatalmas, félelmetes farkas, amely elől menekültek a szürke ordasok, úgy vinnyogott, mint egy vak kutyakölyök. Mi pedig mindig jobban rettegtünk a betegségektől, mint a legfélelmetesebb ragadozóktól − a betegségektől, amelyeket a gonosz szellemek terjesztenek, és a mocsarak rothadó vize s állati dögök táplálnak.

Könnyes szemmel rohantam a sátramba, és kicipeltem a saját farkasbőrömet. Kiterítettem a kutya mellett. Az eb hasát száraz levelek és fenyőtűk borították. A betegségtől elgyengülve bizonyára jókora darabon kúszhatott, hogy elérje urának sátorát. A kutyát a farkasbőrre gurítgattam, a pislákoló tűzhöz vonszoltam, és kötegnyi friss borókaágat vetettem a parázsra, mert füstje gyógyít. És azután? Azután elhatároztam magam a legmerészebb cselekedetre, amilyenre csak egy kis

Uti elszánhatja magát: hívatlanul felkeresni Keserű Áfonya varázslót.

Még egyikünk sem járt nála. Akár nálunk tartózkodott, akár a tó menti falucskában, rettegve elkerültük a sámán sátorát. Még a harcosok is kelletlenül közeledtek tipijéhez, mert tudták, hogy Keserű Áfonya bármikor kedve szerint farkassá, kígyóvá, medvévé változhat, vagy eltűnhet szem elől, akár a szél sodorta köd-gomolyag.

Sátra felé settenkedtem, és ijedtemben meg-megbotlottam. De valahányszor visszahőköltem, felrémlett előttem barátom képe, és rettegésem ellenére folytatnom kellett utamat.

A tábor álomba merült. Az éjszaka megint elcsendesült, lement a hold. Megálltam Keserű Áfonya sátra előtt, életemben először olyan közel, hogy megérinthettem a bejárati bőrt. A félhomályban, a csillagok bizonytalan fényénél a sátorra festett, félig emberi, félig állati alakok karmaikkal és agyaraikkal fenyegettek. A bejárat fölötti viharmadár csőréből villámok szálltak felém, fejem fölé

felfüggesztett dárdák hajlottak.

A hegyükre tűzött medvekoponyák szeme helyén korhadt fa foszforeszkált.

Nem − nem tudtam rászánni magam, hogy megérintsem a függönyt. Már-már visszahúzódtam, amikor hirtelen megrezzent a bőr, és elém toppant Keserű Áfonya, toronymagasban villogott a szeme fehérje. Felkiáltottam, ö pedig fölém hajolt, és szemügyre vett. Végül megszólalt:

− Vártalak, fiam.

Nem jött ki torkomon hang, nem tudtam lélegzeni, sőt moccanni sem. Szerettem volna megszökni, de kővé dermedtem.

Keserű Áfonya bólintott.

Honnan tudta a varázsló, hogy odamegyek?

− Tudtam, hogy eljössz − ismételte meg, és elharapta szavát, mintha az én mondókámra várt volna.

Erőt vettem magamon.

− Az én Tauhám − suttogtam −, az én Tauhám …

− Tudom − Keserű Áfonya kiegyenesedett, s én rettenetesen magasnak láttam −, tudom, a te Tauhád beteg.

Megint itatni kezdtem az egereket.

− Atyám! − szipogtam. − Atyám… Ne engedd, atyám, hogy elnyelje az örök sötétség.

− Menj a sátradba, és várj rám. Elkergetem tőle a Halál Szellemét.

Eltűnt a tipiben, én pedig visszarohantam a kutyához, és lábamnak szárnyat adott egyrészt a rettegés Keserű Áfonyától, másrészt az öröm, hogy meghallgatta kérésemet.

Tauha továbbra is a farkasbőrön hevert, az oldalára fordult. Nyitott szájából kilógott a nyelve. Melléje térdeltem, és gyorsan, szaggatott mondatokkal nyugtattam, hogy hamarosan minden jóra fordul, hogy eljön Keserű Áfonya, s meggyógyítja, hogy futkározunk még együtt a vadonban, vadászunk, kutatjuk a szarvas, a farkas és a szürkemedve nyomát.

De Tauha nem hallotta szavaimat, egyre hevesebben, egyre kínosabban zihált… Noha a tábor legéberebb kutyái közé tartozott, meg se rezzent, amikor a varázsló fölébe hajolt.

Keserű Áfonya megtapogatta. Jól megvizsgálta a szemét, kinyitotta a száját, kihúzta a nyelvét, megnyomogatta a hasát. Amikor Tauha felnyikkant a nagy tenyér szorításától, a varázsló bólintott, és valamit mormogott az orra alatt. Én nem mertem moccanni. Áhítatos félelemmel figyeltem, hogy Keserű Áfonya egy csipetnyi gyógyfüvet szór a tenyerére, porrá dörzsöli, vékony hússzeletbe tekeri, és kis hurkát gyúr belőle. Ezt követően a tűz fölött pirítani kezdte a húst, és ismeretlen nyelven, halkan énekelgetett. A hús összezsugorodott, furcsa, átható illat terjengett. Keserű Áfonya félbeszakította dalát, és a húsgolyót Tauha szájába erőszakolta, majd keményen összeszorította a kutya állkapcsát, amíg az le nem nyelte az orvosságot.

Végül elkotorta a parazsat, és Tauhát a forró hamuba fektette.

Teltek a hosszú percek, mindketten mozdulatlanul várakoztunk.

A hála érzete egyre erősödött bennem.

Tauha abbahagyta a nyüszítést, lélegzete lecsillapodott, lassan elnyomta az álom.

Amikor elszunnyadt, a varázsló felemelkedett, és vállamra tette a kezét.

− Holnap friss nyúlmájjal kell etetned, fiam.

− May-oo, jó − feleltem. Sarkon fordult és távozott.

Az éjszakai vihar után a hajnal tiszta volt, mint hegyi patak vize. A jó szellemek kedveztek nekem. Szélcsend volt − könnyen megközelíthetem a nyulak üregeit. Ugráló Bagoly szívesen velem tartott volna, de visszautasítottam: tudtam, hogy én, és csakis én menthetem meg barátomat, és csakis az a nyúlmáj gyógyíthatja meg, amelyet én zsákmányolok. Így parancsolta Keserű Áfonya.

A legtöbb nyúlfészek az Ugráló Kecske Sziklájánál volt. Így hát arrafelé tartottam, íjjal és öt hegyes nyíllal felfegyverkezve.

A nap első sugarainál már az Ugráló Kecske sziklás oldalának tövénél jártam.

Elhagytam két jéghideg patakot, majd egy fekete vizű tavacskát, és végül elértem azt az emelkedőt, ahol leggyakrabban bukkantak fel a nyulak. Itt megálltam, letettem íjamat, nyílvesszőimet, és a végtelen vadon felé fordulva fohászkodni kezdtem Nana-boshóhoz, az Erdő Szelleméhez és a vadállatok pártfogójához:

− Ó, Nana-bosho! Engedd meg, hogy országodban egészséges fehér nyulat ejthessek el, vezess utamba egy állatkát. Szükségem van rá, hogy megmenthessek egy nagy és okos kutyát, Tauha

barátomat. Légy ma kegyes hozzám, kegyesebb, mint bármikor, ó, nagy Nana-bosho! Vezesd lépteimet nyulak ösvényére, vezesd a nyulak lépteit nyilam útjába.

Az Erdők Szelleme azonban csak nagy sokára hallgatta meg szavaimat.

A nap egyre magasabbra hágott, én pedig tanácstalanul bolyongtam a hatalmas sziklatömbök között Hosszú percekre mozdulatlanná dermedten, tekintetemmel végigpásztáztam az Ugráló Kecske Sziklájának legkisebb részletét is, és egyfolytában kérleltem Nana-boshót. Az idő mégis eredménytelenül telt. Ráadásul enyhe szellő kerekedett, és meg kellett kerülnöm a hegyoldalt, hogy a széllel szembe jussak. Már elcsüggedtem, hogy Nana-bosho nem hallgat meg, és többre becsüli egy gyáva nyuszi életét az én derék Tauhámnál. De amikor már csaknem kétségbeestem, váratlanul, tőlem két nyíllövésnyire, egy jókora kőtömb mögül nyúl bukkant elő. Kissé kábán körülnézett, mintha megrészegítette volna a nap ragyogása, elszökdelt a legközelebbi bokorig, és megbújt árnyékában.

Nagy ívben kellett megközelítenem, hogy állandóan széllel szemben legyek. Szerencsére a nap is az én irányomból tűzött, úgyhogy nekem segített, a nyulat pedig elvakította.

Földre vetettem magam, és lopakodni kezdtem. Lassan, szinte centiméterenként kúsztam előre. Nem emelkedtem föl, noha az éles kövek felsértették mellemet és könyökömet. Tudtam, hogy csakis szívóssággal nyerhetek, és bár minden egyes lépés végtelenül elhúzódott, s ijedeztem, hogy a nyúl elillan a bokor alól, és eltűnik üregében, mégsem volt szabad kapkodnom, amíg biztos nyíllövésnyire nem érek. Végül eljutottam egy alacsony borókabokorig, amely elfedett a kis állat elől, úgyhogy óvatosan felemelkedtem, feltérdeltem, lassan megfeszítettem íjamat.

Ebben a pillanatban a nyúl őrült szökkenéssel oldalt vetette magát. De egy szemvillanással megkésett. Egy töredék másodpercre én is megkövültem. Ugyanis nem sejtettem, hogy rajtam kívül más is vadászik nyulamra.

Óriási szürke gömb vágódott le az állatka szürke hátára. Meghökkenve bámultam, egy hatalmas kőszáli sas miként vájja karmait a rémülten sivító nyúl oldalába, és széles szárnycsapással a magasba emeli zsákmányát.

Íjamat azonban már megfeszítettem, nyílvesszőmet a húrra helyeztem. Vad haragra lobbantam, hiszen a rabló az én nyulamat ragadta el. Még egy szárnycsapás, majd a második, harmadik… − és íjam húrja magas hangon megpendült. Mielőtt a sas biztonságos magasságba emelkedhetett volna, utána suhant nyilam. A felháborodástól és a váratlan örömtől elakadó lélegzettel vettem észre, hogy a nyílvessző utolérte, és jobb szárnya alá fúródott. Az óriás madár csapkodó szárnnyal, maradék erejét összeszedve, még kissé magasabbra szállt, de már egy pillanat múlva széttárt szárnnyal, lassan a föld felé hullott.

Odasiettem. Még élt, és harcolni akart. Tolla felborzolódott. Jobb szárnya bénán csüngött, de a másikkal teljes erejével csapkodott, nem hátrált, veszettül sziszegve felém vagdosott csőrével; csaknem akkora volt, mint én. Az első percben visszahőköltem, ő pedig rettenthetetlenül, félelmetesen és dühösen támadott csőrével s ép szárnyával. Ügyelnem kellett − az óriási csőr egyetlen ütése összezúzhatta volna kézcsontjaimat Előkaptam tomahawkomat.

A küzdelem rövid ideig tartott. Az élettelen madár karmai közül kitéptem a nyulat, amelynek már kegyelemdöfés sem kellett, és vállamra hajítottam a kettős zsákmányt. A sas igen nehéz volt. Két szárnya szétnyílt, farktollait a földön vonszoltam. Milyenek lehettünk? Valószínűleg, mintha a nagy madár a karmait belém vágta s lépteimet irányította volna. Megrettentem közös árnyékunktól − a totemoszlopunkon levő szörnyalakokra emlékeztetett. Óriási madárember árnya.

A rekkenő hőségben üggyel-bajjal vánszorogtam el a táborig. Erőt öntött belém a boldogság és a váratlan győzelem. Lelkem mélyén mégis kissé bánkódtam, hogy ilyen pompás, nagy és félelmetes harcost, mint ez a sas, egy érdemtelen kisfiú nyila terített le. Szüntelenül szemem előtt lebegett a sebesült madár képe; a sas utolsó leheletéig küzdött, nem húzta be szárnyát, nem rejtette alá fejét.

De egy csapásra megfeledkeztem mindenről, amikor a tábor bejáratánál barátaim boldog üdvrivalgással fogadtak. Kiáltozva, kacagva futottak elém. Észrevettem, hogy szemük kerekre nyílik az ámulattól. Természetesen − a vadászzsákmánnyal hazatérő érett harcosok szokása szerint − ügyet sem vetettem a kis Útik zsivajára, hiszen ők még sohasem ejtettek el kőszáli sast.

Egyenesen Owases sátra felé tartottam.

A fiúk zsibongása kicsalta az öreg harcost a sátorból. Lába elé fektettem a madarat. A sas fölé hajolt, figyelmesen szemügyre vette szárnyát. Csak amikor felfedezte nyílvesszőmet, fordult felém, komolyan rám meredt. Mindnyájan elhallgattak körülöttünk, ő pedig kirántotta a nyilat a madár testéből, és felém nyújtotta:

− Uti, véghezvitted első férfi tettedet. Eredj, etesd meg kutyádat, úgy, ahogy Keserű Áfonya parancsolta, és utána jöjj vissza hozzám.

Tauha már sokkal jobban volt. Keserű Áfonya nagy varázslónak bizonyult. Bűvös igéiben és füveiben gyógyító erő rejlett. Elfelejtettem, hogy csak az előbb hajtottam végre első férfitettemet, és az üdvözlésemre feltápászkodó Tauha láttán, kis híján felzokogtam, mint egy lány. Kutyám vinnyogva köszöntött, tántorogva indult felém rogyadozó lábaival. Visszatereltem a fekvőhelyére. Kacagva meséltem neki vadászatom történetét, gyorsan megnyúztam a nyulat, és kivágtam a máját

Tauha egészséges, éhes ebként vetette rá magát Úgy látszik, már nem fenyegette veszély. Megkönnyebbültem, ujjongtam, hogy most már biztosan meggyógyul, de egyidejűleg nehezteltem is barátomra. Amikor befejezte a lakmározást, és gyógyfüves vizet lefetyelt csípőre tett kézzel megálltam felette.

− Tauha − korholtam −, nagy és bölcs kutya vagy, de gyenge voltál és ostoba. Mit követtél el, hogy rád szálltak a betegség gonosz szellemei? Talán dögöt vagy beteg vadat faltál? Az orrod nem figyelmeztetett, nem tudtál uralkodni éhségeden? Én ma véghezvittem első férfitettemet, és most engedelmeskedned kell nekem. Többet nem vadászhatsz, Tauha.

Kutyám azonban nem értékelte kellőképpen a sas legyőzését, és szavaimat nem vette túlságosan komolyan. Feje a mancsaira kókadt; és még mielőtt az utolsó mondatot kiejtettem volna − elszunnyadt. De csak egy csöppet haragudtam rá. A nap gyönyörű volt, a világ gyönyörű volt, Owases kezéből jutalom várt. Átvágtam a téren sátra felé, s igyekeztem fékezni magam, hogy ne pislogjak jobbra-balra, s ne áruljam el lángoló boldogságomat, amely úrrá lett rajtam, mint száraz borókafenyőn a tűz.

Owases a tipi bejárata előtt várt Barátságosan karon fagott és bevezetett Első ízben jártam itt és áhítattal néztem körül − a sátort betöltötték a medve-, farkas- és szarvas-koponyák, szép, öreg fegyverek, faragott nyelű tomahawkok, vénségtől megfeketedett íjak, tolldíszes lándzsák, csillogó és, sima bőrök, gonosz szellemek ellen védelmező varázsjelek.

Tanítóm parancsára letelepedtem az egyik medvebőrre, ő pedig leült velem szemben, puha támasztékot helyezett háta mögé, és rágyújtott kis pipájára. Végül intett, hogy kezdjem el történetemet.

A harcosok tisztelik szavaikat. Ezért nem engedelmeskedtem tüstént a parancsnak, és nem kezdtem csevetélni, mint a folyópartról visszatérő lányok. Lehunyt szemmel felidéztem a nyúl becserkészését, a sas váratlan támadását, nyilam útját.

Végül belevágtam − de előbb, vendéghez illően megdicsértem Owases − saját vadász-hőstetteit, az elejtett vadak koponyáit, nevezetes tusa ját a szürkemedvével és tanítói bölcsességét. Az öreg lehunyta szemét, és figyelmesen, mozdulatlanul, szótlanul hallgatott, néha úgy tetszett, hogy alszik, csak pipájának füstje szállt szakadatlan apró fellegekben. Csak akkor nyitotta fel szemét, amikor elmeséltem, miként pillantottam meg nyulamat az Ugráló Kecske Sziklájának lejtőjén, és ettől a perctől már le nem vette rólam a szemét, noha időnként elakadt a szavam. Még ha szerettem volna is valamit hozzátenni, egy kissé túlozni, sejtetni, hogy nem nyúlra, hanem sasra vadásztam − nem vitt rá a lelkem. Nem bírtam tekintetemet elszakítani Owases fekete, villogó szemétől. Hangom egyre jobban elhalkult, mondataim vontatottan követték egymást. Amikor befejeztem, gyengének, kimerültnek éreztem magam, mint egy étlen-szomjan megjárt hosszú út után − egész férfitettemet most jelentéktelen apróságnak véltem. De Owases felemelkedett, és arcán ritka vendég − mosoly jelent meg. Felém hajolt, és térdemen nyugvó kezemre helyezte tenyerét.

− Szemem − kezdte − boldog, hogy Leoo-karko-ono-ma derék fiára tekinthet.

Szívemben győzelmi ének zengett.

− Atyám − feleltem büszkén − Tecumseh nemzetségéből származott.

− Tecumseh − bólintott Owases − nagy főnök volt A legnagyobb volt népünk összes főnökei közt. Úgy, mint Pontiac, a harcosokat győzelmes csatákba, a vadászokat nagy vadászatokra, a véneket fontos tanácskozásokon vezette. Szavát megfogadta minden törzs, és amíg élt, vereség árnya sohasem hullott a harcosok ösvényére, és a szerencse vendégeskedett minden nemzetségnél. Halálakor az összes sátrakban gyászdalokat énekeltek róla.

És ekkor Owases, aki szükségtelenül sohasem lépett gyorsabban, nem húzta el száját, és nem emelte meg hangját, hirtelen felpattant, és ökölbe szorította kezét. Hangja most tompán kondult, mint közelgő vihar visszhangja.

− Tecumseh-t, atyád nagyapját a fehérek ölték meg. Bőréből fenőszíjat készítettek. Tetemét nem engedték eltemetni a Halál Völgyében, hogy a nagy főnök szelleme ne találja meg útját az örök

Nyugalom Honába. Nagy tanácskozásra hívták, hogy elszívják vele a békepipát, és a béke szava helyett a halál várta.

Nem mertem megszólalni, még suttogni sem. De Owases haragjától nekem is felborzolódott a hajam, hideg szaladt végig a hátamon. A harcos zihálva elnémult, végül leült velem szemben, és fáradtan folytatta:

− Tecumseh az örök Nyugalom Honában van. Mindig büszkén tekintett atyádra. Ma először pillant rád. Törzseinkre borús napok járnak. Több a fehér ember, mint levél az őserdőben. Erősebbek nálunk. Erősebbek minden törzsnél és népnél. De minden fiú, aki a férfiak ösvényére lép, új vércsepp ereinkben. Te ma megtetted. Lábad sohase térjen le a harcosok ösvényéről.

Így még soha senki sem beszélt velem. Úgy illett volna, hogy boldog legyek. Mégsem voltam az.

Aznap irtóztam minden hangtól. Még Ugráló Bagolyétól is, még Tauha ugatásától is. Megszöktem a településről, és elrejtőztem a Néma Harcos Sziklájánál. Felkapaszkodtam az oldalán, és egy magas kiugrón lekuporodtam, közvetlenül a mélyben zúgó víz felett. Elnéztem a vadont, a fák csúcsai hajladoztak a közelgő északi szél talpa alatt. Íme, ez volt az én ősrengetegem, az én barátom és az én otthonom.

Valaha ezeket az ösvényeket rótta apám nagyatyja, a nagy Tecumseh. Szavának visszhangjától a szürkemedvék meghunyászkodtak, mint a kölyökkutyák, és a legfélelmetesebb ellenségek elsápadtak rémületükben. Hogyan pusztult el Tecumseh? Megjelent szemem előtt a nyílsebezte hatalmas sas, amely felemeli görbe csőrét, és nem hajt fejet a csapás előtt. Könnyek égtek szememben. Az északi szél alacsonyan gomolygó, fekete felhőket kergetett, a nap lebukott a rengeteg mögött.

Már koromsötét volt, amikor a közelből makacs huhogást hallottam; ezzel a jellel gyakran hívogattuk egymást Ugráló Bagollyal.

Lesiklottam a szikláról, és a homályból előbukkant barátom árnya.

− Miért bánatos az én barátom szíve? − suttogta hevesen Bagoly. − Vajon Bagoly már nem barátod?

Nem tudtam férfi módjára viselkedni. Vállon ragadtam. Álmélkodva elnémult. Én pedig sebes, egymást kergető szavakkal magyarázkodtam.

− Nem, Bagoly. Az vagy számomra, ami sasnak a levegő. Fülem mindig meghallja szavadat, Bagoly. De ma a nap sem süt rám, noha hatalmas sast öltem meg. Szomorú vagyok, Bagoly.

Barátom még hallgatott egy kis ideig, és gyengéden levette kezemetválláról. Láttam, hogy elmosolyodott

− Owases − törte meg a csendet − jutalomképpen megengedte, hogy ma éjszaka halászni menjünk. Ne bánkódj.

Szóljak neki Tecumseh-ről? Nem. Legalább az ő nyugalmát ne háborgassa a keserűség és a harag, amely csak annyit ér, mint a kisfiúk karja. Bólintottam, és a nyomába szegődtem.

Különben is − a tavaszi eső, a lány sírása és a kisfiú bánata kurtább a fecske röpténél. Mire elértük a folyópartot, ahol kenuink hevertek, már ugyanúgy kacagtam, mint Bagoly, és dicsekedtem hajnali hőstettemmel. Bagoly elhozta íjainkat, nyilainkat és némi élelmet, úgyhogy nyomban elindulhattunk. Owases még azt is megengedte, hogy az ő csónakját vigyük. Belöktük a kenut a part menti nyugodt áramlásba.

Evezőinkkel sebesen csapkodva ár ellen haladtunk, és a kanyar belső oldalát követtük. Itt különösen ügyelni kellett, mert az erős hullámok átsodorhattak volna bennünket a szemben levő oldalra, a hegyes sziklákra. Elszántan, némán dolgoztunk, amíg elhagytuk a kanyart, és a csónak orra szelni kezdte az ismét szélesen elterülő folyó sima tükrét.

A magas erdő egészen a partig húzódott. A sűrű aljnövényzetben kitaposott itatóhelyek mellett haladtunk el. Az éjszakai csendben néha hallottuk a part menti sűrűségben eliramló vad neszét. Lapátjaink hangtalanul szelték a vizet, úgyhogy könnyen megkülönböztettük a lapulva futó róka léptét, a kissé gyorsabb és hangosabb farkas-ügetést vagy a szarvas-paták súlyos dobbanását. Az egyik kanyar mögött egész mosómedvecsaládra bukkantunk; ezek a mulatságos kis állatok minden falatjukat gondosan vízbe mártják, mielőtt elfogyasztanák. Csak harsány hahotázásunk riasztotta el őket.

Sokáig eveztünk, óvatosan kikerültük a folyóból óriási mohagombákként kimeredő sziklákat és az örvényeket.

A folyó világosabbá vált, a csillagok kibújtak a felhők mögül, az északi szél már régen elvágtatott dél felé.

Célunkat, a Fehér Vidra Tavát, csak akkor értük el, amikor a mennybolt keleti része anyám égkék

széméhez hasonlóan felragyogott

Elérkezett a várva várt napkelte − mert pirkadatkor a legjobb horgászni −, és a vízben ezernyi szikra villogott, sűrűbben, mint csillag az augusztusi égen. Homokpadok felé igyekeztünk, amelyeknek közelében kövér, jól megtermett csukák melegszenek a korai verőfényben.

Egyszer csak Bagoly ledobta evezőjét, és felkapta íját. Követtem tekintetét − a parton szarvas család vonult az itatóhoz. Elöl a sziklához hasonló, hatalmas bika baktatott − a napsugár fehér lángokban táncolt agancsán. Dobogó patával ballagott, gondtalanul felverte a környéket, kevély volt, akár egy nagyfőnök. A mögötte haladó szarvastehén oldalához apróka borjú simult, amely ügyetlenül botladozott vékony, remegő, meg-megroggyanó lábain.

Karon ragadtam Baglyot.

− Tedd le az íjat! − suttogtam.

− Micsoda?!

− Tedd le, ha mondom!

A szarvas megtorpant Felénk bámult Úgy helyezkedett el, hogy testével védje a tehenet és a borját

− Tedd le az íjat! − ismételtem meg.

Bagoly fürkészve rám pillantott, majd vállat vont, és az íjat a csónak fenekére hajította.

Egyre távolabb kerültünk. A bika a víz fölé hajolt — a borjú fölsírt, mint egy gyerek.

− Úgyis túlságosan messze volt ahhoz, hogy rálőhess − jegyeztem meg közömbösen, de Baglyot bosszantotta, hogy nem engedtem kipróbálni íjának erejét, és ezért rám se hederített.

A nap már a fák csúcsai fölé ért, amikor eljutottunk az első zátonyig. Csónakunk árnya azonban fölriasztott egy halcsapatot, amely hirtelen eliramlott, hogy kenunk körül szinte fortyogott a víz. Meggondolatlanul odaeveztünk, akár a zöldfülű kölykök! Csónakunkat vissza kellett fordítanunk a mély víz felé.

A tó lassanként megnyugodott. Hosszú percek teltek el várakozással, és a nap meleg sugarai ismét a zátonyhoz csalták a halakat. Ezüstös hátuk késpengeként csillogott a víz alatt.

A megnyugodott és magabiztos kövér csukák ismét mozdulatlanságba dermedtek; csak ekkor kerültük meg halk evezőcsapásokkal a zátonyt, és ezúttal a csónak árnya már nem riasztotta el a halakat. Végre nyíllövésnyi távolságra értünk.

Aznap nem fűlt a fogam a halászathoz. Bagoly ellenben tobzódott. Minden egyes nyila halba fúródva merült fel a víz színére. Amikor ütött a visszatérés órája, a csónak fenekét elborították a nagy, kövér csukák. Bagolynak aznap kedvezett a szerencse.

Bagollyal közös sátrunk kicsi volt ahhoz, hogy lakomát rendezhessünk benne csukáinkból. Napnyugtakor jókora máglyát gyújtottunk a tipi mögött, és itt gyülekeztek a tábor legifjabb farkasai. A zsákmány egytől egyig válogatott, kövér példány volt. A sült szaga nemcsak a farkaskölyköket, hanem a település összes kutyáit is a tűzhöz csalta.

A csukákat mogyorónyársakra vagy nyílvesszőkre tűzve sütöttük, és Ugráló Bagoly elmesélte utunkat a tó felé, a halak csapatát, a szarvast az itatónál − hencegett zsákmányával. Egyébként jogosan, mert fiatal gyerkőcöknek csak ritkán sikerült ennyi halat fogniuk a Fehér Vidra Taván.

Engem a sasom felől faggattak. De nem volt kedvem sem hősi dalt zengeni e tárgyról, sem túlságosan részletesen beszámolni. Kiválasztottam egy jókora kövér csukát, és szótlanul átadtam magam a jól megérdemelt pihenés, falánkság és henyélés gyönyörének.

A fenyők csúcsa fölött megjelent a hold keskeny sarlója, amikor telepünk fölött váratlanul megdördültek a dobok. Talpra szökkentünk. Ünnepélyesen hangzott − mély, basszus hangú dobbanások, amilyennel általában vadászünnepségekre vagy haditáncra hívták a harcosokat. Természetesen már senki sem gondolt a halakra. Csukám felét Tauha vette pártfogásába, mi pedig elrohantunk a Nagy Tűz Terére.

Már lángolt a máglya. Mellette, kerek sziklán óriási vadászdob hevert, amelyet csak olyankor vonszoltak ki a térre, amikor Keserű Áfonya a Nagy Szellemek vagy az Istenek tiszteletére táncolt.

A tűz körül összesereglett a telep minden díszbe öltözött harcosa − sas− és bagoly tollas fejdíszekben, családi és totem jelekkel kivarrt zubbonyokban és nadrágokban. Mi, kisfiúk izgatottan vártuk hátuk mögött a pillanatot, amikor feltűnik Keserű Áfonya, és bevonul a térre. A harcosok a Tollak Dalát énekelték.

Ó, vitéz harcosok,

Tollak Dalát halljátok!
Bátorságról zengenek,
Tollak Dalát halljátok,
Sasmadárt énekelnek.
Csitt, a bagoly mit huhog:
Úgy suhanjon lábatok,
Mint halk röptű nagy baglyok.
Ó, vadászok, harcosok,
A dalra hallgassatok.

A mély, halk hangokkal megkezdett ének egyre magasabbra emelkedett, egyre erőteljesebben harsogott. Hallgattuk a dalokat sasok és baglyok, fecskék és vadludak, hattyúk és héják tollairól.

Elhalt az ének, és ekkor váratlanul vadászó sas vijjogása hallatszott, és a harcosok gyűrűjébe bependerült Keserű Áfonya. Ezúttal tetőtől talpig madártollak ékesítették. Első lépésekor a dobok és sípok vadul, kurtán felharsantak, és megint elnémultak.

A szívem megdobbant, a lélegzetem elakadt, amikor megpillantottam Keserű Áfonyát, mert az én sasom szárnyait erősítette vállához. Egyelőre még bátortalan, de reménykedő gondolat villant át agyamon. De nemcsak nekem, mert Ugráló Bagoly is, amint felfedezte a szárnyakat a varázsló vállán, megragadta és keményen megszorította tenyeremet. Szavakat azonban nem váltottunk. Férfihoz nem méltó, hogy fennhangon kifejezze reményét, mielőtt az teljesülne.

Befurakodtunk a harcosok első sorába. Közvetlenül előttünk keringett Keserű Áfonya a tűz körül, mint egy óriás madár. Ismét csend támadt − csak a tollak suhogtak Keserű Áfonya vállán, lélegzete zihált, a lángoló gallyak pattogtak a máglyán.

Végül, mintha felröppenne szárnyain, a varázsló felszökkent a hatalmas dobra, amelyet nyomban nyolc harcos ragadott meg. Bal kezükkel forgatni kezdték a dobot, jobbjukkal pedig a taktust verték. Kezem görcsösen ökölbe szorult − Keserű Áfonya a vadászó sas táncát járta. Lassan lebegett kitárt szárnyain, majd sebesen körözött, majd meg bevont szárnnyal villámgyorsan térdre hullott, hogy egy pillanattal később ismét a magasba szökkenjen, és megint széles köröket írjon le, mint a nagy szirti sasok.

A dobpergés egyre-másra erősödött, egy-egy másodpercre elhalkult, majd ismét sebesebbé, erőteljessé vált. Egyre gyorsabb ritmusába új hang keveredett − sípok magas, fülsértő süvítése.

És ekkor a harcosok köréből előbukkant Keserű Áfonya segédje, Kék Paripa. Megmarkoltam Ugráló Bagoly kezét, összenéztünk. Kék Paripa nyúllábakat kötött a térde alá, az arcán pedig, közvetlenül a fülénél, kétkötegnyi nyúlfül csüngött a tolldíszéről.

Ez tehát a nyúlra vadászó sas tánca volt.

Keserű Áfonya még mindig a nagy dobon keringett. Talpának dobbanása folyvást erősödött. A sípok hangja belehasított az éjszakába. A lángnyelvek egyre magasabbra csaptak.

És íme, egyszer csak Keserű Áfonya „sas” rávetette magát Kék Paripa „nyúlra”. És ekkor megértettem, hogy reményem teljesül. Éppen abban a pillanatban hosszú, tompa nyílvessző zizzent a harcosok gyűrűjéből, és a varázsló tollai közé fúródott. A varázsló-sas a földre zuhant.

Mélységes csend támadt. Csak távoli visszhang emlékeztetett bennünket a tompa dobszóra. Senki sem mert moccanni, még lélegzeni sem. Úgy tetszett, hogy még a vörös lángnyelvek is mozdulatlanságba dermedtek. És. amikor a síp éles süvítése ismét megtörte a csendet, és megint föléledtek a dobok, a varázsló felszökkent, arcát a hold felé fordította, és karjait magasba tárva felrikkantott:

− Sat-okh!

− Saat-ookh! Saat-ookh!

Mindnyájan megismételtük a varázsló kiáltását. A név első ízben szállt a telep, a tisztás, a folyó és az erdő fölött.

A varázsló pedig utoljára perdült. Majd hozzád rohant − kézen ragadott, a kör közepébe vont

− Sat-okh! Sat-okh! Sat-okh! − harsogták egyre sebesebben a harcosok, egyre élesebben süvítettek a sípok, egyre hangosabban dobbantak a dobok

Engem pedig boldogság és büszkeség töltött el, mert íme, Keserű Áfonya, a nagy varázsló az egész telep előtt eltáncolta az én történetemet a sassal, és nevet adott nekem! Sat-okhnak, Hosszú Tollnak nevezett el. Már senki sem hív Utinak − Kicsinek!

Nevem van!

Elkezdtem járni a győzelem és boldogság táncát.

Csak amikor már elfogyott a lélegzetem, és az egyik szökkenés után térdre hullottam, és nem bírtam felemelkedni, úgyhogy valaki fölém hajolt és felsegített − csak ekkor fedeztem fel, hogy a nevemet első ízben harsogó harcosok körében ott volt apám, Magas Sas, a nagy Tecumseh unokája.

Manitu, Manitu, Manitu,
Gyenge vagyok és lassú.
Manitu, Nagy Szellem,
Segíts meg, óvj engem.

Két nappal azután, hogy nevet kaptam, a nap delelőn állt, és mi farkaskölykök éppen befejeztük napi gyakorlatozásunkat Owasesszal, amikor a dombról többszörös mormotafütty ütötte meg fülünket. A tábor őre jelezte, hogy idegen lovas közeledik. A kapuhoz rohantunk, kisvártatva már az ösvényen dobogtak a lópaták. Arcának festéséről és a ló díszítéséről megismertük, hogy a jövevény népünknek dél felé legmesszebb lakó törzséből származik. A paripa éppen a mi csoportunk közelében torpant meg, patájával porfelhőt vert fel, lovasa pedig kimerülten lesiklott hátáról. Üdvözlésül felemelte jobb kezét, csak azután lépett felénk. Vártunk, amíg megszólal.

− Vezessetek a főnökhöz, farkaskölykök − kérte rekedten −, Magas Sast akarom látni.

Előléptem.

− Magas Sas még a telepen van. Én a fia vagyok. Kövess! − feleltem, és az idegent Owases sátra felé vezettem, mert apám mindig ott szállt meg, ha a táborban időzött.

A nyomomban haladó ifjú harcos zihált, tetőtől talpig vastag porréteg borította, száraz ajka kicserepesedett, mereven lépkedett, mint aki hosszú órákat töltött lóháton. Sőt, néha kissé megtántorodott, és hátát csak a sátor bejárata előtt egyenesítette ki.

Harminc év körüli, magas, karcsú férfi volt Koponyáján az átkötött hajcsomóból két bagolytoll meredezett. A lecsurgó verejték patakocskái sötét vonalakat rajzoltak a meztelen mellét és vállát borító porban, hány napot töltött a nyeregben? Mi űzte?

Apám Owases sátrában a házigazdával és Tantóval várakozott. Amikor a futár belépett a tipibe, apám észrevette, hogy támolyog, tüstént helyet mutatott maga mellett, és égő pipával kínálta. A vendég mohón szippantott, szólni akart, de nyelve nem engedelmeskedett Én a bejáratnál álltam, mozdulatlanul, szótlanul, és imádkoztam, hogy el ne kergessenek.

A felnőttek egytől egyig közömbösséget színleltek. De jól láttam, hogy aggasztja őket a váratlan látogatás. Különösen Owases hunyorgott félrehajtott fejjel úgy, hogy elárulta, nehéz gondok nyugtalanítják.

− Milyen híreket hozol? − kérdezte apám az idegent

− A tanók törzsének vissza kellett térnie népünk központi táborába. A tanók törzsének völgyeibe behatolt Wap-nap-ao a Királyi Lovascsendőrség fegyveres sápadt arcúinak csapatával.

Tehát ismét meghallottam a Wap-nap-ao nevet, és megint halkan, gyűlölettel ejtették ki. Mit jelentett ez a név? Ki volt a viselője? Az idegen folytatta:

− Wap-nap-ao a központi tábor felé igyekszik, és papír van nála, amely megparancsolja népünknek, hogy vonuljon rezervátumba. Felderítőink már látták Wap-nap-aót a Kövér Kereskedő házánál, ahol a Királyi Lovascsendőrség emberei rendszerint tábort ütnek.

Apám felemelkedett.

− Menj, táplálkozz és pihenj − biztatta a Tano törzsbeli vendéget. Majd intett bátyámnak: − Szólj Keserű Áfonyának, hogy rendeljen mindenkit a Nagy Tűz Terére.

Kisvártatva a nagydob tanácskozásra hívta a tábor minden lakóját Ilyen ritmusú dobolást még nem hallottam. Nyilván félelmetes híreket közvetíthetett, mert ezúttal a harcosok nem jöttek lassan, méltóságteljes léptekkel, hanem rohantak, mintha riadót hallottak volna. Még a sátrak körül megbéklyózva legelésző lovak is aggódva forgolódtak, tágra nyílt orrlyukkal fújtattak, és fülüket hegyezték.

A többi fiúkkal bizonyos távolságban telepedtünk le a Nagy Tűztől, mert mi nem vehettünk részt a tanácskozáson, sőt tilos volt hallgatóznunk. Némán szemléltük az idősebbek körét, amelyben apám és Keserű Áfonya elnökölt Először a Tano törzsbeli Hasadt Szíj szónokolt, majd atyám, majd Nagy Szárny. Az egyik ifjabb harcos éles hangon kiáltott valamit, de szavait nem értettük. Csak annyit

láttunk, hogy rikkantása után néhány ifjú magasba emeli kését. Ezután ismét atyám beszélt Az ifjú harcosok lehorgasztották fejüket Végül még egyszer Keserű Áfonya szólt.

Már lement a hold, kigyulladt a tábortűz, és a tanácskozás még mindig tartott Bagolyhoz bújtam. Az est langyos volt, mi medvebőrrel takaróztunk, és mégis borzongtunk, mintha jeges szél fújt volna.

Végre felhangzott az ifjakat összehívó sas sípfüttyentése. A tanácskozás befejeződött. A mozdulatlanul álló harcosok elé járultunk, és apám így szólt hozzánk:

− Jól figyeljetek szavaimra, farkaskölykök. A mi vadonunkba, a mi prérinkre idegen ember hatolt be harcosaival. Az idegen el akarja venni tőlünk az erdőt és a síkságot, és azt akarja, menjünk másfelé, egy olyan erdőbe, amelyet rezervátumnak hívnak, és amelyből, akárcsak a csapdából, nem lehet kilépni. De a mi népünk a szabad sevanézok népe, és szabad is marad. A fehérek túlságosan sokan vannak ahhoz, hogy megküzdhessünk velük. Erejük akkora, hogy a miénk nem mérkőzhetik vele. Olyan fegyverük van, amilyet nálunk nem ismernek, és egy megölt helyébe újabb tíz jelenik meg. Mégis fel kell tartóztatnunk, és nyomunkról el kell téríteni őket. Ti visszamentek a központi táborba, és az asszonyokkal, gyerekekkel elindultok a Sós Sziklák Völgyébe. Owases vezet titeket. A harcosok velem maradnak. Szürkületkor indultok. Befejeztem.

Mi, fiatal fiúk nem sokat értettünk apám szavaiból. Életünkben először hallottuk a rezervátum kifejezést. Először tudtuk meg, hogy van erdő, amely nem ad életet, amely nem szabad törzsek otthona. Számunkra az egész ügy homályos volt. Nem fogtuk fel, mit jelent ez − sem Ugráló Bagoly, sem én, sem az ikrek a Kapót nemzetségből. Még túlságosan keveset hallottunk a fehérekről, csak annyit tudtunk, amennyit atyáink és nagyatyáink csatáiról énekeltek, amennyit Owasestól Tecumsehről hallottam, és hogy az idegen sápadt arcúak ismeretlen, félelmetes ellenségeink.

Ha törik, ha szakad, még azon az estén beszélnem kellett bátyámmal, Tantóval, ő biztosan sokat meg tud magyarázni. Fültanúja volt az Owases sátrában lezajlott tanácskozásnak, amikor először hangzott el a Wap-nap-ao név. Ő bizonyára érti, mivel fenyeget minket az idegen „rezervátum” szó, és megmagyarázza, hogy a mi hatalmas népünk, sok-sok vitéz harcosával, miért nem szállhat szembe a fehér emberek törzsével, azokkal a harcosokkal, akikről tudtuk, hogy ritkán mutatkoznak vadonunkban, és a Királyi Lovascsendőrségnek nevezett törzsből származnak.

Beszélnem kellett bátyámmal. Ugráló Bagollyal szélsebesen összecsomagoltuk holminkat, majd Tanto sátrához loholtunk.

Szerencsére egyedül volt Amikor hozzáléptem, még rám is mosolygott. Ez felbátorított.

− Tanto bátyám − kérleltem −, mondd meg nekem és Bagolynak, kicsoda Wap-nap-ao, miért nem harcolhatunk a fehérekkel, miért kergetnek el minket zárt erdőbe, kik a fehérek? Tanto, két nappal ezelőtt nevet szereztem. Mondd meg nekünk mindezt, hogy ne legyünk csecsemők, akik számára a világ nem nagyobb anyjuk keblénél.

Bátyám először meghökkent, valamit dörmögött, hogy most nincs itt az ideje, és szét kell szedni a sátrakat. De végül engedett.

Nem akarta, hogy a tipiben találjon bennünket a vele lakó két másik ifjú harcos, ezért kimentünk a folyóhoz, a Néma Harcos Sziklája alatti kanyarhoz.

Már sötét éjszaka volt. A hullámok halpikkelyként villogtak a holdfényben. Távolról magányos farkas vonítása hallatszott.

Tanto belefogott:

− Sok nemzedékkel apám nagyapjának, a nagy Tecumsehnek születése előtt, törzseink népesítették be az egész földet, amelyen lakunk, az egész földet, amelyet a fehérek Amerikának neveznek, egyik tengertől a másikig, az északi havas tájtól a déli óriás hegyekig.

Minden törzsünknek bőven volt erdeje a vadászatra, ösvénye a vándorlásra, tágas síksága, amelyen bölénycsordák legelésztek. Ha egyik törzs összeakadt a másikkal, ha küzdöttek a vadászterületért, a harc nemes volt, hazugság és árulás nélkül. Ezért nem üdvözöltük nyilakkal, sem szekercecsapásokkal az első fehér embereket, amikor megjelentek földünkön.

De nekik megtetszett a mi országunk. Egyre többen érkeztek. Elkezdték építeni a maguk telepeit, elvették tőlünk a mi erdeinket és rónáinkat. Megerősödtek, és utána már nem voltak sem alázatosak, sem szelídek. Irgalmatlanul irtottak bennünket. Olyan fegyverük volt, amilyet mi nem ismertünk. Hatalmuk egyre nőtt. Kihasználták a törzsek közti ősi viszályokat, egyiket a másikra uszították, majd megölték a győzteseket. Végeztek minden indiánnal, aki az útjukba akadt. Számukra jó csak a holt indián volt. A föld gazdáinak meggyilkolásáért magas vérdíjat fizettek harcosaiknak. Lenyúzták az indiánok fejbőrét, és a skalpokért vezéreik jutalmat adtak. A legnagyobb jutalmat harcosok skalpjáért

fizették, de megvették az asszonyok és gyerekek fejbőrét is. Amikor védekeztünk, hadseregük megindult a törzsek ellen, és úgy irtotta őket, ahogyan télvíz idején farkascsorda mészárolja a szarvasokat. Már akkor is, amikor a Nagy Tecumseh élt, ezerszer erősebbek voltak nálunk. Tecumseh vezetésével törzseink megvívták utolsó nagy csatájukat a fehérekkel, és alulmaradtak. És Tecumseh elpusztult, amikor felkereste a fehérek vezéreit, hogy egyezkedjék az asszonyok és gyerekek megmentéséről. Azóta annyira meggyengültünk, a fehérek pedig annyira erőre kaptak, hogy már nem is gyilkolnak minket, és már nem fizetnek jutalmat a skalpokért. De még mindig többet akarnak földünkből és erdőnkből. Kiválasztották a legrosszabb erdőket − amelyekben már alig akad vad − és a legszegényebb folyókat − amelyekben már hírmondónak sincs hal −, és ezeket kijelölték a szabad törzsek számára, anélkül, hogy megkérdezték volna, akarnak-e ott élni, és jut-e számukra elég táplálék. Azt a földet rezervátumnak nevezik, és odahajtják az összes törzseket, az összes még élő, szabad nemzetségeket. A rezervátumban éhség uralkodik, a fehérek behurcolta betegségek szedik áldozataikat, kisfiúk vért köpve haldokolnak, még mielőtt nevet szereznének. És a Királyi Lovascsendőrség harcosai a még szabadon levőket úgy hajtják a rezervátumokba, mint vadállatokat a csapdába, Ken-Manitu, a Halál Szelleme pártfogásába.

Tanto elhallgatott, mi mégsem szóltunk egy szót se. A folyóban hal ugrott a víztükör fölé. Egy nagy bagoly szárnyai suhogtak. Tanto folytatta:

− Mi vagyunk az utolsó szabad nép, amelyet a Királyi Lovascsendőrség még nem bírt rezervátumba kényszeríteni. Amióta atyánk a főnök, és már régebben az, mint amennyi évet te és én számlálunk, üldözi őt a fehér főnök parancsa, hogy fogadjon engedelmességet nekik, és népével vonuljon rezervátumba. De atyánk kijelentette, hogy amíg él, nem engedelmeskedik, és senkinek sem esküszik hűséget. Atyánk kifejtette, hogy szabadnak született, és szabadnak született a családja, a törzse és a népe. És amióta ő a vezér, nyomoznak utánunk a Királyi Lovascsendőrség emberei. Túlságosan kis nép vagyunk ahhoz, hogy a fehéreknek megérné hadsereget küldeni ellenünk. De szüntelenül szaglásznak utánunk. Néha sikerül több évre is tévútra vezetni őket, elveszni a vadonban, eltűnni a fehér főnökök szeme elől. Egyes fehér vadászok és egyes kereskedők, úgy, mint a Kövér Kereskedő, a mi barátaink, és nem jelentik a Királyi Lovascsendőrségnek táboraink és falvaink hollétét. De időnként költöznünk kell, és el kell tüntetnünk nyomunkat. Most megint ránk akadtak. Wap-nap-ao vezeti őket. A fehérek királya, aki a nagy sós vízen túl lakik, ránk szabadította. És maga Wap-nap-ao, a Fehér Kígyó, a Királyi Lovascsendőrség kis főnöke. Nagy jutalmat ígértek neki, ha elfogja népünket, és a déli, Alberta állambeli rezervátumba kényszeríti. Egyszer már vadászott ránk, amikor kétéves Uti voltam. De akkor utolérte őt Nagy Szárny nyila, és azt hittük, hogy elpusztult. Sikerült eltüntetnünk a nyomunkat. És a te születésed óta népünk békében élt. És most Wap-nap-ao ismét visszatért. És megint útra kell kelnünk…

A keleti ég halványkékre fordult, és az utolsó csillagok a rengeteg mögé hulltak, amikor felkerekedtünk. Minden holminkat travois-kon helyeztük el, vagyis sátorkarókból készített hordágyakon, amelyeknek egyik végét a ló hátához erősítettük, másik vége pedig a földön csúszott. Még a kutyák is vontatták a maguk kisebb csomagjait − gyorsan kellett menetelnünk.

Betemettük a tüzeket, és libasorban követtük Owasest a központi tábor felé.

Szellemek, távoli völgyekből jöjjetek,
Jöjjetek, mutassatok új ösvényeket.
Jöjjetek, szellemek, mert a szél halálról beszél,
És *róla susog minden levél.*
Jertek hát, szellemek, s vezessetek
A Nagy Nyugalom Honába fényes úton.

Már második napja vonultunk. Erőltetett menetben vágtunk át a rengetegen, csak imitt-amott álltunk meg, hogy táplálkozzunk, és a pihenő, noha késő éjszaka kezdődött, jóval pirkadat előtt befejeződött. Reggel óta egyre erősödött a dobok visszhangja, melyek a Rohanó Patak Völgyébe hívták össze népünk minden törzsét. Már közel jártunk a völgyhöz.

Elhagytuk az őserdő határát, és sziklás hegyoldalak tárultak szemünk elé. Az óriási sziklák úgy hajoltak felénk, mint fenyegető szürke kőöklök. Az ösvény széles, magasba törő kígyóvonalban kanyargott, és végre délfelé, amikor a nap már forrón égette fáradt vállunkat és vakította szemünket, a

sziklavölgy szélén keskeny szoros nyílt meg előttünk.

Itt kezdődött a Rohanó Patak felé vezető kanyon.

Úgy látszott, mintha egy óriási harcos tomahawkjával kettéhasította volna a sziklát, és mély, homályt árasztó hasadékot vájt volna belé. Mintha az árnyak világába hatoltunk volna be. Kétoldalt a sziklafalak minden lépésünkkel nőttek. Először a mi termetünkkel voltak azonosak, majd egy felnőtt harcoséval, és néhány száz lépés után úgy a magasba szökkentek, hogy alig-alig pillanthattunk meg egy darabka eget. Hűvös sötétség uralkodott itt, a falakról víz csorgott, és kis tavat alkotott Az elcsigázott lovak szomjukat oltották. Mi is a hideget sugárzó víztükör fölé hajoltunk,

Végre két sziklafal között feltűnt a völgy világossága.

Talán fél mérföld széles volt. Közepén folyó hömpölygött, és táplálta két partja mentén a buja reteket. A völgy észak-déli irányban húzódott, s a környező sziklafalakon mintha repedés sem lett volna. Csak szemközt velünk, a folyó túlsó partján, bukkant elő jókora hasadékból egy széles csermely. Erre vezetett az út a tulajdonképpeni völgybe, ahol találkozniuk kellett népünk törzseinek − a kapotoknak, a tanóknak, a wikminczoknak és a sampiczoknak.

A gázló valamivel feljebb volt. Ebben az évszakban a víz még a lovak hasáig sem ért, így könnyűszerrel átkeltünk, és elértük a messze környéken illatozó, zsályával borított tágas, füves rétet.

Nekivágtunk a második kanyonnak. Jobb kéz felől a patak, bal kéz felől a fal állandóan dél felé tartott. Csak egyórai menetelés után fordult a völgy keletnek, bal felől a sziklafal pedig váratlanul megszakadt, és éles szöget alkotott egy másik, észak felé haladó fallal.

Egy tisztás szélén álltunk, amely mögött az erdő fáinak koronái olyan sűrűn összefonódtak, hogy a tövükben örök árnyék honolt.

Ezen a tisztáson, az erdő előtt terült el a sevanéz nép központi tábora.

Másnap este apám vezérletével megérkeztek a harcosok. A Királyi Lovascsendőrség még nem kerekedett fel, ezért apám és a harcosok hatalmas ívben kerülték el a farkaskölykök telepét, a központi táborral ellentétes irányban. A támadókat ugyanis a lehető legtávolabb akarták csalni a központi tábortól. Csak tegnap este kanyarodtak felénk, most már anélkül, hogy nyomot hagytak volna maguk mögött; céljuk az volt, hogy sok harcos egyesüljön, és vagy felvegye a harcot, vagy hónapokon át hamis nyomokkal félrevezesse az ellenséget.

A harcosokkal visszatérő főnököt ezúttal nem üdvözölte dal, sem örömtánc. Elkülönültek az összes törzsek immár hadiszíneket viselő harcosai, elkülönültek a málhás lovak közelében összegyűlt asszonyok és gyerekek, és külön helyezkedtünk el mi, farkaskölykök, akiknek Owases még nem engedte meg, hogy üdvözöljük anyánkat és családunkat. Az egész tábor hallgatott, összegöngyölítették a nők tarka virágos sátrait, és még a tipegő gyerekek is némán játszottak.

Apám és a harcosok visszatérése után csakhamar megjelent a tábor terén Keserű Áfonya, és színes homokból fehér emberek alakjait rajzolta ki, sámánjeleket helyezett el rajtuk, és összefűzte őket Wap-nap-ao, a Fehér Kígyó ábrájával.

Az összes törzsek széles kört vontak körülötte. Az első sorban a haditánchoz kifestett harcosok álltak. Hátuk mögött az ifjúság tolongott és a nők − akik közül sokan vörösre sírták szemüket −, továbbá a kisgyerekek és a reszkető fejű aggok.

A harcosok gyűrűjéből kilépett atyám, és a síri csendben Keserű Áfonya hol sasként vijjogva, hol kígyóként sziszegve megkezdte táncát a tarka homokfigurák körül. Ilyen táncot még nem láttam. Kis ideig meglapult, majd előreszökkent, mint a nyuszt. Előbb háromszor megkerülte a figurákat, majd rájuk vetette magát. Lázas mozdulatokkal félresöpörte a homokot, végül felmarkolta, és mint a hamut, a négy világtáj felé szórta.

Ekkor idegenül csengő, vékony, szinte nőies hangon, apámhoz fordult:

− Vezesd harcosaidat a fehérek ellen. Kezdjék meg a küzdelmet. Atyáink és atyáink atyáinak szellemei azt mondják nekem, hogy győzelemre visznek benneteket.

De apám hallgatott. Jól láttam az arcát, és úgy tetszett − noha Keserű Áfonya szavaira egy izma sem rezzent −, hogy a szemében rettenetes harag lángja lobbant

Keserű Áfonya atyám felé lépett és megismételte:

− Vezesd harcosaidat a fehérek ellen… Atyáink szellemei és atyáink atyáinak…

De ekkor váratlan dolog történt.

Apám felemelte kezét, és félbeszakította a varázslót Ez még sohasem esett meg. Miért cselekedett így apám, éppen akkor, amikor a szellemek a varázsló útján felszólították, hogy kezdje el a győzelmes küzdelmet? Úgy látszik, ezt senki sem értette, mert még a harcosok is aggódva megmozdultak.

Apám pedig így szólt:

− Nem, Keserű Áfonya, nem győzelemre küldesz minket. A harcosok tanácsa másképp határozott Nem vállalunk nyílt csatát. Nem a szellemek segítenék rajtunk, hanem saját izmos karunk és rókaravaszságunk. − Biztos vagyok benne, hogy ekkor atyám hangja vidámabban csengett. − Ha pedig velünk akarsz tartani a veszedelmes tusában, örömmel töltöd el szívünket, mert karod ugyanúgy hasznunkra válik, mint varázslataid és párbeszédeid a szellemekkel.

Elhűlt bennem a vér. Azt hiszem, hogy mások is megdermedtek, mert a halotti csendben még lélegzet sem hallatszott Első ízben szállt szembe egy törzsfőnök a varázsló szájából szóló szellemekkel. Pedig Keserű Áfonya, élet és halál ura, egyetlen gondolatával, egyetlen intésével villámot zúdíthatott rá. Roppant haragra gerjedhetett apám amiatt, hogy a szellemek a varázsló útján másképp szóltak, mint ahogy a harcosok tanácsa döntött. Farkasszemet néztek, s továbbra is hallgattak, apám és a sámán.

Rémületem haragba csapott át − bármely pillanatban ugrásra készen álltam, hogy megsegítsem apámat, még a szellemek és villámok ellen is. Hiszen már volt nevem!

De Keserű Áfonya meghajolt apám akarata előtt Felemelte tenyerét, és kijelentette:

− Furfangos vagy, mint a róka, bölcs, mint a bagoly, és erős, mint a medve. Úgy lesz, főnök, ahogy akarod.

Apám mosolyogva bólintott. Háború idején a harcosok tanácsa és ő döntöttek mindenről. Szavazatuk most erősebb volt a szellemeknél, és bölcsebb azoknál. Keserű Áfonya engedett. Lassan visszavonult a harcosok gyűrűje mögé.

Ekkor, apám intésére meggyújtották a harci tánchoz előkészített hatalmas máglyát. A gyorsan magasba csapó láng megvilágította a harcosok övig meztelen testét, megcsillant a tőrök és tomahawkok élén, és visszatükröződött a szemekből. Apám a tűz mellett állt, földig érő tolldísze lengett a vállán, villogtak a halántékára erősített, vékonyra reszelt bivalyszarvak. Harántcsíkos, feketére és sárgára festett mellkasa mintha egyetlen lángcsóva lett volna.

Ismét felemelte kezét, és erre a jelre megszólaltak a dobok, sípok és fuvolák. Kezdetben lassú ritmusuk újabb és újabb harcosokat csábított a táncolók széles körébe. Megkezdődött a harci tánc.

A harcosok vonulnak, hosszú, kitartó léptekkel, most az ellenség táborához lopakodnak, és meglapulnak a sötétben, megfeszítik íjukat, hajításra készítik dárdájukat és szekercéjüket. Azután minden elhal, úgy várja a vezér parancsát, majd vérfagyasztó harci üvöltés száll a völgy felett, a dobok, fuvolák és sípok eszeveszett ritmusba csapnak át, a harcosok rohamoznak, és megkezdődik a kézitusa. Megpendült már az íjak húrja, elsüvítettek az éjszakában a halálos nyílvesszők, elröppentek a lándzsák és tomahawkok, és most tart a közelharc, villognak a tőrök, csapásra csapás, szökkenésre szökkenés a válasz, a csatakiáltás megzavarja a csillagok nyugalmát, és mennydörgésnél hangosabban terjeng a völgy sziklafalai közt.

Végül a nők közül kilép a nép legidősebb asszonya, és elnyújtott harci dalt énekel, dicséri fiai bátorságát és tetteit. Minden versszak után megáll a táncoló harcosok köre − amelyhez már mi, fiúk is csatlakoztunk −, mindnyájan magasba lendített karral háromszor felkiáltunk:

− Ó, Manitu! Tinghaw-susima! Tinghaw-susima! Ó, Manitu! Segíts győzelemre! Segíts győzelemre!

És megint elkezdődött a halálos küzdelemhez hasonló, gyors tánc, és az öreg indián asszony megint elénekelte dalát a vitéz harcosokról, akik nagy hőstetteket hajtottak végre, és most az örök Nyugalom Honában pihennek.

Pirkadt, mire kihunyt a tábortűz lángja, mire véget ért a tánc és a dal. A két csapatra, gyalogos és lovas különítményre oszlott harcosok mélységes csendben távoztak a kanyon árnyékába, és nesztelenül eltűntek, akár az éjszaka szellemei.

Kora hajnalban a málhás lovak hosszú sora megindult észak felé. Nem volt már köztünk egyetlen harcos sem, csak mi, farkaskölykök viseltünk fegyvert, és mi védtük a fehérek elől menekülő aggok, asszonyok és gyerekek menetét. Mielőtt felkerekedtünk volna, Owases bejelentette, hogy mától kezdve meglátogathatjuk családunkat, és szólhatunk rokonainkhoz.

Boldogan fogadtuk a hírt. Egyszeriben mindenki szeretett volna végigrohanni a menet hosszában, fölkutatni az anyákat, akik messziről már tegnap üdvözöltek bennünket integetéssel, pillantásukkal és mosolyukkal. Szerettük volna megérinteni kezüket, közelről hallani hangjukat, és hajunkon érezni a simogatásukat. De megfékezett bennünket az öreg harcos enyhe mosolya és gúnyos tekintete. Ezért a

nap első felében megengedtük, hogy először a legifjabbak széledjenek szét a karaván mentén. Mi csak visszatérésük után vágtattunk előre.

Tudtam, hogy anyám valahol a csapat élén halad. Megsarkalltam lovamat úgy, hogy vágta közben többször megbotlott. Megütötte fülemet néhány lány kiáltása, kellemetlen nevetése és csúfolódása. Anyámat azonban sehol sem fedeztem fel. Pedig pitymallatkor tisztán láttam magas alakját valahol a menet élcsoportjában. A lányok csúfolódásától elbátortalanodva, még egyszer megelőztem a menet elejét, amelyet egy óriás termetű, görnyedt aggastyán vezetett; az öreg olyan kis musztángon lovagolt, hogy lába szinte a földet súrolta.

A csapatot vezető aggastyánt két másik követte − a Tano törzsbeli süket Nagy Szem és az egykor hírneves harcos, Fekete Medve, aki éppen a medvével vívott küzdelemben vesztette el − már a késői öregség küszöbén − bal karját könyöktől. Mögöttük néhány málhás ló kocogott, amelyek rudakon összegöngyölt sátrakat vonszoltak. Utánuk következett az asszonyok, gyerekek, fiatal lányok menete.

A málhás lovak lassan bandukoltak, cipelték a súlyos csomagokat, amelyeken a gyerekek szelídített szarkái, csókái és varjai üldögéltek, és himbálóztak a lépések ütemére.

Íme, egy törzsbeli kislány két szelíd hódot tart a karján. Mellette nővére, bolyhos farkával takarózó vörös mókust visz a vállán. Néhány lépésnyire négy év körüli kisfiú ballag, akit még én, a nevet szerzett farkaskölyök is irigylek − hosszú szíjon nálánál jóval nagyobb barnamedvét vezet. A ragadozó méltóságteljes lustasággal szedi a lábát, orra szinte érinti ura vállát, és himbálózik, mint fatörzs a folyó hömpölygő hullámain.

Most nők nagyobb csoportja közeledik, és végre világos arcot, kétoldalt napsugárszínű hajfonatokat látok, rám téved az északi ég színére emlékeztető szempár. Anyám!

Feléje vágtattam, és sarkamat olyan hevesen vágtam a ló oldalába, hogy néhány asszony rémületében vagy haragjában felsikított, és paripám annyira felágaskodott, hogy csaknem hátrazuhant. Még mielőtt leült volna, a földre siklottam, és anyám kitárt karjába futottam. Gyönyörű volt anyám, a sevanéz nép híres főnökének felesége. Különbözött a többi nőtől, fehér volt és szőke − ezért hívták Fehér Felhőnek −, magas és karcsú, vékony őzbőr ruháját gazdagon borították a rávarrt nemzetségi jelek és színek, rojtokkal díszített ruhaujján arany karpereceket viselt. Nevetett mély hangján, és a nevemen szólított. Életében először hallottam férfinevemet anyám szájából:

− Sat-okh! Tudtam, hogy eljössz, Sat-okh!

Fiúhoz, akinek már neve van, nem illik, hogy túlságosan érzékenyen üdvözölje anyját, ő azonban a karjába kapott úgy, ahogy a régmúlt években tette. Ügyelnem kellett, hogy a szemem könnybe ne lábadjon, és egyetlen, de igazán egyetlen szó sem jött ki a torkomon.

− Hamarosan férfi leszel − jegyezte meg anyám. − Voltaképpen már csaknem férfi vagy. Neved van… Nagyon szép neved. Vártam rád, Sat-okh.

Akaratlanul feltartóztattam a menetet. A többi asszonyok körülvettek bennünket, pergett ,a nyelvük, kacagtak, és mint afféle asszonyok, sok felesleges, elragadtatott szót és haszontalan kifejezést bocsátottak útjára. Végül is a csapatot vezető egyik öreg észrevette a kavarodást, megállította lovát, mintha vissza akarna fordulni, valamit kiáltott, sőt megfenyegetett öklével.

Tüstént lovam hátára pattantam, az asszonyok elnémultak, mindenki folytatta útját. Anyám mellett lovagoltam, és nem tudtam betelni a látvánnyal. Mégis hallgattam, mert sejtelmem sem volt róla, mit szóljak, miről beszéljek. Hiszen anyám maga mondta, hogy már csaknem férfi vagyok − nem fecseghettem tehát gyermekként arról, hogy régen nem láttam, hogy sóvárogtam utána, hogy ő a legdrágább szívemnek. Mint férfinak keménynek és komolynak kellett lennem. De mégsem tudtam megállni, hogy ne mosolyogjak. Miről meséljek? Az Ugráló Kecske Sziklájánál lelőtt nagy, nagy sasról? A Fehér Vidra Tavához tett kirándulásokról? Owases tanításairól? Annyi mesélnivalóm gyűlt össze, hogy végül semmiről se szóltam.

Anyám azonban sokat beszélt mély hangján, pergő szavaiból néha mintha kacagás vagy sírás csendült volna. Elmondta, hogy nagyon hiányoztam neki, hogy leste azt a pillanatot, amikor végre újra meglát, hogy apám beszámolt rólam, és elégedett volt fiával, amikor nevet szereztem, és amikor Owasestól hallotta, milyen jól tanulok a farkaskölykök táborában.

− És Tanto − kérdezte anyám −, Tanto jó volt hozzád? Pártfogásba vett?

− Tanto − feleltem − jó testvér, és nagy harcos lesz. Azt beszélik, anyám, hogy a legderekabb ifjú vadász.

Anyám elhallgatott. Aggódó szemén, mint felhő árnya, suhant át a bánat. Megértettem. Hiszen most apám is, Tanto is olyan utat jártak, amelyen nemcsak a Királyi Lovascsendőrséggel, hanem a

csendőrök puskagolyóival is összeakadhatnak.

Ekkor két fiatal lány csatlakozott hozzánk. Anyámhoz hasonló öltözéket viseltek, de fejükön a pánt jelezte, hogy még nincsen férjük. Az elsőt tüstént megismertem − a nővérem volt, Tinahet, a Karcsú Nyír. A másikra is emlékeztem: nagy, mélyen ülő szemére, hosszúkás arcára és felvillanó mosolyára. Igen, ez nővérem barátnője volt − Tinglit, vagyis Nyírfalevél.

Mosolyogva üdvözöltek. Én azonban még sohasem váltottam szót fiatal nőkkel, ezért nemigen tudtam, hogyan köszöntsem őket, és mit szóljak. Felemeltem kezem: „Üdv nektek” − hebegtem, és … semmi többet.

Tinahet gyengéden megsimogatta a karomat, Tinglit pedig feléje hajolt, és halkan kacagva valamit a fülébe pusmogott. Általában mind a hárman mosolyogtak, rám meredtek, én pedig éreztem, hogy itt nem segítenek Owases tanításai, sem a vadászatok az őserdőben − a vér az arcomba tódul, és sem anyámnak, sem a lányoknak nem mondhatok semmi érdekeset.

Végül, hogy megtörjem az egyre sutább csendet, megmarkoltam a jobb térdemnél felerősített kötélcsomót.

− Ezt a lasszót tőled kaptam, Tinahet… − kezdtem bizonytalanul. Nővérem egyszeriben rábólintott.

− Igen, testvérkém. Magam fontam lószőrből. Azt akartam, hogy öcsémnek jó erős lasszója legyen, mert háromszor is megmártottam forró hódzsírban.

És megint csend támadt.

Elviselhetetlenül nyomasztott. Nagy szerencse volt, hogy találkoztam anyámmal, nővéremmel, sőt Tinglittel is, aki − most már jól emlékeztem − gyakran hozott édes lépes mézet sátrunkba. De nem tudtam velük csevegni, és noha még nem akartam elválni tőlük, mégis könnyedén visszatartottam lovamat, hogy kissé hátramaradjak.

De Tinglitnek esze ágában sem volt, hogy békén hagyjon, ő is megrántotta a kantárszárát, és egy vonalba került velem. Kezét paripám nyakára támasztotta, és váratlanul elkomolyodva megkérdezte:

− Hol van Tanto?

− Tanto? − mosolyogtam büszkén. − Tantót kitüntette a Vének Tanácsa, és megengedte, hogy a felnőttekkel egy csapáson járjon. Tanto vitéz, ifjú harcos.

− Beszélj róla. Vállat vontam.

− Hiszen nem testvéred. Minek beszéljek?

− Te… − csattant fel, mintha bosszankodna, de szokása szerint hirtelen elnevette magát − Hiszen megteheted.

Makacskodtam.

− Mondd meg: miért?

Tinglit megint elkomolyodott. Felém hajolt, és közelről láttam nagy szemét, amely fekete volt, mint a folyó mélye, s az alján világosabb lángocskák villództak.

Így felelt:

− Szeretném, ha mesélnél róla, mert gondolataim mindig körülötte keringenek, mint bíbicek a fészkük körül. Kértem az isteneket, hogy térjen vissza a faluba, hadd pillanthassak a szemébe, mint a tóba, amely mellett táborozunk. És most, amikor biztosra vettem, hogy Manitu meghallgatta a kérésemet, bátyád, akire szüntelenül gondolok, elment a harcosokkal.

Gyorsan, halkan, éles hangon beszélt. Nem értettem, miről szól, de felfogtam, hogy számára ezek roppant fontos dolgok.

− Anyám, nővérem és én − válaszoltam komolyan − büszkék vagyunk, hogy Tanto az érett harcosok ösvényére léphetett Erősebb ő sok erős vadásznál, és bölcs, mint a Vének Tanácsának harcosai. Ha behatol az őserdőbe, meghajolnak előtte a medvék és a szarvasok. A fák kitérnek útjából. Nem fél sem a sasoktól, sem a sikláktól. Sőt, a medvék is… − itt azonban felötlött emlékezetemben egy bizonyos mézszerző kirándulás, ezért félbeszakítottam a dicshimnuszt, és önmagámra dühöngve, élesen megjegyeztem: − De miért beszéljek egy fiatal lánynak egy vitéz harcosról?

Tinglit szeme lelvillant, mintha megütöttem volna. Végül felkacagott, és vállat vont

− Ostoba vagy, Sat-okh − suttogta, megsarkallta lovát, és nővéremhez ügetett.

És lányok módjára megint gyorsan csevetéltek valamit, suttogásukat meg-megszakította nevetésük, a kacagást pedig csóka röptéhez hasonló sebes és idétlen mozdulatok kísérték.

Dühöngtem. Hogy merészelt? Forrt bennem a harag. De… de, ugyanakkor sejtettem, hogy valamit nem tudok. Végeredményben Tinglit nemcsak hogy nem származott családunkból, de még a nemzetségünkből sem. Akkor hát mit akarhatott a bátyámtól? És gondolatai miért keringenek

körülötte, mint bíbicek a fészek körül?

Úgy éreztem, mintha ismeretlen állat nyomára bukkantam volna a vadonban, vagy ismeretlen madár tolla akadt volna elém.

Karavánunk egyre nagyobb sziklák között haladt A nap már túljutott a delelőn, és kevéssel utóbb kövekkel és hitvány sárga fűvel borított kis tisztásra érkeztünk. A csapatot vezető vének megálltak, és elrendelték a táborozást, én pedig visszatértem a farkaskölyökökhöz.

A pihenő nem tartott sokáig. A legtöbb bajt a sziklák közt futkározó gyerekek okozták. Állandóan hallatszott az anyák hívogató szava. Ezen jól mulattunk − sőt vidám vadászatot rendeztünk egy Tano törzsbeli kövér kisfiúra, akinek a jelek szerint életcélja volt, hogy állandóan eltűnjön az anyja szeme elől; mamája még gömbölydedebb volt, mint ő, és egyfolytában kerepelt vékony, fiatalos hangján.

A kisfiú egyébként ügyes volt. Okos mormotaként bújt el a sziklák között, lépten-nyomon meglapult egy-egy beugróban. Végre anyja a szíjhoz folyamodott, éles üvöltés szállt a tábor fölött, így fejeztük be egyetlen vadászatunkat ezen a tisztáson.

Mégis lógott az orrom. Bántott a szóváltásom Tinglittel. Már nem is a sértései, hanem maga az ok, amely haragra lobbantott. És mert megszoktuk, mi farkaskölykök, hogy minden bajunkkal Owaseshoz forduljunk; és kétségeimre sem Ugráló Bagoly, sem a Kapót nemzetségbeli ikrek, sem két másik Uti nem tudott válaszolni − végül Bagollyal felkerekedtem, hogy megkeresem tanítónkat.

A menet ismét útra készülődött, így hát Owasest a lovaknál találtam. Az öreg harcos ellenőrizte a bőröket, amelyekbe lovaink patáit burkoltuk a köves út idejére. Megvártuk, amíg befejezi.

A karaván elindult, s az első lépések után Owases megkérdezte, mit kívánunk.

Voltaképpen alig tudtam megmagyarázni. Mégis néhány kurta szóval elismételtem párbeszédemet Tinglittel, és egy pillanatra ismét dühbe gurultam, mert még Owases, az örökké szigorú Owases sem bírta visszatartani mosolyát, amikor elbeszélésem végén megkérdeztem:

− Miért nevezett ostobának, atyám? És miért kérdezősködik, miért érez barátságot egy idegen lány bátyám iránt?

Szerencsére Owases nem gúnyolt ki.

− Fiatal lányok − kezdte − könnyen ejtenek ki ostoba szót a szájukon. De te sem voltál okos. Megesik, hogy idegen lánynak joga van ifjú férfi felől kérdezősködni. Olyankor teszi, ha nagy barátságot érez iránta, és férjül akarja választani. Ilyen barátság fűzi a férfit a nőhöz, és ezt minden harcos tiszteli. Tinglit olyan barátja akar lenni bátyádnak, mint amilyen anyád a te atyádnak. Ezért kérdezősködött felőle.

Szörnyen kínos érzés fogott el, és jól megértettem a lány haragját. Nem tudtam, mit szóljak, de ekkor Bagoly megkérdezte Owasest:

− Atyám, neked volt-e női barátod?

− Igen.

− Mesélsz róla?

− Nem.

Hallgattunk. Szemben velünk, magasan a völgy felett, két hegyi héja lebegett. A lovak bőrbe burkolt patája halkan dobogott a sziklaösvényen.

− A tanítótok vagyok − kezdte újra Owases. − Nem mesélek nektek a nőről, akiről a Bagoly nemzetségbeli Uti érdeklődik. De úgy illik, hogy a tanító válaszoljon a kérdésekre. Ezért elmondok nektek egy történetet, amelyet gyakran énekelnek a nők, de ti még nem ismeritek, én pedig sokszor hallottam éppen annak a nőnek a szájából, akit Bagoly emlegetett.

Íme, Owases története:

− Széles folyam partján fiatal lány áll, Samakh − a Szépséges. Haja, mint a holló szárnya, homloka, mint a hold korongja, szeme, mint az éjszaka csillaga.

Egy szabad törzs leggyönyörűbb lánya. Két ifjú főnök, két nagy harcos áll a két oldalán. Mindegyikük a sátrába akarja vinni. Ezt akarja Vörös Róka, aki hatalmas, mint egy szikla, és erősebb a bölénynél. Ezt akarja Idaho − az Óriás, akinek nyila elől a fecske sem menekül, és akinek késétől elpusztulnak a medvék.

Vörös Róka a Nagy Síkságokról jött a lányhoz, Idaho a magas, hólepte hegyekből ereszkedett alá.

Útközben Vörös Róka tíz paripát lovagolt halálra, és egymaga legyőzött egy farkascsordát.

Idaho a lány folyója felé igyekezve, hóviharokon küzdötte át magát, és harcolt a szürkemedvével.

Amikor összeakadtak Szépséges lábánál, egymásnak szegezték íjukat, és felvillantak a hosszú

tőrök. A lány azonban lefogta karjukat, ő Idahóra vágyódott, róla dalolt, és őt várta. De a szabad törzs törvényei tiltották, hogy próbatétel nélkül válasszon férjet a két nagy harcos közül.

Visszatartotta nyilaikat és késeiket

„Nem akarok − mondta − férjem sátrába vérpatakon keresztül lépni. Elég vér omlik bánatos földünkön, mióta a fehérek rátették lábukat

Íme, a folyó − mutatott rá. − Ne egymással küzdjetek, hanem a vízzel. Nézzétek, főnökök, te, Vörös Róka, és te, Idaho. Ma hajnalban a túlsó parton pirosló áfonyabokrot pillantottam meg. Ágai a víz fölé hajlanak, és szebben csillognak a vércseppeknél. Aki elsőnek hoz közületek egy gallyacskát eljegyzési koszorúmba, az vezet engem a sátrába.”

És jelt adott. A két főnök a széles folyó hullámaiba vetette magát És Szépséges felzokogott, hollófekete hajával eltakarta arcát, mert ismét feltámadt szívében szerelme Idaho iránt és reménykedett, rettegett − fohászkodott, hogy ő tépje le elsőként szerelmük tiszteletére a vöröslő áfonyaágat

Figyelte, miként úsznak a vízen a Vörös Róka tolldíszébe font rőt rókafarkak, és miként lobog a hullámok fölött Idaho fehér tolldísze. Hallgatta a hömpölygő hullámokat és csobbanásukat a part mentén. Hallgatta saját szívének dobbanását

A fehér tolldísz elsőnek villant meg a vörös áfonyabokornál, és ekkor Szépséges átkiáltott a folyó habjai fölött:

„Ó, nagyszerű Idaho! Ó, nagy Idaho, térj vissza hozzám! Térj vissza, mint sas a fészkébe! Téged választalak, rólad zengtem dalaimat.”

De Idaho egyre lassabban és egyre gyengébben szeli a hullámokat És mellette nemcsak a Róka rőt farka csillog, hanem a víz is vértől piroslik. Erősebben piroslik, mint az áfonya bogyói. A hegyi főnök hátából Vörös Róka tőre áll ki. Kitépte Idaho kezéből az áfonyagallyat, és felmutatta. Ekkor Szépséges a part fölé hajolt, a vízbe eresztette hosszú, fekete hajfonatait, és kezét nyújtotta a visszatérőknek.

Elsőként Vörös Róka úszott a parthoz. Ekkor a lány felkiáltott:

„Jöjj a vízen, főnök! Jöjj hozzám! Üdvözöllek! Nyújtsd át az áfonyagallyat, és nyújtsd a késedet, hogy koszorút metszhessek az ágból.”

És amikor Vörös Róka a gallyal együtt átadta neki az Idaho vérétől még pirosló kést, a lány az áruló ellen fordította a fegyvert. Keze erős volt, a szerelem ereje vezette. Kétszer is megsebezte Vörös Rókát, és a mély vízbe lökte.

És hosszú hajfonatait Idaho kinyújtott keze felé hajította, és kezével kisegítette. Amikor pedig a főnök elgyengülve lábához térdelt a parton, Szépséges homlokára fűzte az áfonyakoszorút.

Ettől a naptól kezdve Idaho és Samakh sátra fölött a szerelem dalát búgó vadgalambok keringtek.

Owases elnémult. Mi is hallgattunk. A lovak békésen kocogtak, mint mindig, szürkületkor elcsendesült a völgy hosszában kanyargó menet zsibongása. Owases kissé megbiztatta lovát, mi azonban hátramaradtunk.

Nem tudtuk, miről beszéljünk. Eddig a nőkről, a lányokról megvetően gondolkodtunk, kinevettük fecsegésüket, kigúnyoltuk, hogy nem értenek a férfidolgokhoz. És íme, ezúttal maga Owases ismételt el egy dalt, amelyből először hallottunk lányról, először győződtünk meg arról, hogy nő is lehet történetek hőse.

Már megérkeztünk a Sós Sziklák Völgyébe. Szörnyű és félelmetes vidék volt ez, hatalmas hegygerincek között terült el. Közepén csak egyetlen árva, csendes patakocska csörgedezett, amelynek partján imitt-amott alacsony, kicsavart ágú törpefenyők nőttek, s tűlevelűket elborította a sós por.

A szürke, sós por jelen volt itt mindenütt − ellepte a sziklákat és a vöröses, gyér füvet. Már könnyed fuvallat is a magasba emelte, s függönyt vont a nap elé. Ritkán bukkant elő fekete nyúl vagy csillogó szemű mormota − egyetlen lakói e vidéknek, amelyet elkerültek az emberek és az állatok, mert keserves volt itt az élet, és kínos a lélegzés; különösen a rekkenő hőség idején kellett elkerülni e tájat, mert az ember szemlátomást sorvadt, köhögött, vért köpött, elpusztult − a só szétmarta a tüdőt.

Aggódó szemmel fürkésztük a Sós Sziklák Völgyét De emlékezetünkben még mindig fel-felbukkant a nagy folyó fölé hajló Szépséges képe. Milyen volt? Hogyan csengett a hangja?

Bagoly bizonyára szintén ezt forgatta fejében. Komoly volt, komolyabb, mint bármikor azelőtt Végül rám pillantott.

− A te Tinahet nővéred − jegyezte meg félénken − nagyon szép.

Tinahet? Szerettem. Szerettem vidám hangját és dalait, de mégis jobban szerettem anyám kék

szemét és aranyszőke haját
Anyám szép volt, de másként, mint Idaho felesége. És ekkor eszembe jutott Tinglit óriási fekete szeme, a mélyében villogó kis lángokkal s a lány hangja, mosolya.
Megráztam fejem.
− Bagoly − feleltem −, Tinglit sokkal szebb.
A Sós Sziklák Völgyének három kijárata volt, de csak az egyiken lehetett átkelni lovakkal és gyerekekkel. Ennek a hágónak a tövében vertünk tábort.
A völgyben csend honolt. Nem volt ez vidám tábor. Nem gyújtottunk vígan pattogó óriási tüzeket, nem zengett a szarvas-szőrből takarót szövő asszonyok és. lányok jókedvű, vagy néha rosszmájú dala.
Owases parancsára az élet visszatért a rendes kerékvágásba. Már másnap összegyűjtötte a farkaskölyköket, és gyakoroltuk a tomahawk-dobálást, s már az érkezésünket követő napon a nők visszatértek köznapi foglalatosságukhoz. De mindez némán, a sevanézok szokásos dalai nélkül történt
Mi fiúk gyakran kimerészkedtünk a nagy kanyon és a régi tábor irányába, s kémleltük, jönnek-e a harcosok. A mi kötelességünk volt az is, hogy ellássuk élelemmel a tábort
A Sós Sziklák Völgye jól elrejtett és biztonságos búvóhelynek bizonyult − Owases szerint még sohasem érintette fehér ember lába. De szegény vidék volt Naphosszat, néha késő éjszakáig barangoltunk a környéken, úttalan utakon és hegyoldalakon, vadásztunk mindenre, ami ehető − nyúlra és mormotára, mókusra, mosómedvére, sündisznóra… Annyi húst zsákmányoltunk, amennyit csak lehetett. De mindig kevés volt Annál is inkább, mert Owases megtiltotta a nőknek, hogy hozzányúljanak a szárított és porrá őrölt húshoz. A tetejébe a vidéken alig akadt áfonya, gomba és ehető gyökér. Az éhség még nem kezdődött meg, de a bőség már véget ért
Így teltek a napok. Véget ért a Vörös Levelek és a Nagy Harmat Hónapja, s a harcosok még mindig nem tértek vissza.
Bagollyal gyakran fohászkodtunk a sziklás hegyoldalakon a Nagy Szellemhez, hogy legalább egyszer engedje meg, hadd ejtsünk el nagy szarvast vagy jávorszarvast ebben a kegyetlen völgyben. Megfogadtuk, hogy cserébe felkeressük a Szent Hegyet és Manitu tiszteletére öt napot, öt éjszakát töltünk ott étlen-szomjan. De hiábavaló volt a könyörgés, a fogadalom.
Nem találtunk szarvasra. Nem bukkantunk jávorszarvasra.
Végül a Sós Sziklák Völgyében töltött tizenkilencedik napon a Tano törzsbeli őr egyik harcosunk érkezését jelezte. Ez déltájt volt, az asszonyok éppen az ebédet készítették.
Elébe rohantunk a hírnöknek. Sárga Mokaszin volt, aki egykor elhozta nekem a farkaskölykök táborába a lovamat; apám rendszerint őt küldte futárként
Sárga Mokaszin csaknem halálra hajszolta lovát Maga a harcos, mintha sok, sok nap óta nem érintett volna sem ételt, sem italt Ujjongó kiáltásokkal üdvözöltük, ő azonban ellovagolt mellettünk, mintha észre sem vett volna bennünket, még kezét sem emelte fel.
Csak akkor szólalt meg, amikor a tűzhöz érkezett, amely mellett Owases ült három aggastyán társaságában.
− A harcosok − kezdte mérhetetlenül elcsigázott hangon − estefelé érkeznek. Az asszonyok készítsenek háncsot és tölgyfakéregből falisztet és sok forró vizet. Sebesültjeink vannak.
Mindenki némán hallgatta. Az egyik aggastyán mormogott valamit, amit senki sem értett. A süket Nagy Szem fölállt, és feszülten Sárga Mokaszin ajkára meredt, hogy megértse szavait Sárga Mokaszin azonban annyira kimerült, hogy nem bírt hangosan beszélni − tulajdonképpen suttogott
− Halottak? − kérdezte Owases.
Éles hangja életet vert Sárga Mokaszinba. Ismét kiegyenesedett, érthetően és hangosan beszélt:
− Halottak nincsenek, csak sebesültek.
Owases ételt és vizet adatott neki. Senki sem törte meg a csendet A törzset megcsapta a szerencsétlenség előszele.
A nap már lebukott a sziklák csúcsai mögé, és a völgyben egyre sötétebbé vált az árnyék, amikor ismét felharsant az őr kiáltása. A völgy mélyén feltűnt apám hazatérő csapata. Ezúttal nem rohantunk az üdvözlésükre. Az egész törzs összegyűlt a tábor terén, és némán várta az apákat és testvéreket.
Az érkezők ügetésre biztatták kimerült hátasaikat. Az arcukra ugyan győzelmi jelek voltak festve, de sem ők, sem mi nem harsogtunk örömkiáltásokat. A lovak közé feszített takarókon sebesültek hevertek. Amikor a csapat megállt, versengve segítettünk a nőknek, hogy a betegeket a sátrakba vigyék, és az öregek, valamint a varázsló gondjaira bízzák. Sebeik furcsák voltak − mintha sas tépett volna ki testükből egy-egy darabkát. A fehérek lőfegyverének nyomai voltak.

Csak amikor az összes sebesültek sátrukba kerültek, engedte meg Owases a farkaskölyköknek, hogy szétoszoljanak, és üdvözöljék atyjukat, testvérüket. Én lassan, tétovázva igyekeztem sátrunk felé. Roppant büszke voltam apámra, aki győzelemre vezette a csapatot, és bátyámra, akinek már megengedték, hogy az idősebbekkel együtt csatasorba állhasson, noha még nem esett át az avatáson.

Az előbb segítettem sátrába cipelni Sebes Nyilat − annak a kövér kisfiúnak az apját, aki állandóan megszökött az anyjától, a holdvilágképű, hangos és vidám asszonytól. Most nem hangoskodott, nem kacagott − a gyerkőc pedig lekuporodott a tipi sarkába, és belefúrta fejét medvéjének bundájába.

Sebes Nyíl hátán kéttenyérnyi seb éktelenkedett. A golyó elölről találta el − Sebes Nyíl nem fordított hátat az ellenségnek. De a testéből távozó golyó akkora húst szakított ki, mint egy medvemancs csapása.

Sebes Nyíl nem jajgatott. Szemét félig lehunyta. Zihálva lihegett, és arcáról kövér verejtékcseppek csorogtak. Felesége hangtalanul zokogott. A hájas Uti szeme riadt kis állatra emlékeztetett.

Csak közvetlenül a sátor előtt iramodtam neki, ujjongva felkiáltottam, apám karja közé vetettem magam, majd megöleltem bátyámat Fáradtan hallgattak Tinahet is némán sürgölődött a vacsora készítésénél. Csak anyám beszélt. Elmesélte, miként vártuk visszatértüket, hogyan vadásztak a fiúk, hogyan szedtek bogyót és gombát a nők, miként töltötte be a völgyet állandóan a kis Útijaikat kereső asszonyok zsivaja. Mély hangja galambbúgásként zengett. Bár jelentéktelen dolgokról szólt, jól tudtam, hogy kimondatlan kérdéseket kerülget Nem illett ugyanis, hogy akár ő, akár nővérem, akár én a vállalkozásról kérdezősködjünk, ha atyám magától nem akart beszámolni. Éreztem azonban, miként tódulnak a kérdések anyám ajkára, miként vet lépten-nyomon segítségkérő pillantásokat hol Tinahetre, hol rám, hol Tantóra, és várja a legfontosabb szót Végül elszánta magát:

− Vajon Tanto − kérdezte −, vajon Tanto rászolgált-e, hogy továbbra is a harcosok ösvényét járja?

Tanto meg se rezzent de atyám elképedve és elégedetlenül meredt anyámra. A család tudta, hogy anyám mindig másképp viselkedik, mint a többi törzsbeli, igazi indián nő. Azt is tudtuk, hogy más asszonyokat, akik megpróbálták utánozni Fehér Felhő magatartását, férjük szigorúan megdorgált Apám soha még a hangját sem emelte föl anyám ellen. De mégis, valahányszor anyám megsértette a törzs ősi szokásait, apám mindig akaratlanul elárulta fojtott haragját.

Anyám azonban már felbátorodott, és mosolyogva megismételte kérdését:

− Tehát, vajon Tanto …

− Tanto − vágott szavába színlelt szigorúsággal apám −, Tanto rászolgált a legderekabb harcosok elismerésére. Ennyi az egész.

Tanto úgy tett, mintha mindez nem őrá vonatkozna, és jobban érdekelné a Tinahet készítette nyúlmáj, mint az égvilágon bármi más. De nem állta meg, hogy lopva anyámra és rám ne pillantson, és büszkén magasba ne emelje fejét. És én? Én már megfeledkeztem Sebes Nyílról. És most már csak bátyámat irigyeltem, úgy irigyeltem, ahogy még soha semmit és senkit az életben. Az, hogy apám komolyan, nyersen megdicsérte a nők előtt, mindent megért. Még a szenvedést is. Talán még annál is többet.

Sóvárogva vártam, hogy gyorsan befejezzük az étkezést, félrehúzhassam bátyámat − és jól kikérdezzem mindenről. Biztosra vettem, hogy apám elismerése megoldja a nyelvét, és legalább én megtudom a vállalkozás teljes történetét. Egy dologra azonban nem számítottam. Egyszerűen nem sejtettem, hogy… félrehúzódik a függöny, és kéretlenül, hívatlanul megjelenik Tinglit,

Mert Tinglit valóban belépett. Anyámhoz és Tinahethez hasonlóan ünneplőt viselt, csillogó, tarka gyöngyökkel kivarrt, finomra cserzett szarvasbőr ruhát. Hajfonatába élénk színű erdei virágokat tűzött, homlokát fehér lószőrből készült szalag övezte. Keresztezte terveimet, mert csak rá kellett pillantanom bátyámra, és már tudtam, hogy Tanto számomra elveszett, mégsem haragudtam Tinglitre. Egyszeriben eszembe jutott a Szépséges. Tinglit valóban a kora tavaszra emlékeztetett. Tekintetem nyilván nagyon is beszédes volt, mert Tinahet nem bírta tovább, és kitört belőle a kacagás:

− Sat-okh, testvérkém. Úgy bámulsz Tinglitre, mint medve a lépes mézre!

Restelkedés és harag forrósága árasztott el, mert még apám is elnevette magát mély hangján.

− Sat-okh, Sat-okh − hahotázott −, vigyázz! Az efféle mézhez könnyű hozzáragadni, de elválni tőle még a harcosnak is nehéz.

Erre már felülkerekedett a szégyenkezés. Megfeledkeztem a legelemibb óvatosságról.

− Engem ez nem fenyeget! − kiáltottam, és Tantóra mutattam. − Nyírfalevél nem hozzám tapad! Nem felőlem kérdezősködnek a szép lányok!

Tanto és a két lány tekintete szúrt, akár a nyílvessző. Még anyám is szemrehányó pillantást vetett

rám. Kényesebb témát érintettem, mint gondoltam volna. Most Tinglit és Tanto arca lángolt. Apám elkomolyodott, és figyelmesen szemügyre vette őket. Végül szigorú, nyers hangon megkérdezte:

− Tanto!

− Igen, apám.

− Találkoztál ezzel a lánnyal az utóbbi időben?

− Igen, apám.

Most aztán meghűlt bennem a vér. Az ősi törzsi törvények szerint avatás előtt álló ifjú harcosnak három holdváltozásig nem szabad nővel találkoznia. Avatáskor az ifjú harcosnak tisztának kell lennie, mint a patak vize. Tanto azáltal, hogy bevallotta, találkozott Tinglittel, annak a veszélynek nézett elébe, hogy az avatást hosszú időre elhalasztják, és szégyenbe kerül az egész törzs előtt. Elállt a lélegzetem, még anyám is elsápadt.

Apám pedig, mintha nem értette volna meg Tanto szavait.

− Azt kérdem, hogy találkoztál-e vele? − ismételte meg.

Tanto lehorgasztotta fejét.

− Csak… csak messziről, apám.

A sátorban csend támadt. Mindez az én hibámból! Az én hibámból. Tantót miattam nagy sérelem érheti, Tinglitet pedig szörnyű szégyen. Miért baj az, hogy találkoztak? Ez volt az a barátság, amelyről Owases mesélt. Olyan, mint Szépséges és Idaho között

Mit határoz apám?

Már mindnyájan megfeledkeztek rólam. Csakis az ő arcát fürkészték. Apám felemelkedett, a tűzhöz lépett, pipára gyújtott, végül megállt Tinglit előtt, és hosszan rámeredt. A lány meg se rezzent, lesütötte óriási fekete szemét − a táncoló lángocskákkal a mélyükben −, csak sötét orcája pirult ki egyre jobban. Anyám is felállt, megmoccant, mintha szólni akarna. De apám egy intéssel visszatartotta, és Tantóhoz fordult:

− Kijelentettem itt anyádnak, húgodnak és öcsédnek, hogy rászolgáltál a harcosok dicséretére. Elismerted, hogy találkoztál ezzel a lánnyal. Messziről történt?

− Igen, apám.

− Szót nem váltottatok?

− Nem, apám.

− Nem érintettétek egymást?

− Nem, apám.

Felsóhajtottam, mintha nagy veszedelem suhant volna el a fejem fölött. Apám arca kissé megenyhült. Bólintott.

− Akkor hát megbocsátok neked. Húsz nap múlva lesz az Avatás Ünnepe, ezért bocsátok meg. Átesel az avatáson, és férfi leszel. Még ma vonulj egy hétre a sziklák közé, és az emberektől távol kérd a Nagy Szellemet, hogy segítsen kiállni a vérpróbát Te pedig, lányom − fordult Tinglithez −, távozz innen.

Megindult a sátor kijárata felé. De a küszöbön még egyszer megállt egy pillanatra, és… rámosolygott Tinglitre.

− Ha akarod… ha mindketten akarjátok, visszatérhetsz a sátorba. De akkor már ennek a harcosnak a sátrába − mutatott Tantóra, és szinte hangosan nevetve kifordult a tipiből.

Így tehát először bajt kevertem, majd később Tanto és Tinglit éppen nekem köszönhette, hogy Tinglit sokkal hamarabb, mint ahogy álmodhatták volna, atyám engedélyével bevonulhat Tanto sátrába. Végeredményben tehát örömet szereztem. Tanto a lány távozása után kétszer végigvágott rajtam a szíjjal, de csak színlelte a haragot. Anyám pedig egyszerűen megcsókolt.

Csak Tinahet nem akart hozzám szólni. De megígértem neki, hogy vörös hangyákat eresztek a ruhájába. Ekkor Tanto még egyszer rám vetette magát, és dulakodni kezdtünk. Tüstént felülkerekedett, de hangjában boldogság csengett, és ütései csak simogattak.

Apám azonban megparancsolta, hogy bátyám nyomban induljon. Anyám és nővérem távoztak, hogy előkészítsék a lovat Én pedig vele együtt átnéztem a nyílvesszőket, segítettem megtisztítani a kését, előszedni ünnepi öltözékét − és végül beleegyezett, hogy elkísérjem egy darabig. Sugárzott a boldogságtól. Már húsz nap múlva harcos lesz. És atyám megdicsérte, s hozzájárult, hogy megnősüljön. Ki kellett használnom bátyám jókedvét. Ezért, amikor felkerekedtünk, félénken megkérdeztem:

− Elmondod nekem, Tanto?

− Mit? − tettette, hogy nem érti.
− A… a vállalkozást, a csatát
− Apa megtiltotta.
− Tanto!
Elkísértem a völgy mélyébe, a Fekete Sziklák felé. Tanto alacsony, ideges musztángon poroszkált, és a hold fölöttünk ragyogó korongjára bámult. Szerettem volna félbeszakítani gondolatait, újra kérdezősködni, de mindig elfogyott a bátorságom. Végül ő maga állította meg a lovát.
Letelepedtünk egy óriási fekete sziklára, körülöttünk az éjszaka csendje, mintha a felhők fölött szállt volna.
Sokáig vártam bátyám első szavaira. Végül elkezdte:
− Jegyezd meg, hogy a Királyi Lovascsendőrség fehér emberei nem vakok és nem süketek. Azért mondom, mert mielőtt a hadiösvényre léptem, azt hittem, hogy azok. Feltételeztem, elegendő harcosaink vitézsége ahhoz, hogy Wap-nap-ao és a legényei gyermekekké változzanak, akik sírva menekülnek a sevanézok népe elől. Nem tudtam, Sat-okh, hogy a golyó gyorsabb a nyílnál, hogy az ő lovaik ugyanolyan erősek, mint a mieink, hogy szemük elég éles ahhoz, hogy felfedezze a célt és a nyomokat a vadon útjain.
Apa azt akarta, hogy csaljuk el őket messze a rengetegbe, a mocsarak felé, ahol az ösvény gyakran az ingovány fenekén végződik, s ahol még a jávorszarvasok is gyakrabban lelnek halálukra, mint az útra. De Wap-nap-aót nemhiába hívják Fehér Kígyónak. Mérges, mint a vipera, és agyafúrt, mint a kígyó. Amikor megindultunk a láp felé, nem szegődött a nyomunkba, csak őröket állított azokon az utakon, amelyeken visszatérhettünk. És amikor visszafordultunk a mocsarak felől, Sat-okh, engem küldtek előre, mint felderítőt. Rábukkantam az egyik őrre. Ekkor embert öltem.
− Megölted?
− Igen. Hallottad, hogy apa ma megdicsért. Nagy Szárny és Kettétört Kés is megdicsértek azért, hogy az őrnek még kiáltani sem volt ideje. Elvettem a fegyverét. Tudtam, azért teszem, hogy védjem a népünk szabadságát, hogy ne hajtsanak bennünket rezervátumba, ahol sorra halnak a gyerekek és az asszonyok; s az éhség kiveri az íjat a harcosok kezéből. Gyűlöltem a Királyi Lovascsendőrségnek azt az emberét. De a szívem, Sat-okh, aggódik. Rossz dolog embert ölni. Még akkor is, ha ellenség.
− Harcos vagy, Tanto − szakítottam félbe,
− Az vagyok − felelte élesen −, az vagyok, és az leszek. És soha senki sem mondhatja, hogy hátat fordítottam az ellenségnek. De a halál vonzza a halált. Megöltem egyet. De nem vesztették el a nyomunkat, nem repültünk a levegőben. Wap-nap-ao követett minket Sok, sok napon keresztül. Nem tévesztette el nyomunkat sem a nagy folyó hullámaiban, sem a tavak vidékén, sem a síkságon. És ekkor megértettük, hogy a halál vonzza a halált, és vállalnunk kell a harcot. Ezt nem tehettük sem a rengetegben, sem a síkságon, mert az ő fegyverük annyival erősebb a mi íjainknál, amennyivel erősebb a medve csapása a szarvasborjú öklelésénél. És a hegyek felé kellett fordulnunk, noha így a fehéreket az egész törzs nyomára vezettük. De csakis a hegyek lehettek szövetségeseink.
Elhaladtunk a Sós Sziklák Földjének bejárata előtt. Behatoltunk a Bagoly Hegységben levő Suttogó Sziklák Völgyébe. Nem tüntettük el nyomainkat, de csak azért, mert űzött minket a sietség, mert kifogyóban voltak készleteink, mert vissza kellett térnünk hozzátok. A Vének Tanácsában Kék Madár kijelentette: „A fehéreket csak saját vérük tartóztathatja fel. Wap-nap-ao már nem veszti el nyomunkat, de a saját vérén nem lép át egyszeriben. Várni fog, újabb harcosokat hív össze. Ezalatt eltelik egy hónap, talán kettő is. És mi talán elvezethetjük az egész népet más, biztonságosabb tájakra. Ha lehullott a hó, Wap-nap-ao kutyái elvesztik a szimatot és a nyomot. Talán csak tavaszra térnek vissza. Akkorra mi már árkon-bokron túl leszünk.” A Vének Tanácsa elfogadta, hogy csak vér tartóztathatja fel a Királyi Lovascsendőrséget.
A Suttogó Sziklák Völgyében vártuk őket. A lovakat a völgy mélyébe hajtottuk, mi pedig a kanyargó folyó hullámai és a partjai mentén haladó út fölött, a magas sziklákon várakoztunk. Egész éjszakán át, a hideg szürkületig leselkedtünk. A folyó fölött köd gomolygott. Addig a percig várakoztunk, amíg az őrködő Sárga Mokaszin felüvöltött, mint az éhes sakál, amely eredménytelenül vadászott az éjszaka. Ezzel jelezte, hogy jönnek a fehérek, Amikor megpillantottam őket, egy szemvillanásig nem voltam harcos. Egy kis Uti szíve dobogott bennem. Nem önmagamat féltettem. De amikor láttam őket az első napsugarakban csillogó puskáikkal, magas, kövér lovaikon, megértettem, hogyha meg is öljük őket, újak jönnek. Hogy úgy követik a törzs nyomait, mint farkasok télen a szarvas nyomot, és hogy képesek áthatolni a véren. De azután apám kihajolt a szikla mögül, és intett.

Elröppentek az első nyilak. Ekkor öltem meg a második embert. Nyilam a sereghajtó sápadt arcú nyakába fúródott. Apám hatszor emelte fel kezét, hatszor zizzentek nyílvesszőink az íjainkról. A fehéreknek nem volt fedezékük, de az ő golyóik is célba találtak. A fehérek a mennykőcsapásnál is erősebben dörgő fegyverekkel tüzeltek. Ez a dördülés felriasztotta a Hegyek Szellemét, felébresztette a szunnyadó köveket, amelyek legördültek a hegyoldalakról, és Wap-nap-ao − jól megtermett, rőt hajú férfi, elrendelte a visszavonulást. Utánuk küldtem nyilaimat, de célt tévesztettek. Meggyengült az íjhúr. Megszöktek. Csak a közelbe menekültek. Mi már nem érhettük el őket, ők pedig egész áldott nap golyózáport zúdítottak a völgy mindkét falára. Egész nap várakoztunk, hallottuk, a golyók miként csapkodnak körülöttünk, miként pattognak a köveken, és semmit sem tehettünk. Mindnyájan rettenthetetlen harcosok voltunk, és mégis tehetetlenek. Fegyverünk tehetetlen volt és gyenge, mint az aggok keze. A szunnyadó sziklák legördültek **a** hegyekről, de már nem őket fenyegették, hanem minket. Lesodorták a völgybe Kettétört Kést. A fogságukba esett és mi nem moccanhattunk, amíg el nem múlt a nap, életem leghosszabb napja.

A fehérek visszavonultak. Nem lépték át a saját vérüket. Eltelik vagy két holdváltozás, amíg Wap-nap-ao visszatér, hogy felkutassa nyomunkat a hegyekben. Győzelmi színeket festettünk az arcunkra. Győztünk. Óriási győzelmet arattunk, Sat-okh. Így mondta apánk, így mondták az Összes idősebb harcosok. A bátyád büszke rá, hogy kése nem tétlenkedett, és nyilai a Halál Énekét dalolták. De a halál halált vonz. Népünk az utolsó szabad nép, amely nem fogadott hűséget a fehér királynak. A Néma Sziklák Völgyében győzelmi színekkel festettük ki magunkat, és a győzelem dalait zengtük, de a fehérek többen vannak, mint a csillagok az augusztusi égen. Érted-e, Sat-okh?

− Értem.

Már pirkadt a mennybolt keleti fele, amikor elbúcsúztam bátyámtól. És amint a táborhoz közeledtem, olyan dal ütötte meg fülemet, amilyet ritkán énekelnek a nők béke idején.

A Halál Éneke volt.

Az éjszaka folyamán meghalt Sebes Nyíl, a hangos, vidám asszony férje, annak a kövér kisfiúnak az apja, aki oly szívesen bújt el a sziklák között.

A felkelő napból hosszú, fényes sugár hullott a patak hullámaira. Ez volt a Nap Útja. Figyelmesen és hosszan elnézegettem, mert valaha magam is rálépek. Ezen az úton távozik az örök Nyugalom Honába a nagy sziklák, a harcosok, a nagy vadállatok, medvék, szarvasok és jávorszarvasok lelke, az ősi óriásfák lelke.

Ha a hold süt a vízre, és gyenge fénye visszaverődik a folyó vagy a tó hullámairól, a Hold Utján távoznak a nők, a kisgyerekek, a bokrok, a virágok, a bogyók és a kis állatkák lelkei. Férfiláb számára a holdsugár túlságosan gyenge. Meghajolhatna és betörhetne alatta. Mi a Nap Útján távozunk − azon, amely éppen most csillog szemünk előtt, és amelyen ma pitymallatkor elment tőlünk Sebes Nyíl.

Mire a nap megtette útját az egész mennybolton, és megint fényes Ösvényt rajzolt a völgyben csobogó patakra, a Szarvas családbeli asszony haláldalához egy második ének csatlakozott − és aznap a Nap Útján eltávozott egy másik harcos is a szabad sevanézok népéből.

Ó, jöjj, sötétség, borulj ránk,
Fény ne bontsa homlokunkat,
Csöndesüljön minden lárma,
Lelkünknek már nyugalom a vágya.

Ezen az éjszakán nem jött szemembe az álom. Rettenetesen fáradt voltam, és mégsem bírtam elaludni. A völgy felett egyfolytában szállt a Halál Éneke. Fejemre húztam a bőrtakarót, betömtem a fülemet. És mégis a dal mindenfelől behatolt, megakasztotta szívem dobbanását, hirdette, hogy a halál vonzza a halált.

A dallal együtt látomások érkeztek − ismeretlen harcosok szétnyílt mellkassal, tenyérnyi sebekkel. Néma szájuk ordításra nyílik. Kezük kapaszkodik valami után, amit nem bír elérni. Karjuk és válluk az erőlködéstől annyira megfeszül, hogy szinte kiserked a vérük. Az őket figyelő fehérek sápadt arca mosolyog, és annyian vannak, mint csillagok az augusztusi égen. Sötét szemgödrükben hiúzra vagy farkasra emlékeztető szempár csillogott. Egyre közelebb jöttek hozzám. Megtelt velük az ég, megtelt a föld, fölém hajoltak, szemük, mint a farkasé, szemük, mint a hiúzé, szemük, mint a bagolyé… felüvöltöttem, és kiáltozva kirohantam a sátorból.

Itt észre tértem, az éjszaka hűvös volt és tiszta, de nem szívderítő, amely megvigasztal és elűzi a gonosz látomásokat. Rám zúdult a dobok és a siratóének hangjának széles hulláma. Időnként az ének fölé emelkedett a fuvola magas hangja, eltévedt madárként rezgett a levegőben, és a tábortüzek füstjével együtt eltűnt a sziklák csúcsai fölött. A tér közepén, a megölt harcosok körül ott ültek a törzs összes asszonyai. A harcosok gyűrűt vontak körülöttük. Már szürkült, a hunyorgó tüzek csak gyenge fényt vetettek a tetemekre. A két özvegy már levágta hajfonatát, fejük már fehérlett a rászórt hamutól.

A kövér fiú az apja mellett kuporgott, és nem sírt. Kerekre nyílt szeme mozdulatlanul villogott. És az arca már nem volt Uti arca. Amikor tekintetünk összeakadt, elszorult a szívem, mert ez Sebes Nyíl szeme volt.” Tehát nem távozott el egészen. Lelkének egy része megmaradt ebben a kis kövér Útiban, aki egykor, apjához hasonlóan, szekercét emel a medvére, hogy húst szerezzen családjának, és aki, ha kell, elállja a fehérek elől a falujába vezető utat.

Reggel a völgy erdő felőli oldalán négy harcos bukkant fel a varázslóval. A sámán irányításával éjszaka készített hordágyakat cipelték vállukon, ezeken teszi meg Sebes Nyíl és a másik elhunyt harcos utolsó útját a Kensket, a Holtak Sziklája tövében levő barlangig.

A harcosok láttán az elhunytak feleségei öltöztetni kezdték férjüket az utolsó útra, és halkan énekeltek.

Ó, dicső férjem! Szarvasbőr mokaszint adok rád, hogy lépted könnyű és puha legyen, s meglásd az örök Nyugalom Honát.

A szeretet és a barátság színeit festem arcodra, mert Giche Manitu elszívja veled a szent pipát.

Ez a zubbony mindig eszedbe juttatja majd földi hőstetteidet.

Élj boldogan a Nagy Szellem mellett, és sastollak zengjék életed dicséretét.

Keserű Áfonya végigjárta a körben álló harcosok és farkaskölykök sorát, és kiválasztotta a menet tagjait, amely a két elhunytat a búcsúzás színhelyére kíséri. A menetben részt vehetnek az apák és fiúk, a legidősebbek és a legfiatalabbak közül azok, akiknek már van nevük, hogy mindenki meglelje útját a Néma Harcosok Barlangjába, még akkor is, ha egyedül találna maradni e földön.

A gyászmenetet apám vezette, és én voltam a legfiatalabb azok közül, akiket Keserű Áfonya kijelölt

Virradatkor indultunk. Elöl fekete tollakba öltözött harcos lépkedett. Dobot vitt, amely egyenletes, lassú dobbanásaival vezetett bennünket. Utána két másik harcos következett facsörgőkkel; a bokájukhoz erősített lófarkok eltörölték az ösvényen a mokaszinok nyomát.

Szótlanul, beszélgetés és dal nélkül haladtunk, hallgattuk a dobot és a csörgőket Az elhunytak rokonai bekormozták arcukat, és késsel megsebezték mellüket: vérüket felajánlották az elhunytak lelkének …

Elértük a Sós Sziklák belsejét. Körös-körül pusztaság terült el. Ez már a hallgatás, a szárazság és az éhség földje volt. A bokrok közül csak néha lopakodik elő egy sakál, a sziklák fölött ritkán repül el lustán a keselyű, ők a Sós Sziklák szívének egyedüli lakói. Távolabb már csak az örök hóval borított hosszú hegyláncok húzódnak. Madár nem vág át a fölöttük levő puszta égen, élőlény nesze nem zavarja meg hallgatásukat.

Napnyugtakor megálltunk két sötét szikla előtt, amelyek az egész hosszú völgy utolsó szurdokába vezető bejáratot védték. Ezt őrizték a sziklák tövébe helyezett medvekoponyák is. A menet minden tagja egy csipetnyi áldozati dohányt hintett a koponyákba, és kérte a medvék lelkét oltalmazzák meg az élőket a gonosz szellemektől. Itt a karaván megszakította útját.

Testünkre népünk színeit festettük, és az összes harcosok elszívták a kalumetet vagyis a békepipát, és a szent füstöt az ég, a föld és a négy égtáj felé fújták. A szellemek jóindulatának biztosítása után most már folytathattuk utunkat. Szurdokban haladtunk, amelyben egyre gyakrabban bukkantunk nap szárította, esőverte állatcsontvázakra. Jaj volt annak, aki a Sós Sziklák Völgyének utolsó szorosába tévedt, és nem találta a kijáratot − élelem és víz hiányában el kellett pusztulnia. Itt csak kövek voltak és sós por. A Kusketa − a halált hirdető sziklák. Íme, itt a szakadék, amely kettéosztja a szoros utolsó részét.

Hátunk mögött a Fekete Sziklák, a Kusketa. Előttünk a szakadékon túl a Kensket, a Holtak Sziklája.

Apám a szakadék szélén magasba emelte kezét, és a halottak felé fordulva rázendített az egyetlen

dalra, amelyet ez a szurdok valaha is hallott. Ezt a dalt csakis itt, a Kensket küszöbén éneklik:

Ó, jöjj, sötétség, borulj ránk,
Fény ne bántsa homlokunkat,
Csöndesüljön minden lárma,
Lelkünknek már nyugalom a vágya.
Ó, jöjj, sötétség, és lépj a szívünkbe,
Takarj előlünk falut, folyót, tavat,
Örök nyugalomra vágyunk,
Örök nyugalomra vágyunk.
Vezess bennünket, Nagy Szellem,
A te néma országodba,
Örök nyugalomra vágyunk,
Örök nyugalomra vágyunk.

Atyám énekére nem válaszolt visszhang. Roppant csend honolt itt, a holtak országának csendje.

Ismét felkerekedtünk. Hallgatott már a dob és a csörgő. A menet szinte nesztelenül vonult a keskeny, közvetlenül a szakadék fölött kanyargó ösvényen. Egy kiszélesedő helyen pihenőre tértünk.

A Néma Harcosok Barlangja már közel volt. Az éjszakát azonban itt kellett töltenünk, mert a holtakat csak pirkadatkor szabad meglátogatni.

A barlang bejáratát nagy sziklatömbök takarták el.

Alacsony kőfolyosón haladtunk. A hajnal halovány sugarai hamar eltűntek a hátunk mögött, szuroksötétben lépkedtünk, és még nekem is fejet kellett hajtanom, hogy a mennyezetbe ne ütközzem.

A folyosó végén meggyújtottuk a fáklyákat. Lángjuk meg se rezdült − annyira csendes és mozdulatlan volt itt a levegő. Óriási barlang küszöbén álltunk, úgyhogy a fáklyafény a falakat el sem érte. A felhőtlen éjszakáknál is feketébb sötétség alkotta a falakat és boltíveket. Mozdulatlanul álltunk − csak a hordágyakat cipelő harcosok helyezték az elhunytakat a földre, és melléjük tették minden földi vagyonukat, fegyverüket, öltözéküket, élelmet. A Néma Harcosok nagy csapatához két új testvér érkezett.

A fáklyafény nem terjedt a falakig és a boltívekig, de megvilágította a sevanéz nép sok fiát, akiknek lelke már régen eltávozott a Nap Útján. Egykor mindannyian járták a haditáncot, vágtattak a tágas síkságon, nyíllal lopakodtak az őserdőben. Most mozdulatlanul ülnek itt évek, évtizedek, sőt talán évszázadok óta − úgy, ahogy leültették őket; és bizonyára mellettük alszanak már azok is, akik idehozták őket.

A totemoszlopnál két harcos ül, egy főnök és egy varázsló. Kezüket felhúzott térdükre támasztják, arcuk a barlang bejárata felé fordul, vagyis az északnyugati szél irányába. Testükön a gazdag öltözéket még mindig élénk színű, jól kivehető díszek ékesítik, a főnök hosszú, fehér tolldísze a földig csüng, mint egy lelőtt sas szárnya. Mindegyikük előtt ott a fegyver, a kalumet és tálakban élelem.

Mögöttük − mások. Többségük térdére támasztott kézzel, lehorgasztott fejjel kuporog. De egyiket-másikat, a kiválóságokat úgy helyezték el, ahogy a halál érte őket. Vannak, akik lóháton ülnek, másokat csónakjukban, nyírfa kenukban fektettek le …

Mindezek az emberi és állati testek a hosszú évek során kiszáradtak, szinte kővé változtak, sziklatömbök lettek a sziklafalak között. A láng finom villódzással verődik vissza hajukról, ruhájukról és fegyverükről. Mindent elborítanak az apró, áttetsző sókristályok. Itt minden kiszárad, mindent átjár a só − ilyen ez a föld és ezek a sziklák, ilyen a Néma Harcosok Barlangja.

A barlang falára feljegyezték a nép történelmét, a nagy és nevezetes tettek, a harcok, vadászatok, vándorlások történetét.

Apám körbejárta a barlangot, és fáklyájával megvilágítja a titokzatos jelekkel borított falakat. Minden egyes rajz és festmény a sevanézok történelmének egy napja. De ezek a jelek ugyanúgy, mint az elhunyt harcosok, nekünk már semmit sem mondanak. Nyelvük elnémult az évszázadok során − elfelejtették a fehérekkel vívott irgalmatlan harcok idejét, amikor a főnökök és varázslók olyan gyorsan pusztultak, hogy a jelek nyelvét nem adhatták át utódaiknak, fiaiknak. És népünkből szinte már senki sem tudja őket megfejtem. Még Keserű Áfonya és apám is csak néhány jelet ismernek.

Vajon mi is elnémulunk úgy, hogy egykor fiam fia vagy unokám unokája már nem tudja megfejteni

a jeleket, amelyekkel én majd itt elbúcsúztatom apámat?

Add, hogy erős legyek,
Mint Michy-Mokwe, a hegyi medve,
Add, hogy fürge legyek,
Mint Sekusju, a menyét,
És dicsérni fogom neved
Táncolva, dalolva Nagy Szellem!
Engedd meg, hogy férfivá legyek,
Adj nekem harcos hírnevet…

Ma reggel megszólaltak a dobok. Hajnal óta szállt hangúk a négy égtáj felé. Hírül adták, hogy a sevanéz nép visszatért tó menti erdejébe, nagy harcosai elűzték Wap-nap-aót s a Királyi Lovascsendőrséget, és most megint szabadok. Közhírré tették az Avatás Ünnepét és a főnökök nagy tanácskozását.

Közeledik a vadászat ideje. A fehéreknek se híre, se hamva. Nemsokára föltámad Key-wey-keen, az északnyugati szél, és jelzi a küszöbönálló telet. Itt az ideje, hogy kijelöljék az egyes törzsek vadászterületét, gondoskodjanak a takarmányról és a húskészletekről. A munka és a bőség napjai következnek. A főnökök tanácsa kijelöli azokat az ifjakat, akiket a vadászatok befejezése után a vér próbájára, avatásra bocsátanak.

A dobok pitymallattól szürkületig dübörögtek, és nagy ünnepre hívták az összes törzseket Key-wey-keen messzire vitte hangjukat, meghajlította a fenyőfák csúcsát. A vadon fölött mozdulatlan, szürke héja lebegett. Végül meglendítette szárnyát, és lassan, mintha szelíd vízesésen siklana le, eltűnt az erdő fala mögött

A nap követte példáját. Egyre lejjebb bukott, átvilágította az erdei és vörösfenyőket, a bükkfákat és lucfenyőket Az alkonyi sugarak felriasztották a barna-medvét, hiúzra figyelmeztettek egy kis szarvascsordát. A napkorong végül a tóra borult, ivott ezüstös vizéből, utolsó villanásával üdvözölte a szürke farkasokat, kiterítette a Nap Útját, s eltűnt nyugaton − az örök Nyugalom Honának irányában. Azután feljött a hold − a nap legyőzője. De győzelme nem lesz hosszú, pirkadat előtt ismét eltűnik, mert kiszorítják a mi nyílhegyeinkhez hasonló, hegyes napsugarak. Este pedig ismét visszatér − legyőzhetetlenül.

Owases szerint ez a küzdelem már évszázadok óta tart, és a legöregebb harcosok legvénebb ősei sem emlékeztek kezdetére. Csak annyit meséltek, hogy két fiatal testvér, a nap és a hold, a föld szülöttei, még kora ifjúságában közös útján összeakadt a Horkohanosszal, a hajnalcsillaggal. Beleszerettek. És azóta egyfolytában küzdenek a csillagnőért, aki ellopta szívüket.

Néha a nap vörösen kél. Ilyenkor mondják a harcosok: „A holtak lelke háborúba vonul a napvezérrel.” Néha a holdnak csak a fele mutatkozik. Ilyenkor suttogja a varázsló: „A nap tomahawkjával lehasította a hold korongjának felét, jaj nekünk!” És ha a nap sápadtan ébred, falvaink vidámak. Ez ugyanis azt jelenti, hogy a nap megsebesült a csatában, sok vért vesztett, és ezért összegyűjti őseink lelkeit, s velük megerősödve indul nagy vadászatra. Nekünk pedig halottaink szelleme jobban segít a vadászatban, mint bárki más. Az északnyugati, szél magasan az őserdő felett viszi a dobok hangját − hallgatják a hold és a vadon, a medve, a szarvas és a hiúz, hallgatják az összes sevanézok.

Szürkület óta sorra érkeztek a tó partjára a kisebb-nagyobb kenuk. A harcosok némán a homokos partra húzták könnyű nyírfa csónakjaikat, asszonyaik felállították a bőr tipiket. A szárazföld felől lópaták dobogása hallatszott. Lovasok érkeztek a síkság felől, ők is gyorsan, hallgatagon verték fel sátrukat. A tábor egyre nőtt, tódultak az emberek, de a nagy ünnep előtti éjszaka – a hallgatás éjszakája. Elnémultak a dobok, csak néha nyerített fel imitt-amott egy ló, vagy csattant hangosabban egy tűzifát aprító szekerce.

Reggel a tó partja virágos erdei tisztásra emlékeztetett rengeteg tarka tipijével. A tábor szívében levő tágas téren vörösre festett óriási sátor emelkedett, amelyet az összes törzsek totem jelvényei díszítettek. Ez a sassza tipi, amelyben a vérpróba zajlik.

Tauhával és Bagollyal pirkadat óta a táborban csatangoltam. Éppen akkor érkeztek a Tano, Kapot, Wikminczo és Sampicz törzsek, és megjelentek a Siwas harcosok is, akik hozzánk hasonlóan nem

akartak a fehéreknek szolgálni, és csatlakoztak a mi népünkhöz. Alacsonyabbak voltak, mint a mi férfiaink, arccsontjuk erősen kiállt, és felső ajkuk fölött gyér bajusz sötétlett. Nem tolldíszt, hanem jókora rókabőr sapkát viseltek, amelyről kétoldalt rókafarkok csüngtek vállukra. Testvérként fogadtuk őket, noha régebben − Owases szerint − harci kiáltásunk gyakran megzavarta a siwasok békés álmát

Napnyugtakor megkezdődtek az első táncok. Ez még nem volt az igazi ünnepség, de a téren már összecsődült szinte az egész telep, hogy megtekintse a harcosok bemutatóját.

Íme, kiugrik a tömegből egy lóbőrbe burkolt magas férfi. Utnacz, vagyis Merész Madár, a wikminczok törzséből. Hatalmas szökkenéssel a tér kellős közepén terem, majd puha léptekkel lopakodni kezd, mint a puma. Megállt − kezében megvillant a kés, mint holdsugár a víz tükrében.

A szemközti oldalról nehézkesen cammogva, medvebőrrel takaródzó harcos lép elő − Merész Madár barátja.

A két harcos − a medve és a vadász − kerülgeti egymást, puhatolja ellenfele erejét. A mélyen meggörnyedő Merész Madár hol lassabbra fogja, hol szaporázza lépteit, kisebb-nagyobb körben kerülgeti a hatalmas, ágaskodó medvét. Egyszer csak Merész Madár, miután kivárta az alkalmas pillanatot, előreszökken, akár a hermelin. Egy szempillantásig úgy látszott, hogy halálra sújtja a felemelkedő medvemancs, de elhajolt előle, és első ízben belevágta kését a barna bundába. A hatalmas Mokwe felüvöltött, megtántorodott, a támadó után kapott mancsával, de az megint biztonságos távolságban kering körülötte, és várja a kellő pillanatot a következő ugrásra. És megint végigfut az elismerés moraja a nézők között Utnacz ismét kitör, ismét eltűnik a medvemancsok közt.

Némán folyik a küzdelem. Csak a birkózók lihegését hallani. A medve lehajtaná pofáját, de Utnacz fejével felszorítja alsó állkapcsát, nehogy fentről elkapják az agyarak. Egymásnak feszül a két mellkas. A ragadozó megpróbálja mellső mancsának karmaival széttépni a vadász hátát, de ellenfelét megvédi vastag lóbőrből készült kettős zekéje.

Végül a harcos mindkét karjával átöleli a medvét, s hátulról szívébe döfi kését. És verejtéktől csorogva, lihegve és sápadtan, villámgyorsan hátraugrik. A medve egy percig még hátsó lábán áll, majd dobbanva végigvágódik a földön.

Így mesélte el Utnacz táncolva, Michy-Mokwéval vívott tusaját…

Ezen a hajnalon Tanto és hat másik fiú megkezdte utolsó háromnapos felkészülését az avatás próbája előtt, amely után a felnőtt harcos ösvényére lép. Elkülönített sátrakban tartózkodtak a tábor szélén, és jóformán nem mutatkoztak. Étlen-szomjan fohászkodtak teljes három napon át a nagy Manituhoz, hogy ajándékozza meg őket bátorsággal és férfiassággal, ügyességgel és erővel, adja, hogy megvessék a fájdalmat és szenvedést, amely férfinapjaik küszöbén vár rájuk.

Végre a harmadik napon elérkezett az igazi, ünnep.

A pirkadattal egyidejűleg feldübörögtek a dobok, és megszólaltak a csörgők, minden teremtett lélek ünneplőbe öltözött, még mi, fiatal legénykék is tarka gyöngyökkel kivarrt, fehér szarvasbőr zubbonyokat vettünk fel, amelyeket rojtok díszítettek a mell- és ujjrészen.

Azon a napon Tanto és hat vele egykorú fiú elhagyta a sátrat. Déltől estig rajtuk kívül senki sem lépett a Nagy Tűz Terére. Csak nekik volt joguk bemutatni ügyességüket és erejüket. Ez az ő ünnepük volt, Thanu-Tukhau, vagyis az Avatás Ünnepe.

A tágas téren dobogtak a türelmetlen kézzel serkentett paripák patái, villogtak a célba hajított tomahawkok és kések pengéi, süvítettek a tollas nyílvesszők. Ha az egyik abbahagyta, a másik elkezdte. Teljes vágta közben átlódultak a ló hasa alatt, átugrottak egyik musztáng hátáról a másikra, íjukból célba lőttek, a ló oldalán csüngve, vagy hasa alatt rejtőzve − úgy, hogy fejük csaknem a földet érintette −, késüket fára akasztott húsdarabba hajigálták.

Tanto, a mi Tantónk már hatodszor fordul meg, s elvágtat a cél mellett − és íme, kése hatodszor is a célba fúródik.

Tanto a legcsinosabb és a legügyesebb köztük. Bizonyítja ezt az elismerő mormogás, amely gyakrabban nyugtázza bemutatóját, mint a többiekét, megállapítja ezt Bagoly is, bólogatnak a Kapót törzsbeli ikrek, meglátszik ez apám és Owases tekintetén, legfőképpen pedig Tinglit szemén.

Végül a nagydob mennydörgése félbeszakítja az ifjúság jeleskedését. A dob parancsára a harcosoknak, az ifjaknak és a farkaskölyköknek a vörös sátorban, a sassza tipiben kell gyülekezniük, hogy tanúi legyenek hét sevanéz avatásának.

Ez volt életem első avatási ünnepsége, amelyet megtekinthettem. Annál is fontosabb, mert a mi Tantónk is a jelöltek közt volt.

Annyira elfogódott voltam, mintha magamnak kellene kiállanom a vérpróbát − természetesen

mozdulatlanul és közömbös arccal álldogáltam, de szívem a torkomban dobogott, úgy, mint amikor megpillantottam nyilam útjában a nagy sast, vagy mikor első ízben várakoztam Keserű Áfonya sátrának küszöbén.

Kavargott bennem a rémület és az öröm, a meghatározatlan remény és a bátyám miatti szorongás. Még mindig nem tudtam, hol van Tanto.

Erősen össze kellett szorítanom a számat, hogy ajkam remegése el ne áruljon, és megfékezzem kapkodó lélegzetemet Egyébként Bagoly is, aki hozzám hasonlóan először lépte át a sassza tipi küszöbét, kerekre nyílt szemmel bámulta a totemoszlopot és az előtte álló varázslót − és láttam, hogy barátom megborzong.

Keserű Áfonya aznap a szokásosnál szerényebben öltözött Csak egy sastoll öv volt rajta, hátán bölénybőr, fejét pedig bölényfej és szarvak díszítették. De szigorú, öreg ábrázatát ma különösen éles és félelmetes redők barázdálták, és szeme még sohasem csillogott ennyire szúrósan. Bizonyára ilyen volt Kanahának, a sötétség urának, a gonosz szellemnek a képe.

Váratlanul elnémult az odakint dübörgő nagydob, és a bejáratnál feltűnt apám a bátyámmal.

A meztelen Tanto mintha átlátszó kis fellegben állt volna. Apám az avatás előtt kenkenik füsttel tömjénezte, és a fiukat avatásra vezető atyák, dalát énekelte:

A Nagy Szellem füstje
Adjon testednek
Bátorságot, s erőt,
A szenvedést vesd meg,
Férfiasan viseld.
Eredj tehát,
Eredj, táncolj, énekelj,
Es rálépsz a harcosok ösvényére.

Apám elnémult, s nyomban megszólaltak a harcosok sas-sípjai, csörgői és dobjai. Tanto lassan a várakozó varázsló felé igyekezett. Az arcát nem láttam, noha egyenesen felém tartott a tűz teljes fényében. Nem láttam, noha tágra nyílt szemmel meredtem rá.

A varázsló a dobok és sípok zajában, a csörgők nyekergése közepette gonosz madárként táncolt Tanto körül. Kezében csillogó markolatú hosszú, vékony kés villogott

Bátyám végül megállt közvetlenül a totemoszlop előtt.

Ekkor Keserű Áfonya gyors mozdulattal ujjai közé csippentette bátyám mellén a bőrt, és belevágott a késsel. A penge átfúrta Tanto bőrét. A késen vércseppek csorogtak. Annyira meresztettem szemem, hogy szinte fájt, hogy lássam, megrezzen-e bátyám arca, behunyja-e szemét a vágás előtt, de csak ködös alakját láttam. A dobok, sípok és csörgők nem hallgattak el. Ez annyit jelentett, hogy Tanto méltóképpen állja az avatás próbáját.

A varázsló egy pillanatra elugrott tőle, mint gonosz madár az áldozatától, és a tekintetem kitisztult. Már jól kivettem, hogy Keserű Áfonya vékony bőrszíjakat fűz át az átszúrt bőrön, és a szíjak végét a totemoszlophoz köti. Láttam, most már jól láttam, hogy bátyámnak még a szempillája sem rebben, hogy olyan nyugodtan, olyan közömbösen áll, mint szirti sas a fészke peremén. Keserű Áfonya pedig Tanto lábához hajolt, csonthorgokkal átszúrta lábikráján a bőrt, és szent medvekoponyákat erősített testvérem lábához.

Ekkor ismét elhalt a zsibongás, a küszöbön ismét két férfialak jelent meg. A Tano törzs főnöke vezette avatásra fiát, Paipusiut, a Kis Baglyot. Paipusiu hamarosan már Tanto mellett állt, és bátyámhoz hasonlóan, nyomát se mutatta félelemnek vagy fájdalomnak a kés metszései és a csonthorgok szúrása alatt.

Ők ketten kezdték az ünnepséget, mint legfiatalabbak a vérpróbát aznap kiálló sevanézok között.

Csak homályosan emlékszem táncukra, az est aggodalmában valahogy elmosódott előttem atyám arca, Keserű Áfonya félelmetes figurája. Tanto és Paipusiu alakja. Mintha sűrű ködön át látnám, miként közelednek és távolodnak a totemoszloptól, érzem a földet borító tűlevelek illatát, barátom ujjainak szorítását a karomon, a mozdulatlan árnyakat a sátor falán. Csak egy dolog világos előttem − az ifjak énekének szavai és dallama.

Manitu, add, hogy utunk a rengetegben,

A sztyeppén mindig szabad legyen,
Add, hogy karunk izmosodjék,
Szemünk sassal vetekedjék,
Öntsd belénk medvének erejét,
Farkas merészségét,
Puma fürgeségét.

És megint felderül a kép. Látom, hogy Tanto szapora, apró léptekkel az oszlophoz fut. Egy pillanatra mindkét ifjú szinte szoborrá merevedik, majd hevesen hátraugrik, és elszakítja kötelékét. A vékony szíjak feltépik mellükön a bőrt. Vérük széles szalagban csorog, csörögnek a lábukról leszakadó medvekoponyák, és a csörgők zaja annyira felerősödik, hogy saját gondolataimat sem hallom. Végre Keserű Áfonya felemeli kezét, és a sátorban csend támad. Tanto és Paipusiu kirohannak a sátor elé, hallom háromszoros kiáltásukat: a győztes sas vijjogását Férfiakká váltak. Előttük már csak a harcosok és vadászok útja, a férfiak és aggok útja − és végül… a Nap Útja.

Nana-bosho − Vadon Nagy Szellemei
Segíts nekünk és táplálj minket.
Add, hogy húsban ne ismerjünk hiányt.
És gyermekeink, asszonyaink
Éhségtől ne szenvedjenek.
Vezess bennünket vadnyomra —
Ö, Nana-bosho − Erdők Nagy Szelleme!

Beköszöntött az ősz − az indián nyár, a nagy vadászatok ideje. Megváltozott az erdők színe, megsárgult, vörhenyessé vált. Key-wey-keen erős lélegzete leveleket tépett az ágakról. A kis pókok ezüstfonalaikon megkezdték utazásukat a vadonban. A fatörzsek egyre gyakrabban verték vissza az egymást hívó farkascsordák elnyújtott üvöltését. Az erdei ösvényeken falevelek zizegtek lábunk alatt. A harcosok megjegyezték: „Key-wey-keen nővére, Unatis, a Tél, tarka mintájú takarót sző Földanya számára. Anyánk nem fagy meg a hó alatt.”

Az északnyugati szél hónapja volt ez. Esténként, amikor a hold feljött, tánc és dalolás kezdődött a Nagy Szellem tiszteletére, hogy segítsen a vadászatban, és védelmezzen a ragadozó testvérek agyaraitól. A vigasság egyébként rövid ideig tartott, mert pirkadat előtt már kiürült a falu. A férfiak elvonultak, és eltűntek az erdő árnyai közt. Néha felvert álmomból a parti homokon végigvont kenu nesze, az evezők csobbanása. Sátrunkat a folyó közelében vertük fel.

Az erdőben illatozott az avar. Ebben az illatban a nagy vadászatok nyugtalansága rejlett. A kutyáik tágult orrlyukkal, éles csaholással száguldoztak. Tauha minden éjszaka eltűnt, farkasszuka távoli hangja csalogatta. A tiszta mennybolton ék alakban madarak húztak dél felé.

Ezekben a napokban csak az asszonyok maradtak a táborban, és többet szorgoskodtak, mint bármikor máskor. Kereteket készítettek a bőrök felfeszítésére, késeket élesítettek a nyúzáshoz, ketreceket építettek a hús füstöléséhez, a közeli forrásokból só darabokat gyűjtöttek és zúztak porrá.

− Jegyezzétek meg, ha derengéskor vadludak kiáltása riaszt fel benneteket, ne habozzatok, hanem tüstént induljatok vadászni.

Mindig ezt hajtogatta Owases. Most én ismételgetem, majd elismétli fiam és unokám. A vadludak kiáltása jó vadászatot ígér.

Ez ébresztett fel engem és Baglyot azon a napon, amikor… − de sorjában mondom el…

A csendet megtörő kiáltás vert fel bennünket. A harcosok nyilván már elhagyták a tábort, az asszonyok még nem kezdték meg munkájukat. A távoli, remegő madárkiáltás felriasztotta mind Baglyot, mind engem. Mindketten felpattantunk fekvőhelyünkről. Az álom egyszeriben elszállt a szemünkről.

− Hallod − suttogta Bagoly −, a ludak gágognak.

− Hallom.

− Megyünk?

− Megyünk.

Az északnyugati széllel szemben haladtunk. Hűvösen fújdogált. Úgy ittuk, mint a hegyi patak vizét. Szél ellen haladtunk, hogy meg ne szimatoljon bennünket az erdő valamelyik éber, ebben a

hónapban különösen éber lakója. Egyébként mi is feszült figyelemmel, szemünket körbejártatva ballagtunk. Mégpedig nemcsak azért, hogy el ne riasszuk a vadat, hanem azért is, hogy magunk ne essünk zsákmányul. Ügyelnünk kellett, mert a Királyi Lovascsendőrséggel vívott csata óta alig egy hónap telt el, és tudtuk, hogy Wap-nap-ao nem feledkezik meg rólunk. Biztosan visszatér a régi nyomra.

Parancs szerint az első dobszóra mindenkinek a lehető leggyorsabban vissza kellett térnie az őserdőből a táborba, hiszen a telep a vadászat idején szinte teljesen védtelen maradt. A rengetegben pedig figyelni kellett barátainkat, a kis állatkákat és erdei madarakat. Náluk jobban senki sem jelzi az idegent a vadonban.

Vajon a szerencse ma hozzánk szegődik-e? Olyan irányt választottunk, amerre − a nyomok szerint ítélve − felnőtt vadászok ma nem indultak. Az út egy régi tűzvész helyén kinőtt fiatal erdőn keresztül kanyargott.

Némán meneteltünk, nagyobb vad nyomát fürkésztük, de lépten-nyomon felpillantottunk a földről. Vajon a közeli fatörzs mögül nem leselkedik-e ránk egy tagbaszakadt csendőr? Vajon nem szisszen-e fel a Fehér Kígyó? Vajon egy kis madár éles rikkantása nem figyelmeztet veszedelemre?

Hajladoztunk a gyenge faágak alatt, kikerültük a zörgő, száraz leveleket.

Elhagytuk a fiatal erdőt, újra vastag, mohlepte fatörzsek közé kerültünk, amikor Bagoly lába szinte a levegőben megállt.

Egymásra pillantottunk. Key-wey-keen rekedt szarvas-bőgést hozott. Füleltünk. Kisvártatva, jobb kéz felől mélyebb, jobban kivehető hang szállt felénk. Bizonyára hatalmas, vetélytársai számára félelmetes vén bika volt.

A kihívásra senki sem felelt. Kövessük hangját? Fogas kérdés volt. A bőgés aránylag közelről hangzott és azon az oldalon, amerről a szél figyelmeztethette közeledésünkre a szarvast. Szavak nélkül, tekintetünkkel is megértettük egymást: folytatjuk utunkat egyenesen Okh-wan-as felé, a Hosszú Tóhoz.

Az erdő egyre nyirkosabbá vált, párolgott, a szél sodorta fehér ködfoszlányok szellemmadarakként szálltak a fejünk fölött.

Jól döntöttünk − az elöl haladó Bagoly hirtelen lehajolt. Jávorszarvas nyoma keresztezte utunkat. Néhány lépéssel odébb felfedeztük az állat ürülékét. Még meleg volt, a vad az előbb baktatott erre. Késedelem nélkül, halálos csendben indulnunk kellett.

Most én vezettem. Megálltunk egy kis tisztás, a sűrű rengeteg egyik vágata előtt. A talaj besüppedt lábunk alatt− Izgatottan nézelődtünk, de körülöttünk semmi sem zavarta a csendet. Mókus üldögélt egy ágon, és tobozt hántott, távolabb két vörös hasú barázdabillegető pletykázott unottan. Semmi sem jelezte, hogy a jávorszarvas valahol a közelben pihen. Pedig tudtuk a szarvasról, hogy igen gyakran visszafordul útjáról, nagy kört jár be, és régi nyomának, közelében heveredik le. A szarvasok önmaguk őrei.

Szerencsére az ingovány között egészen a tóig nyúló keskeny homoknyelvre leltünk. Itt nem csikordul meg lábunk alatt a talaj, és a víz sem csobban. A homokban ismét ott virított a jávorszarvas nyoma.

És íme, halljuk a hangját. Már hosszú út van mögötte, sokáig kereste párját. Bőgése gyakran megszakad, kelletlen nyögésbe fullad, majd újra rázendít. Megismétli a hívást. Elnémul. Fülel. A hallgatás perceiben mozdulatlanná kell merevednünk. Amikor újra felharsan a makacs bömbölés, rohanunk, nem törődünk a csenddel. A bőgés állandóan ugyanarról a helyről érkezik. Egyre közelebb kerülünk.

Ilyen hangjuk csak a fiatal, izmos jávorszarvasbikáknak van. Bíznak erejükben, Nem ismerik a vereség-keserűségét.

Megtorpantunk, mert megint csend támadt. Senki sem válaszol a bikának. Tekintetünk Összevillant, mit tegyünk? Próbáljunk közelebb lopakodni, vagy csaljuk magunkhoz? Már előkészítettük íjunkat. Megnyálaztuk a nyílvessző tollait − vajon a szarvas nem hallja meg szívünk hangos kalimpálását?

A bika ismét felbődült, mindig ugyanarról a helyről. Még néhány lépéssel közelebb surrantunk, és itt feltartóztatott minket egy vastag kérgű, vén nyírfa. Nyilván egy erdei szellem állította utunkba, és most már ő döntötte el helyettünk, hogy lopakodjunk-e vagy csalogassunk.

Átöleltük a fatörzset, és a kérgébe suttogtuk: „Ó, nyírfa nővér, add nekünk kérgedet. Kürtöt csinálunk belőle, amellyel idecsaljuk a nagy jávorszarvast. Add nekünk kérgedet, mi pedig cserébe

megitatunk vérével, és megtartunk emlékezetünkben.”

Bagoly jobban értett a csalogatáshoz, mint én. Ezért ő metszett két hosszanti és keresztହasítással sávot a fatörzsbe, nesztelenül lehántotta a kérget, villámgyorsan kürtté tekerte, és szájához emelte.

Ismét felhangzott a jávorszarvas bőgése. De ezúttal, amikor elnémult, már nemcsak a visszhang és a csend válaszolt. Mély bőgés, a szarvastehén szerelmes üzenete szállt felé. Bagoly képe kipirult az erőlködéstől, én pedig bólintottam, úgy, mint Owases, ha valakit megdicsért. Valóban, volt miért. Bagoly úgy értett a csalogatáshoz, mint egy tapasztalt vadász.

Sikerült! Amint elhallgatott Bagoly sípja, a tó felől megütötte fülünket a szarvasbika diadalmas, most már kevély és boldog hangja. Megyek − felelte −, megyek!

Fák mögé ugrottunk. Én egy vastag fenyőtörzs mögé rejtőztem, Bagoly pedig a homoknyúlvány másik oldalán levő sűrű bokrok közé.

A szél először még egy tompa nyögést hozott. Azután megdobbant a föld, ágak reccsentek, cuppogott az ingovány a nagy paták alatt.

És végül, a homokos út legszélén pompás lapátagancsokkal koronázott óriási fej bukkant elő a bokrok közül − alig egy gyenge nyíllövésnyire tőlem.

A vad saját nyoma fölé állt. Lassan lehajtotta fejét − a talaj menti szelet szimatolta. Végre nyaka visszahajlott, és tátott szájából újabb bőgés tört elő, amely még sokáig rezgett fehér lélegzetén.

Ezúttal azonban „a szarvastehén” hallgatott. A bika tekintete a legközelebbi fenyőfa összecsavarodott gyökereire tévedt, amelyek nekiszegezett szarvasagancshoz hasonlítottak. Megremegett, lehorgasztotta fejét. Háta kidomborodott, mint a megfeszített íj, és… előreszökkent.

Agancskoronája tompa dobbanással a földbe fúródott. Repkedtek a fadarabkák és a homokszemek. A jávorszarvas megingott, és oldalt tántorodott. Megállt szétvetett lábain, és megcsóválta fejét, amelyen mulatságosan hintáztak az agancsok közé fonódott gyökerek.

A bika lassan magához tért, lustán lerázta a homokot, felemelte fejét, orrlyuka kitágult, újabb bődülésre készült…

Tovább nem várhattam.

− Ó, Nagy Szellem, segíts! − suttogtam.

Kiugrottam az ösvényre. A szarvas köztem és az összefonódott fák között volt. Útja a tó felé nyitva állt, de már ott várta Bagoly a dárdájával. Ahhoz, hogy visszavonulhasson, a bikának csaknem teljesen meg kellett fordulnia.

Amint előszökkentem a fatörzs mögül, a vadászszokásnak megfelelően kiáltással figyelmeztettem. Ez a kurjantás ütésként hatott rá. Megrezzent, ugrásra készült, de csak félig fordulhatott meg, mert abban a pillanatban nyílvesszőm egész a tollig oldalába fúródott. Utoljára hallottuk bődülését. A messze szálló hangban a végső percek fájdalma és kínja vibrált.

Kétségbeesetten előreszökkent. Már tudta, hogy a halállal versenyez. De most Bagoly állta az útját, és lándzsáját a vad másik oldalába döfte. A szarvas ennek ellenére tovább menekült, a homok porzott patái alatt…

Elhajítottam íjamat. Futás közben előkaptam késemet, és a homoknyelv, illetve az erdő legszélén utolértem a jávorszarvast. Sikerült bal kezemmel megragadni agancsát, és ráakaszkodni. Késem puhán a torkába hatolt. Felhasított nyakából kifröccsent a vér. Még idejében elugrottam, mielőtt első jávorszarvasunk nehézkesen mellső lábára rogyott

Gyorsan vége volt. A halál fiatal farkaskölykök szökkenésével érte utol.

Eljártuk a győzelmi táncot, majd megköszöntük a bikának, hogy engedte megölni magát, és felajánlotta nekünk a húsát. Hosszan és kedvesen kértük bocsánatát, kértük szellemének elnézését Tartsa meg emlékezetében a sevanéz farkaskölyköket, ne feledje, most van a nagy vadászat időszaka, és a törzsnek élelmet kell gyűjtenie télire. Boldogságot kívántunk neki az Örök Nyugalom Honában, mert tudtuk, hogy még ma naplementekor eltávozik arra a tájra, a Nap Útján, nyugatra, a Hosszú Tó hullámain keresztül.

Owases úgy még sohasem dicsért meg bennünket, mint aznap, és a többi fiúk, bár erőnek erejével leplezték, mégsem tudták elrejteni irigységüket. Owases nem kevesebb, mint tíz farkaskölyköt küldött zsákmányunkért Csak azt sajnáltam, hogy nem találom Tantót, és nem dicsekedhetem neki diadalommal.

Aznap Owases megengedte, hogy az ő kenujával evezzünk ki a Zöld Tóra, ahol vadkacsafészkek voltak.

Owases kenuját a telep legfürgébb csónakjának tartották. Mintha maga a Vizek Szelleme építette volna. Erőlködés nélkül, könnyedén eveztünk, szinte suhantunk a Zöld Tó szelíd hullámai fölött, siklottunk a víz fölé hajló fák ágai alatt. A sötét víztükörből visszaverődött a mennybolt és a felhők képe. Mintha az égben haladtunk volna, és íme, magunk körül, a tavon megpillantottuk a vadludak vonuló ék alakját. Bánatos gágogással búcsúztak vidékünktől, és nagy magasságban húztak Key-wey-keennel.

A rezgőnyárfás part közelébe igyekeztünk. Itt már nesztelenül kellett eveznünk. Közeledtünk a nádashoz, amelyből már felénk szállt a lármás vadkacsák zsivaja. Kiemeltük a lapátokat a vízből, a szinte láthatatlan sodrás már magától a nádas felé vitt bennünket; nyílvesszőért nyúltunk tegezünkbe…

De a sors nem engedte, hogy a napot kacsacombok és szárnyak vidám lakmározásával fejezzük be, mert a víz nyugodt csobogását és a madárhangok zsibongását váratlanul gyors, rezgő dobszó szakította meg. Tolakodóan pufogott, alacsony, monoton hangon. Ha elhallgatott egy percre, előbb a visszhang válaszolt rá, majd a visszhangnál is gyengébb nesz − távoli települések dobszava.

Nyomban lemondtunk a vadászatról. Evezőnkkel szeltük a lágy hullámokat, és út még sohasem tetszett ennyire hosszúnak, Owases remek csónakja ennyire nehéznek. Úgy éreztük, hogy egy helyben állunk, a vízhez ragadtunk, hogy a part menti fák mögül idegen kezek nyúlnak felénk, idegen, sápadt arcok leskelődnek ránk. A tó hirtelen elnémult, megriasztotta evezőink csobogása.

A partot olyan sebességgel értük el, hogy csónakunk orra kiugrott a homokpadra. Rohantunk a térre, a varázsló sátra elé.

Keserű Áfonya a tipije előtt ült, és dobot szorongatott térdei között. Az egész tábor köréje gyűlt. Percenként újabb csónak ért partot, az erdőből futólépésben tértek vissza a vadászok.

A mi dobunk most ritkán szólalt meg. Keserű Áfonya ugyanis az első jelek után most főleg a déli dobok híreit hallgatta. Lehorgasztotta fejét, tekintetét nem láthattuk, de a dob peremére támaszkodó keze − bár enyhén − mégis szüntelenül reszketett

Végül a tömeg gyűrűjén apám furakodott át, és Keserű Áfonya csak ekkor emelte fel fejét Apám pillantására − komor és kérdő pillantására − egyetlen bólintással válaszolt Mindenki feszülten figyelte őket, mert csak kevesen értették a dobok nyelvét Még senki sem tudta, mit ad hírül a dobszó, bár voltaképpen nem lehetett más, csakis új szerencsétlenség hírnöke.

Senki sem mert azonban hangosan kérdezősködni. Csak anyám lépett apámhoz. Gyengéden megérintette vállát

Atyám dél felé fordult, és egyetlen szót ejtett ki:

− Fehérek!

Azután anyámra pillantott Az őszi délután éles fényében ragyogott anyám szőke haja, fehér bőre, égkék szeme. Mindenki rámeredt. Atyám szemében elkeseredett harag lángolt Megismételte:

− Fehérek!

Anyám lesütötte szemét Sarkon fordult, és szótlanul eltávozott sátra felé.

Körülnéztem, mert ez igaz volt: olyan rémületes félelem fogott el, amilyen csak lázálmában kínozza az embert. Nekem is világosabb volt a bőröm és a hajam, mint a többieké. Mennyire gyűlöltem most a fehéreket, és mennyire szerettem az anyámat. Nem tudtam, megszökjem-e innen, vagy egyszeriben pusztuljak el, vagy rohanjak a folyón, a tavon és erdőn keresztül, lepjem meg Wap-nap-aót, és döfjem torkába a késemet úgy, mint a nagy jávorszarvassal tettem. De az enyéim közt voltam. Biztosított erről Bagoly forró, száraz tenyerének szorítása.

Abban a pillanatban elhalt a dobok hangja dél felől. Ekkor apám megparancsolta:

− Keserű Áfonya dobja szólítsa az összes törzsfőnököket tanácskozásra, egyetlen percet se késlekedjenek.

A tanácskozás még napnyugta előtt lezajlott. Elhatározták, hogy nem harcolunk. Úgy döntöttek, hogy a Wap-nap-ao embereivel való találkozásra három harcos indul − Owases, Tanone és Tanto, aki a küldöttek futára lesz. Lehetséges, hogy a fehérek a küveteket megbüntetik a Néma Sziklák Völgyében vívott ütközet miatt. Így mondta Kék Madár, és ettől óvott Nagy Szárny. A Vének Tanácsának többsége azonban úgy vélte, Wap-nap-ao ehhez nem folyamodik, mert nemcsak mi szegtük meg a törvényt, amikor szembeszálltunk a Királyi Lovascsendőrséggel, hanem ők is, hiszen az első pillanatban rálőttek a sevanézokra, sokat megsebesítettek, és két harcos halálát okozták.

A déli dobok szerint Wap-nap-ao tárgyalni óhajt. A biztonság kedvéért a Vének Tanácsa elhatározta, hogy nem küldi ki a legjelentősebb főnököket, de eléggé tapasztalt és bölcs harcosokat

ahhoz, hogy eszükön ne járhasson túl a Fehér Kígyó.

Ezen az éjszakán egyetlen lány sem dalolt a tóparti faluban.

Manitu! Népünk pártfogója,
Az egész világtól száll feléd hódolat
Fogd hát a jobbomat,
Meg ne remegjen.
Fogd hát a jobbomat,
Hogy ellenségünk hada
Prérinek füvét fogával harapja.
Lelkemből távozzék szánalom Írmagja.
Manitu! Nagy Szellem! Világnak Ura,
Ellenségünk legyen sakál martaléka.

Azon a napon falunk ünneplőbe öltözött. A főnökök felvették tolldíszüket, leggazdagabb öltözéküket, a harcosok vörös festékkel jelölték meg a bátorságukról tanúskodó sebhelyeket. Mindegyikük annyi sastollat tűzött a hajába, ahány nevezetes cselekedettel büszkélkedhetett élete során.

Mi, farkaskölykök, a többiekhez hasonlóan kék-fehér csíkokat, az üdvözlés színeit festettük arcunkra. Mi is tollakat, de bagolytollat tűztünk a hajunkba. A harcosok közelében lábatlankodtunk, igyekeztünk elkapni egy-egy kurta megjegyzést, mert gyötört bennünket saját tudatlanságunk és szorongásunk, amelyet még az idősebbek is csak üggyel-bajjal lepleztek. Ezúttal ugyanis − noha a férfiak és fiúk üdvözlőszíneket festettek magukra, és ünnepi díszt öltöttek − dal és mosoly nélkül vártuk a vendégeket. Gyűlölettel várakoztunk. A nők eltűntek a sátrakban, egyetlen lány sem font hajába tarka szíjacskákat.

A faluba ugyanis a fehérek küldötteit vártuk. Wap-nap-ao arra kérte követeinket, hogy tárgyalhasson a Vének Tanácsával, és a Tanács hozzájárult Minden vendéget − még az ellenséget is − egy szabad nép szokásai szerint illett üdvözölni. Ezért viseltek ünneplőt a harcosok és a farkaskölykök.

De az ünnep keserűnek ígérkezett.

Életem folyamán még sohasem láttuk vendégül falunkban a Királyi Lovascsendőrség embereit. Először kerülök szemtől szembe sápadt arcú férfiakkal, ugyanúgy, mint Bagoly és többi kortársaim. Jobban aggódtunk, mintha szürkemedvével készültünk volna találkozóra. Tudtuk, hogy a fehérek többen vannak, mint folyóban a homokszem és levél az őserdő fáin. Nem szabadulhattunk aggodalmunktól, annál is kevésbé, mert apám parancsai az első pillanattól félelmetesen hangsúlyozták az üdvözlés jelentőségét. Mintha csata előtti parancsok lettek volna. Védekeznünk kellett a fehérek ravaszsága, mindig kíváncsi tekintete ellen − ezért a sátrak felét lebontották, a lovak felét elvezették **a** Sós Sziklák Völgyének sziklái mögé. A meghagyott sátrakban el kellett rejtőzniük az összes asszonyoknak és lányoknak, a harcosok egy része pedig eltávozott a lovakkal. Csak a farkaskölykök maradtak egy szálig, sőt parancsot kaptak, hogy egész idő alatt ténferegjenek a fehérek közelében. „Minél több kisfiú mutatkozik − jegyezte meg a tanácskozáson Owases −, annál védtelenebbnek tetszenek a törzs harcosai."

Népünk nyolc törzsének főnökei már megérkeztek, és a kijelölt sátrakban pihentek. Az asszonyok befejezték az idegenek fogadtatására szánt lakoma előkészületeit. Csúcsukon levágott fiatal nyírfákról hátsó lábuknál fogva felkötött, élettelen szarvas-borjak csüngtek. A nyírfák ív alakban hajoltak a tűz fölé − ahogy a hús kisült, és egyre könnyebbé vált, a nyírfák kiegyenesedtek, és a magasba emelték a pecsenyét. A lányok falétrákon nagy, fehér húsú tokokat füstöltek. Micsoda pompás lakoma volna, ha igazi jó barátokkal fogyasztanánk! Mert végeredményben még Wap-nap-ao neve sem tudta teljesen elnyomni **a** tábor fölött szálló ízes pecsenye és füstölt hal illatának gyönyörűségét.

Dél felé lódobogást hallottunk. Tajtékzó musztángon Sárga Mokaszin vágtatott be a faluba. Apám sátra előtt megrántotta a kantárt; és lóhátról kiáltotta:

− Wap-nap-ao umakhanaucz! Fehér Kígyó közeledik!

Azután úgy megrántotta a kantárt, hogy a táncoló ló fölágaskodott, és egy helyben megfordulva visszafelé iramodott

Tehát egy perc múlva meglátjuk a Királyi Lovas-csendőrség fehér követeit, főleg pedig

megpillantjuk népünk legnagyobb ellenségét, magát Wap-nap-aót Az anyák az ő nevével ijesztgették gyermeküket, a harcosok pedig haragos szemvillanással emlegették. Végre szemtől szembe kerülünk vele, Bagoly is, én is.

Jól emlékeztünk rá, mikor ütötte meg fülünket először Wap-nap-ao neve. Akkoriban fejünk alig ért Owases övének magasságáig. De azóta Key-wey-keen sokszor megváltoztatta irányát, és a hó sokszor borított fehér takarót a vadonra. Owasesnak ma már egyenesen a szemébe nézünk, izmaink megkeményedtek, és egyre jobban ellenállnak fájdalomnak, fáradtságnak. Sőt, már avatásunk napja sincs annyira távol, és csak most pillantjuk meg végre Wap-nap-aót…

Apám és a varázsló már kilépett a főnöki sátor elé, és a leterített medvebőrre telepedett. Bagollyal tipink bejáratánál álltunk, és jól láttuk komor arcukat

Az erdő szélén lovasok tűntek fel. Tanto vezette őket Balján vörös zubbonyos, furcsa fejfödőt viselő férfi lovagolt. Mögötte Owases ügetett szokása szerint a ló nyakára hajolt. Ott volt még Kettétört Kés és két másik, vörös zubbonyos fehér.

Az asszonyok és lányok elbújtak a sátrakban, a dobok tompán dobbantak, a menet szapora ügetéssel közeledett. Amint elhaladtak mellettünk, megpillantottam Owases arcát és először fedeztem fel rajta érzelmeket Owases, még maga Owases sem tudta ezúttal elrejteni fájdalmát és a bánatát Ajka olyan lenézően biggyedt le, mintha megvetette volna a vendégeket, minket, sőt önmagát

És a fehérek? Az első közülük, a bátyám mellett lovagló férfi, azonos termetű volt a mi harcosainkkal. Sőt, arca hasonlított a mieinkhez − éles volt, akár a késpenge, majdnem annyira szőkén, mint anyám aranyhaja. Arca kővé dermedt. De nem tudott nyugodtan és egyenesen nézni. Szeme a sátrakat fürkészte, megszámlálta a lovakat, végigsiklott rajtunk. Úgy szimatolt a szemével, mint valami éhes, rühes farkas. Mégis félelmetes volt. Férfias erő és merészség sugárzott belőle s még veszedelmesebb ravaszság.

Ellenben a másik kettő láttán vállat vontunk − fehér bőrük fénylett, alatta csak háj rejlett, arcuk kerek, mint a torkos fiúké, válluk gömbölyű, könyökük és térdük gömbölyű, mintha naphosszat csak a sátrukban heverésznének. Hol voltak izmaik, hol háborús sebhelyeik, ábrázatukról az üdvözlő színek? Mi kék-fehér csíkokkal díszítettük magunkat tiszteletükre, és ők? Képük meztelen és szégyentelenül fehér volt. Hogyan nevelték őket? Mire oktatta őket tanítójuk? Éreztem, hogy elönt a harag. Bagolyból is kitört a megvetés:

− Miért félnek a mieink ezektől a kövér patkányoktól?

− Nem tudom − dörmögtem. − Most nem tudom. Talán azért, mert sokan vannak… Azt mondják, hogy rettentő sokan. De hiszen egy harcosunk ellátja a baját öt ilyen malacnak.

Bagoly ezt kevesellette.

− Tíznek − javított ki nyomatékosan.

Fitymálva, összehúzott szemmel bámultunk a lovasok után. Túlságosan sokat aggódtunk várakozás közben, úgyhogy most, a közönséges, kövér férfiak láttán megvetően nevetnünk kellett

Azt hittük, hogy szálfatermetű, félelmetes harcosok jelennek meg − izmos karú óriások, vérben forgó szemmel, mint a szürkemedve. De ezek a férfiak jobban hasonlítottak hájas vénasszonyokhoz, mint igazi harcosokhoz. Közülük egytől kellett tartani − ez tüstént meglátszott. De a másik kettő? Vajon pótolhatja-e akár a legjobb fegyver is az izmos kart és éles szemet? Megfeledkeztünk ijedezésünkről. „Meglátjuk − gondoltam −, meglátjuk, mit szólnak a fehérek, ha mi felnövünk, és kezünkbe vesszük a harcosok fegyverét”

Az idegenek már megérkeztek apámhoz, a sátor elé, leszálltak a lóról, és felemelt jobb kezükkel üdvözölték a főnököt Apám és a varázsló körül szép számmal összegyűltek a falu lakói, de a szokástól eltérően főleg a mi kortársaink mutatkoztak − a farkaskölykök. Ebből látszott, hogy a követeket ugyan a nép kiválóságai fogadják, de nem túlzott tisztelettel.

Bagollyal az ülők közelébe furakodtunk, hogy jól megfigyelhessük a fehérek arcát. Akkor éppen az a küldött szónokolt, aki elöl lovagolt Tantóval, és a mi nyelvünkön szólt. Ajkán a szavak keményen csengtek, de lehunyt szemmel azt hihettük volna, hogy a mieink közül beszél valaki!

− Üdvöz légy, Magas Sas főnök − kezdte. − A Nagy Fehér Atyától jöttem hozzád, aki üdvözöl téged, és egészséged iránt érdeklődik.

− Mondd meg neki, Wap-nap-ao − felelte apám −, hogy Magas Sas a szabad vadon levegőjét szívja, és ezért jól érzi magát.

Hát ez volt Wap-nap ao? Ő volt az! Az az egyetlen fehér, aki hasonlított harcosainkhoz. A cserzett képű, széles vállú férfi. Ez volt Fehér Kígyó?

Rámeredtem, és nem éreztem semmit, nem hallottam egyetlen gondolatomat sem, csak a gyűlöletet Mit tegyek? Nem volna helyesebb megszegni népünk törvényeit és nyilat ereszteni a bennünket évek óta üldöző ellenség szívébe? Akkor saját apám parancsára halnék meg. De Wap-nap-ao előttem pusztulna el, és népem békében élhetne!

De vajon csak egy Fehér Kígyó van a világon? ,,Annyian vannak, mint csillag az augusztusi égen" − mondogatta Tanto.

És csak ekkor értettem meg, nevetségesen viselkedtünk, amikor lebecsültük a Királyi Lovascsendőrség két hájas követét. Népünk harcosai értettek a harchoz − és mi haszna? A sevanézok szabad népének már csak egy lehetősége maradt − a menekülés. A védekezés és menekülés. Olyan végső menekülés, mint a vén jávorszarvas futása a téli rengetegben, amikor körülfogja az éhes farkascsorda.

Már hallgatni sem akartam, miről tanácskoznak. Nem akartam hallgatni, miként üdvözli apám nyugodtan azt a férfit, aki sok év óta vezére a népünket hajszoló farkasoknak, aki megölte Sebes Nyilat és a Tano nemzetségben harcost, és aki már évekkel ezelőtt sokak halálát okozta. A fehérek lovaihoz léptem. Azok is különböztek a mieinktől. Magasabbak voltak, lábuk egyenes és vékony, tehát gyorsabbak, de kevésbé kitartók, mint a mi musztángjaink. A fejük is szebben formált. De nem tudtam értük lelkesedni. Túlságosan kényelmesek, túlságosan gyengék voltak, rosszul viselték volna a pusztai vándorlást, a fagyot és a tavaszi viharokat.

Miféle titok rejlett mindebben? Mi a magyarázata, hogy gyenge és kényelmes férfiak, szép és hasonlóképpen gyenge lovaikkal erőt jelentettek, amelytől reszketett a sevanéz nép? Ezt nem tudtam felfogni. Szégyen mardosta szívemet. Talán a gonosz szellemek szolgálják őket. Ki látja el őket azzal a fegyverrel, és hol bújik meg erejük, amely hiányzik a mi izmainkból?

A legnagyobb sátorban néhány asszony készítette a lakomát. Kiterített takarókra agyagtálakat, szarvakból faragott kanalakat és késeket helyeztek el.

Minden tál mellett dohánnyal telt bőrzacskó hevert.

Apám röviden üdvözölte a követeket. Megszólalt a lakomára hívó dob.

Elsőként a fehérek érkeztek Tanto vezetésével, majd megjelentek a törzsfőnökök − Hasaló Medve, akiről az a hír járta, hogy puszta kézzel fojtott meg egy medvét, utána a pumánál is halkabban lopakodó Fekete Kéz, majd az összes törzsek leghíresebb vadásza, népünk legifjabb törzsfőnöke, Törött Nyíl. Megjöttek a czikornok, a wikminczok és kapotok vezetői is. Végül feltűnt apám és Keserű Áfonya, ők azonban nem vettek részt a lakmározásban, csak arra ügyeltek, hogy bőségesen ellássanak minden vendéget.

Bagollyal sikerült a fehérek közelébe telepedni. Már elment a kedvem a gúnyolódástól, pedig a fiúk még kinevették a jövevényeket, noha a túlságosan kivehető és hangos csúfolódásért Owases nyomban szíjjal büntette őket. Étvágyam sem volt. A fehérekre meredtem. Egyenesen Wap-nap-aóra. Semmit sem értettem, és már nem is akartam érteni.

A mellette ülő Tanto sem érintette az ételt, bár ezzel megsérthette a vendégeket. A fehérek azonban ügyet sem vetettek rá. Látszott, hogy ízlik nekik a szarvassült.

A lakoma szürkületkor ért véget.

Apám tüzet gyújtatott. Ekkor Kék, Madár, Keserű Áfonya segédje, a varázsló elé helyezte a nagy pipát, a barátság kalumetjét, amelyet madár− és állatfigurák díszítettek és a testvériség jelei, a fehér nőstény sas tollai ékesítettek. Lesütöttem szemem. Nem akartam látni a barátság jelét, amely a sevanéz varázsló kezéből átkerül Wap-nap-aóhoz, a Fehér Kígyóhoz, még akkor sem, ha ez csak annyit jelentett, hogy a fehér követeket ma nem fenyegeti falunkban semmiféle veszedelem.

Csend támadt. Mindenki várt Mindennek ellenére még bizonytalan volt, vajon Keserű Áfonya meggyújtja-e a békepipát, vagy az utolsó pillanatban − a szellemek sugallatára − megtagadja. Vajon lesz-e tanácskozás, vagy a fehérek a lakoma után szótlanul ellovagolnak?

A varázsló meg se moccant. Nem bírtam tovább, ismét kinyitottam szemem, és a többiekhez hasonlóan Keserű Áfonya mozdulatlan ábrázatát fürkésztem. A növekvő csendben szinte hallottam a szívek dobogását. A főnökök is mozdulatlanul vártak. Wap-nap-aónak egy izma se rezdült. A másik kettő azonban nézelődött, sőt sugdolódzott. Izegtek-mozogtak, mint a gyáva görények. Végül egyikük mondott, valamit, sőt volt mersze kiköpni, de Wap-nap-ao egyetlen mozdulattal leintette − a sápadtarcú nyomban elnémult.

Keserű Áfonya felemelkedett. Megszólalt a dob. A varázsló pedig kinyújtotta kezét, a tűz fölé hajolt úgy, hogy tenyere érintette a lángot. Ezután tűz tisztította karját az ég felé tárta és fohászkodott:

− Ó, Manitu, neked hatalmad van mindenek fölött, és látsz minket, gyámoltalanokat. Segíts nekünk, Nagy Szellem, mondd meg, mit tegyünk. Könyörgünk, segíts rajtunk.

Így állt, és kis ideig még érthetetlen szavakat és varázsigéket mormolt. Végre leült, kezébe vette a pipát, és egy kis izzó zsarátnokkal meggyújtotta benne a dohányt.

Tehát lesz tanácskozás.

Amikor az utolsó főnök is visszaadta a békepipát Keserű Áfonyának, minden szem apámra szegeződött. Először neki kellett szólnia.

Apám hangja nyugodtan csengett.

− Mit hozott fehér testvérünk a vörös harcosoknak? − fordult apám Wap-nap-aóhoz.

A Fehér Kígyó kinyitotta vadásztarsolyát, és fehér papírlapot vett ki belőle. Meglobogtatta, és így szólt:

− Íme, a Nagy Fehér Atya ezt a beszélő papírt küldi nektek, amellyel délen új vadászterületeket bocsát rendelkezésetekre. Ott nem fogtok éhezni. Ingyen kaptok ruhát és élelmet. A fehér és vörös harcosok nemrégiben találkoztak a Néma Sziklák Völgyében. Senki sem tudja, kik voltak azok a harcosok. Három fehér pusztult el a kanyonban, előzőleg pedig kettő a vadonban. A Sós Sziklák fölött szálló madarak azt mesélték, hogy a sevanéz népnek is meghaltak harcosai, noha senki sem tudja, miért. A Nagy Fehér Atya megkérdezhetné, hol vannak megölt szolgái, óriási seregeket küldhetné, és fölégethetné az egész őserdőt. De a Fehér Atya kegyes, és ha a sevanézok és siwasok békésen az új területre vonulnak, ha hajlandók ott megtanulni a fehérektől a földművelést és az állattenyésztést, a Fehér Atya megfeledkezik arról, hogy elpusztultak harcosai.

Elhallgatott, mintha arra várt volna, hogy valaki válaszol. De senki sem tette.

Így hát Wap-nap-ao folytatta:

− Ha a Fehér Atya írását ellátjátok totem jeleitekkel, és vállaljátok, hogy az új területekre vonultok, rengeteg pénzt is kaptok, amelyért sok jó dolgot vásárolhattok. A Fehér Atya javatokat akarja, ő nemes és kegyes. De nem szabad vele ellenkezni, mert senki sem szállhat vele szembe. Ereje mindenkit engedelmességre kényszerít. És ha bárki harcolni próbálna vele, annak sátrában gyászdalokat énekelnek az asszonyok, az illető pedig vagy elpusztul, vagy sok-sok Nagy Napra kő-sátorba költözik, amelybe csak belépni lehet, de kijönni soha.

Wap-nap-ao nem sziszegett kígyóként. Hangja nem volt gyenge. Éreztem, hogy olyan férfi beszél, akinek szíve nem ismeri a félelmet. Szeme visszaverte a tűz vörös ragyogását.

Jól láttam, hogy két főnök, Üvöltő Farkas, a czikornok vezére és Vad Vidra, a wikminczoké, lehorgasztotta fejét, mintha ama kősátor vetné rájuk árnyékát. Úgy látszott, hogy megint válasz nélkül maradnak Fehér Kígyó vakmerő szavai. Miért nem felel neki senki − miért nem nevezik ellenségnek, kutyának és sakálnak? Vajon a harcosok kebelében megállt a szívverés?

De végül megszólalt Nagy Szárny. Hangja remegve erőlködött, mert aggastyán volt, akinek gyenge keze már a madarat sem öli meg, de gondolata bölcs, mert sokat tapasztalt.

− Szemem sokat látott, fülem gyakran hallott halotti éneket. Sokszor hallott győzelmi dalt is. Wap-nap-ao nem először jött el hozzánk. Tanácskozott már népünkkel, amikor én még vadászni jártam, és dárdám elől menekültek a szürkemedvék. Egyszer már mutogatta a sevanéz népnek a Fehér Atya beszélő papírját. És előtte már mások is megtették, Fehér Kígyó idősebb testvérei. Gyakran jöttek fehérek, hogy parancsoljanak a szabad sevanéz népnek. Csontjaikat széthurcolták a farkasok a rengetegben és a pusztán, és a sevanéz nép szabad. Wap-nap-ao sok Nagy Nappal ezelőtt már járt nálunk. Azt mondta, amit ma. És a sevanéz nép még mindig szabad. Wap-nap-ao hátán pedig nagy sebhely van nyílvesszőmtől, Wap-nap-ao akkor ifjú harcos volt, az én kezem pedig már gyengült. Ennek ellenére Wap-nap-ao menekült előlem. Wap-nap-ao megfeledkezett erről?

Sértő szavak voltak. A sápadtarcú azonban csak mosolygott.

− De megint itt vagyok − folytatta szónoklatát −, és mindaddig eljövök, amíg szót nem fogadtok. Vagy… vagy eljön valaki más, de már nem papírral, hanem nagy puskákkal, amelyeknek egyetlen golyója porrá zúzhat, elégethet egy egész falut. A sevanézok népe szabad. De a Fehér Atya erejével szemben olyan, mint az apró madár a szürkemedvéhez képest. Jobb lakodalmi dalokat énekelni ott, ahová a Fehér Atya küld benneteket, mint halotti énekeket az egész nép sírja felett. Nagy Szárny hangja gyenge, szava remeg az öregségtől. Mit felelnek más erős férfiak a Fehér Atyának?

De ezúttal sem kapott választ. Látszott, hogy türelme fogytán van. Két társa pedig már régen nem viselkedett férfihoz méltóan. Egyfolytában sugdolództak, mint vénasszonyok a pataknál, amikor tavasszal a takarókat mossák.

Végül Wap-nap-ao egyenesen az apámhoz fordult:

− Főnök, a te hangod a legerősebb, és szavadat mindenki megfogadja. Nem akarsz válaszolni a Fehér Atya papírjára? Ne válaszolj. De itt van egy másik papír. A Néma Sziklák Völgyében elfogtuk a te egyik harcosodat. Ez akkor volt, amikor fehérek pusztultak. A te harcosod gyilkolta meg őket. Halálra ítélhettük volna. De azt mondtuk: „Ha elmész a kijelölt területre, életben maradsz.” A te harcosod ellátta ezt a papírt totemjelével engedelmessége bizonyítékául, hogy hajlandó az Ontario-tó melletti rezervátumba vonulni. Nézzétek meg jelét.

De ekkor… ekkor Tanto talpra szökkent. Úgy ugrott, mint a menyét. Kitépte Wap-nap-ao kezéből a papírt, és a tűzbe hajította!

A papír összezsugorodott, és egy szempillantás alatt megfeketedett. Az egyik fehér megpróbálta vállon ragadni bátyámat, kezében vasholmi villant − rövid puska volt, amelyet a sápadtarcúak revolvernek hívnak. De Wap-nap-ao, anélkül, hogy felemelkedett volna, rettenetesen rárivallt, és a csendőr nyomban visszaült. Wap-nap-ao pedig ismét felnevetett. Nevetésében azonban nem csengett vidámság. Így „nevetnek” a kutyák, ha körülveszik őket a farkasok.

− Sok ilyen papír van a világon − jegyezte meg. − Harcosotok beleegyezését sok-sok papírra leírtuk. És lépteit már senki sem fordítja vissza. Én a magamét megmondtam. Jól tudjátok, hogy a Fehér Atya számára semmiség egész népetek ereje. Egyetlen mosolya többet jelent, mint a ti összes íjatok. Békés életet ajánl nektek. Válasszatok. Én pedig megígérem nektek, főnökök, hogy a rezervátumban megtartjátok hatalmatokat, és a Fehér Atya minden hónapban pénzt ad nektek.

Tekintetét a tűz mellett álldogáló Tantóra szegezte, és megvetően vállat vont.

− Neked, Magas Sas fia, neked is adhatunk pénzt, ha okos leszel, és megérted, mennyire gyenge a kezed.

Éreztem, hogy egy pillanatra mindannyiunknak elakadt a lélegzete. Úgy látszott, hogy Tanto a sápadt arcúra veti magát. De csak rákiáltott:

− Elég!

Azt hiszem, még valamit hozzá akart fűzni, de apám egy intéssel megállította. Heves, haragos intés volt. Tanto kiáltani merészelt a tanácskozáson, amikor a főnökök hallgatnak. Tanto leült, és lesütötte szemét, hogy ne lássa Wap-nap-ao képén a gúnyos mosolyt. Atyám pedig végignézett a főnökök arcán. Nyugodt, kissé fáradt hangon megkérdezte:

− A főnökök hallották, mit mond Fehér Kígyó? Én, Magas Sas, várom szavaikat.

Ekkor rettenetes dolog történt.

Két neves harcos, két főnök, akiknek tetteit messze földön ismerték, kivette övéből kését, és a földbe szúrta. Először Üvöltő Farkas, majd kisvártatva Vad Vidra.

Üvöltő Farkas kijelentette:

− Testvéreim tudják, hogy nem ismerem a félelmet, és sohasem fordítottam hátat a fenyegető halálnak. Wap-nap-ao szavai a gonosz ellenség szavai. De Wap-nap-ao igazat beszél. Népünk gyenge a sápadtarcúak erejéhez képest Fegyverük van, amely villámokat szór, s ezektől úgy pusztul mindenki, mint hangyák az erdőtűzben. A czikornok törzsének főnöke vagyok, és azt akarom, hogy törzsem éljen, ne semmisüljön meg… Asszonyai inkább zengjenek nászdalokat, mintsem halotti énekeket Ezért ráteszem jelemet a Fehér Atya beszélő papírjára.

Vad Vidra felemelt kezével jelezte, hogy ő is szólni kíván. Csak ennyit mondott:

− Én ugyanezt teszem.

Még sohasem tapasztaltam, milyen szörnyűséges lehet a hallgatás. Lehunytam szemem. Bagoly megmarkolta a karomat, és úgy zihált, mint egy súlyos sebesült. Szülei Vad Vidra törzséhez tartoztak. Mit tegyünk? Kétségbeesésen és szégyenkezésén kívül nem maradt számunkra semmi ezen a földön. A vadon nem volt vadon, a tó nem volt tó. A szabad sevanézok tábortüze körül Wap-nap-ao hangjától megriadt vénasszonyok ültek. Nem mertem kinyitni a szemem, mert féltem, hogy megindulnak könnyeim, úgy, mint a nők szeméből, az elkeseredés és a szégyen könnyei.

De ekkor meghallottam apám hangját Bár iszonyatos dolog történt, apám megőrizte nyugalmát.

− Vajon a czikornok és wikminczok főnökei látták-e valaha azt a földet, amelyet nekünk ajándékoz a Fehér Atya? Szemük látta-e az ott lakó embereket? Felelj, Üvöltő Farkas.

Amaz nemet intett.

− Nem, Magas Sas. Hallottam, hogy azokon a földeken ritkán akad szarvas és medve, ott az emberek kis állatkák és sárga foltos bölények húsával táplálkoznak − és a kezük meggyengül. De ismétlem, nem akarom egész törzsemet a Néma Harcosok Barlangjába vezetni. Azt akarom, hogy

férfiaink, asszonyaink és gyermekeink éljenek.

Apám Keserű Áfonyára pillantott Ez felemelkedett helyéről, és valamit jelzett a sátra felé. Apám pedig csak ennyit mondott:

− Azt kívánod, hogy törzsed férfiai, asszonyai és gyerekei éljenek. Én ugyanezt kívánom, nemcsak egy törzsnek, hanem az egész népnek. De a fehér emberek által kínált földeken az élet rosszabb, mint a coyot farkasok élete a Sós Sziklák Völgyében, ahol megrühösödik a pofájuk, és hasuk a bordájukra szárad. Ezt se feledjétek, főnökök.

A tűz mellett ülők körében enyhe mozgás támadt. A tanácskozókat övező embergyűrűn hangos moraj futott végig. Íme, Keserű Áfonya sátrából két harcos egy leírhatatlanul sovány férfit vezetett elő, akit eddig senki sem látott táborunkban. Bizonyára apám parancsolta meg a varázslónak, hogy rejtse el tipijében.

Az idegen korát nem lehetett megállapítani. Haja még koromfekete volt, de arca és alakja, mint egy aggastyáné. Szeme csillogott, mint állóvíz tükre, de vakon bámult. A harcosok támogatták, mert lába rogyadozott és reszketett, mint egy százéves asszonyé. Nyomorúságos rongyaiban olyan volt, mint egy derékba tört, szél tépte rezgő nyárfa. A varázsló intésére megszólalt:

− A cree népből származom. Hosszú Késnek neveztek. Hét Nagy Nappal ezelőtt főnökünk aláírta a Fehér Atya papírját, és odaköltöztünk, ahová a Királyi Lovascsendőrség parancsolta. Akkoriban fiatal harcos voltam, nemrégiben vezettem asszonyt a sátramba. Harc nélkül mentünk, mert a sápadtarcúaknak nemcsak az erejében, hanem a jóságában is bíztunk. De ők szögesdróttal vették körül a számunkra kijelölt földet, megtiltották, hogy fegyvert viseljünk, megtiltották, hogy vadásszunk. Ott egyébként gyakrabban találhattál emberi hangon beszélő patkányra, mintsem vadász nyilához méltó vadra. A fehérektől kaptunk élelmet, de ettől a gyerekeknek kihullott a foga, és mire felnőttek, már aggastyánok voltak. Különböző sápadtarcúak kerestek fel bennünket Rábeszéltek minket, hogy öltözzünk ünnepi díszbe, és fekete dobozokban képeket készítettek rólunk, ezért pénzt adtak, és az emberek elfogadták, mert az élelem sohasem volt bővében, noha előzőleg sokat ígértek. Megkaptuk a fehérek betegségeit, amelyektől a férfiak vért köptek, az asszonyok pedig gyenge, korcs gyerekeket szültek.

Úgy tetszett, hogy megdermedt a föld, és még a hold is megállt a maga útján, hogy meghallgassa a creet. Csak a két fehér hadonászott és sugdolódzott. Wap-nap-ao pedig felemelt kézzel félbeszakította:

− Honnan jössz?

A cree feléje hajolt, kinyújtotta kezét, és ujjával feléje bökött, akár egy késsel.

− Megszöktem. Megszöktem az Ontario mellől. Soha többé nem térek vissza.

− Megszöktél? − ismételte halkan Wap-nap-ao. A cree pedig üvölteni kezdett.

− Ti átkozottak! Elloptátok a földünket! Erőszakkal megtörtetek, hazugsággal megvásároltatok bennünket! Rabszolgává aláztatok minket, és azt akarjátok, hogy szabad népek rabszolgák halálával dögöljenek. Talán kevés a földetek? Még mindig kevés a folyótok és tengeretek, síkságotok és hegyetek, hogy a másét kell elvennetek? A Fehér Atya követei vagytok vagy a Halál Szelleméé a sevanézok szabad népe számára?

A creenek elfogyott a lélegzete, köhögés fogta el, hogy szinte kettégörnyedt. Arccal a tűzbe zuhant volna, ha a harcosok el nem kapják.

Wap-nap-ao megvetően legyintett.

− Ide figyelj, cree! Te. .. − kezdte, de ekkor méltósággal, fenyegetően megdördült apám hangja.

− Hallgass, Wap-nap-ao! Te a magadét már elmondtad. Most én beszélek, a sevanézok főnöke.

Minden tekintet atyám felé fordult, ö pedig előkapta övéből kését, kinyújtotta bal karját, és a pengével megvágta csuklóját. A vér vékony fonalként lecsordult, a föld beszívta. Atyám ekkor kijelentette:

− Én, a Magas Sas, a sevanézok szabad népének főnöke, még egyszer vérszövetséget kötök földemmel, és fogadom, hogy csak a halál választhat el tőle.

Néma csendben, egyetlen szó nélkül nyújtotta ki kezét Üvöltő Farkas. Követte apám példáját. Ugyanezt tette Vad Vidra − és utána az összes törzsfőnökök. A föld, a szabad indiánok földje beszívta a vércseppeket, és a vérszövetséget megerősítették a harcosok és a vezérek, a törzsfőnökök és a fiatal fiúk.

Wap-nap-ao mozdulatlanul ült, csak a szeme repdesett − még a másik két fehér is elnémult. Figyelték, hogy a fehérek törvényére miként válaszol a sevanézok szabad népe.

Át sziklán, át folyón,
Erdőn keresztül és bozóton,
Kerülve a ravasz Pan-puk-keewist,
Erdei forrásokon és patakokon át
Rohant a hódok gátjához.
A békés víz tavához,
Ahol liliomok virultak,
Ahol hullámzott a nád,
Ott lakott szerelme,
A hollóhajú lány, akinek szeme
Fekete, mint mély tó vize…

A fehérek követei még aznap éjjel ellovagoltak. Owases és Tanto elkísérte őket A többi törzsfőnök is eltávozott Az elrejtőzött harcosok is visszatértek a lovakkal, de már kora reggel elszéledtek a rengetegben. Abban az évben nem sok időnk maradt a vadászatra, tudtuk, hogy Wap-nap-ao hamarosan ismét megjelenik, és népünknek megint el kell tüntetnie nyomát az erdőkben és hegyekben. Vérszerződést kötöttünk földünkkel, de falunkban nem hallatszott nóta, sem vidám kiáltás.

Vártam bátyám hazatérését még Bagolyt sem kísértem el az erdőbe, noha a Kapot fiúk egész szarvascsorda nyomára bukkantak. Reggel óta a sátra előtt vártam Tantót lestem, bár tudtam, hogy legkorábban délben érkezhet meg. Miket forgattam a fejemben? Nem emlékszem. Gondolataim vadul kergetőztek, mint a tavaszi szél sodorta esőfellegek. Lehunytam szemem, sorra vettem életem, hallottam anyám dalait, melyéket még a kis Utinak énekelt harcoltam a jávorszarvassal a Hosszú Tónál, láttam a farkaskölykök táborához vezető utat, vadásztam a sasra, rám meredtek a Néma Sziklák barlangjának harcosai, Owases mesélt Szépségesről és Idahóról…

A nap elérte útjának felét, majd lassan nyugat felé siklott Még mindig vártam Tantót Többször észrevettem, hogy bátyám sátrával szemben, a három nyírfa közt, feltűnik Tinglit ő is várt

Owases és Tanto csak este tért haza. Rövid látogatást tettek apámnál és a varázslónál, majd elváltak, és a sátruk felé tartottak. Tanto megbéklyózta lovát, elengedte a három nyírfa melletti kis réten, majd felém indult. Némán elhaladt mellettem, belépett a tipibe, és látszott, hogy nem akar velem beszélni. Én azonban makacsul követtem. Rám se hederített. Tüzet, gyújtott Megfigyeltem, hogy arca beesett a fáradtságtól.

Segítettem néki a tüzet felszítani. Letelepedtünk egymással szemben. Végül Tanto megkérdezte:

− Mit kíván testvérem?

− Hamarosan visszatérnek a fehérek?

− Nem tudom.

− A fehérek táboráig kísértétek őket?

− Nem. Wap-nap-ao nem akarta, hogy lássak, milyen messze van a táboruk, és hány embere van. De összeakadtunk a Kövér Kereskedővel, ő elárulta, hogy Wap-nap-ao tábora még nyolcnapi járásra van, és új harcosokat csak sokára gyűjthet össze.

Nem tudtam elkezdeni azt a beszélgetést, amelyre vágyódtam. Elfogyott a merszem. És voltaképpen magam se tudtam pontosan, mit akarok. Csak hallani akartam, hogy mit gondol bátyám.

Egyszer már belefogtam:

− Tanto…

De megint ínamba szállt a bátorság. Egészen másképp fejeztem be.

− Tinglit egész áldott nap kijárogatott a nyírfák közé.

Bátyám el sem mosolyodott, csak figyelmesen rám tekintett és odavetette:

− Gyere velem.

Már leszállt az alkonyat. Süvített a Key-wey-keen, lélegzete egyre hűvösebbé vált Megálltunk a három fa között, törzsüknek támaszkodtunk. Tudtam, hogy csakhamar megjelenik Tinglit. Bátyám, amikor kilépett a sátorból, nem függönyözte el a bejáratot − így jelezte, hogy várja Tinglitet. Ezért nem volt értelme, hogy elkezdjük a beszélgetést. De én egész nap Tantót lestem. És már nem bírtam tovább. Most felbátorított a sötétség. Megszólaltam:

− Tanto, a te ereidben és az enyéimben fehérek vére csörgedezik.

Nem válaszolt.

− Tanto − erősködtem −, ez az igazság.

− Hallgass!
− Tanto − kiáltottam −, anyánk nem nővére Wap-nap-aónak?
Megállt mellettem, és úgy beszélt, mintha forróság rázta volna.
− Nem, nem nővére. De a mi ereinkben rossz vér csörgedezik. Neked még a bőröd is világosabb, és fakó a hajad. Mindenki tudja, hogy anyánk nem nővére Wap-nap-aónak. És nem is jut eszükbe. De neked eszedbe jut. És én sem bírom elfelejteni. Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy mérgezett a vérünk. Hogy mások vagyunk.
− Nem igaz! − tiltakoztam.
− Igaz. Én jobban emlékszem rá, és régebben, mint te. Wap-nap-ao rövidesen a nyomunkba szegődik. Mit teszünk mi, a fehér asszony gyermekei?
Nem hallottuk Tinglit lépteit. Már mellettünk állt Közelről láttam nagy szemét. A lány átvette a szót:
− Tinglit hallotta szavaitokat, és a szíve bánatos. Bánatos a szíve, mert gondolataitok tévelyegnek, mert hangotokban harag cseng. Én, Tinglit, azt mondom nektek, amit mindannyian beszélnek. Mi szeretjük Fehér Felhőt, és ő szeret minket, ő közülünk való, ugyanúgy, mint én, mint atyám, és ahogy közülünk való lesz fiam. Egyféle az emberi jóság, és egyféle az emberi gonoszság, bár az emberek bőrének színe különböző. De mindenki egyforma. Felkel, mint a nap, és lenyugszik a sírba, megjelenik a földön, mint a tavasz, és pihenőre tér, mint a tél.
Elhallgatott. Felettünk rezegtek a nyírfalevelek. És Tinglit, a Nyírfalevél már csak Tantónak suttogta:
− Holnap, Tanto, felkeressük a Magányos Fenyő Dombját. Onnan szemed megpillantja földünk erdeit Gondolataid kitisztulnak és felvidulnak. Én veled tartok. Én mindig veled tartok. Ismered a magas erdőt, és úgy olvasol benne, mint Keserű Áfonya a csillagokban. Mindig hű leszek hozzád, Tanto. Egy tűz melegít majd bennünket, és egy állatbőr takar majd hűvös éjszakákon, Tanto!

A sátrakban hunyorognak és kialszanak a tüzek, helyettük az égbolton kigyúlnak a csillagok. Roppant közel vannak. Csak a kezünket kell értük kinyújtanunk. A hold sarlója is idáig ér − egy fekete fenyőfa csúcsára támaszkodik. Ismét hallani a vadludak gágogását Dél felé húznak, mert Key-wey-keen lélegzete egyre hűvösebb.
Halványulnak a csillagok. A hold sziklák mögé menekül. Fagyos ragyogás támad. Valahol a bokrok közt nyúl nyikkan. A tópartról csattogás, mormogás, lihegés hallatszik. Pézsmapatkányok és hódok nyüzsögnek hangya módra, valamit harapdálnak és hántanak. Együtt kezdjük a napot, ök az erdőben, éppúgy, mint mi, egyre jobban igyekeznek, hogy télire elegendő készletet halmozzanak fel
Látom, hogy Owases kiballag sátrából. A felkelő napba bámul. Aggódva ráncolja homlokát
Bagollyal a tópartra sietünk. Ma ködben evezünk, vad nyomát kutatjuk. A kenu vízre eresztésekor rúddal kell tördelnünk a jeget Az éjszaka folyamán a part mentén már dér borította kéreg nőtt
Tudom, hogy Owases miért ráncolta homlokát Bűnhődnünk kell azért, hogy kevés időnk jutott az idén vadászatra − menekülnünk kellett, és harcolnunk a fehérekkel. Megkésett vadászat és hosszú tél − éhséget jelent.
Most már késő. A gonosz Észak Szelleme bármely pillanatban vékony jégpáncélba verheti a tavat. Akkor a vadászoknak meg kell várniuk, amíg a jég járhatóvá vastagodik. Így áll bosszút Ka-peboan-ka, Key-wey-keen ura, a tapasztalatlan vagy megkésett vadászokon.
Tarsolyában akad még hófúvás, öles hó és förgeteges szél. De Észak Szelleme lassú, nem fenyeget egyszerre mindennel. Először zúzmarával hinti be vékonyan a dombokat, hogy a megrakott ember elcsússzék, és estében kezét-lábát törje. Azután gyenge jégréteggel borítja be a tavat. Talán valamelyik vadász rámerészkedik és elsüllyed. Megesik, hogy Ka-peboan-ka a tó közepén befagyasztja a kenut. A jég túlságosan vastag ahhoz, hogy a megrekedt csónak áttörhesse, és túl vékony ahhoz, hogy elbírja az embert.
Egyre rövidebb az égen végighaladó nap ösvénye. A szürkemedve a magas hegyekbe húzódott− téli álomra − a vadonban már csak fekete és barna remeték kóborolnak. A távoli északról megérkeznek az első hópihék. Elfedik a vadont borító vastag avarszőnyeget. Key-wey-keen ura fehér köpenyt terített vállára. Táncra perdül örömében, és a rengeteg megtelik örvénylő, havas fehérséggel. Reggel ismét kisüt a nap, de fáradt − nem melenget.

Mióta Tinglit apja, Könnyű Láb, Tantót fogadta sátrában, és négy medvebőrért neki ígérte lányát,

hajnalonként vadászni indultunk. Már késő volt. Az erdőben fehér foltok jelezték az első hófúvások nyomát De Tantónak már három fekete medvebőre volt.

Apám megajándékozta volna a negyedikkel, de Tan-to elhatározta, hogy maga szerzi meg, noha ő is, Tinglit is már hevesen vágyódtak rá, hogy a lány gyújtsa meg naponta bátyám sátrában a tüzet.

Kutattuk a nyomot északon, nyugaton. Még a hegyek lábáig is előrenyomultunk, de a vadon szellemei nem voltak kegyesek hozzánk. Kétszer sikerült medvemancs nyomait felfedeznünk, de az elsőt elvesztettük az Ugráló Kecske Sziklái közt, a második nyom pedig elvezetett bennünket arra a helyre, ahol előző napon a medvét körülvették a siwas vadászok. A csata színhelyét már csak vértócsák jelezték és egy aranyfenyő ágai közé akasztott koponya, csipetnyi áldozati dohánynyal a szemgödrökben.

A következő napon nem hagytuk el a falut, mert Key-wey-keen az északi hófúvással táncolt a rengetegben. Mikor pedig másnap szürkületkor ismét felkerekedtünk, mély hó lepte az erdei csapásokat.

Ezúttal kelet felé indultunk, noha a harcosok szerint arra zsákmány már aligha akad. Sítalpunk könnyedén vitt minket még a meredek emelkedőkön is, mert − mint mindig, ha friss hó esett − szarvasbőrt erősítettünk rá.

A vadon hallgatott, a hóval együtt leszállt az álom csendje. Hosszú órákon át kelet felé futottunk, mindig kelet felé. Bal vállunkat a Key-wey-keen lökdöste, és miatta szaporábbra kellett fognunk léptünket Tanto úgy rohant, mintha meg akarna szökni előle, nekem azonban már elment a kedvem. Nem hittem, hogy sikerüljön még valamelyik fekete testvért elcsípnünk ebben az évszakban, amikor az őserdő már téli álomra hajtja fejét De Tanto száguldott egyre csak előre, előre − szembe a felkelő nappal. Mögöttünk az árnyékunk cikázott.

Úgy látszik, Tinglit kieszközölte a Fák Jó Szellemének segítségét, mert amikor a nap már elérte a legmagasabb fenyők csúcsát, és mi a folyó felé törtetve elhagytuk a hódok szurdokjának hóbuckáit, Tantónak hirtelen szinte a levegőben állt meg a lába.

A folyó partján hóborította kis halmot pillantottunk meg. Óvatosan nézelődve megközelítettük. Igen − Tanto nem tévedett −, gallyakból és kövekből ügyesen felépített dombocska volt. Csak néhány ágat kellett ledobnunk a tetejéről, és máris felfedeztük a medve fagyott halakkal telt éléskamráját

A hó itt két rétegben feküdt. Úgy látszik, a hófúvás nem ért el idáig, mert a régi havon csak vékony réteget alkottak a friss pihék. Ezáltal könnyűszerrel felfedeztük a régi, jeges rétegben a medvemancs valószínűleg előző napi lenyomatát.

− Nem hagyom − súgta Tanto −, még akkor sem, ha örökké itt kell rostokolnunk miatta.

Bólintottam. Ezúttal medvebőrrel kell hazatérnünk.

Követtük a folyót fölfelé, és nagy íveket írtunk le, hogy lehetőleg szél ellen haladjunk. Kemény feladat volt, mert egyes helyeken már semmit sem találtunk a friss hó alatt

Déltájban rábukkantunk a második halomra. Ezt már nagyon jó jelnek véltük. Kétségtelenül frissebb volt Tehát helyes irányban tartottunk. Ez azt jelezte, hogy a medve állandóan a folyó közelében kóborol, és nekünk a legjobb halászhelyeket kell keresnünk.

Végre észrevettük a legfontosabb dolgot és Tanto arca kipirult, akár egy örvendező lányé − egy vén fenyő törzse alatt felfedeztük a medve vackát és friss, a folyó mentén fölfelé vezető nyomát.

Ettől kezdve egyre óvatosabban nyomultunk előre. Szemünknek jóval meg kellett előznie bennünket − tekintetünket pedig orrunknak és fülünknek. Tanto már felkészült a harcra. Levetette zubbonyát, vállára akasztotta sóval telt tarsolyát, megmarkolta tomahawkját Én az íjhúrra helyezett nyílvesszővel követtem.

Fülünk előbb figyelmeztetett, mint ahogy szemünk bármit is jelentett volna.

Előttünk a kopár, magas part meredeken lejtett a folyó felé. Csobogást, hangos lihegést hallottunk: Mokwe halászik.

Ismét félkört írtunk le, hogy megkerüljük a szelet. Végre lesurrantunk a folyópartra, a hóban nesztelenül lopakodtunk.

A hatalmas, fekete Mokwe a sekély vízben állt, odahajtott a gázlóból egy csapatnyi halat. Pillanatonként megcsobbant a medvemancs szelte víz, és új zsákmány repült a partra, ahol már jókora halomban hevertek a korábban kifogott halak.

Mokwe hátat fordított nekünk. Erősen lihegett. Nem hallotta a közelgő vadászokat. A szívem kalimpált, de nemcsak a reménykedéstől, hanem a rémülettől is. Megértettem, hogy Tanto nem akarja elhúzni a vadászatot, sem tovább várni a medvére, mert a nappal már végéhez közeledett. Elhatározta,

hogy itt vívjuk meg a küzdelmet. A hely pedig nem volt biztonságos. Ha menekülésre kerül a sor, mindkettőnknek egyfelé kell rohannunk − a keskeny part menti sávon és enyhe emelkedőn. Ebben az esetben a futás csakis halállal végződhetik.

Tanto rám parancsolt, hogy jócskán maradjak hátra. De nem engedelmeskedtem. Tudtam, hogy nyílvesszőmnek itt jobban hasznát veheti, mint bármikor azelőtt.

A medve még mindig nem hallott meg bennünket

Végül Tanto megfeszítette íját, és rákurjantott:

− Mokwe testvér, nézz körül!

A medve lassan, mintha nem hinne a fülének, felénk fordult. Ekkor zizzent Tanto nyila, és a hatalmas ragadozó szemébe fúródott. Veszett üvöltés töltötte be a rengeteget Az én nyílvesszőm kitátott szájába talált

A medve egyenesen felénk száguldott Mi kétfelé ugrottunk, ezért egy pillanatra megtorpant, hogy kiválassza ellenfelét − a nagyobbik, a zubbonyát lengető Tanto mellett döntött. Felágaskodott. Ebben a pillanatban bátyám tenyérnyi sót szórt a szemébe, és fejére hajította bőrzubbonyát. Mokwe abban a percben elvesztette a csatát. Megvakult − orrával sem találhatott meg bennünket, mert szaglását elnyomta Tanto ember-illattal átitatott zubbonya. A medvék hallása pedig elég gyenge. Rárivalltam, hogy megtévesszem:

− Itt vagyok, Mokwe!

A ragadozó felém fordult, ekkor Tanto rárohant, és dárdáját az oldalába döfte, másik oldalába pedig az én újabb nyílvesszőm fúródott.

Kemény csapások voltak, mert Mokwe váratlanul panaszosan felbődült ijedtében. Mellső mancsaira zuhant, megcsóválta fejét, mintha keresné a menekülés útját. És ez már a tusa vége volt. Tanto magasra emelt tomahawkkal hozzáugrott, és rettenetes ütést mért le-horgasztott fejére.

A medve utolsó szökkenésre készült, majd a földre rogyott.

− Bocsáss meg, Mokwe testvér − kérlelte Tanto −, de meg kellett szereznem bőrödet, hogy sátramba vezethessem a legszebb sevanéz lányt.

Mokwe hallgatott. Key-wey-keen friss hó illatát hozta. Sietve vissza kellett térnünk a faluba.

Húst nem vittünk magunkkal, mert mire megnyúztuk a medvét, kelet felől már az esti szürkület terjengett. A hatalmas bőr igen nehéz volt. De vitt minket az öröm. Még mielőtt álomba merült volna minden sátor, elértük a falut. Az újabb havazással egyszerre érkeztünk. A szél kissé alábbhagyott. Az éjszaka mélyéből fehér csillagocskák forgataga hullott, szelíden a földre terült, elnyomta lépteink zaját. Tinglit apjának sátrában még lángolt a tűz, és magas leányhang hallatszott. Megálltunk. Tinglit énekelt:

Én hősöm, te távol vagy,
De szíved nálam hagytad,
Esti szellő rólad mesél, Hogyan telik napod s az éj.
Bíznám szerelmemet
Repülőre madárra,
Vigye el szívemet
Hősömnek útjára,
De jaj, gonosz Ka-peboan-ka
Szivem meg ne fagyassza,
Én vitézem, térj vissza.

Tanto kiegyenesedett, kinyújtott karral a magasba emelte a negyedik medvebőrt. − Tinglit! − kiáltotta. − Tinglit…

Tegnap este lakoma volt bátyám sátrában, és első ízben szolgált fel asszonya, eljövendő fiainak anyja, Tinglit, a Nyírfalevél.

Ma reggel pedig nem akaródzott kimennünk a rengetegbe. Lustán ébredtünk, mert pompás volt a bőséges lakoma. Bagollyal egész délelőtt hótalpakat fontunk. Tauha a lábunknál szunnyadt Új téli bundájában most szürke farkasra hasonlított. Csak ha felnyitotta szemét, látszott, hogy hű baráttal, kutyával van dolgunk.

Délután mégis nekivágtunk az erdőnek, hogy kipróbáljuk az új hótalpakat. Bebizonyult, hogy jól sikerültek. Még a legnagyobb hóbuckákon is gyorsan és könnyedén átkeltünk.

Tauha kelletlenül vánszorgott a nyomunkban. Hamarosan megértette, hogy szándékosan a legnagyobb buckákat keressük, amelyeken ő alig bírt átfurakodni. Ezért maga választotta meg útját, kisvártatva elhagyott minket, és beleveszett a rengetegbe.

Némán ballagtunk, Egyikünk sem kívánta a beszélgetést. Gondolkodnivalónk sem akadt. Céltalanul kódorogtunk. Először kelet felé tartottunk, majd dél felé kanyarodtunk egy kis patak mentén, amelynél a legkisebb fiúk gyakran állítgatták csapdájukat Az erdő mélyén nyúl nyikkant, majd kutyacsaholás magyarázta meg, hogy Tauha nyulat zsákmányolt Rákiáltottam. Csak késlekedve ügetett elő. Úgy látszik, senkivel sem óhajtotta megosztani zsákmányát, mert az utolsó darabkát falta, amikor felbukkant Pofája tele volt nyúlszőrrel, mégis olyan közömbösen nézelődött és viselkedett, mintha legalább két nap óta egy falatot sem nyelt volna, ét legalább egy év óta egyetlen nyúllal sem akadt volna össze az erdőben.

Most már a sarkunkban maradt, mi pedig visszafordultunk a falu felé, és lustán azon elmélkedtünk, hogy nem is volna rossz, ha naponta akadna esküvői lakoma, és naponta végigkóstolhatnánk a medvesonkákat, sült szarvasborjúgerincet, füstölt lazacot, nyárson pirított és barna mézbe mártogatott csukát Arról is csevegtünk, hogy egyszer majd mi is fiatal lányokat vezetünk sátrunkba. Éri kijelentettem, hogy az én squawomnak ugyanolyan nagy, fekete, táncoló tüzű szeme lesz, mint Tinglitnek. Bagoly ellenben azt kívánta, hogy asszonya olyan vidám legyen, mint a nővérem, Tinahet Sőt, megjegyezte, hogyha Tinahet fiatalabb volna, ő pedig idősebb, akkor már apám elé járulna, és tíz medvebundát is hozna, hogy sátrába vihesse. Rávágtam, hogy tőlem is engedélyt kellene kérnie, továbbá segítségemet a bőrök megszerzéséhez, mert különben már az első medve, ahelyett, hogy a bundáját Bagolynak adná, barátom bőrét vinné a maga tanyájára.

Bagoly nem válaszolt Ahelyett, hogy szavakra vesztegette volna az időt, váratlanul rám vetette magát, és fejemet a hóba nyomta. De ő sem úszta meg szárazon. Csakhamar mindkettőnk nyaka, ruhaujja és haja tele lett hóval. Hol egyikünk, hol másikunk kerekedett felül, egyikünk sem akarta megadni magát. Szép dolog a barátság, de már éreztem, hogy bedagad a szemem, a kedves Bagoly pedig orra vérével vörösre festette a havat …

Egyszer csak talpra szökkentünk. Tauha az előbb megint eltűnt a rengetegben, de most hirtelen felüvöltött farkashangján. Mi volt az? Mit jelentett? Nekiiramodtunk Tauha irányába. Rendszerint akkor üvöltenek így a kutyák, ha emberi testre bukkannak.

Tauha embert talált. A patak partján rövid hajú indián hevert arcra borulva, öltözéke foszlányokban csüngött félelmetesen sovány alakján. Hátára fordítottuk. Alig ismertük fel. A vér és mocsok rétegei alatt azonban mégis mintha ismerős lett volna.

− Kettétört Kés! − kiáltott fel Bagoly.

Igen, Kettétört Kés volt. Az a harcos, akit a fehérek elfogtak a Néma Sziklák Völgyében, és Wap-nap-ao szerint hajlandó volt a rezervátumba vonulni.

Dagadt lába és tenyere csupa seb volt Egész testét elborították a horzsolások és fehéredő szélű sérülések.

Letört gallyakra helyeztük a sebesültet, majd Bagoly segítségért rohant a táborba. Én a harcos mellett őrködtem.

Megint lebukott a nap, megint közeledett kelet felől a szürkület De bizonyára sokkal félelmetesebb sötétség közeledik dél felől, a fehérek táboraiból. Elnéztem Kettétört Kés éhségtől beesett arcát. Minek volt a hírnöke? Vajon milyen sors hírét hozza népének?

És akkor még egyszer megvágtam bal karomat hogy néhány vércsepp hulljon a szabad sevanézok földjét borító hóba − hogy szövetséget kössek e földdel az év minden szakára. A fagy és a hőség, az északi szél és a déli szél idejére. Egész életemre, bármeddig is tart.

Legyen bár e világ bejárhatatlan,
Lihegve szomjazom a bosszút,
Fel nem tartóztathat göröngyös, rossz út.
Még megérem azt a dicső napot,
Karom lesújtja − Wap-nap-aót!

Mióta Kettétört Kés fogságba esett, családja, anyja, felesége és két kicsi fia a tanok törzsének táborában lakott. Ebből a törzsből származott felesége, ezért fivérei pártfogásukba vették húgukat A sebesültet a táborba szállítottuk, és apám futárt küldött a tanókhoz az örömhírrel. Kettétört Kést

Owases fogadta be sátrába.

Az első napokban senki sem látogathatta meg a beteg harcost. Keserű Áfonya gyógyította. Owases viselkedéséből, abból, hogy még a felnőtt harcosok sem léphettek be sátrába, látszott, hogy Kettétört Kés valóban súlyos beteg.

Ötödnapra megjelent a családja. Az asszonyok felállították totemjeleivel díszített sátrát, de nem ujjongtak, noha a fiú és férj oly távoli útról tért vissza, mintha magát a Nap Útját járta volna be. Kettétört Kés ugyanis fogságból jött haza. Úgy üdvözölték és úgy ápolták, mintha küzdelemből, csatából érkezett volna, amellyel büszkélkedhetik a harcos, ő azonban másképp vélekedett, és másképp ítélte meg az esetet.

Owases fiúkat hívott, köztük engem is, hogy segítsenek átvinni a beteget abba a sátorba, amelyet már felvert Kettétört Kés anyja és felesége. Így hát tanúja voltam találkozásuknak. Azt hittem, hogy ez a nagy, bár csendes boldogság pillanata lesz. Kettétört Kés már lábadozott. Már megállt a maga lábán, de Keserű Áfonya megtiltotta neki, hogy felkeljen.

Amikor apám, Owases és Keserű Áfonya jelenlétében sátrába szállítottuk a beteget, Kettétört Kés feleségének szemében örömkönnyek csillogtak, és anyja szaggatott szavakat suttogva borult rá. Kettétört Kés azonban elfordult tőlük.

− Feleségem − szólalt meg − vágja le hajfonatait a gyász jeléül, mert Kettétört Kés meghalt Együtt lakom majd veletek ebben a sátorban, de anyám ne emlegesse, hogy fiat szült, és feleségem énekeljen halotti dalt.

Szavai még apámat is meglepték, még Owases is meghökkent. Kettétört Kés felesége váratlanul felzokogott, de apám szigorú intéssel félbeszakította.

− Testvérünk rosszul döntött. Mi harcosként üdvözöltük, hiszen nem gyávaságból, nem férfihoz méltatlan gyengeség miatt esett fogságba. Sok éve ismerjük, ismertünk, amikor még kis Uti voltál, és most kijelentem, hogy nem vesztetted el nevedet, és mindenki vitéz harcosként emleget.

Kettétört Kés hallgatott. Ekkor Owases vette át a szót.

− Vezetésemmel tetted első lépéseidet a harcos és a vadász ösvényen. Amikor úgy megerősödtél, hogy fél kezed ujjai közt eltörted az acélkést, magam adtam neked nevet. Most, mint testvéremet, nem, mint gyáva szolgát fogadtalak sátramba. Számomra Kettétört Kés nem halt meg.

A beteg lehunyt szemmel hallgatta, arcizma se rezzent. Csak az asszonyok szemében ragyogott fel új remény és boldogság. Most Keserű Áfonya felé fordultak. Vajon ő mit mond?

A varázsló azonban még várakozott A beteg, úgy látszik, megértette, hogy újra az ő szavaira vár. Hangja tompán kongott a szenvedéstől, amelyet nem bírt leplezni.

− Kettétört Kés talán még nem halt meg. De jobban szeretném, Owases atyám, ha a te nyilad fúródna szívembe, mintsem hogy a fehérek kötözzék gúzsba kezemet, és tűzzék totemjelemet a beszélő papírra.

− Kettétört Kés nem halt meg. Él, és továbbra is harcos marad − ismételte meg élesen Owases.

− Kettétört Kés jelét − kérdezte meg ekkor Keserű Áfonya − a fehérek tették a beszélő papírra?

− Igen.

Keserű Áfonya a beteg vállára helyezte tenyerét

− Ebben a sátorban az asszonyok nem fognak halotti dalt énekelni. Üdvözöljétek férjeteket és fiatokat − fordult az asszonyokhoz −, két nap múlva a Vének Tanácsa üdvözli, és ott Kettétört Kés, a harcos elmondja, milyen utat járt meg, mielőtt visszatért hozzánk,

Utolsónak hagytam el a sátrat Kettétört Kés felesége ura mellett térdelt ő pedig magához ölelte két apró fiát, és mosolygott − mosolygott valószínűleg először a Néma Sziklák Völgyében vívott csata óta.

Íme, Kettétört Kés elbeszélése a Vének Tanácsának ülésén, amelyet Owases engedélyével azok a fiúk is meghallgathattak, akik már nevet szereztek.

− A Néma Sziklák Völgyéből fél holdváltozásnyi ideig meneteltem Wap-nap-ao lova mögött Wap-nap-ao hallgatott, a fehérek pedig átkozták népünk vakmerőségét Földbe temették halottaikat úgy, ahogy a sakál elássa a dögöt és állandóan dél felé tartottak. Elvezettek lakóhelyükre, amelynek minden sátra kőből van, és tízszer tíz a számuk, annyi, amennyi a sátor összes törzseink táborában. Mint vadállatot hurcoltak a ló mögött, és a fehérek ordítoztak s kigúnyoltak.

Láttam asszonyaikat és gyerekeiket láttam mindazt amit a mi szemünk még sohasem látott, és amit soha többé nem akarok megpillantani A sápadtarcúakat a gonosz szellemek szolgálják. Gonosz szellemek húzzák a ló nélküli kocsikat beszélnek fennhangon, anélkül, hogy ember volna jelen. Rettenetes a fehérek ereje, kemény, mint a kőtipi fala. Nagy, mint a mi egész földünk.

Hatalmas, magas fallal körülvett kőtipibe vezettek, amelynek minden ablaka és minden ajtaja zárva volt, és amelybe a fehérek engedélye nélkül senki sem léphetett be, és senki sem távozhatott. Sok napig és sok éjszakáig tartottak ott megszakítás nélkül, és senkit sem láttam egyetlen sápadtarcún kívül, aki nyitotta és csukta az ajtót és hozta az ételt Vastag, sötét lepényeket hozott, amelyek agyagként ragadtak a szájamban, és azt mondta, hogy ez kenyér.

A kőbarlangban a halált kívántam. De nem volt mivel megölnöm magam. Szerencsére a vadon jó szellemei nem feledkeztek meg rólam, és éjszakánként eljöttek, álmomban minden éjszaka eljöttek, elhozták a rengeteg hangját és a ti hangotokat. Hallottam a farkasok üvöltését, és hallottam a viaskodó szarvasok agancsának reccsenését Sok, nagyon sok füstöt láttam tipijeinkből fölszállni, és hallottam a dob szavát a Nagy Tűz Teréről. Éreztem lábam alatt a száraz avart és az ágakat, követtem a jávorszarvasok nyomát, és esténként veletek táncoltam a tábortűznél. Azután felriadtam, és megint nem volt semmi, amivel megölhettem volna magam.

A kőtipi falnyílásait vaskosarak takarták el, de tudtam, hogy a hold egyszer változott, amikor a sápadt-arcúak két cree indiánt küldtek hozzám, akik már régen a fehérek rezervátumában éltek. Attól kezdve naponta meglátogattak. Amikor észrevettem, rá akarnak venni, hogy velük menjek és velük lakjak, többet nem szóltam hozzájuk. Nagy gazdagságot ígértek, mutogatták a fegyverüket, amely a fehérek fegyverének szakasztott mása, egyre biztattak, hogy térjek vissza népemhez, adjak pénzt a főnököknek, és vezessem a népet rezervátumba. És amikor egyszer megkérdeztem, minek jönnek, mikor szóba sem állok velük, kijelentették, hogy továbbra is meglátogatnak, mert ezért pénzt kapnak, én pedig akár így, akár úgy, megteszek mindent, amire a sápadtarcúak kényszerítenek, mert a fehérek erősebbek a Nagy Szellemnél, és senki sem szállhat velük szembe. És amikor megmondtam, hogy nem hallgatok rájuk, sem a fehérekre, kinevettek, és kis Utihoz hasonlítottak, aki nem érti a saját szavát sem.

Tüzes vizet is hoztak magukkal, és kínálgattak engem. Tudjátok, hogy mit csinál a tüzes víz az emberekkel, ha szelleme beléjük költözik. A gondolatok megzavarodnak, mint a veszett farkasoké, a kéz pedig meggyengül, mint az aggastyánoké. Ezért nem akartam elfogadni tőlük a tüzes vizet, és amikor erőnek erejével kényszeríteni akartak, mindkettőt eldöngettem úgy, hogy rimánkodtak és sírtak, mint a kisfiúk apjuk keze alatt,

Ekkor megjelentek a fehér őrök, és megvertek, a vezetőjük elvette tőlem totemjelemet, saját kezűleg meggyalázta, és a beszélő papír aljára tűzte. Azt mondta, hogy vakmerő vagyok, de ő megtör engem, mint egy száraz nádat. És kijelentette, hogy a fehérek irgalmassága végtelen, mert harcoltam ellenük, és ezért megölhetnének, de mégsem teszik, csak vasbéklyóba verve rezervátumba küldenek, és ott fogok lakni Azt is mondta, hogy Wap-nap-ao, akinek nagy jutalmat ígértek, nemsokára az egész sevanéz népet a rezervátumba vezeti, és megint az enyéim között leszek.

Ekkor megértettem, hogy mit sem ér a harcos ereje, sem bátorsága, sem a küzdelem. Egyedül voltam nagy túlerővel szemben, és csak ravaszsággal szabadulhattam meg a kőtipi falaitól és vasbéklyóimtól. Halálos bosszút fogadtam azok ellen, akik megütöttek. Két napig hallgattam, senkihez sem szóltam egy szót sem, nem fogadtam el se vizet, se ételt, és harmadnapra mindent jól megfontolva, hívattam a fehér főnököt, és megmondtam, hogy mindenbe beleegyezem. Hogy önként elmegyek a rezervátumba, hogy mindent megnézek saját szememmel, és azután visszatérek a népemhez, és rábeszéllek titeket, hogy kövessetek.

A fehér főnök kegyes volt. Nevetett, és mindent elhitt Nevetett, és azt mondta, hogy megjött az eszem, hogy megértettem, a fehérek ereje nagyobb mindannál, amire a sevanézok képesek. Azután feltételezve, hogy már mindenbe beletörődtem, hosszan faggatott népünk dolgairól. Tudni akarta, honnan vesszük a sárga fémet, amelyből asszonyaink karperece és fülönfüggője készül. Ismerni akarta a Néma Harcosok Barlangjába vezető utat és a Sós Sziklák Völgyének ösvényeit, kérdezősködött síremlékeink és totemjeink, orvosságaink és Varázslataink felől. Érdeklődött népünk felől, az összes törzsekről − hány egészséges férfi van, mennyi nő, agg és gyermek, milyenek a lovak és a sátrak, milyen a fegyverünk. Mindent elmondtam neki. Nagyon örvendezett, állandóan nevetett, és szavaimat beszélő papíron rögzítette. De szavaimban nem volt igazság. Ha azokon az utakon akarna járni, melyekről tőlem hallott, élete végéig tévelyegne, sárga fém helyett sót lelne, a Néma Harcosok Barlangjába vezető út helyett pedig elpusztulna a Fekete Sziklák közt Hazudtam neki, noha harcoshoz ez nem méltó, noha csak egyféle beszéd illik hozzá. De megértettem, hogy a fehérek erejére csak ravaszsággal válaszolhatok.

Ötödnapra azután, hogy vállaltam a rezervátumot, eljött hozzám a két cree és két fehér őr. A

rezervátumba akartak kisérni. A fehér főnök elhitte, hogy jó szántamból megyek, de amazok nem nagyon hitték. A creek a szemembe mondták, hogy nem hisznek, és ügyelni fognak lépteimre és álmomra, mert megvertem őket Állandóan dühöngtek, sőt rám vetették volna magukat, de a fehér őrök nem engedték. Csak amikor a creek ittak a tüzes vízből, jött egyikük hozzám, már nem mint ellenség, hanem mint barát. Úgy látszik, a tüzes víz szelleme eszébe juttatta, hogy valaha maga is szabad népből származott, mert elkezdte, hogy a sevanézok derék férfiak, hogy maga is szeretne egy szabad nép harcosa lenni, úgy, mint a sevanézok és a siwasok, akik a saját erdeikben élnek, és senki sem őrzi sem lépteiket, sem gondolataikat.

A cree siránkozott, mint egy vénasszony, de szavai nem voltak teljesen értelmetlenek. Elmondta, hogy a fehérek ereje nagy, hogy valóban nagyobb, mint a Nagy Szellemé, mert a Nagy Szellem nem tudja megvédeni sem fiait, sem földjüket, sem szabadságukat a fehérek fegyverétől és tolvajlásától. De mégis azt állította, hogy a sevanézok, ha akarják, megőrizhetik szabadságukat.

És most jól figyeljetek, testvéreim. A cree szerint a fehérek nem fordítják egész óriási erejüket a sevanézok ellen, mert ez túlságosan költséges háború volna. Nem érdemes sok ezer harcost küldeni egyetlen más nép ellen. A fehérek jutalmat ígértek Wap-nap-aónak, ha ezen a télen a sevanézokat a rezervátum felé kergeti, vagy ha kicsikarja ígéretünket, hogy az Ontario-tóhoz költözünk. De Wap-nap-ao kevés embert kap a Királyi Lovascsendőrségtől, és ha megszökünk előle, ha nem egyezünk bele, akkor néhány évig megint békességünk lesz, mert vannak olyan fehér főnökök, akik már most azt mondják, hogy nem érdemes a Királyi Lovascsendőrség embereit elveszteni és egy kis népet hajszolni az ország összes rengetegeiben. Így mondta a cree, és bár megzavarta a tüzes víz, igazat beszélt Onnan tudom, hogy igazat beszélt, mert másnap, amikor félelem fogta el, kérlelt, hogy szavait el ne ismételjem egyik fehérnek sem.

Éppen másnap hagytam el a kőtipit, két lovas csendőr és a két cree őrizete alatt, és elindultunk a rezervátumba. A fehér főnök kegyességében még lovat is adott, mert hét napig kellett utaznunk, és ő már barátjának tekintett.

Egész idő alatt délkelet felé lovagoltunk. A sík vidéken sok fehér embert lehet látni, akik kő- és fasátrakban laknak. Az ösvényeik is kővel vannak kirakva, az erdeik pedig gyérek, vad nem járja, félig kihaltak. Több ott a kivágott fa, mint nálunk a szikla. A fehérek elűzték onnan a vadat, és azokban az erdőkben minden szabad nép éhen veszne. És mondom nektek, hogy ha a sápadtarcúak eljönnek hozzánk, felépítik sátraikat és útjaikat a vadonban, akkor itt is kihal az erdő, és elpusztulnak az utolsó szabad népek.

Ezt forgattam fejemben, amikor őreimmel lovagoltam, és bár szívem telve volt bánattal és gyűlölettel, vidámságot színleltem, tettettem, hogy örülök a rám váró életnek. Amikor az őrök azt akarták, hogy tüzes vizet igyam, még az ivást is színleltem, utánoztam a creeket, énekeltem és táncoltam az esti tábortűznél… ötödnap letértünk a fehérek útjáról egy valamivel sűrűbb erdőbe, és átkeltünk egy széles folyón. Aznap este, amikor megálltunk éjszakai pihenőre, magam kértem a tüzes vizet, ugrabugráltam és kurjongattam, mutattam, hogy a szellem egészen megszállt, hogy gondolataim megzavarodtak, és lábam egyre gyengébb. A sápadtarcúak és a creek kinevettek úgy, ahogy az emberek nevetnek a táncoló medvebocson, amelyet vadméhek támadtak meg. Ők maguk is nótáztak és táncoltak, bőven vedeltek, és még többet nevettek, amikor színleltem, hogy a tüzes víz teljesen főbe vert, földre tepert, és felfordította a gyomromat

Jóval előbb végignyúltam, mint ahogy ők aludni tértek. Halottként hevertem. Megállapították, hogy nem kell engem őrizniük, és mert a tüzes víz nekik is megszédítette fejüket, egyikük sem maradt a tűz mellett, hogy vigyázzon rám.

És akkor megszöktem. Magammal vittem az összes lovakat, és egész éjszaka észak felé száguldottam, és csak derengéskor eresztettem hármat szélnek, magammal pedig csak egy hátaslovat és egy tartalékot vittem. Nem kíméltem a lovakat. Egész idő alatt északnak, mindig észak felé vágtattam. Elhagytam a Rabszolga Tavat. Félnaponként váltottam lovat. Nem adtam sem magamnak, sem nekik pihenőt.

Harmadnap megálltam az óriási Folyónál, és a Nagy Szellemhez fohászkodtam, mert megint országunk határához értem, és már tudtam, hogy meglátom testvéreimet, és bár megbecstelenített a rabság, de mégis visszatérek hozzájuk, s elmondom nekik a cree szavait Elismétlem mindazt, ami javára válhat népemnek, akár testvérként fogadnak a harcosok, akár elűznek, mint gyáva görényt.

Amikor átkeltem a folyón, vízbe fulladt az egyik lovam, és másnap hófúvás kezdődött. Éjszaka nem bírtam tüzet gyújtani, és a farkasok megölték a másik lovamat.

Kimerültem, mert nem volt ennivalóm, és a hóban keserves volt az út. Éjszakánként farkasok gyűltek össze a fák alatt, amelyeken meghúzódtam. Nem volt fegyverem, és egyre inkább elgyengültem. Gyorsan elfogyott lovam húsa, amelyet a farkasok öltek meg. Gonosz szellemek üldöztek. Rettegést és kínokat hoztak, leterítettek az egyenes útról, ingoványba vezettek.

De a jó szellemek védelmeztek. Még a Királyi Lovascsendőrség üldözésétől is megóvtak, a tábor felé vezettek.

Két nappal hazatérésem előtt láttam két lovas csendőrt, amint a pusztában lovagoltak, de Key-wey-keen friss hóval borította el nyomaimat, és még kutyáik sem találtak rám. A visszatérésem előtti napon a gonosz szellemek még egyszer utamat állták. Éhes hiúzt küldtek rám. Szerencsére nagyon fiatal volt. Csak a mellemet szaggatta fel, és megsebesítette karjaimat.

El kellett jutnom hozzátok, és a jó Manitu még egyszer erőt adott kezemnek, megfojtottam a hiúzt. És azután, amikor már nem bírtam menni, és amikor azt hittem, hogy már sohasem látlak titeket, két fiút vezérelt hozzám. Manitu így vezetett el népemhez.

A következő napokon a dobok ismét a központi táborba hívták az összes törzseket. Ifjú harcosokat küldtek ki őrködni délre, és a Vének Tanácsa éjjel-nappal hányta-vetette, milyen utakon távozzék népünk, és hogyan tüntessük el nyomainkat Wap-nap-ao elől. A harcosok nappalaikat és éjszakáikat állandóan a vadonban töltötték, noha a hó már magas volt, és rendszerint üres kézzel tértek vissza. Apám mégis megparancsolta, hogy ejtsenek el minden vadat, mert még mindig csekély volt a télire szánt élelmiszerkészletünk. Hiszen abban az évben csaknem egy teljes vadászhónapot elvesztettünk, mert menekülnünk kellett Wap-nap-ao elől. Éppen ezért húzódott el annyira a tanácskozás apám sátrában, mert bajosan lehetett olyasmit határozni, ami ne fenyegette volna népünknek vagy a szabadságát vagy az életét

Ha ugyanis megindulnánk észak felé, a szarvasok és jávorszarvasok nyomában, a Királyi Lovascsehdőrség körülvenne bennünket a síkságon, és vagy kiirtaná összes harcosunkat, vagy engedelmességre szorítaná a törzseket Biztonságban csakis a Sós Sziklák Völgyében lehettünk. A völgy bejáratát harcosaink a legnagyobb túlerővel szemben is megvédhették. De készleteink nagyon csekélyek voltak. A Sós Sziklák Völgyében pedig télen a legkiválóbb vadász sem ejthet el még csak egy hitvány nyulat sem.

Élelmünk − apám szerint − legföljebb három hónapra futotta, és akkor is csak kemény éhezéssel.

És mi lesz, ha a tél elhúzódik? Az idén a vadludak korán elrepültek dél felé…

A tanácskozás utolsó napján azonban Magas Sas, a sevanézok főnöke így szólt:

− A szabad sevanézok népe a Sós Sziklák Völgyébe megy. Ez lesz a legnehezebb tél, amit valaha is megélt Ha Manitu úgy akarja, egyikünk sem pillantja meg a közelgő tavaszt és senki sem tér vissza a sevanézok tavához. De közel költözünk a Néma Harcosok Barlangjához, ahol őseink alszanak, és ahová szellemük gyakran visszatér az örök Nyugalom Honából. Talán kieszközlik Giche Manitu pártfogását számunkra, és tavasszal visszavezetnek minket vadászösvényeinkre. így határozott a Vének Tanácsa, és ezeket a szavakat hirdetem ki összes testvéreinknek.

Amikor két nappal később bevonultunk a Sós Sziklák Völgyébe, a mozdulatlan égből hó hullott és lábunk alatt megcsikordult az első keményre fagyott rög.

Fekete hollók, jertek,
Hordjátok szét testemet.
Elborítja szememet,
Jertek, hollók, jertek.
Szívem egyre gyengébben ver,
Vérem alszik ereimben,
Megérintette lábam már
Az ősök útját, rajta jár.

Naponta havazott. A sátrak körül egyre magasabb hóbuckák nőttek. Előbb utat, később alagutat kellett bennük vájni. Két melegebb nap alatt a hó kissé összeesett, majd ismét sűrűn hullott a hosszú éjszakákon és rövid nappalokon.

Ügy tetszett, hogy nem a Sós Sziklák Völgyében, hanem az örök Nyugalom Honában vagyunk. Akkora fagyos, havas csend, akkora némaság honolt itt.

A völgy bejáratát éjjel-nappal őrök figyelték. A legmesszebbre előretolj felderítők a Rohanó Patak Völgyében táboroztak, összefagyva, hallgatagon tértek vissza. Tilos volt tüzet gyújtaniuk, noha hosszú, fagyos órákon át kellett őrködniük.

Más vadászok és harcosok naponta csoportosan nekivágtak á völgynek és **a** hegyoldalnak a szélrózsa minden irányában. Élelem után jártak, de ez hiábavaló vállalkozásnak bizonyult. A Sós Sziklák Völgyében, különösen télen, mindenféle vadászat kudarcra volt ítélve.

Mi, farkaskölykök, főleg nyúlvackokat kerestünk. Könnyebbek voltunk a felnőtt harcosoknál, ezért könnyebben mozoghattunk a friss hókupacok között. Owases óvott minket a hegyoldalakról, esetleg legördülő hótömegektől, de erre ügyet sem vetettünk. Azonban sem makacsságunk, sem bátorságunk, sem naphosszat tartó kutatásunk nem hozta meg az áhított zsákmányt A vackok hó alatt rejtőztek**.** Még Tauha orra sem fedezhette fel nyomukat. Csupán egyszer sikerült egy apró állatka nyomára akadnunk, és háromheti vadászat után fehér bundájú, fekete fülű, sovány kis nyúllal tértünk vissza a táborba. Három hét alatt − egyetlen kis nyúl.

Nem volt kedvünk nevetni, nem volt kedvünk futkározni. Még mi is hallgattunk a hóval betemetett sátrakban. Még mi, farkaskölykök is elnémultunk, megkomolyodtunk, még a fiatal lányok sem nótázgattak. Nem csoda. Nem volt helye dalnak és vidámságnak ebben a völgyben, ahol népünknek túlságosan szegényes élelmiszerkészletei voltak a hosszú téli hónapokra, és ahol nyolc farkaskölyök háromheti vadászattal egyetlen árva nyulat tudott felkutatni; ezt a nyulat nevezik ga-hoan-firónak, vagyis annak, „aki az éhség napjaiban táplál".

Az éhség már bekopogtatott hozzánk. Nem volt ez még a nagy éhezés, amely megfosztja erejüktől a férfiak kezét, és elapasztja a szoptatós anyák tejét. Még egyetlen lovat sem vágtunk le. De a Vének Tanácsa naponta csak egy étkezést engedélyezett, mégpedig gondosan kimért adagokat. A vadászat bőséges hónapjai után állandóan kevés volt az élelmünk. Egyfolytában éreztük, hogy gyomrunk korog, éjszakánként a Fehér Vidra Tavának kövér csukáiról, gyenge szarvaspecsenyéről, medvesonkáról álmodtunk.

Völgybeli tartózkodásunk első hónapjának vége felé Key-wey-keen ismét nagy hófúvást zúdított ránk, Négy napig és négy éjszakán át tombolt. Sok tipinél úgy kellett kiásni a beomló alagutakat. Néhány sátor összeroppant a hó súlya alatt, és egy család kis híján ott veszett. A hófúvás elültével sok sátrat másutt kellett felütnünk. Túlságosan közel estek a hegyoldalhoz, amelyen lavinával fenyegetett a csonthó.

Megérkezésünk óta még nem láttuk sem a napot, sem a holdat Az eget állandóan felhők takarták. A Vének

Tanácsának harcosai egyre komorabban hallgattak. Minden arra vallott ugyanis, hogy a tél hosszú lesz és kemény, sokkal hosszabb, semhogy a mi készleteinkkel átvészelhessük. Még akkor sem, ha minden lovunkat föláldoznánk.

A legrosszabb pedig az volt, hogy noha halálos veszedelem fenyegetett bennünket, nem állt velünk szemben ellenség. Nem volt kivel harcolnunk, nem volt kivel szemben védekeznünk.

A sátrakba beköszöntött az éhínség, a sötétség és a fagy, s ilyen ellenségekkel szemben mit sem ér a legizmosabb kar, a leggyorsabb nyíl.

Mi, farkaskölykök, szinte kívántuk az ellenséget Csak jönne el Wap-nap-ao tömérdek harcossal, csak venné körül sátrainkat, és kezdene harcot, amelyből senki sem kerülne ki élve. De legalább küzdelem volna! Bátor, halálfélelmet nem ismerő, férfiakhoz méltó összecsapás. Minden jobb volna, mint a sátraink között keringő éhség surranó léptei…

Megkaptuk az ellenséget

A Hócsizmák Havának utolsó napján, estefelé a völgy mélyéből förgeteg tombolása ütötte meg fülünket

Vacsoraidő volt. De a mennydörgés hallatára mindenki kirohant tipijéből, a nők rémülten sikítottak, sőt még a harcosok is elsápadtak.

A völgy felett erős visszhang terjengett, félelmetesen, mint mennykőcsapás visszhangja tavaszi vihar idején. Talán a Nagy Szellem megkönyörült népén, és a tél közepén elküldte első tavaszi förgetegét? Talán megváltoztatja a természet rendjét, meleget küld nekünk és déli szél leheletét?

Hiszen a tavaszi égiháborúk mindig annak a szélnek az első lökéseire törnek ki, amellyel visszatérnek, a vadludak, a hattyúk és az összes tavaszi madarak.

Mennydörgés mennydörgést követett, de nem láttuk a villámok fényét. Csak a völgy felől villantak

fel időnként vörös visszfények, mintha tűzvész dúlt volna a távolban. Azután más irányból is mennydörgés hallatszott. A dörrenések felverték a sziklák szellemeit, és azok most hógörgetegeket zúdítottak le a hegyoldalakon.

Végül elült a mennydörgés. Már leszállt a szürkület, és a félhomályból megütötte fülünket két lélekszakadva érkező őrünk távoli üvöltése. Úgy ordítottak, ahogy harcosok sohasem teszik, hangjukban rémület rezgett.

Egyenesen apámhoz rohantak. Hasadt Szíj és Éles Szem volt. Az öregebbik, Hasadt Szíj, még az íját is elvesztette. Egymás szavába vágva hadartak, és apámnak rájuk kellett rivallnia, hogy lecsillapítsa őket.

Hallgattuk Éles Szemet. Elakadt a lélegzetünk.

− Megérkezett Wap-nap-ao − jelentette a harcos. − Ma reggel érkezett rengeteg emberrel, de megállt az első völgyben, és nem folytatta útját. Parancsunk szerint nem árultuk el jelenlétünket, és a felderítők kissé hátrább húzódtak, hogy Wap-nap-ao legényei fel ne fedezzék őket. Wap-nap-ao tüstént tábort vert, mi pedig nem hívtunk téged, főnök, mert az emberei fegyvertelenül mászkáltak, és semmi sem vallott arra, hogy beljebb akarnak hatolni a völgybe. Csak az első kanyarig, a Függő ököl Sziklájáig nyomultak előre, és felásták a havat, mintha vadak fészkét kutatták volna. Így hát mi csak nevettünk, és egyik felderítőnk nekivágott a hegynek, hogy elszabadítson egy laza hótömböt, és lelökje a fehérek hátára. Wap-nap-ao emberei délig ástak a sziklák alatt, majd távoztak. Nem hagytak hátra őröket, és eltűntek a táboruk irányában. Harcosaink elmentek arra a helyre, ahol a fehérek ástak. De nem értek el odáig, mert megremegett a föld, és óriási lángoszlop tört a magasba. Akkor láttuk utoljára Nagy Szárnyat és más harcosokat, akik odamentek. Minket szörnyű szél röpített a hóba, és fosztott meg eszméletünktől. Amikor felálltunk, azt láttuk, főnök, hogy a Függő Ököl Sziklái lezuhantak-a völgybe. Wap-nap-ao vihart támasztott, felverte a Sziklák Szellemét, villámokat és mennydörgést idézett elő, amelyek ezerszer hangosabbak, mint a fehérek fegyverei, és betemette a Rohanó Patak Völgyét. Betemette sok egymásra állított lándzsa magasságáig, és arra már soha többé nem megy át sem ló, sem asszony, sem gyermek.

Mire a harcos a végéhez ért, apám sátrában már ott szorongtak csaknem az összes törzsfőnökök és a Vének Tanácsának tagjai, összegyűltek, noha nem hívta őket a főnök parancsa, és úgy hallgatták Éles Szem szavait, úgy tolongtak a falnál, mintha nem a Vének Tanácsának tagjai, hanem nyugtalan ifjak lettek volna.

Éles Szem befejezte, és csend támadt. Végül Owases szólalt meg:

− Milyen magasságig temette be Wap-nap-ao az átjárót?

Éles Szem széttárta karját, úgy válaszolt:

− A völgy magasságának közepéig, Wap-nap-ao lelökte a Függő ököl mindkét szikláját, kőgörgetegek is zuhantak. Arra még egy magányos harcos sem jut át.

Már senki sem kérdezősködött. Még én, a fiatal fiú is megértettem, mit jelent ez a válasz.

A Sós Sziklák Völgyébe csak egy úton juthatott el az egész nép. Nyáron a harcosok és az ifjak, sőt a teher nélküli asszonyok is kijuthatnának innen a sziklák közt kanyargó két ösvényen. De télen és tavasszal, amíg a nap az egész havat el nem olvasztja, csak egy út volt − a völgyön keresztül.

A Sós Sziklák Völgyében biztonságban voltunk, mert ezt az utat maroknyi harcos is megvédhette a fehérek támadásától. De a fehérek nem akarták elfoglalni, egyszerűen elzárták.

Fehér Kígyó megnyerte a gonosz szellemek segítségét, betemette a Rohanó Patak Völgyét, és íme, már nem kellett harcosai életét kockáztatnia, nyugodtan visszatérhetett táborába. Most a fagy és az éhség váltak szövetségeseivé. Ha a legközelebbi két hónap folyamán nem tudunk innen kijutni, a rengeteg már egy lelket sem lát meg a sevanézok népéből.

És nem juthattunk ki.

Másnap apám, Tanto, Owases és Nepemus elindultak a Rohanó Patak Völgyébe. Owases rám és Bagolyra bízta a tartalék hótalpak cipelését, és e kitüntetés révén részt vehettünk a vállalkozáson.

Egyébként aznap egyetlen harcos, egyetlen ifjú sem maradt a sátrában. Atyám mindet elküldte, hogy az egész völgy hosszában igyekezzenek felkutatni minden elképzelhető átjárót, amelyen legalább a vadászok eljuthatnának az erdőbe, és élelmet hozhatnának.

A völgybe délfelé érkeztünk. Az aggodalom hajszolta a felnőttek lépteit, Csak üggyel-bajjal maradtunk a nyomukban, és bár a fagy aznap sem engedett, verejték csorgott a szemünkbe.

Végre megálltunk azon a helyen, ahol Wap-nap-ao a völgybe taszította a Függő ököl Szikláit.

A völgy itt fél nyíllövésnyi széles volt, és teljesen elborították a kisebb-nagyobb, még ingatag

sziklák, néhány nagyobb tömbön a csúcsnál meglátszott, hogy akár egy erősebb szélroham is a völgybe zúdíthatja.

Igen − itt már megszűnt az átjáró. Kétfelől a szoros falai két nyíllövésnyi magasságban tornyosultak. Előttünk pedig, körülbelül egy nyíllövésnyi magasságig, a gonosz szellemek járhatatlan kőgörgeteget halmoztak fel. Hat felderítőnk tetemére borították. De voltaképpen betemették vele egész népünket.

Fürkészve néztük a felnőttek arcát, szerettünk volna árnyalatnyi reményt kiolvasni vonásaikból. Hiába. Egyetlen szót sem ejtettek ki Csak Owases húzódott apámhoz, és a csúcson fennakadt sziklatömbökre mutatott.

Apám hátat fordított a kőhalmaznak, s csak ennyit mondott:

− Visszafordulunk.

Úgy távoztunk onnan, mintha a Néma Harcosok Barlangjából indulnánk. Még nappal volt, de előttünk a nagy éjszaka tátongott, amely után számunkra már nem virrad fel a nap. Nem néztünk egymásra. Némán vonultunk.

És ekkor távoli kiáltás törte meg a csendet:

− Magas Sas! Magaas Saaas!

Ki kiáltott? Az első pillanatban azt hihettük, hogy a sziklák szellemei csúfolódnak a szabad sevanézok főnökével − annyira gúnyos volt a hang.

De ember kiáltozott. Elsőként Tanto fedezte fel, és megmutatta: a szurdok sziklafalának peremén, egy hatalmas kőtömb mögül maga Wap-nap-ao hajolt elő. A visszhang visszaverte, megsokszorozta gonosz szavait.

− Magas Sas, elzártam a völgy kijáratát. Ha akarom, újra kinyithatom. A villámok engedelmeskednek nekem, és ahogy a sziklákat egy helyre szórtam, úgy el is távolíthatom őket. Még ma megteszem, ha megfogadjátok a Fehér Atya parancsát, és a rezervátumba vonultok. Elűzöm tőletek az éhséget, és mindenki húst kap. Ha nem engedelmeskedtek, a sziklák itt maradnak. Én eltávozom, s a halál marad veletek. Hallasz engem, Magas Sas?

Apámra pillantottunk. Akkor láttam először és utoljára, hogy arca eltorzul haragjában és elkeseredésében. Mozdulatlanul meredt Wap-nap-aóra.

Amaz megint kiáltozni kezdett:

− Engedelmeskedj, sevanézok főnöke, engedelmeskedj. Mit válaszolsz?

Atyám kitépte Tanto kezéből a nagy vadászíjat, és villámgyorsan nyilat helyezett a húrra. Arca kivörösödött az erőlködéstől. Az íj megcsikordult a jeges levegőben, a húr tompán jajdult.

De a nyílvessző, noha csaknem elérte a szurdok peremét, mégsem árthatott ellenségünknek. Túlságosan magasan állt. A nyíl röpte meggyengült, akár a sebesült madáré. Anélkül, hogy elérte volna Wap-nap-aót, heggyel lefelé visszahullott, és a sziklagörgeteg tövében, mélyen a hóba fúródott

− Ez a válaszotok? − üvöltötte Wap-nap-aö. − Magas Sas! Emberek, térjetek észre! Itt várok, Magas Sas! Itt várok!

De apám sarkon fordult. Mi is megindultunk a nyomában. Meneteltünk a völgy félhomályában, és üldözött bennünket Wap-nap-ao egyre halkabb, egyre távolibb kiáltása.

Végül teljesen elnémult.

A Nagy Szellem megfeledkezett rólunk. Teltek a kurta napok és a hosszú éjszakák, teltek a hónapnak érzett hetek. Elcsendesültek az asszonyok és a lányok. Elcsendesült a kisgyerekek zsivaja és kacagása. Az egyetlen dal, amelyet ezekben a napokban a Sós Sziklák Völgye hallott, a halotti ének volt, amellyel a betemetett harcosok feleségei búcsúztatták férjük lelkét.

Két héttel a szurdokbeli események után a halotti ének még egyszer visszatért hozzánk. Bár a gyerekek már elnémultak, és az aggok naphosszat állatbőrökbe burkolózva, lehunyt szemmel hevertek sátrukban, noha még kevesebb élelmet osztottak, mint kezdetben − még senki sem halt éhen.

Ennek ellenére a halotti ének megint visszatért.

A völgy elzárása óta a harcosok és az ifjak nap nap után felkerekedtek, hogy átjárót keressenek a hegyekben. Elsősorban a nyári ösvényeket kellett megvizsgálni. Tudtuk ugyan, hogy eddig még senki sem kelt át rajtuk télnek idején − most azonban az életünkről volt szó. Nem átkelésről, hanem életről.

Ezeken az ösvényeken kívül a völgyben keresztül-kasul látszottak a hótalpak nyomai. Felkapaszkodtak a hegyoldalakon, eltűntek a sziklák beugróiban. A legkiválóbbakat apám a Fekete Sziklák Völgyének mélyébe küldte, a Néma Harcosok Barlangjának irányában. Mások a völgyet dél felé elzáró hegycsúcsokon próbálták átverekedni magukat.

Végül tíz nappal a kanyon elzárása után, késő éjszaka boldog kurjantások verték fel az álomba merült tábort Talpra szökkentünk. Ki kiáltozott? Sárga Mokaszin és Paipusiu, a Kis Bagoly − aki Tantóval együtt nemrégiben állta ki a vérpróbát − rontott be apám sátrába.

Átjárót találtak!

Bár késő éjszaka volt, atyám első szavaik után nyomban elküldött engem Owasesért és Nepemusért − a Vének Tanácsából ők ketten úgy ismerték a Sós Sziklák Völgyét, mint a tenyerüket

A két ifjú harcos sugárzott a boldog büszkeségtől Sárga Mokaszin vitte a szót, de Kis Bagoly, noha hallgatott, lépten-nyomon kézmozdulatokkal, bólingatásokkal segítette a szónokot. Egyébként ő ébresztette fel kiáltásával a tábort − és most apám sátra körül lépések csikorogtak a hóban. A tipit pedig nemcsak kisfiúk vették körül − mint általában −, hanem sok harcos is megjelent, elsősorban azok érkeztek futva, akiknek már nagyon legyengült a családja, és apró gyerekek sírtak sátrukban. Mialatt Sárga Mokaszin beszámolt, apám szeme Owases és Nepemus arcát fürkészte. Sárga Mokaszin pedig pillanatonként Kis Bagolyra tekintett hogy társa megerősítse szavait.

Jaj de boldog voltam! Megnyílt előttünk a szabadsághoz vezető út… Sárga Mokaszin és Kis Bagoly előző éjszaka dél felé indultak, és a Sas Szirt felé igyekeztek. Kis hágó volt ott, amelyet sohasem használtak, hiszen arra kanyargott a sziklák közt a völgy. Eddig tehát senki sem vette útját dél felé a Madarak ösvényén.

Hiszen odalent, a Rohanó Patak mentén ott haladt a széles és kényelmes kanyon.

De most Sárga Mokaszinnak eszébe jutott a Sas Szirt alatti hágó. Évekkel ezelőtt, még mint farkaskölyök sasfészket keresett azon a tájon. Akkor eljutott egészen a hágóig, amely mögött meredek hegyoldal lejtett a Néma Sziklák Völgye felé. És onnan? Onnan az út egyenesen a rengetegbe vezetett! A hágó utáni hegyoldalak pedig sokkal enyhébbek, mint a Sós Sziklák Völgyében.

Sárga Mokaszin barátjával, a Kis Bagollyal a hágó felé tartott Csekélyke élelemmel kerekedtek fel előző éjszaka. Csali annyit akartak tudni, megközelíthető-e a hágó, és szemügyre venni a hóborította hegyoldalakat, hátha akad számukra némi lehetőség.

Kezdetben az út rendkívül keservesnek bizonyult. Időnként vissza kellett fordulniuk, új irányba indulniuk. Délig alig egyharmadát tették meg a hágóhoz vezető útnak.

De azután felfedezték ugyanazt a sziklás, de enyhe vízmosást, amelyen Sárga Mokaszin egykor feljutott a hágóra. Ettől kezdve már sebesen haladtak. Csak az alkonyat állította meg őket. A kis hágó egészen közel volt, legfeljebb két nyíllövésnyire.

− Ott át lehet kelni, főnök − hajtogatta Sárga Mokaszin −, a hó magas, de járható.

Apám Owasesra tekintett Néma kérdés volt ez. Öreg tanítónk válaszára azonban sokáig kellett várnunk. Annyira sokáig, hogy Paipusiu nem bírta ki a hosszúra nyúló csendet.

− Owases atyánk − kiáltotta −, még fiatal fiúk is átkelhetnek arra! Én…

Owasesnak váratlanul megremegett az arca, mint egy bekerített farkasé. Paipusiu elharapta szavát Rettenetes haragra gerjedhetett Owases, ha ezúttal nem bírt uralkodni mindig mozdulatlan, szinte kőből faragott arcán. Paipusiu lehorgasztotta fejét, mint egy kis Uti.

− Kevés év − kezdte látszólag nyugodtan Owases −, Uti ész. Ki mer szólni, ha az idősebbek hallgatnak?

− Bocsáss meg, atyám… − suttogta Paipusiu. Owases azonban rá se hederített. Nepemus felé fordult.

− Óhajt-e Nepemus elsőnek szólni?

Nepemus nemet intett. Ekkor Owases lehunyta szemét, és lassan, halkan tagolva szavait, mondatait, kifejtette véleményét:

− Ismerem a Sas Szirt alatti hágót. Jártam ott sok évvel korábban, mint ahogy Sárga Mokaszin kikerült anyja keze alól. De télen nem voltam ott soha. Tudom, hogy a gonosz szellemek minden télen hógörgetegeket zúdítanak le a Sas Szirt alól. − Nepemushoz fordult: − És mit mond testvérem, Nepemus, a Sas Szirtről?

Nepemus bólintott:

− Nepemus kétszer telelt a Sós Sziklák Völgyében. És tudja, hogy télen a Sas Szirt alatti hegyoldalt kerülni kell.

Csak ennyit mondott. Én pedig első ízben meredtem rá és Owasesra szinte haraggal. Hogyan? A bölcsességükről és merészségükről nevezetes harcosoknak kisebb a szíve, mint az ifjú Sárga Mokaszinnak és frissen avatott Paipusiunak? Hiszen ezek ketten jóformán elérték azt a küszöböt, amely mögött a szabadság vár ránk − Owases és Nepemus pedig ahelyett, hogy nyomban tanácsot

adnának, hogyan és mikor lépjük át ama küszöböt, kortól megrokkant aggként viselkednek, akiknek gyengeségük miatt reszketve mérlegelmük kell minden lépésüket.

Sárga Mokaszin is ilyen gondolatokat forgathatott fejében.

Arca szemmel láthatóan elborult, és amikor niegszólalt, hangjából szemrehányás csendült:

− Owases atyánk és Nepemus sokkal többet tudnák a Sós Sziklák Völgyéről, mint az egész nép összes ifjú harcosai együttesen. De Paipusiu és én ma két nyíllövésnyire megközelítettük a Sas Szirtet. Magas Sas engedje meg, és Sárga Mokaszin s Paipusiu holnap átmegy a hágón.

Nepemus kissé előrehajolt.

− Vajon Sárga Mokaszin azt hiszi − kérdette fenyegetően −, hogy Nepemus elfordítja szemét a Sas Szirttől, mint egy rémült nyúl? A gonosz szellemek felébresztéséhez nem kell egy nyíllövés. Néha egy lépés is elegendő. Vajon Sárga Mokaszin és Paipusiu elfeledkeztek arról, még túlságosan keveset tapasztaltak ahhoz, hogy másokat oktassanak?

Magas Sas felemelte kezét, és Nepemus elhallgatott Apám hangja szelíd volt és barátságos.

− Az ifjú harcosok jól tették, hogy elmentek a Sas Szirthez. De Owases és Nepemus jobban tudják, mit kell tenni, és kinek kell megkísérelnie az átkelést. Nemcsak azt kell elhatározni, ki menjen, hanem azt is, hogy minek. Mert még ha a harcosoknak sikerül is átkelniük a Sas Szirtnél, nem képesek erre sem az asszonyok, sem a gyerekek! Akkor hát miért keljenek át? Vadászni? A hó magas, kemény fagyok jönnek. Még a legjobb harcosoknak is sok napig kell nyomot keresniük, hogy jávorszarvast vagy szarvast ejthessenek el. Az éhség pedig továbbra is vendég lesz a Sós Sziklák Völgyében − itt Owaseshoz fordult. − Miként vélekedik testvérem a Kövér Kereskedőről? − Owases szeme megvillant.

− A Kövér Kereskedő nem áruló − jelentette ki. Apám bólintott.

− A Kövér Kereskedő nem aljas ember. De nagyon szereti, ha a sevanézok prémet hoznak neki. Legjobban pedig azt szereti, ha valaki sárga vassal keresi fel. Azért bármit megad, amit akarunk. Ad húst, füstölt halat és zsírt.

− A Kövér Kereskedőt látogatják a Királyi Lovascsendőrség emberei − figyelmeztetett Nepemus.

Owases tagadólag intett

− De a Kereskedő nem akarja, hogy a sevanézok rezervátumba vonuljanak. Akkor ki hordaná neki a medve-, vidra- és jávorszarvasbőröket?

− Tehát mit teszünk? − kérdezte apám. Owases felemelte kezét.

− A hágón három harcos megy át. Sárga vasból készült karpereceket visznek a Kövér Kereskedőnek. Óvatosan kell haladniuk, inkább éjszakánként. Visszafelé élelemmel megrakott szánokat hoznak, és átvontatják ezeket a hágón. Ha visszatértek, ugyanazon az úton elmennek mások. Ha néhány naponként sikerül szánokkal élelmiszert hozni, az éhség nagyját elűzzük, és népünk tavasszal kikerül a Sós Sziklák Völgyéből a szabad rengetegbe.

− Igen − helyeselt apám. Owases pedig hozzáfűzte:

− Engedje meg testvérem, Magas Sas, hogy Owases vezesse holnap Sárga Mokaszint és Paipusiut a sziklák szirtjére.

− Owases atyám! − ujjongott Paipusiu. Boldogan vigyorgott, füléig szaladt a szája. Mosolya visszatükröződött Nepemus arcáról és Owases szeméből. Szép volt ez a mosoly, mint az élet és a szabadság reménye.

Apám beleegyezett.

Azt is elhatározták, hogy ha szerencsésen visszatérnek, utánuk ugyanazon az úton Nepemus, Tanto és a wikmincz törzsbeli Fekete Szarvas indul el.

A harcosok szétszéledtek. Az első három nyomban hozzálátott a készülődéshez. Hallottuk, hogy a sátorból kilépőket faggatják a kint szorongó harcosok. A gyors, halkan ejtett mondatokból néha kicsendült egy hango-sabb szó. Valaki vidáman felkacagott.

Nem jött szememre álom. Még soha senkitől semmit úgy nem irigyeltem, mint Sárga Mokaszintól és Pai-pusiutól a holnapi vállalkozást. Átlépik a Sós Sziklák Völgyének átkozott határait, szabadok lesznek, megmentik egész népünk életét.

Kicsi a mi népünk. Úgy fogy, mint ahogy tavasszal a hó olvad − meghajlik sorsa előtt, akárcsak a kurta, téli nap az éjszaka előtt.

De ha ezúttal sikerül elűzni az éhséget tipijeinktől, talán sok évi nyugalom és szabadság vár ránk.

Elmúlt már a Nagy Tecumseh ideje. A sevanézok egyébként már akkor is gyengék voltak ahhoz, hogy megküzdjenek a fehérekkel. Most pedig már csak az éhes farkascsorda elől menekülő szarvas fürgesége maradt számukra. Ha azonban Owases, Sárga Mokaszin és Paipusiu átkel a Sas Szirt alatt,

nevüket hosszú évekre emlékezetükbe vésik a sevanézok. Az asszonyok énekeket zengenek tiszteletükre − a tanítók elmesélik tetteiket a farkaskölyköknek.

Másnap szürkületkor apám nagy csapatot küldött a betemetett kenyonba. Megparancsolta, hogy vonják magukra Wap-nap-ao csendőreinek figyelmét. Nepemus, Tanto és Fekete Szarvas viszont Owases nyomát követte, hogy megfigyelje útvonalát a Sas Szirt alatti hágóhoz. Az öt legidősebb farkaskölyök kérlelésére − köztük voltunk Bagoly és én −, amelyet egyébként Nepemus is támogatott, apám megengedte, hogy mi is elmenjünk a Sas Szirt alatti nagy hegyoldalba.

Fagyos idő volt, mint az egész elmúlt hónapban, és a nap nem kukkantott ki a felhők mögül. Súlyos, szürke felhők telepedtek a hegyekre. Színüktől megszürkült az egész világ, még a hó, még a hegycsúcsok is.

Owases még éjszaka elvonult társaival Mire a mi kis csoportunk elérte azt a helyet, ahonnan szemmel tarthattuk hármuk útját − ők már magasan jártak, csaknem a meredek felénél.

Mi, farkaskölykök rőzsenyalábokat hoztunk magunkkal a táborból (mert a Sós Sziklák Völgyének központi részében legalább fában nem szűkölködtünk), és kis tüzet gyújtottunk. Vidámak voltunk aznap. Sőt, boldogok. Ügy éreztük, hogy már túljutottunk a nehezén − ezennel rálépünk a jó vadászat és a vidám élet új ösvényére.

De Nepemus menten elvette a kedvünket a kacagástól és tréfától. A leghangosabb fiút, Fekete Szarvas öccsét egyszerűen, a legcsekélyebb figyelmeztetés nélkül, dühösen lerántotta lasszójával! Nyomban elnémultunk.

A büntetés túlságosan szigorú volt a vétekhez képest. Engedelmesen, de sértődötten bámultunk Nepemusra. Hiszen mindig ugyanolyan igazságos volt, mint Owases. Akkor hát ezúttal miért büntette ezt a kis hibát ennyire keményen?

Amikor azonban elkaptam Nepemusnak a hegyoldalon kapaszkodó apró figurákra szegezett tekintetét, megértettem haragjának okát. Azt is felfogtam, hogy miért figyeli Nepemus és Tanto olyan komoran amazokat. A felnőttek egyáltalán nem bizakodtak annyira és nem voltak olyan nyugodtak, mint mi. Népünk sorsa forgott kockán, és mi vihogtunk, badarságokat fecsegtünk, mint a kisfiúk, amikor csukákra vadásznak a sekély vízben. Szítottuk a kis tüzet.

A sátrakban megszárítgatott gallyak szinte füst nélkül lángoltak. Némán üldögéltünk. Csak a lángoló fa halk pattogása zavarta meg a hósipkás hegyek tökéletes csendjét.

Meredten néztük Owases és a két harcos távoli, hangyává zsugorodott figuráját. Néha eltűntek szemünk elől a havas sziklák zegzugaiban, néha annyira lassan kapaszkodtak, hogy úgy éreztük, egy helyben topognak.

Mintha maga az idő is megállt volna. Ólomlábon vonszolódott. Csak a parázstól lángra kapó ágak recsegése-ropogása jelezte lusta nesztelen múlását. Tanto és Nepemus néha egy-két halk mondatot váltott, igyekeztek emlékezetükbe vésni a hágóhoz vezető utat.

Elmúlt dél. Elmosódó árnyaink ismét hosszabbodni kezdtek a szürke havon. Egyre gyakrabban le kellett hunynom a szemem, annyira kimerültem a fölfelé haladó, havat taposó apró figurák szüntelen figyelésétől. Szemhéjam alatt vörös és fekete karikák táncoltak, pihék suhantak sűrűn, fekete hóförgetegként. Ennek ellenére makacsul erőltettük szemünket. Amazok már közeledtek a hágóhoz, már csak kis távolság választotta el őket a sziklaküszöbtől.

Végül mindnyájan felálltunk. Változatlanul csend volt. Szemünk könnybe lábadt. Sűrűn törölgettük kezünk fejével. Halántékom lüktetett. Tekintetem elhomályosult, szem elől tévesztettem a küszöbhöz közeledő harcosokat.

És akkor − akkor valaki felkiáltott. Valaki közülünk. Nem tudom − senki sem tudja, hogy ki. Talán Bagoly vagy Tanto, vagy Nepemus? Vagy talán valamelyik fiú?

Úgy hangzott, mint sebesült madár kiáltása.

Íme, egyszer csak magán a hágón fehér felhő szállt fel. Először apró felhőcske volt. Alig tenyérnyi. De még ez a kis fehér porfelhő is nyomban elborította a három parányi árnyat. Azután nőtt, és lefelé siklott. A légben tompa dübörgés szállt, mint vihar távoli visszhangja.

Mennyi ideig tartott? Egy percig vagy egy örökkévalóságig? A lavina fehér felhője a völgy felé csúszott, szétfolyt a hegyoldalon, mint a halál folyója.

Elsőnek Tanto iramodott fölfelé, Nepemus pedig, mielőtt követte volna, vállon ragadott engem, és az arcomba ordította:

− Jöjjenek a harcosok futólépésben, lándzsákkal! Megparancsolom, hogy rohanjanak az Összes harcosok, akik a táborban vannak!,.. Kövessék a nyomunkat!

Egész éjszaka és az egész következő napon folyt a keresés. Szürkület előtt rábukkantak Paipusiura, akinek csak a karja tört el, és enyhén megnyomódott a mellkasa, de a kővel elkeveredő hótömegben nem sikerült fellelni sem Owasest, sem Sárga Mokaszint. A hegyek gonosz szellemei nem engedték el áldozataikat.

Másnap délben − szerencsére a keresők éppen kissé lejjebb vonultak, hogy megpihenjenek − a szellemek újabb görgeteget löktek le.

Este apám megparancsolta, hogy hagyják abba a kutatást. A levegőben melegebb szél lélegzete érződött − a havas hegyoldalakon ez félelmetessé válhatott, mint maga a halál. A Sas Szirt úgy függött fölöttünk, akár a Sötétség Szellemének ökle.

Hallgatva tértünk vissza a táborba. Mi hallgattunk, s fölzendült a halotti ének.

Ó, fiaim, gyermekeim.
Hallgassátok intelmeim.
Az intő szót hallgassátok,
Uratoktól fogadjátok,
A Nagy Szellem szól hozzátok.
Törzsek, népek, totemetek
Egyesítve, áradásként
Sodorja a fehéreket,
Mint a hömpölygő Tawansentha.

Visszatérésünk után Tanto a sátrába hívott. A völgy fölött szállt a halotti ének. Én annyira kimerültem, hogy a vacsora után nyomban elaludtam, anélkül, hogy álmok vagy látomások kínoztak volna.

De nem sokáig pihenhettem. Tanto riasztott fel, a vállamat rángatta. Késő éjszaka lehetett, mert már a gyászdal is elhallgatott. A sátorban mégis kis tűz pislákolt, bátyám és Tinglit pedig fel volt öltözve, mint fényes nappal.

Keservesen tértem magamhoz. Néha úgy térünk vissza álmunkból, mint nagy útról vagy mint a túlvilágról. Ezúttal pedig úgy éreztem, hogy mérhetetlenül messze jártam, idegen, de békés világban. Csak a sült hús, a kövér medvesonka csodálatos illata ébresztett fel igazán. Talpra szökkentem, de ugyanakkor bizonytalanul pillantottam Tantóra. Lefekvés előtt egyszer már ettünk. Mit jelentsen ez az éjszakai lakoma? Hiszen apánk szigorúan megparancsolta mindenkinek, hogy az éhezés határáig takarékoskodják az étellel.

Tanto, miután fölébresztett, a tűzhöz telepedett, Tinglit mellé, aki olyan nyugodtan foglalatoskodott a hússal, mintha a sátorban halomban tornyosult volna a leghosszabb télre is elegendő élelem. Értetlenül fogadtam rám szegezett tekintetüket. Egy pillanatra megcsapott a félelem, mint jeges szél fuvallata.

− Sat-okh − szólt rám Tanto −, ülj mellém.

− Hallgatlak, Tanto.

Leültem Tinglittel szemben, és a tűz fölött melengettem gémberedett tenyeremet. A sült pompásan illatozott, de… de elhatároztam: nem eszem. Az ijedtséget harag váltotta fel,

− Én − böktem ki − nem eszem.

Tanto türelmetlenül legyintett.

− Nem azért ébresztettelek fel, hogy egyél.

− Akkor jó.

Bátyám elmosolyodott. Egy pillanatig hallgatott Tinglitre tekintett, és felesége mosollyal válaszolt, de ebben volt valami különös, talán elfojtott rettegés vagy rejtett fájdalom. Tanto kinyújtotta felém a kezét:

− Velem tartasz-e?

− Hová?

− A Sas Szirten át.

Ajkam megmozdult, de egy szót sem bírtam kinyögni. Csak bólintottam. Tanto folytatta:

− Jól figyelj rám, A Sós Sziklák Völgyébe a fehérek zártak bennünket. Most a völgynek más neve lesz, ha semmi sem változtat életünkön. A Sevanézok Temetőjének fogják hívni. Az egész völgy a

Néma Harcosok Barlangjává lesz. Ki beszél majd rólunk az embereknek? A sakálok és a keselyűk?
− Hallgass, Tanto − suttogtam rimánkodva.
− Ezt a fehérek tették − ismételte meg, mintha nem hallaná esdeklésemet. − És te meg én fehér asszony fiai vagyunk.
− Tanto! − kiáltottam.
Tanto felemelte hangját:
− Azok vagyunk. És anyánk ma itt járt. Itt volt, amikor aludtál, és medvehúst hozott. Ezt mondta: „Fiaim ereiben fehér és vörös férfiak vére folyik. Fiaim − folytatta − vállát nyomja és az én vállamat is a fehérek óriási bűne a sevanéz nép ellen, minden gaztettük és árulásuk. Ezért − mondta anyánk − fiaimnak el kell menniük, és meg kell menteniük a haláltól és éhségtől ezt a szabad népet, és útjuk előtt fogyasszanak medvehúst, mint a csatába induló harcosok."
− Anyánk itt volt? − kérdeztem.
− Igen − suttogta Tinglit
− Hallgass rám, Sat-okh − ismételte meg szigorúan Tanto −, a gonosz szellemek két nagy hógörgeteget taszítottak le a Sas Szirt alól. Megölték Owases atyát és a derék Sárga Mokaszint. De most már nincs több havuk, sem erejük, hogy újra embert öljenek. A Vének Tanácsa elhatározta, hogy a Sas Szirt alatt nem szabad keresni a vadonba vezető utat. De ezt az utat mutatja nekünk Owases. Szelleme megvéd, és biztonságos ösvényen vezet majd minket.
− És apánk?
− Senkinek sem szabad erről tudnia. A főnök és a Vének Tanácsának parancsa ellenére indulunk el. Csak mi megyünk, mert csak kettőnk ereiben csörgedezik fehérek vére, és bűnüket csak mi viselhetjük vállunkon.
Szemem előtt felderengett a fehér felhőcske látomása a sziklahágón és a beleveszõ apró, emberi alakok. Kezemet a tűz fölé nyújtottam, és a lánghoz érintettem.
− Lemossuk ezt a bűnt, Tanto − ígértem. − Lemossuk, még ha belepusztulunk is.
− Nem pusztultok − biztatott Tinglit.
Ettől kezdve már alig szóltunk. Némán táplálkoztunk. Tinglit egy falatot sem evett. Étkezés után Nyírfalevél még egyszer megvizsgálta hótalpainkat, a maradék zsírral bekente a szíjakat, megvarrta bekecsem rongyos ujját. Egyébként mi is keveset fogyasztottunk − csak annyit, hogy erőre kapjunk, és elűzzük fáradtságunkat. A többi húst az útra szántuk.
Végre elérkezett az időnk. A lehetőségekhez képest könnyen öltöztünk. Mindegyikünk két karperecet vitt magával a sárga vasból. Kettőt anyánk ajándékozott nekünk − a másik kettő Tinglité volt. Elhatároztuk ugyanis, hogyha egyikünk elpusztulna is, a másiknak folytatnia kell az utat a Kövér Kereskedőhöz, és a segítségét kell kérni. Én ugyan még sohasem jártam nála, de ismertem az utat a Medve-tóhoz, a Kereskedő lakóhelyéhez. Egyébként jó ember hírében állt. A mi vérünkből is volt benne. Indián anyja a cree törzsből származott. A Kereskedő különösen a siwasokkal tartott barátságot, akiknek két törzse most velünk együtt a Sós Sziklák Völgyébe szorult. És végeredményben olyan prémekkel kereskedett, amelyékkel a siwasok és sevanézok látták el.
Tanto apámhoz és Owaseshez hasonlóan biztosra vette, hogy a Kereskedő hajlandó rajtunk segíteni.
De eljutunk-e hozzá?
Amikor felkerekedtünk, az éjszaka még fekete volt, akár a leégett erdő. Alig múlt éjfél. Szerencsére ismét beállt a fagy, és elűzte az esti szellő melegebb lélegzetét.
A tábor mély álomba merült. Nagy ívben megkerültük, hogy a kutyák meg ne szimatoljanak bennünket. Amikor rátértünk a Sas Szirthez vezető ösvényre, hátranéztem. A sötétség mélyén vörös csillagként lángocska villódzott − Tinglit a sátor küszöbén állt. Bár nem láthatott minket, intettem neki, és hangtalanul búcsúszavakat suttogtam.
Tanto azonban egy pillantást sem vetett hátra. Nagy vándorlások lassú, de hosszú lépteivel haladt elöl. Nem sietett. Utunkat kitaposta Owases, Sárga Mokaszin és Paipusiu − sok órányi időnk is volt.
Az óriási hegyoldal tövébe − amelynek csúcsán a Sas Szirt fehér árnya látszott − abban az időben érkeztünk, amikor az ég keleti fele még éppen csak szürkül. Itt Tanto megállt, a Sas Szirt felé fordult, és magasba emelte karjait.
− Owases atyánk − kiáltotta −, Owases atyánk!
Megborzongtam. A völgy falai mentén szálló visszhang válaszolt kiáltására − és úgy tetszett, hogy nem a visszhang, hanem a harcos távoli hangja, a pirkadat előtti sötétségtől elfojtott hang válaszol

Tantónak.

− Owases atyánk − ismételte meg Tanto −, hallgasd meg fiaidat. Tanto és Sat-okh hív, a sevanéz népből, a Bagoly nemzetségből. Te adtad nekünk a nevünk. Te vettél el bennünket anyánk kezéből, és vezettél rengetegben, hegyekben, ügyeltél lépteinkre, és megtanítottál bölcsességedre. Most elibéd járulunk, Owases atyánk. Segíts át bennünket a Sasok Szirtjén, vezesd lábunkat, űzd el a gonosz szellemeket. Nyomodba lépünk, hogy megmentsük a sevanéz népet és a siwasok két nemzetségét. Segíts rajtunk, atyánk, Owases!

− … Owases − felelte a távoli hang.

Tanto pedig leeresztette karját, és megtette az első lépést a Sas Szirt felé vezető meredeken. Követtem.

Már jó magasan jártunk a völgy felett, amikor a pirkadat utolért bennünket. Az út egyelőre nem volt nehéz. Ledöngölték hótalpaikkal a sevanézok, akik előző nap erre kapaszkodtak, hogy megmentsék betemetett testvéreiket.

Tanto továbbra is elöl haladt, de amióta a hegyoldalra értünk, gyakran ellenőrizte, hogy lépést tartok-e vele. Egyébként már lassított, noha az emelkedő itt még szelíd volt, és az ösvény, amelyen haladtunk, a legkényelmesebben és legbiztonságosabban kerülgette a meredek kapaszkodókat és a hóval telt katlanokat a sziklatömbök között. Szótlanul meneteltünk. A porhó ropogott a lábunk alatt. A nap világosabb volt az előzőknél. A szürke felhők most ezüstösen csillogtak, mint halpikkely a verőfényben. A kemény fagy nem enyhült. Sőt, talán erősödött

Nem emeltem fel a fejem, nem nézelődtem, meredten figyeltem talpam alatt a nyomokat. Vajon melyik volt Owasesé? Láttam arcát, mély, sötét szemének villanását. Talán még tanítóm hangját is hallottam. Szavak nélküli hangját, vagy inkább visszhangját. Úgy, mint ahogy valakit a sátor falán át hallunk.

Vezetett minket, Tantót és engem, az erdők ösvényein, folyókon és tavakon át, életünk minden útján attól a naptól kezdve, amelyen elhagytuk anyánk sátrát. Még két nap sem telt el azóta, hogy eltűnt szemünk elől a fehér hófelhőben…

És mégis, megint vezetett minket. Követtük nyomát, hótalpunkkal azokra a helyekre léptünk, amelyeket az ő lába jelöl ki. Továbbra is pártfogónk és tanítónk marad. Ma halálosan veszélyes úton − a Nap Útjához egészen közel − vezetett minket, hogy elhárítsa a balsorsot az utolsó szabad nép feje felől. És valahányszor felvillant előttem a Sas Szirt alól felkerekedő fehér felhő, valahányszor hatalmába kerített a rémület, összeszorult a szívem és a torkom − mindannyiszor segítségül hívtam tanítóm emlékét, szigorú hangját és a legbölcsebb barát pillantását.

Már jókora utat tettünk meg, amikor Tanto az első pihenőt engedélyezte. Akkor néztem először körül, tekintetem végigpásztázta a Sós Sziklák Völgyét, és első ízben pillantottam fölfelé. A hágóhoz vezető útnak már csaknem a felét magunk mögött hagytuk, noha messze volt még a dél. Kisebb sziklák és kövek tömege miatt most nem láttuk sem a völgyet, sem a hágót. Ennek ellenére az ezüstös felhőkre világosan kirajzolódtak a Sas Szirt óriási, fehéres-szürke körvonalai. Felénk hajolt, mintha fenyegetne, vagy talán valamit ígérne. Gyűlölettel szemléltem. Ellenség volt. Owases és Sárga Mokaszin gyilkosa. Eddig nem mertem rápillantani − féltem, hogy felülkerekedik bennem saját rettegésem, hogy megijedek a szirtet lakó gonosz hegyi szellemektől, De most már nem volt szívemben hely a rémület számára. Tudtam, hogy most egyszerűen gyűlölöm Owases és Mokaszin haláláért. És hogy egyenlő ellenfélként küzdök meg vele.

Nem szóltunk egymáshoz. Tanto kevéske ételt osztott ki önmagának és nekem. Kényelmesen végignyúltunk egy napos sziklán, és rágcsáltuk az ízes medvehúst, amely még nem fagyott meg. Egyszer csak Tanto a jobbjával rámutatott valamire − felpattantam: a Sas Szirt felől nagy madár szállt felénk, a völgy felé tartott, de a fönti széljárat nyomására ismét a hegyek felé fordult, és lassú szárnycsapásokkal eltűnt a havas csúcs mögött, éppen ott, ahol a hágónak kellett lennie, összevillant a szemünk. Jel volt talán? Kedvező vagy rossz előjel? Erre csak Keserű Áfonya tudna válaszolni és magyarázatot adni, hogy a madarat a gonosz hegyi szellemek küldték-e kémkedni, vagy Owases futára volt, tehát utunkat mutató kalauz. Tanto szemében és az én gondolataimban bizakodás birkózott az aggodalommal, bátorság a rettegéssel. De egyet mindketten megértettünk; bárminek is kell történnie, történjék mihamarább. Ne késlekedjünk. Előre.

Megint felerősítettük hótalpainkat, és nekivágtunk az útnak. Nyomát sem éreztem fáradtságnak. A néhány falatnyi hús friss erővel töltött el, úgyhogy kissé szaporábbra fogtam lépteimet. Közvetlenül

Tanto sarkában kapaszkodtam, s ezzel nagyobb sietségre ösztökéltem.

Csak amikor haragosan visszapillantott, igazodtam újra lassúbb, de rendíthetetlenül egyenletes és megfontolt lépteinek ritmusához.

Az út különben egyre nehezebbé vált.

Egyre-másra erős kapaszkodók tűntek fel előttünk. Bár kitaposott nyomokon törtettünk, lábunk egyre gyakrabban megcsúszott a meredek lejtőkön, a hó alól egyre gyakrabban bukkantak elő a hegyoldal alsó részét borító sziklatörmelék éles szélei. Erősen ügyelnünk kellett, hogy el ne törjük a hótalpak keretét, el ne szakítsuk a hálójukat.

Kis híján felkiáltottam, amikor egyszer hátrapillantottam. A véletlen furcsa játéka folytán arról a pontról kilátás nyílt a völgynek csaknem az egész nyugati részére, és a mélyben összeérő két sziklafal közt felfedeztem sátraink parányi foltjait, a füst árnyékát, mozgás és élet nyomait. Úgy ért ez, mintha szeretteim üdvözöltek volna − megtorpantam.

− Sat-okh!

Tanto haragos, halk hangja elszakított táborunk képétől. Bátyám egyébként nemcsak azért állt meg, hogy engem hívjon. Nyilván ráeszmélt, hogy le kell vetnünk a hótalpakat. A hó alatt rejlő kövek túlságosan veszedelmesek voltak. A vadonban teljesen megbénulnánk, ha hótalpaink megsérülnének.

Hátunkra erősítettük hótalpainkat, és folytattuk utunkat. Most már megértettem, hogy tegnapelőtt, miközben a hágón vonuló harcosokat figyeltem, miért véltem időnként, hogy egy helyben topognak.

Már rátértünk a legnehezebb útszakaszra. A hegyoldal egyre veszedelmesebbé vált. Amint előrenyomultunk, mindkét oldalunkon egyre meredekebbé váltak a sziklafalak.

Tanto nem gyorsította, de nem is lassította lépteit. Most már éreztette hatását a fáradtság. Ha lehalkítottam kapkodó lélegzetemet, hallottam bátyám lihegését. A jeges levegőben megfagyó leheletünk rászállt szemöldökünkre és szempillánkra, ugyanakkor homlokunkról és halántékunkról csorgott a verejték.

A tetejébe már olyan magasra jutottunk, hogy megcsapott bennünket a hegyi szél. Kezdetben inkább csak hűvös fuvallat volt. Most azonban már egyre gyakrabban rohamozott, gyorsította röptét. Néha hátulról támadott vagy oldalunk felől, néha meg marokszám szórta szemünk közé a porhót

Tanto ismét megállt. Először nem értettem, miért. De amint körülnéztem, ráeszméltem. Ráeszméltem, hogy lábam miért süllyed már hosszabb idő óta mélyen a hóba.

Most már csak Tanfo nyomát követtem. Jobb felől, a meredek hegyoldalon, elhagytuk azokat az utolsó nyomokat, amelyeket a mentők a halálosan hosszú alkonyi órákban, éjszaka és az egész következő napon, az elsodort harcosok keresése közben hátrahagytak. Nagy ívben kikerültük a lavina útját, fejünk fölött nőtt a Sas Szirt árnya. Valahol itt maradt Owases, valahol itt pihen Sárga Mokaszin, a vidám és derék vadász, a fiatal szarvasnál fürgébb lábú futó.

Nem akartam a magasba nézni. Néha úgy éreztük, hogy már nagyon közel vagyunk, és pillanatokon belül kitárul szemünk előtt a szabad táj képe. De én már ismertem a hegyek hamisságát − azt a képzelődést, mintha a csúcs hol közeledne, hol messzire szökne.

Most már csigalassúsággal botorkáltunk. Tanto roppant óvatosan kereste az utat. Dárdájának nyelével minden lépése előtt megtapogatta a havat. Ennek ellenére többször hólepte sziklahasadékba csúszott. A szél erősödött, belekapott a hátunkra szíjazott hótalpakba, igyekezett lesöpörni bennünket a hegyoldalról. Tíz-húsz lépésenként pihenőt tartottunk. Fejünk fölött meredezett a Sas Szirt ezüstös hóval borított sziklafala. Hol van a hágó? Tőlünk jobb kéz felől a tegnapi lavina teknő jenek peremén − ennek a katlannak a bal szélén kapaszkodtunk fölfelé − óriási hótömeg csüngött. Még a lavina sem tudta lesodorni. Ránk vár talán?

A teknő keskenyedett. Már annyira meredek volt, hogy voltaképpen hóborította, jeges sziklalejtőn kúsztunk. Kifulladtam. De sem Tanto, sem én nem álltunk meg egyetlen pillanatra sem. Nem tudtuk, egy, két vagy talán csak fél nyíllövésnyire vagyunk-e a hágótól. Igaz ugyan, hogy érzésem szerint fél nyíllövésnyire lehettünk. De ez talán képzelődés volt, a hegyi szellemek ravasz csele. Csak egyet tudtunk biztosan − hogy már elértük a legveszedelmesebb, a halálosan veszélyes helyet. És ezért nem szabad megpihennünk. Minden lépésünk életet ér, minden perc döntő fontosságú.

Végül óriási sziklával kerültünk szembe, amely még a Sas Szirtet is eltakarta. Választhattunk: vagy megkerüljük és a csüngő hótömeg alá jutunk − vagy felkapaszkodunk rá ezen az oldalán, amely a függőleges sziklafalhoz támaszkodik.

Tanto csak egy másodpercig habozott, övébe dugta kesztyűjét, elővette kését, és a szikla jégpáncéljába fokokat vésett, hogy kezünk-lábunk megkapaszkodhassak,

A kőtömb szinte függőlegesen tornyosult előttünk. összehúzott szemmel meredtem rá. Ha lezuhanunk ezen a helyen, látszólag nem nagy baj, de esés után ezen a jeges felületen senki sem tud megkapaszkodni. Le kellene csúsznia a völgy felé, felriasztani a lavinát és saját halálát…

Szorosan Tantóhoz simultam. A sziklatömb töve és a sziklafal között meglehetősen széles hasadék tátongott, amelyben kényelmesen elférhettem.

Tanto már három fokot vájt a jégbe, és embermagasságra kapaszkodott. Harkályként tapadt a sziklához, és éppen a negyedik fokot véste, amikor hirtelen feljebb, a feje fölé pillantottam.

Felkiáltottam:

− Gyere le, Tanto! Gyere le!

Szerencsére hitt nekem. Habozás nélkül lesiklott − én kezemmel támogattam, s így nem vesztette el egyensúlyát −, s azonnal befurakodott a Sas Szirt és a sziklatömb közötti hasadékba. Lekuporodtunk. A fejünk fölött pedig egyre fenyegetőbben zúgott a felriasztott lavina.

Amikor ugyanis tekintetem fölfelé vándorolt, észrevettem, hogy a meglazult hótömeg lassan, de könyörtelenül összeroppan, lecsúszik a szikla fölött, a szélroham fehér porfelhőt sodor, és hó-patakocskák siklanak a fejünk felé… Sötétség borult ránk. Hogy meddig tartott? Nem tudom megmondani. Nem gondoltam Semmire, nem láttam semmit Nem is fogtam fel tüstént, hogy éppen az a sziklatömb oltalmaz minket, amely legyőzhetetlen akadálynak tetszett. Váratlanul dübörgő, éjsötét förgeteg szívébe kerültünk. Hallottuk, fejünk fölött miként zúg a mennydörgés, mint egy óriási vízesés. És mégsem ragadott el bennünket a hógörgeteg, szele nem fojtott meg bennünket. A dübörgés elvonult lefelé, a völgy felé…

− Tanto − suttogtam.

Bátyám hangja ünnepélyesen csengett. Mérhetetlenül komoly volt

− Hála neked, Owases atyánk − fohászkodott

A lavina visszhangja elhalt a völgyben. Kibújtunk a sziklahasadékból. A meglazult hótömeg eltűnt A katlant mintha kisöpörték volna, előbukkant köves feneke.

Most már kikerülhettük a sziklatömböt Tanto elindult.

Nekem egy szempillantásra még hátra kellett maradnom, hogy megigazítsam meglazult hótalpamat. Tanto eltűnt a szikla mögött.

És ekkor megütötte fülemet kiáltása:

− Sat-okh! Sat-okh!

Megmerevedtem. De nem ijedtemben vagy a gyengeségtől. Egyszerűen bátyám hangjából, a kicsendülő határtalan örömből megértettem, hogy Tanto már a hágón áll, szeme elé tárul a szabad világ tágasán, mint a vadon, ezüstösen csillognak a jég födte tavak, folyók, és mindezt megvilágítja a fehér hó, mint ifjú lány arcát a mosoly.

Még sohasem hallottam szebb dalt, mint ahogy Tanto hangja csendült akkor, a Sas Szirt alatti hágón. Egy szempillantással később már mellette termettem.

Körülöttünk tombolt a szél. Előttünk pedig a hólepte hegyoldal szelíden lejtett a Néma Sziklák Völgye felé. A következő alacsony, erdős domblánc mögött felfedeztük a rengeteget, a mi erdőnket, a szabad emberek otthonát. A mi hazánkat.

Hála neked, Owases atyánk!

Elmeséljem-e nektek, hogy a következő két napon miként vándoroltunk a Medve-tó felé?

Amikor ma igyekszem visszaemlékezni rá, az óriási boldogságon kívül voltaképpen nem sokat tudok emlékezetemből előcsiholni. Igaz ugyan, hogy a nagy feladatnak csak egy része volt mögöttünk. Ügyelnünk kellett arra, hogy a fehérek keze közé ne kerüljünk, hogy eltüntessük nyomainkat, vagy legalábbis leplezzük igazi irányunkat.

Azonkívül: hogyan fogad minket a Kereskedő, vajon segít-e? Vajon nem rettentik-e Wap-nap-ao emberei és a fehér hatalmasságok bosszúja? Mi pedig vajon visszatérünk-e a Sós Sziklák Völgyébe a segítséggel? Hazatérőben a hágó gonosz szellemei nem állnak-e bosszút első vereségükért?

Mindezek a gondolatok megfordultak fejünkben. És ma már jól látom, hogy az átkelés a hágón jóformán csak a kezdet volt, az első győzelem a hosszú és veszedelmes harcban. De akkor? Akkor úgy éreztük, hogy csaknem mindent elvégeztünk. Hittünk Owases pártfogásában − abban, hogy gyámolító szelleme elkísér minket legnehezebb vállalkozásainkra. Biztosra vettük, hogy ha sikerül átlépnünk a Sas Szirt alatti kőküszöböt, akkor már minden gyerekjáték lesz, akárcsak egy medvebocs elejtése. És éppen ezért örömujjongásunkon kívül nem sok ragadt meg emlékezetemben a Medve-tóhoz vezető

útról.

Két napig tartott. Csak egyetlenegyszer aludtunk és pihentünk, akkor is röviden. Az utolsó napon és éjszakán hófúvásban meneteltünk. Aznap Tanto késével leterített egy veszett, magányos farkast. Nekem estefelé sikerült két kövér nyulat lőnöm.

Az első éjszakán farkasok vették körül azt a fát, amelyen aludtunk, de szerencsére észak felől más vadászat hívó szavát hallották és elszáguldottak. A második éjszakán a hóförgetegben eltévedtünk, és szürkületig tévelyegtünk a rengetegben, hiába kerestük a Medvetóba torkolló kis folyócska medrét. Csak pirkadatkor bukkantunk rá.

És végre a harmadik nap estéjén elértük a tó északi szélét. A gyorsan leszálló téli homályban apró, vöröses fény villant fel a szemközti parton.

Tanto megparancsolta, hogy várjak rá. Ellenőriznie kellett, hogy a Kereskedő egyedül van-e − nem tanyáznak-e nála Wap-nap-ao emberei.

Éjszaka volt, mire visszatért. Engem pedig várakozás közben elnyomott az álom, és valószínűleg bóbiskoltam, miközben a Kereskedő házába igyekeztem, bóbiskoltam, miközben üdvözöltem, és elfogyasztottam − négy nap óta első − meleg vacsorámat. Mindebből ugyanis semmire sem emlékszem. Semmire, csak a kavargó porhóra és a sötét éjszakában csillagként rám hunyorgó, apró, vörös fényre, amelyet mintha Key-wey-keen sodort volna a földre.

A vadászösvényekről eltűnt a hó,
Olvadt vízzel rohan a, zúgó folyó.
Kuniu, a sas, szárnyát kitárta,
Indította röptét felhők irányába.
Fenem a késemet, megtömöm a puzdrám.
Friss hús illatozik ma még itt a pusztán.

Mai napig sem értem, a Medve-tónál lakó prémkereskedőt, miért nevezték Kövér Kereskedőnek. A félvér Roger − egy kanadai francia és egy cree törzsbeli indián nő fia − valószínűleg sohasem volt még annyira sem hájas, mint például az a két fehér, aki Wap-nap-aó-val a táborunkba látogatott. A Kereskedő abban az időben már megette kenyere javát. És csak Tantónak hittem el − mert ő már régebben ismerte −, hogy ez a Kövér Kereskedő, ez a szikár, hajlott hátú, hallgatag férfi, fekete, indián szemével és deresedő, homokszínű hajával. Csak hajszíne és több napos borostája miatt nem néztem fajtám bélinek. Sőt − kire is emlékeztetett már az első pillanatban, szinte elemi erővel? Tudjátok, kire? Owasesra! Igen, tanítónkhoz hasonlított keskeny, mozdulatlan ajka és mélyen ülő, szigorú szeme.

Gondolatomat nem árultam el bátyámnak. Úgy éreztem, hogy sérti a legderekabb és legbölcsebb sevanéz emlékét. De hiába igyekeztem szabadulni ettől a gondolattól. És talán ezért − noha gyűlöltem minden sápadtarcút, akár a csörgőkígyó ivadékait − könnyebben elhittem, hogy a Kereskedő nem csal bennünket kelepcébe, nem szolgáltat ki Wap-nap-aónak, könnyebben bíztam benne, noha voltak olyan pillanatok, amelyek során − először azóta, hogy kikerültünk a Sós Sziklák Völgyéből − feladtam minden reményt.

Kezdetben Tanto sem bízott a Kereskedőben. Az első estén, amelyre én egyáltalán nem emlékszem, őt is legyőzte a fáradtság. Csak annyit mondott a Kereskedőnek, hogy megszöktünk a völgyből, amelyet elzárt Wap-nap-ao a csendőreivel. De nem említette sem azt, hogy sárga vasból készült karpereceink vannak, sem szökésünk célját. Elhatározta, hogy erről csak másnap reggel szól. Később bevallotta, attól tartott, hogy a Kereskedő kihasználja törődöttségünket és álmosságunkat, s kirabol bennünket. Tanto közvetlenül az ajtónál tért pihenőre − úgy, hogy tudta nélkül senki sem léphette át a küszöböt.

A Kereskedő ébresztett fel álmunkból. Helyesebben a tűzön melegített hús és füstölt hal illata. Az éjszakai havazás után verőfényes nap köszöntött be; a Kereskedő sürgölődött a szobában, világos fémtányérokat helyezett az asztalra, és a tálakat megrakta hússal. Amikor tekintete összeakadt az enyémmel, felemelte kezét.

− Üdv neked, főnök fia! − köszöntött mély, rekedt hangon.

− Üdv neked! − feleltem mogorván. − A nevem Sat-okh.

A Kereskedő bólintott.

− Szép nevet szereztél − jegyezte meg, és akkor, annál a bólintásnál fedeztem fel először, hogy hasonlít Owaseshoz.

Némán falatoztunk. A Kereskedő méhsörhöz hasonló sötét, édes folyadékot készített. „Kávé”-nak nevezte. Nem akartam felhajtani (azt hittem, hogy tüzes víz), de a Kereskedő eloszlatta aggályomat Igyam meg, ajánlotta, mert elűzi a fáradtságot, és megsokszorozza ereimben a vért. Hallgattam rá. összesen ennyi hangzott el az étkezés alatt.

Életemben először láttam, hogyan élnek, hogyan étkeznek és laknak a fehérek. A ház barlanghoz hasonlított, nagy ügyességgel vastag tölgyfa gerendákból építették. A tűz nem a barlang közepén, hanem kőhajlékban lobogott Étkezéshez nem ülnek a földre, hanem fatuskókra. Minden furcsa volt, idegen és − bölcs. Igen, bölcs. Gyűlöltem a fehéreket, de megértettem, hogy az így épített ház sokszorta melegebb, mint a mi sátrunk, hogy a kővel körülvett tűzhely jobban melegít, és a sötét folyadék valóban elűzi a fáradtságot…

Az étkezés után Tanto elővette inge alól Tinglit egyik karperecét, és a Kereskedő elé tette.

− Mennyi élelmet adsz ezért? − kérdezte.

A Kereskedő gyorsan az asztal fölé hajolt. Kezébe vette a karperecet, körmével megkarcolta, hosszan mérlegelte tenyerében. Végül felpillantott.

− Két szánt… a legfinomabb hússal és zsírral megrakodva − ajánlotta.

Tanto lehunyta szemét. Én is éreztem, hogy az örömtől orcámba tódul a vér, és elfordultam a Kereskedőtől, hogy elrejtsem szemem csillogását

− Testvérem − kérdezte Tanto −, igazat mond?

A Kereskedő ökölbe szorította asztalon pihenő két kezét.

− Vajon Magas Sas fia, Tanto − válaszolt fenyegető kérdéssel −, hallott-e arról, hogy valaha is megcsaltam volna vörös testvéreimet?

− Nem.

− Tehát megismétlem: ezért a karperecért két zsírral és hússal megrakott szánt adok, és kutyáimmal magam is segítek elvinni a szánokat oda, ahová vörös testvéreim kívánják. Tudom, hogy a sevanézok éheznek a Sós Sziklák Völgyében. Szívesen segítek rajtuk, ha sikerül elkerülni a Királyi Lovascsendőrség őreit.

− Ez nem veszélytelen dolog − vetettem oda lenézően.

− Hallgass, Sat-okh! − förmedt rám élesen Tanto. Akkor fedeztem fel első ízben halvány mosolyt a Kereskedő arcán.

− Fiatal testvérem nem ismeri a Kövér Kereskedőt. Merre jöttetek ki a völgyből?

− A Sas Szirt alatt.

− Micsoda?

− A Sas Szirt melletti hágón.

A Kereskedő ámulattól tágra nyílt szemmel meredt ránk. Végül fellélegzett.

− Veletek tarthatok − jegyezte meg. Ekkor Tanto elővette a másik karperecet.

− Hajlandó vagy két másikat hajtani?

A kereskedő felállt, némi habozás után válaszolt:

− Igen.

Tanto is felemelkedett.

− Testvérem készítse elő a szánt az útra.

A Kereskedő gondolataiba mélyedve bólintott, zubbonyába süllyesztette a karpereceket, és a kijárathoz lépett. Kitárta az ajtót, és eltűnt. Egymásra pillantottunk Tantóval − mint győztes vezérek egy nagy csata után.

De ekkor futólépésben visszatért a kereskedő.

− Wap-nap-ao! − kiáltotta lihegve.

Tanto a késéhez kapott. Én is kirántottam a magamét, és a Kereskedő háta mögé ugrottam. Elárult minket? Ha áruló, az életével fizet!

De a Kereskedő ügyet sem vetett a villogó pengékre, az asztalra szökkent, és az alacsony mennyezeten kis csapóajtót nyitott fel. Remegett a keze.

− Itt bújjatok el. Gyorsan bújjatok el! − hajtogatta az ajtóra pillantgatva, amely mögül már távoli csaholás hallatszott

Tanto megértette. Bízott a Kereskedőben. Egyetlen ugrással a rejtekhelyen termett Majd engem húzott maga után.

Alacsony, sötét helyiségbe kerültünk. A Kereskedő feladogatta prémes bekecsünket, hótalpainkat és dárdáinkat felnyújtotta azt a nagy medvebőrt is, amellyel takaróztunk.

Végül pedig visszaadta a karpereceket.

− Tegyétek el − kérte. − És hallgassatok!

Betette a csapóajtót, amely vastag, gyalulatlan deszkákból készült, és a réseken át figyelhettük a szobában zajló eseményeket

A Kereskedő egy pillanatig még szétnézett, ellenőrizte, nem maradt-e utánunk áruló nyom − végül kisétált az ajtó elé.

− Nem árul el minket? − leheltem Tanto fülébe.

− Hallgass! − suttogta hangtalanul.

Ezek voltak a legkeservesebb percek. Még annál is rosszabbak, mint amikor fejünk fölött először dördült meg a lavina. A Kereskedő barátságos embernek látszott, és semmi esetre sem ellenségnek. De talán feltámad benne a fehérek áruló vére? Hallottuk a kunyhó előtt kavargó kutyák kaffogását ostorok pattogását és a fehérek kiáltozását. A Kereskedő ritkán szólalt meg, mély hangja beleveszett a lármába.

Úgy megszorítottam késem markolatát hogy szinte fájt Megfogadtam, hogy élve nem kerülök a kezük közé. A szívem mérhetetlenül lassan vert, fülemben lüktetett a vér.

Az idegenek sorra beléptek a szobába. Egyikük sem tekintett fölfelé. Egymás után szállingóztak, és valamit beszéltek zizegő, kemény nyelvükön, amelyből Tanto − és én még kevésbé − egy árva szót sem értettünk. És ha rólunk tárgyalnak − és csak halogatják a támadás pillanatát, hogy szívünket annál hosszabban gyötörje a bizonytalanság, a remény és a rettegés? A rettegés nem magunk miatt, hanem mindazokért, akiket meg kellett mentenünk.

Hatan léptek be, és még mindig nem láttuk Wap-nap-aót. Végül ő is feltűnt a küszöbön. Közvetlenül utána a Kereskedő is visszatért a kunyhóba.

A lovas csendőrök szemmel láthatóan szörnyen kimerültek és megéheztek. Nyomban nekiestek az ételnek. Nem tudtak némán, méltósággal táplálkozni, úgy, ahogy felnőtt harcosokhoz illik. Egyfolytában dobálóztak a szavakkal, rikoltoztak, mint a vénasszonyok, vihogtak, mint a fiatal lányok. Csak Wap-nap-ao és a Kereskedő hallgatott mélységesen. A Kereskedő egyébként kissé félrehúzódott, és így kívül esett látómezőmön. Egyszer csak összerezzentem. Megütötte fülemet a Kereskedő cree tájszólásban feltett kérdése:

− És mit csinálnak a te vöröseid?

Wap-nap-ao fölkapta fejét. Dühösen válaszolt valamit a fehérek nyelvén − egyik embere is megtoldotta néhány bosszús szóval. Arcomon éreztem Tanto gyorsuló lélegzetét. Úgy látszik, ő sem értette, miért kérdezősködött a Kereskedő cree tájszólásban. Ez volna az árulás kezdete? Vagy pedig a Kereskedő azt akarja, hogy mi is megértsük szavait, és ostobasággal határos könnyelműségével felkelti az agyafúrt Wap-nap-ao gyanakodását?

A választ maga a Kereskedő adta meg. Ismét hallottuk nyugodt hangját

− Ne bosszankodj, Wap-nap-ao − csitította. − Én rosszul beszélem a te nyelvedet, te az enyémet. De mindketten jól ismerjük a cree nyelvet.

Tehát a Kereskedő és Wap-nap-ao a fehérek két különböző népéhez tartoztak? Éreztem, hogy Tanto a vállamba markol.

Wap-nap-ao dörmögött valamit az orra alatt. Úgy látszik, a Kereskedő meggyőzte. Úgy ült, hogy kitűnően láttam ráncok barázdálta, szőke, borostával benőtt, sovány arcát, amely még kimerülten is kemény és félelmetes volt

A Kereskedő megismételte kérdését:

− Mondd hát: mit csinálnak a te indiánjaid?

Wap-nap-ao vállat vont

− Semmit

− Semmit?

− Azt hiszem, úgy akarnak éhen dögleni, mint farkasok a ketrecben.

− De ők nem farkasok, Wap-nap-ao testvérem, hanem emberek.

− Tudom.

Az egyik fehér egy percre kiment a ház elé, és rögtön visszatért Világos fémből készült kis palackot állított az asztalra. A többiek örömrivalgással fogadták. Világos, átlátszó folyadékot töltögettek a bögrékbe.

− Gyere, igyál, Kereskedő − hívta Wap-nap-ao.

− Tüzes víz?

− Igen, igen − nevetett Wap-nap-ao −, come here, Francois, for a little tüzes víz.

A Kereskedő az asztalhoz lépett. Nem nevetett De felhajtotta a bögre tartalmát, és Wap-nap-ao mellé telepedett Ismét megmarkoltam a késemet. Mi lesz, ha a tüzes víz szelleme megzavarja a Kereskedő eszét, és ráparancsol, hogy áruljon el minket?

De a Kereskedő hangja továbbra is nyugodtan, közömbösen csengett:

− Mi hasznod abból, ha a sevanézok elpusztulnak a Sós Sziklák Völgyében?

Wap-nap-ao feléje fordult, és összehúzta a szemét.

− Hát te meg mit faggatsz így felőlük?

Most a Kereskedő vont vállat.

− Jól tudod, hogy a sevanézok és a siwasok prémeket hoznak ide cserébe. Ha rezervátumba hajszolod őket, nekem is mennem kell innen.

Egy szakállas-férfi, akiben csak most ismertem fel az egyik nálunk járt követet, megint töltögetett a tüzes vízből, és valamit mondott a saját nyelvén, amit a többiek vaskos röhögéssel fogadtak.

Wap-nap-ao nem hahotázott, hanem gyorsan felhajtotta bögréjét. Világos, hideg szemén árnyék vonult át.

− Ez igaz? − kérdezte a Kereskedő a szakállas szavai nyomán.

− Igaz. A jelek szerint elhatározták, hogy inkább éhen halnak, de a völgyből nem mozdulnak.

− Akkor hát mit teszel?

− Majd csinálok valamit.

− Mit?

Wap-nap-ao elővette pipáját. Megtömte sárga dohánnyal, rágyújtott. Arca felélénkült.

− Még mindig túlságosan erősek ahhoz, semhogy megpróbáljam erőszakkal elfogni őket De egy hónap múlva kellőképpen legyengülnek, és még a legkonokabbakat is puszta kézzel kiemelhetem. Erősítésért megyek a főnökhöz. Ha kapok vagy harminc embert, egy hónap múlva dinamittal kinyitom a völgyet, és egyetlen lövés nélkül foglyul ejtem az egész népet. Még hálásak is lesznek, hogy megmentem őket az éhhaláltól.

− És most nem szöknek meg előled?

Wap-nap-ao fölnevetett

− Ki, és merre? A hegyek rengenek a lavináktól. A betemetett kanyonon senki sem jut át. Különben is otthagytam négy emberemet. Maguk a harcosok talán még kitörhetnének a völgyből, de a családjukat csak nem hagyják ott.

− Igen − ismételte meg lassan a Kereskedő −, a családjukat nem hagyják.

Wap-nap-ao mérgesen morgott valamit a saját nyelvén.

Emberei már befejezték az étkezést, és sorra pihenőre tértek. Ő azonban még nem feküdt le. Továbbra is az asztalnál üldögélt. Szeme csillogott a kéken gomolygó pipafüstön keresztül.

A Kereskedő is rágyújtott. Végre megjegyezte:

− Kellemetlen dolog éhen halni.

Wap-nap-ao először hevesen megrándult, mintha ütni akarna, de erőt vett magán, és hátával a falnak támaszkodott, mint aki szörnyen elcsigázott

Most a hangja is rettentő kimerülten kopogott.

− Ide figyelj, Francois − kezdte. − Ide figyelj, te ostoba Kövér Kereskedő. Én a legkevésbé sem kívánom, hogy éhen dögöljenek. Naponta imádkozom azért, hogy önként jöjjenek ki abból az átkozott völgyből, adják föl az átkozott szabadságukat, és vonuljanak végre az átkozott rezervátumukba. Én nem kívánom a halálukat. Én még azt sem akarom, hogy rabságba kerüljenek. Nekem csak a parancsot kell végrehajtanom.

− Miért?

− Te nem tudod, miért?

− Nem.

Wap-nap-ao ajkához emelte a bögrét, noha már üres volt.

− Azt hittem, hogy az egész vadon tud róla − jegyezte meg.

A Kereskedő savanyú arcot vágott

− A vadon talán tudja, én nem.

Tanto marka összébb szorult a karomon. Minden szavuk belénk fúródott, mint nyilak a sebesülten menekülő jávorszarvasba. Wap-nap-ao vállat vont.

− Megígérték, hogy ha rezervátumba vezetem a sevanézokat, felmentenek a szolgálat alól, jutalmat

kapok és teljes nyugdíjat. Érted? Nem őrmesteri nyugdíjat, pedig az vagyok tizenkét éve, mióta a vörösök a dárdájukkal először szántották föl a hátamat, hanem hadnagyit Érted?

− Nem.

− Te, Kereskedő − Wap-nap-ao hangja fenyegetővé vált −, ne ingerelj. Nekem négy gyerekem van. Az anyjuknak nemcsak fehér vér van az ereiben. A gyerekeimnek sem. Ha nem hagyok nekik elég pénzt, a gyerekeim éhezni fognak, mint…

− Mint azok a Sós Sziklák Völgyében?

Wap-nap-ao az asztalra csapott

− Miért nem engedelmeskednek a vörösök a törvénynek?

− Ez nem az ő törvényük.

− De az enyém és a tiéd!

A Kereskedő elnémult. Wap-nap-ao hevesen lihegett mintha sokáig futott volna. Vajon a harag okozta? Vajon csakis a harag?

Lassan felemelkedett, és a Kereskedő fölé hajolva kijelentette:

− Ha mi nem engedelmeskedünk a törvénynek, összezúz téged és engem. Érted?

A Kereskedő váratlan alázattal bólintott

− Értem.

Egy pillanatig farkasszemet néztek. Végül Wap-nap-ao lustán ásított.

− Délben ébressz fel minket.

− Nem töltitek itt az éjszakát?

− Nem.

A Kereskedő biccentett, mintha közömbösen csodálkozna kissé. Wap-nap-ao pedig végignyúlt a borúkon. Egyszeriben elnyomta az álom. A Kereskedő kiment.

Most már tudtuk − nem árul el minket. Sokkal többet tudtunk. Tanto marka meglazult a karomon, az én ujjaim is elengedték késem markolatát. Lehunytam szememet, és magam előtt láttam hol a Kereskedő arcát, hol Owases szemét. A szobában hangosan szuszogtak az alvók, az udvaron percenként felugattak és morogtak az ebek. Nyilván a Kereskedő etette kutyáit Igen − bizonyára megetette őket a Sós Sziklák Völgyébe tervezett út előtt. Mert ha a fehérek délben eltávoznak, mi kevéssel utánuk felkerekedhetünk a Kereskedővel a völgy felé.

A nap lustán vonult a föld felett. Világos foltja egyre közelebb vándorolt az ablakhoz. Lassan telt az idő. A kutyák már régen elnémultak. És végül az ajtóban megjelent a Kereskedő, és valamit mondott a fehérek nyelvén. Árnyéka a küszöbön delet mutatott.

Wap-nap-ao emberei kelletlenül kászálódtak. Szörnyen esetlenül készültek az útra. Csak Wap-nap-ao éles parancsára szedelődzködtek szaporábban.

A Kereskedő a nyitott ajtóból búcsúzott el tőlük.

Mindent hallottunk: a kutyák csaholását, a szánok csikorgását a havon, az ostorok pattogását. Azután minden eltávolodott, elhalkult, elhalt. Visszatért a csend, ránk borult, mint a tavaszi szellő gyengéd lehelete. A küszöbön mozdulatlanul sötétlett a Kereskedő árnyéka.

Végül meghallottuk hangját:

− Wap-nap-ao eltávozott. Testvéreim előjöhetnek.

− Bocsássa meg a Kövér Kereskedő Magas Sas fiának, hogy gondolatban megsértette őt. Azt hittem, hogy fehér testvérem Wap-nap-ao barátja, és többre értékeli az ő törvényét a szabad sevanéz nép életénél és szabadságánál. Most tudom, hogy fehér testvérem nagy harcos és derék férfi, gondolatai világosak és tiszták, mint a napfény és a víz. A sevanézok sohasem felejtik el a Kövér Kereskedőnek barátságát, és mindig barátai lesznek, Magas Sas fia pedig mindig testvére lesz.

Ezeket mondta Tanto, amikor elhagytuk rejtekhelyünket, és megálltunk a Kereskedő előtt, aki merev arccal hallgatott bennünket. Amikor Tanto befejezte, én is felemeltem kezem, és megszólaltam:

− Sat-okh, Magas Sasnak, a sevanézok főnökének kisebbik fia is mindig a Kövér Kereskedő testvére marad.

A Kereskedő vállamra tette kezét.

− Anyám a cree törzsből származott − mondta egyszerűen.

Azután az asztalhoz ült, és tömködni kezdte pipáját. Aggódva egymásra pillantottunk bátyámmal. Mit jelentsen ez?

Tanto a Kereskedőhöz lépett.

− Vajon testvérem elfelejtette, hogy a Sós Sziklák Völgyébe kell indulnunk? − kérdezte.

A Kereskedő nemet intett. Hellyel kínált maga mellett, és hosszan, némán szívogatta pipáját. Habozva, értetlenül ültünk le.

− Testvérem talán megtagadja? − kérdezte újra Tanto.

− Nem.

− Akkor hát miért nem készülődünk az útra?

− Mert tanácskozni akarok fiatal testvéreimmel − magyarázta meg végre a Kereskedő. Kő esett le a szívemről. Tehát nem szegi meg szerződésünket. Tanto is megnyugodott, elővette Tinglit karpereceit, és a Kereskedő elé helyezte őket.

Az öreg megforgatta, megint jól megnézegette, méregette az ékszereket, és végül megkérdezte:

− Vajon a sevanézoknak sok ilyen karperecük van?

− Van elég − válaszolta Tanto.

A Kereskedő kis ideig még eljátszogatott a karperecekkel, s végül az asztalra tette őket

− Testvérem úgy véli, hogy ez kevés? − kérdezte megint Tanto.

− Nem.

− Kíván-e többet látni?

A Kereskedő nem felelt Ekkor Tanto intésére előszedtem zubbonyomból anyám karpereceit a főnök feleségének karpereceit. Ezek voltak népünk legnagyobb és legszebb ékszerei, vöröses fényben csillogtak, s madár- és állatfigurákat véstek beléjük.

Láttukra a Kereskedő halkan füttyentett. Olyan óvatosan vette őket kezébe, mintha félne, hogy széthullanak ujjai közt Gondos vizsgálat után elém tette a karpereceket, noha nem nyúltam értük. Még mindig hallgatott, és valamit forgatott a fejében, mi pedig vártuk szavait Végre félretette pipáját és felemelte a fejét

− Segíteni akarok a sevanéz népen − jelentette ki.

− Fehér testvérem… − kezdte Tanto, de a Kereskedő egy intéssel félbeszakította.

− Úgy akarok segíteni a sevanézoknak, hogy az egész nép kikerülhessen a völgyből − suttogta.

− Mi?… − kiáltott fel Tanto, én pedig talpra szökkentem.

A Kereskedő halványan elmosolyodott. Elszégyelltük magunkat a heves kitörés miatt, Visszaültünk az asztalhoz, és vártuk a házigazda további magyarázatát

− Mindjárt elmondom, hogyan akarom véghezvinni − kezdte végre az öreg. − De előbb valamit meg kell magyaráznom Magas Sas fiainak. Meghallgatnak-e?

− Igen − suttogta Tanto. Nekem pedig egyetlen szó sem jött ki elszorult torkomon.

− Fiatal testvéreim hallgassanak meg hát figyelmesen − szólt a Kereskedő. − Ugyanis meg kell érteniük, ha segítek a sevanézoknak megszökni a Sós Sziklák Völgyéből, megszegem a fehér főnökök törvényét, és ezért súlyos büntetés jár. Csak egyet tehetek, utána elszökhetem messzire, ahová a fehér főnökök Keze már nem ér el. De akkor itt kell hagynom házamat, mindenemet, amim van. Ért engem, Tanto testvérem?

Én nem értettem, de Tanto bólintott.

− Öregember vagyok − folytatta a Kereskedő −, és nincsenek sem testvéreim, sem nővéreim, akik olyan békésen élhetnének, mint a ti népeteknél az öregek.

− És hogyan érheted el, hogy a sevanézok kijussanak a völgyből? − faggatta Tanto. Első ízben nevetett fel a Kereskedő jókedvűen, hangosan. De nyomban elkomolyodott, mert elkapta aggódó pillantásomat

− Sat-okh nem hisz nekem? − kérdezte.

Nem válaszoltam.

− Jól hallottátok-e, amit Wap-nap-ao mondott?

− Igen.

− Hallottátok, hogy a betemetett kanyonban Wap-nap-ao csak négy csendőrt hagyott?

− Hallottuk.

Nem értettem, hová akar a Kereskedő kilyukadni, de úgy lestem szavát, mint a farkasok közé szorult vándor a megmentőinek hangját.

− Négy embert könnyű meglepni − jegyezte meg a Kereskedő.

Tanto vállat vont.

− Még ha megöljük is őket, Wap-nap-ao embereinek halála nem nyitja meg a völgyet.

− Senkit sem ölünk meg − dörmögte az öreg. − De ha senki sem akadályoz meg benne, én ki tudom

nyitni a kanyont, ugyanúgy, ahogy Wap-nap-ao betemette.

Csend támadt. Vártam ezt az ígéretet, mégis, amikor a Kereskedő fennhangon kimondta, nem tudtom hinni a fülemnek. Tanto sem szólt egy árva szót sem.

A Kereskedő észrevette, hogy nem bízunk benne.

− Nem kérek a sevanézoktól jutalmat, amíg a kanyont ki nem nyitom − jelentette ki keményen.

− Hogyan képzeled, fehér testvérem? − kérdezte Tanto, és hangja ugyanúgy remegett, mint az én szívem.

A Kereskedő feléje hajolt. Most úgy pergett a nyelve, mintha egyszeriben mindent meg akarna magyarázni.

− Amikor kissé idősebb voltam nálad, főnök fia, földalatti barlangokban dolgoztam délen. Azokban a barlangokban vasat ásnak ki. Ott megtanultam villámmal széttörni a sziklákat, ugyanúgy, mint Wap-nap-ao tette a Rohanó Patak Völgyében. A sziklákat szétvető villámokat a fehérek dinamitnak nevezik. Wap-nap-ao táborában még jócskán akad dinamit. Elég ahhoz, hogy szélesre tárja a kanyont és nemcsak a harcosok, hanem az asszonyok, az aggok és a gyerekek is átkelhessenek rajta. Csak meg kell lepnünk, és le kell fegyvereznünk a Királyi Lovascsendőrség embereit Foglyul kell őket ejteni, hogy meg ne akadályozzák a sziklák lerombolását. De nem szabad őket megölni. Ha elpusztul valamelyikük, nem segítek a sevanézokon, értitek?

− Egyik sem pusztul el − biztosítottam. Tanto is bólintott így hát a Kereskedő folytatta.

− Még valamit el akarok mondani testvéreimnek. Még az ősszel fülembe jutott, hogy a sevanézoknál az idén rövid volt a vadászidény. És ezért nagy élelmiszerkészletet hozattam. Gondoltam, hogy télen prémekre cserélem el a sevanézokkal és siwasokkal. Nem gondoltam, hogy Wap-nap-ao a Sós Sziklák Völgyébe tudja zárni testvéreimet. Most, ha a sevanézok kijönnek a völgyből, átadhatom nekik az egész élelmet, és ebben az évben az éhség eltakarodik sátraiktól. De…

Itt elharapta szavát, mintha nem akarná befejezni a mondatot. Tanto feszült figyelemmel meredt rá.

− Testvérem mit forgatott fejében? − faggatta. A Kereskedő széttárta karját

− Ha kinyitom a kanyont, menekülnöm kell Wap-nap-ao bosszúja és a fehér főnökök büntetése elől. Ezért az élelmiszert nem cserélhetem el bőrökre.

− Testvérem − faggatta tovább Tanto − sárga vasra óhajtja cserélni?

− Igen.

Tanto halványan elmosolyodott.

− Milyen jutalmat kíván testvérem a völgy kinyitásáért, és mennyi sárga vasat kér az élelemért?

A Kereskedő lehunyta a szemét, és egy pillanatig ajka hangtalanul mozgott. Úgy bámultam, mint egy varázslót. Mélységes tiszteletet és igazi barátságot éreztem iránta -− hiszen nemcsak, hogy nem árult el minket, nemcsak nemesen viselkedett, hanem most még menekülést is ígért az egész népnek, megcsillogtatta a reményt, hogy a sevanézok kijuthatnak a Sós Sziklák Völgyéből, élelmiszert kaphatnak, legyőzhetik az éhséget. Ennek ellenére benne is akadt, mint minden fehérben, gyengeség és ostobaság. Mert miféle férfi az, aki nők ékére és karperecére vágyik? Hallottam róla, hogy a fehérek nagyra becsülik a sárga vasat, de nem tudtam megérteni ezt a nevetséges dolgot

Végül a Kereskedő feltekintett.

− Mennyit ajánlanak fel nekem a sevanézok? − kérdezte tétován.

Tanto vállat vont. Gondolkodott egy pillanatig.

− Annyit, mint háromszor tíz hússal és zsírral megrakott nagy szánért − jelentette ki nyomatékkal.

− Háromszor tíz?

− Igen.

− Háromszor tíz ilyen karperecet? − hitetlenkedett a Kereskedő, és az asztalon heverő vastag, csillogó karperecekre bökött

Tanto rám nézett. Szemében diadal lobogott de száját lebiggyesztette, és nem is titkolta enyhe megvetését.

− Igen − erősítette meg. − Ezt ígéri neked a sevanézok főnökének fia.

A Kereskedő felpattant az asztal mellől.

− Megyek, előkészítem a kutyákat az útra − vetette oda, és kifordult az ajtón.

Még teljes napsütésben, jóval napnyugta előtt két kutyafogat indult el a Medve-tó mellől észak felé a Sós Sziklák Völgye irányába. Az elsőt Tanto, a másodikat a Kövér Kereskedő vezette.

Életem első viadala, ember ellen vívott küzdelme előtt álltam. A Kereskedő azt kívánta, Hogy kíméljük meg Wap-nap-ao embereinek nemcsak életét, hanem testi épségét is. Megígértük,

megfogadtuk Owases emlékére. De mégiscsak harc lesz. És a Királyi Lovascsendőrség senkinek sem ígérte meg, hogy megkíméli Magas Sasnak, a sevanézok főnökének fiait.

Tanto és a Kereskedő elhatározták, hogy a fehér megelőz minket, és nyíltan felkeresi Wap-nap-ao táborát A Kereskedő ugyanis ellátta magát tüzes vízzel. Terve szerint megkínálja a kanyon őreit, mert a tüzes víz szelleme először megzavarja az ember eszét, dalra, ordítozásra, táncra bírja − majd mély álmot borít szemére, amelytől alszik, mint télen a feketemedve. Sőt, feltételezte, hogy ilyen csikorgó fagyban a fehérek éjszakára nem is állítanak őröket. Ha pedig megtennék, felajánlja, hogy átveszi az éjszakai őrséget, és később fehér bagoly huhogásával hív bennünket.

A négy csendőrön kívül mástól nem kellett tartanunk.

Wap-nap-ao visszatérése csak egy hónap múlva volt esedékes. Ha tehát sikerül kinyitni a Rohanó Patak Völgyét…

A súlyos szánok késleltették utunkat, noha a Kereskedő fürge kutyái előzőleg jócskán pihentek. A fagy egyre keményebbé vált. Éjszakánként hatalmas máglyát kellett raknunk, és még napközben is meg-megálltunk, hogy elkerüljük a nagy fagyban erőlködőkre leselkedő betegségeket.

Lassú vándorlásunkat lidérces álomnak éreztem. Gondolataim a közelgő harc esélyeit latolgatták. Tudtam, hogy a Kereskedő szándéka helyes és bölcs, amikor a tüzes víz segítségével ólmos álmot akar ellenségeink szemére borítani. Megértettem, hogy nem kívánja halálukat, hiszen azt már én sem kívántam. De jobban szerettem volna, ezerszer jobban szerettem volna szemtől szembe, nyílt élethalálharcot vívni a Királyi Lovascsendőrökkel. És még az a tudat sem űzte el türelmetlen aggodalmamat, hogy éppen Tanto és én − tehát a vérpróbától még meglehetősen messze levő legényke mentjük meg az egész nép életét és szabadságát.

Az éjszakai pihenőkön nem jött szemememre álom. És amikor végre elbóbiskoltam, lidércek és látomások kínoztak. Az álom hosszú, gyötrő óráiban hol magával Wap-nap-aóval tusakodtam − néha nagyobb volt a szürkemedvénél, néha mérges kígyóvá zsugorodott −, hol az égből zuhanó óriási lavina elől menekültem, hol a Királyi Lovascsendőrség egyenruhájába bújt farkascsordával viaskodtam.

Háromnapi vándorlás után végre a hegyek lábához érkeztünk, a Néma Sziklák Völgyének környékére. A csendőrök táborától alig félnapi könnyű menetelés választott el bennünket Elhatároztuk, hogy itt egyelőre elválunk. A Kereskedő az egyik üres fogattal folytatta útját Mi pedig terv szerint szürkületkor követjük őt, kutyáinkat és készleteinket pedig a pihenőhelyen hagyjuk. Útközben nem láttunk farkasnyomokat, és üvöltésüket sem hallottuk. Sem a kutyákat, sem az élelmet nem kellett tehát féltenünk. Ennek ellenére a biztonság kedvéért az élelmiszeres zsákokat fára erősítettük, az ebeket pedig úgy kötöztük meg, hogy támadás esetén legalább védekezhessenek.

A Kereskedő úgy indult, hogy még naplemente előtt elérje Wap-nap-ao táborát. A tiszta és mozdulatlan levegőben a fagy egyre keményebben éreztette fogát, és alkonyatkor annyira megerősödött, hogy gyakran hallottuk reccsenő ágak pattogását, a fehérek fegyverének ropogásához hasonló éles csattanást. A kutyák tüstént mélyen beásták magukat a hóba, mi azonban még tüzet sem gyújthattunk.

A nap csigalassúsággal siklott az ég nyugati peremére. A hegyek ormai sokáig teljes verőfényben ragyogtak. A legközelebbi dombvonulat mögül előbukkant a völgyet övező, napfényben lángoló hegylánc. A sziklák közt az éles, madárcsőr alakú Sas Szirten úgy villogott a hó, mint sok-sok fényes nyílhegy.

Végre a lenyugvó nap vérbe borította a hegycsúcsokat. Most már gyorsan változtak színeik, váratlanul kihunytak, mint a haldokló tábortűz lángjai. Felettünk, mérhetetlen magasságban, felvillant az első csillag.

Elindultunk.

A sűrűsödő félhomályban csendesen, nesztelenül száguldottunk a Kereskedő nyomában, akár a farkasok. A nyom a vadon peremén vezetett bennünket. Lábunk alatt enyhén csikorgott a hó. Az éjszaka előbb koromsötét volt, majd ismét megvilágosodott a csillagok fényétől. A hegyek mögül kidugta keskeny, szinte fehér szarvát az újhold.

A hegyek fala közeledett, egyre magasabbá és sötétebbé vált. Úgy éreztem, hogy az egész rengeteg hallja szívverésünket. Már kivettem a sziklahátak ismerős rajzát. Ez már a Rohanó Patak Völgyének vidéke volt. A csillagok éjfélt jeleztek.

A holdfényben fehéren ragyogó hómezőn néhány sötétebb foltot fedeztünk fel. Közvetlenül a kanyon bejáratánál sötétlettek. Wap-nap-ao tábora!

A Királyi Lovascsendőrség sátrai nyílt, lapos térségen álltak. Ez a fehér főnök előrelátását

bizonyította. Szerencsére mégis odalopakodhattunk annak a sziklafalnak az árnyékába, amelyet kettévágott a völgy. Elmúlt éjfél. A csillagok mozdulatlanul ragyogtak a fejünk fölött A fagy átjárta minden porcikámat, szemem könnybe lábadt, szinte fájt a lélegzés. De mégsem a hidegtől remegtem.

Végre egy árnyék moccant meg a sátor mellett Fehér bagoly huhogását hallottuk. Egyszer, kétszer, háromszor …

És én azt hittem, hogy itt harc lesz!

Nem küzdöttünk, egyáltalán nem volt semmi, amivel dicsekedhetnénk, ötéves Utik is véghezvihették volna azt, amit mi tettünk. Ugyanis helyettünk már mindent elvégzett a tüzes víz szelleme.

Amikor a sátrakhoz surrantunk, a Kereskedő már várt minket. És nevetett. Igen − szinte fennhangon!

Bevezetett minket a fehérek sátrába, és itt már nem csodálkoztunk vigyázatlanságán, s nem is nehezteltünk rá.

Olyanok voltak, mint az érzéketlen fatuskók. Csak egyikük motyogott valamit álmában, amikor gúzsba kötöttük a kezét. A többiek semmit sem éreztek.

És ezek harcosoknak nevezték magukat? Ezek ítélték halálra, éhezésre és rabságra a sevanézok szabad népét? Jaj, de megvetettem őket! Szívemben még a gyűlölet számára sem maradt hely. Erősek voltak, hatalmasak − és ugyanakkor szörnyen nevetségesek és gyengék. Fegyverük még a sziklákat is szétrombolta, ők meg nem tudtak ellenállni a tüzes víz szellemének. Agyafúrtságukkal hatalmukba kerítették egész földünket, de ugyanakkor olyan törvényeket hoztak, hogy ha valaki etetni akarta gyermekeit, mások gyerekeit éheztetnie kellett Ezerszer gazdagabbak voltak a vörös bőrű népeknél, és nem tudtak jólétet biztosítani saját törzseik öregeinek. Bátrak voltak, mint Wap-nap-ao, de vitézségüket nem arra használták, hogy harcosként küzdjenek meg harcosokkal, hanem asszonyok, aggok és gyerekek éheztetésére. Tudtak nemes lelkűek lenni, mint a Kereskedő, de nemességüket felváltották sárga vasból készült karperecekre.

Továbbra is csodáltam, de már nem gyűlöltem, csak megvetettem őket. Még a Kereskedőt is megvetettem!

Ő ugyanis roppant izgatott volt. Ujjongott a könnyű győzelem miatt, de egyidejűleg rémüldözött, mint− egy erdőben eltévedt kisfiú. Tudta, hogy Wap-nap-ao csak egy hónap múlva tér vissza, de néha úgy viselkedett, mintha egy nagy csendőrcsapat már bekerített volna minket a kanyon torkolatánál. Ráadásul pillanatonként faggatta Tantót a megígért karperecekről és súlyukról − meg akart bizonyosodni arról, hogy beváltjuk ígéretünket. Végül már én sem válaszolgattam kérdéseire, és ekkor lassan lecsillapodott, helyrebillent lelki egyensúlya.

Tanto parancsára átvettem a foglyok őrzését. A Kereskedő még az éjszaka során megtalálta az egyik sátorban a dinamitot, Tantóval még egyszer ellenőrizte a köteléket a foglyok kezén-lábán, és nekivágott a völgynek. Engedelmeskednem kellett bátyám parancsának. A Kereskedő lefegyverezte a fehéreket, de korai kiszabadulásuk ennek ellenére veszélyeztethette volna eddigi sikerünket.

Ha valaki a Sós Sziklák Völgyében megjósolta volna, hogy négy foglyul ejtett lovas csendőrt fogok őrizni − ezt különleges megtiszteltetés ígéreteként fogadtam volna. Ennek a puszta reménye mérhetetlenül büszkévé tett volna. Most azonban nem örvendeztem − a büszkeségről már nem is szólva.

Nyomorúságos foglyok voltak. Csak viszolyogva üldögéltem sátrukban. Bűzlöttek a tüzes víztől, nyögtek, horkoltak, álmukban jajgattak, mintha a mérges ital szelleme egyfolytában könyörtelenül gyötörte volna őket Hajnal felé gyengült a fagy.

Pirkadat előtt az első szélroham megrázta a szomszédos fákat. Amikor pedig kivilágosodott, a hegyek felett ködöt és felhőfoszlányokat pillantottam meg, amelyek hóvihart jeleztek.

A fehérek nem ébredtek fel, noha tüzet gyújtottam a sátorban. A füst nem szállt fel a sátor felső nyílásán. A szél földre szorította hajfonatát, zavaros szalagot terített a sziklák lábához.

Ismét kiléptem a szabadba. A nap fénye egyre zavarosabbá vált. A felhők közül sebes felhőfoszlányok bukkantak elő, gomolyogva gyülekeztek az őserdő fölött, és kelet felé rohantak.

Én pedig egyre nyugtalanabbá váltam.

A kanyon még mindig hallgatott Vajon állja-e szavát a Kereskedő? Eszembe jutott a völgyben keresztben heverő óriási kőhalmaz, a sziklák alá temetett harcosok, Wap-nap-ao villámainak dörgése és véres villanásai … A kanyon csendjében néma fenyegetés rejlett

Egyszer csak rekedt ordítás hangzott a sátorból. Fölébredtek! Amint megpillantottak, elhallgattak, majd ismét kitört a zsibongás, mintha vénasszonyok civakodtak volna. Ordítoztak a maguk nyelvén, és én semmit sem értettem, csak azt, hogy nem tudják megőrizni méltóságukat, ügyet se vetnek arra, hogy kinevetem őket, hanem tehetetlenül rángatják köteléküket, hánykolódnak rémületükben, és üvöltenek dühükben, mint az éhségtől eszeveszett kutyák.

Végül egyikük rárivallt társaira, és azok elnémultak. ö pedig megszólított a sevanézok nyelvén, egyre-másra összekeverte és kegyetlenül törte a szavakat Nagy jutalmat ígért, ha megszabadítom kötelékeitől, megígérte, hogy főnököt farag belőlem, nekem adja a fegyverét és lovát, elhalmoz ajándékokkal. Én csak nevettem.

Azután megfenyegetett. Majd megint ígérgetett − és ismét fenyegetőzött. Közelebb léptem, erre torkán akadt a szó. Ellenőriztem kezén a szíjat − haragtól és rémülettől lángoló szeme közé néztem. Nem bírtam tovább a hallgatást

− A fehérek olyanok, mint a vénasszonyok − jegyeztem meg, és kifordultam a sátorból.

Ők megint összevissza kiáltoztak a maguk nyelvén, de hirtelen elnémultak − egy szempillantás alatt.

Mert megremegett a föld!

A kanyonból rettenetes dördülés hallatszott, majd egy második, harmadik… Végigszállt a rengeteg felett, nekivágódott a hegyek falának, visszaverődött, és végül elcsendesült; a vihar cafatokra tépte.

Eliramodtam a kanyon felé. De nem. Visszafordultam. Nem hagyhatom el a foglyokat

Szinte sírtam dühömben. Vajon mi történik ott? Mi történik a kanyonban? Olyan voltam, mint világtalan a csatában − tanácstalanul álltam a nagy események közepette. Mi történt a völgyben?

És íme, végre fölfedeztem Tantót. Rohant, mintha sebes szél sodorta volna. Arca ragyogott a boldogságtól, mint a legfényesebb csillag.

− Sat-okh! Sat-okh! − harsogta. − A Kereskedő kinyitotta a kanyont! Kinyitotta a kanyont!

És így népünk még egyszer megmentette szabadságát és életét

A sevanézok és a két siwas nemzetség még aznap elhagyta a Sós Sziklák Völgyét. A Kövér Kereskedő elindult a jutalmával dél felé. Harcosok kísérték, hogy átvegyék tőle a maradék élelmiszerkészletét.

Másnap a kezdődő hóviharban az egész nép észak felé vonult, a Fekete Tavak irányába. Ott kellett találkoznunk a Medve-tó felől érkező csapattal.

A foglyoktól elvettük fegyverüket és a sítalpakat hogy ne szegődhessenek a nyomunkba. Élelmiszerrel elláttuk őket Nem akartuk, hogy éhen pusztuljanak. Az éhhalál túlságosan kegyetlen dolog ahhoz, hogy akár gonosz és aljas embereket is erre ítéljünk.

A folyó felett már dal szárnyal,
A préri megtelt hóvirággal,
Vadlúdtól zeng a nádas,
Napba vette útját a sas.
Cserélj bundát, Mokwe testvér,
Meleget hoz délről a szél

Akarjátok-e tudni, hogyan ízlett a szabadság?

Még sokáig nem élvezhettük igazában boldogságunkat − sok keserves napot kellett átvészelnünk attól a perctől, hogy elhagytuk a Sós Sziklák Völgyét

A tél utolsó hónapja összeesküdött ellenünk, hófúvást, északi förgeteget, fagyot zúdított ránk. Északra, egyre csak északra kellett menekülnünk, hiszen fejünk fölött lebegett Wap-nap-ao visszatérésének és bosszújának veszedelme. A hóviharok betemették nyomunkat, de ugyanakkor szörnyen megnehezítették menetelésünket, amely voltaképpen állandó menekülés volt

A hófúvások után derűs napok következtek. A fagyott hó úgy villogott, hogy bántotta a szemünket, és a jeges levegőtől minden lélegzetvétel késszúrásként fájt a torkunkban. − Az észak felé vánszorgó menet fölött− sok-sok napon át csak egyetlen hang hallatszott − a jeges szél süvöltő éneke.

Csak húsznapi menetelés után álltunk meg néhány napos pihenőre. A húsz nap fáradalmait nem bírta ki az egyik aggastyán, nem állta ki a Wikmincz nemzetségbeli Fekete Toll öthónapos kislánya sem. Keserű, még mindig nagyon keserű volt a szabadság első néhány hete.

Talán Wap-nap-ao szabadította ránk a kemény fagy és a hóförgetegek gonosz szellemeit?

De éppen pihenőnk idején megváltozott a szél iránya. Ezt követően lehullottak az első olvadt cseppek a vadonban. A levegő megtelt párával, a tavakon és a folyókon megszürkült a jég. Napról napra hangosabban recsegett a repedező jégpáncél, és végül… végül kizöldült az első rügy a nyírfán, feketévé váltak a hegyek, és bár a sűrű fák és a bozót árnyékában még kitartott a hó, a tavak és folyók vize már megcsillant, és megáradt a korai, gyors tavasz jeleként.

A kikelet még sohasem száguldott át ilyen sebesen a rengeteg fölött. Ezt nemcsak az én emlékezetem állapította meg. Ezt hajtogatta a farkaskölykök új tanítója − Nepemus is; sőt, megerősítette ezt népünk legöregebb harcosa, Tinglit nagyapja, a Nagy Róka is.

Az északi szél fordulásától a vadludak első kiáltásáig alig három hét telt el! Akarjátok-e tudni, milyen volt abban az évben a sevanézok szabadságának hangja, színe, illata?

Mint Wawa, a vadlúd és a nyomában száguldó déli szél hangja. Mint a nyírfarügyeknek, a mókus új bundájának és a hóvirágoknak a színe. Mint az avar, a napsütés, az első zápor, a folyami hullám és a gyenge fenyőtűk illata. Úgy ízlett, mint a nyúlpecsenye, a frissen sült hal és a nyírfa leve.

Higgyétek el, ez volt életem legszebb tavasza. És nem sokkal többet tudnék ifjúságomról mesélni, mert szebb emlékem nincs.

Ezért hamarosan elbúcsúzom tőletek. Befejezem történetemet, hazám vadonjáról, a Sós Sziklák Völgyéről és a szabad sevanézok népéről.

De mielőtt megtenném, még elmesélek egy vadászatot, amelyet bátyám, Tanto rendezett néhány nappal az Avatás és Esküvő Tavaszi Ünnepe előtt; ez az ünnep a Vadludak Táncával kezdődik.

Azt hiszem, hogy ez kötelességem. Azt akarom, hogy úgy emlékezzetek bátyámra, a sevanézok ifjú harcosára, ahogy azon a vadászaton viselkedett, ahogy a Megölt Ló Sziklájának tövében megküzdött a feketemedvével. Szeretném, ha jól megértenétek, miért vívta meg azt a harcot.

Az Avatás és Esküvő Tavaszi Ünnepét mindig az első tavaszi holdtölte előestéjén tartják.

És íme, egy héttel holdtölte előtt Tanto a Megölt Ló Sziklájának környékén egy hatalmas Mokwe, fekete, magányos medve nyomát fedezte fel. Másnap elindultunk, a nyomon. Tanto elhatározta, hogy az ünnepi tűz körül medveagyar füzérrel a nyakán járja el a győzelmi táncot

Mégis más okból vívta meg a harcot − és a küzdelem várakozásunktól eltérően zajlott le.

Szokásunk szerint virradat előtt kerekedtünk fel. Éjszaka a szél súlyos esőfelhőket sodort fölénk. Alighogy elhagytuk a tábort, meleg, tavaszi felhőszakadás zúdult ránk. A szél képünkbe vágta a vízcseppeket, és megtáncoltatta az esőt a fák hegyes csúcsain.

A folyó mentén igyekeztünk a Megölt Ló dombjai felé. A szél szembefújt, úgyhogy nem kellett ügyelnünk. Vad nem szimatolhatott meg bennünket, a zápor elnyomta lépteink neszét Tanto egyébként a friss nyomot a sziklák tövében vette észre. Így hát szinte futólépésben nyomultunk előre.

A tavaszi eső sohasem tartós. Ez azonban csak délfelé állt el, épp amikor elértük azt a helyet, ahol Tanto előző napon a remete nyomaira bukkant.

Kis tisztás volt, és valóban nem sokáig kellett keresgélnem a fekete Mokwe nyomait: a patakocska agyagos partját ledöngölték az óriási mancsok, az égerfákról a ragadozó letépte a kérget, és felfalta a háncsot.

A mancsok nyomainak láttán, és miután megállapítottam, milyen magasságban szaggatta le Mokwe a fácskák kérgét, gyors pillantást vetettem Tantóra. Bátyám mosolyogva hunyorított De én? Úgy éreztem magam, mintha dühös vöröshangyák nyüzsögnének a tarkómon, vállamon, szívemen.

Mokwe bizonyára óriási volt. Valószínűleg még annál a medvénél is nagyobb, amely évekkel ezelőtt megkergetett bennünket a vadméhek odújánál; és biztosan sokkal nagyobb volt a tél elején leterített halászó bundásnál. Tanto mosolyára mosollyal válaszoltam. De ahogy elfordult, a tőlem telhető legnagyobb figyelemmel körülnéztem. Előző napi nyomok voltak, de nekem úgy tetszett, hogy rám tapadt a ragadozó vérben forgó szemének szúrós tekintete.

Tanto nem adott időt az elmélkedésre. Elindult. Egykettőre megfeledkeztem kezdeti aggodalmamról. A nyom csábította szememet. Lépésünk egyre könnyedebbé vált, úgy osontunk, mint a farkasok vagy a vadászok. Most már lassan, óvatosan lopakodtunk. Szemünkkel, fülünkkel és orrunkkal faggattuk a vad felől az erdőt. Szólt hozzánk lábunk alól a fű, szóltak a meghajló ágak, a letaposott növények, a fákról leszaggatott moha.

Enyhe, erdős hegyoldalon kapaszkodtunk fölfelé. Már elmúlt dél, de még egyre fokozódott a tavaszi, párás hőség. A fák mögül feltűntek a Megölt Ló Sziklájának körvonalai, a nyom egyre

kivehetőbbé vált: feldöntött kövek, amelyek alatt Mokwe hangyákra vadászott, lehántott égerfák, egy félrelökött korhadt fatörzs.

Végül kiértünk az erdő szélére. Előttünk füves hegyoldal emelkedett a sziklák felé. Kanaha egykor megölte Manitu lovát, és a Nagy Szellem sziklává varázsolta élettelen paripáját, s elrejtette a domb belsejébe. A föld fölött csak egy lófej alakú szikla és kicsavarodott, széles hasadékkal átvágott kőnyak maradt.

Tanto megmarkolta a karomat. A közelben, az erdei bozótban éjszakázhatott Mokwe. A hegyoldal magas füvében már nyilvánvalóan mai nyom látszott Egyenesen a sziklafal hasadékához vezetett.

A szerencse kedvezett nekünk. Ismét szembefújt a szél. Mokwe rosszul lát, úgyhogy bátran, rejtőzködés nélkül elindulhattunk a friss nyomon.

Tanto felgyűrte bekecsének ujját, levette hátáról dárdáját, megvizsgálta, hogy kése könnyedén kijár-e tokjából. Én nyílvesszőt helyeztem íjam húrjára.

Csak a sziklahasadék előtt álltunk meg. A széltől kérdeztük: hol a fekete Mokwe? A szél azonban hallgatott. Még semmit sem jelentett nekünk, sem a szimatunk, sem a tekintetünk, sem a hallásunk. De a sziklák közül bármikor előbukkanhatott a veszedelem − vadászból bármikor vaddá válhattunk. így hát a sziklák árnyékába húzódtunk, amely mintha keselyűszárny árnyéka lett volna. Nesztelenül, hangtalanul mozogtunk, még a lélegzetünket is visszafojtottuk.

Tudjuk ugyan, hogy az efféle percek hamar elröppennek, mégis minden egyes lépést szörnyen hosszúnak érzünk. A világ félelmetes hallgatásba merül. Szívünk szemünkbe, fülünkbe hajtja a vérünket, eltompul a látásunk és hallásunk. Mert minden harcot félelem előz meg. Ezt kell legyőzni még az első döfés és összecsapás előtt.

Mokwe azonban nem bujkált a sziklák közt… A sziklahasadéknak már csak egy fordulója volt előttünk. Mögötte a sziklás hegyoldal a Gonosz Vidra Patakja felé lejt. Vajon ott vár minket Mokwe?

És éppen amikor az utolsó sziklanyúlványt hagytuk volna el, lövés dördült. Fehér emberek fegyveréből, pontosan olyanból, amilyet a Királyi Lovascsendőrség használt.

Földbe gyökerezett a lábunk. Láttam, hogy Tanto szemében a gyűlölet fekete lángja lobban. Tehát megint itt vannak? És megint lopják az őserdőnket? A józan ész visszavonulást tanácsolt, hiszen a fehérek többen is lehettek. De a gyűlölet hangja erősebb volt a józan észnél. Vártunk…

És íme, mielőtt elhalt volna a lövés visszhangja, a sziklák fölött felharsant a sebesült Mokwe üvöltése. És azután?

Azután emberi ordítás ütötte meg fülünket. Halálra rémült ember kiáltása. Nem kellett látnunk, fülünk mindent elárult: a fegyveres férfit meglepte a medve, és a lövés csupán sebet ejtett a ragadozón. A fehér nyilván egyedül volt, mert több lövés nem csattant Mokwe már valószínűleg a sarkában járt. Az illető nem tudott bátran, némán meghalni. Tanto tétovázott Ez azonban csak egy szemvillanásig tartott. Mit parancsolt a józan ész? Mit követelt a gyűlölet? De az illető segítségért, élete megmentéséért könyörgött…

Tanto előreszökkent, mint egy hiúz. Kirohantunk a hegyoldalra. Egy nyíllövésnyire fehér embert fedeztünk fel − a Királyi Lovascsendőrség vörös ingét viselte −, amint eszeveszetten menekül egy óriási, fekete Mokwe elől. A fehérnek a rémület megzavarta a maradék eszét, mert hegynek fölfelé futott − a medvék pedig lejtőn lefelé lassabbak.

Odalent legalább fák kínáltak menedéket, igaz ugyan, hogy úgysem érte volna el őket. De fönt nem volt számára mentség. Semmi, csak … mi.

A férfi vörös inget viselt. A Királyi Lovascsendőrség ingét. De ezt már elárulta nekünk fegyverének dörrenése. Mégsem torpantunk meg, rohantunk a harcba, a bajba jutott megmentésére. A szél süvített a fülünk mellett. Abban a percben már csak egy ellenségünk volt: az embert fenyegető halál.

A fehérnek nem is láttam az arcát. Éppen egy hatalmas sziklatömbre kapaszkodott. Ez sem menthette volna meg. A medve már a sarkában volt. Jobb mancsával a menekülő után legyintett, és a férfi visszahullott a sziklafalról, mint egy szél sodorta kő. Szerencsére kissé lejjebb gurult a medvemancsok alól. Már nem hallottuk a hangját.

Mokwe megfordult, hogy áldozatára rontson. De félúton megállt, meghallotta harci kiáltásunkat.

Abban a pillanatban Tanto elhajította tomahawkját A szekerce megvillant a napon, a vadállat szájába csapódott, és felhasította állkapcsának jobb oldalát.

Első célunkat elértük. Mokwe elfeledkezett a fehérről. Most már csak minket látott.

Nem kellett volna látnia. Egyik nyilat a másik után eresztettem útjára − egyet, kettőt, hármat… De

kezem remegett a veszett rohanás után, nem bírtam eltalálni dühtől lángoló szemét Tanto haragosan rám förmedt, de a negyedik nyíl is elvétette a célt, és lesiklott a ragadozó domború homlokáról.

Mokwe már ott volt hatalmasan, véresen, rettenetesen.

− Meghalsz, Mokwe! − üvöltöttem, és lázasan megfeszítettem íjamat − Meghalsz!

Az ötödik nyílvessző végre eltalálta a bal szemét, Mokwe felbődült, mintha villám érte volna. Karmával letörte a nyilat, de a nyílhegyet nem bírta kitépni. Így hát mancsait kitárva, kőlavinaként zúdult az eléje lépő Tantóra.

És Tanto − az én bátor bátyám − még egy féllábnyit sem hátrált. A sziklatömbnek, vetette hátát, felemelt karjának teljes erejével Mokwe torkába döfte dárdáját, és a dárdanyelet a kőnek támasztotta. A medve felhördült, üvöltése most óriási varjú károgásaként hangzott.

Én a szekercéért ugrottam.

Mokwe Tantót rohamozta, de a dárda nem hajlott meg. Tanto a dárdanyél végét egy sziklarepedésbe dugta, és a medvemancs rövid volt ahhoz, hogy bátyámat elérhesse. És még mielőtt odahajítottam volna testvéremnek a szekercét − Tanto kése felvillant a fenyegető mancsok közt.

Halálos csend támadt.

A vén, magányos, legyőzött Mokwe testvér megremegett. Mancsai lassan, roppant lassan lehullottak, hörögve felsóhajtott.

Tanto felkapta a szekercét. A medve háta mögött termett, és végre… lecsapott. Ez volt a végső csapás.

Mokwe a földre rogyott.

Szótlanul bámultuk. Még mindig kapkodtuk a levegőt. Végre Tanto megtörte a csendet:

− Bocsáss meg, bátyám … bocsáss meg, Mokwe.

− Bocsáss meg − mondtam utána, összeszedtem a nyilaimat. Tanto kitépte dárdáját és kését a még remegő testből. Ott álltunk fölötte, amíg végleg elcsendesült. Félelmetes, magányos szelleme most bizonyára lefelé haladt, a Gonosz Vidra Patakja felé, hogy szürkületkor a Nap Útján az örök Nyugalom Hónába távozzék.

− Ég veled, nagy testvér − suttogtam.

Lenéztünk a hegyoldalon. Hol van a férfi, akinek védelmében szekercénk és késünk leterítette a vén remetét?

Néhány lépésnyire hevert, mozdulatlanul, arccal a földre borulva. Vajon elkésett a segítségünk? Nem kerülhette el sorsát?

Tarkóját vér borította. De lélegzett. Amint föléje hajoltunk, halk jajdúlás ütötte meg fülünket. Úgy látszik, estében elvesztette az eszméletét. Tanto a hátára fordította.

Ekkor felismertük az arcát: Wap-nap-ao volt!

Tanto visszahőkölt. Hiszen viperához, a Fehér Kígyóhoz ért. Azt hiszem, hogy én felkiáltottam.

Nem tudom, meddig tartott, míg a fehér kinyitotta szemét. Végül mégis kinyitotta, tekintetében értelem csillant. Felsóhajtott egyszer, kétszer. Először rám meredt, azután pillantása bátyámra vándorolt.

Láttam: egyszeriben felismerte, hogy ki áll fölötte. Fel kellett ismernie, mert váratlanul lázasan felemelkedett fektéből, kezével a földnek támaszkodott, ernyedt feje kókadozott. Szeretett volna talpra szökkenni, de erejéből csak arra futotta, hogy felüljön.

Megértette, hogy roppant gyenge. Arca közömbössé vált. Lehunyta szemét Wap-nap-ao mégsem volt gyáva görény. Megint harcosra emlékeztetett.

− Megöltök? − kérdezte.

Nem néztem Tantóra. A szívem üres volt, nem gondoltam semmire. Vártam.

Végre egy perc múlva, amely talán hosszabb volt, mint egyik-másik emberi élet, felcsendült bátyám hangja.

− Már megint a sevanézok nyomában szaglászol, Wap-nap-ao.

Ez nem volt kérdés. Tanto egyszerűen fennhangon kimondta gondolatát. Megöli − villant át agyamon −, megöli…

Bátyámra tekintettem. Arcán egy izom sem rezdült. Amikor megszólalt, hangja ismét közömbösen, nyugodtan csendült, mint a főnököké a Vének Tanácsában.

− Nem azért védtelek meg Mokwétól − felelte −, hogy most megöljelek. Csak annyit mondok: ha talpra tudsz állni, távozz innen. Holnap harcosok jönnek a medvéért. Nehogy itt találjanak. Ismétlem: távozz.

Wap-nap-ao szeme kerekre nyílt Ajka remegett, mint egy vénasszonyé. Tanto pedig intett nekem, és a Megölt Ló Sziklája felé fordult.

A szél most a hátunkba fújt Követtem szótlan bátyámat Ekkor meghallottuk a sápadtarcú kiáltását:

− Főnök fia … testvérem … rézbőrű testvérem …

Tanto vissza se pillantott. Folytattuk utunkat. Már a sziklahasadék felé kapaszkodtunk. A könyörgés még egyszer megismétlődött − és még egyszer… végül elcsendesült.

A Megölt Ló Sziklája fölött egy sas egyenesen a nap felé repült. Mi beléptünk a sziklahasadék árnyékába.

Még három évig maradtam népem körében, majd sorsom mérhetetlenül távol sodort szülőföldemtől. A három év alatt Wap-nap-ao már nem tért vissza a Sós Sziklák Völgyébe. De a mai napig is fülemben cseng hangja, amint hiába hívta rézbőrű testvérét, a sevanézok ifjú harcosát.

Ezzel a visszaemlékezéssel befejezem történetemet.

Felemelem kezem − egy tavaszi dallal, életem legszebb dalával búcsúzom tőletek:

A folyó felett már dal szárnyal.
A préri megtelt hóvirággal.
Vadludaktól zeng a nádas.
Napba vette útját a sas.
Cserélj bundát, Mokwe testvér,
Meleget hoz délről a szél.

A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Rónaszegi Miklós
A szöveghűséget ellenőrizte: Sebők Éva
Műszaki vezető: Gonda Pál
Képszerkesztő: Lengyel János
Műszaki szerkesztő: Krecska Miklós
85 000 példány, 13,9 (A/5) ív, MSZ 5601-59
68.4061 Athenaeum Nyomda, Budapest
Rotációs magasnyomás Felelős vezető: Soproni Béla igazgató
IF941-f-6971